

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Adolescens Academicvs Svb Institvtione Salomonis

Musart, Charles

Dvaci, 1633

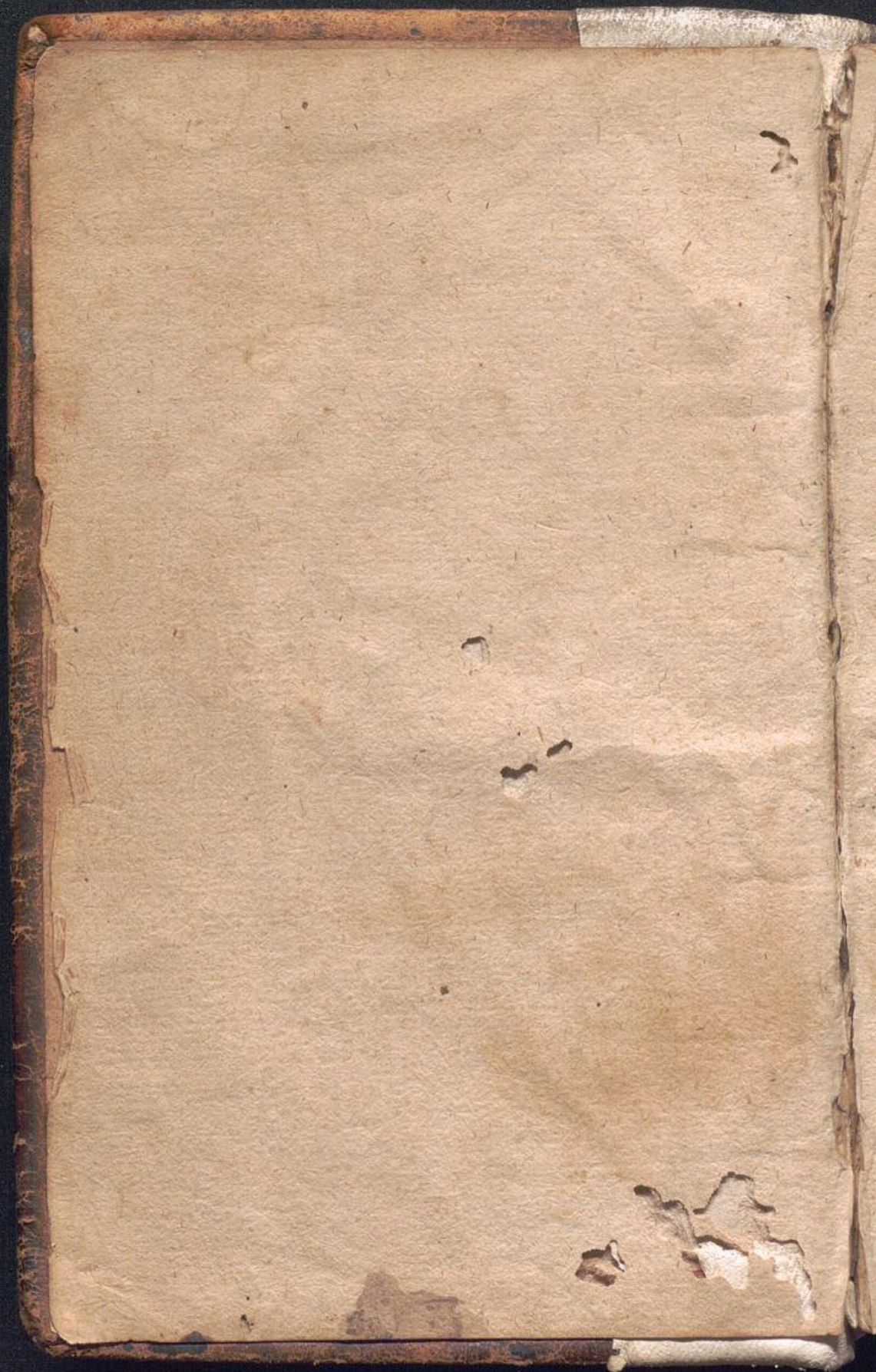
[urn:nbn:de:hbz:466:1-49007](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-49007)

Th. 2863

J. VII
16

~~M~~ Maria

^{mo}
Ex liberali munificentia Ill^{mi}
Domini D. H. E. J. M. A. N. N. i ab Haffels
S. R. Imperii, Gluzia, et Trachen-
burgi Comitis, Nobilis Domini in
Crottoff, Wildenberg, Schönstem et
Hoc proprio donatus est Ingenueus
pius, Diligens, ac magnae spei Adoles-
cens Jacobus Merrens Sigenensiu
cum ex Humanitate ad Rhetoricam
gradum faciens soluta scriptio-
nis primam palmam obtinisset
Sigenae XI Novembris

Anno M. D. C. LIII

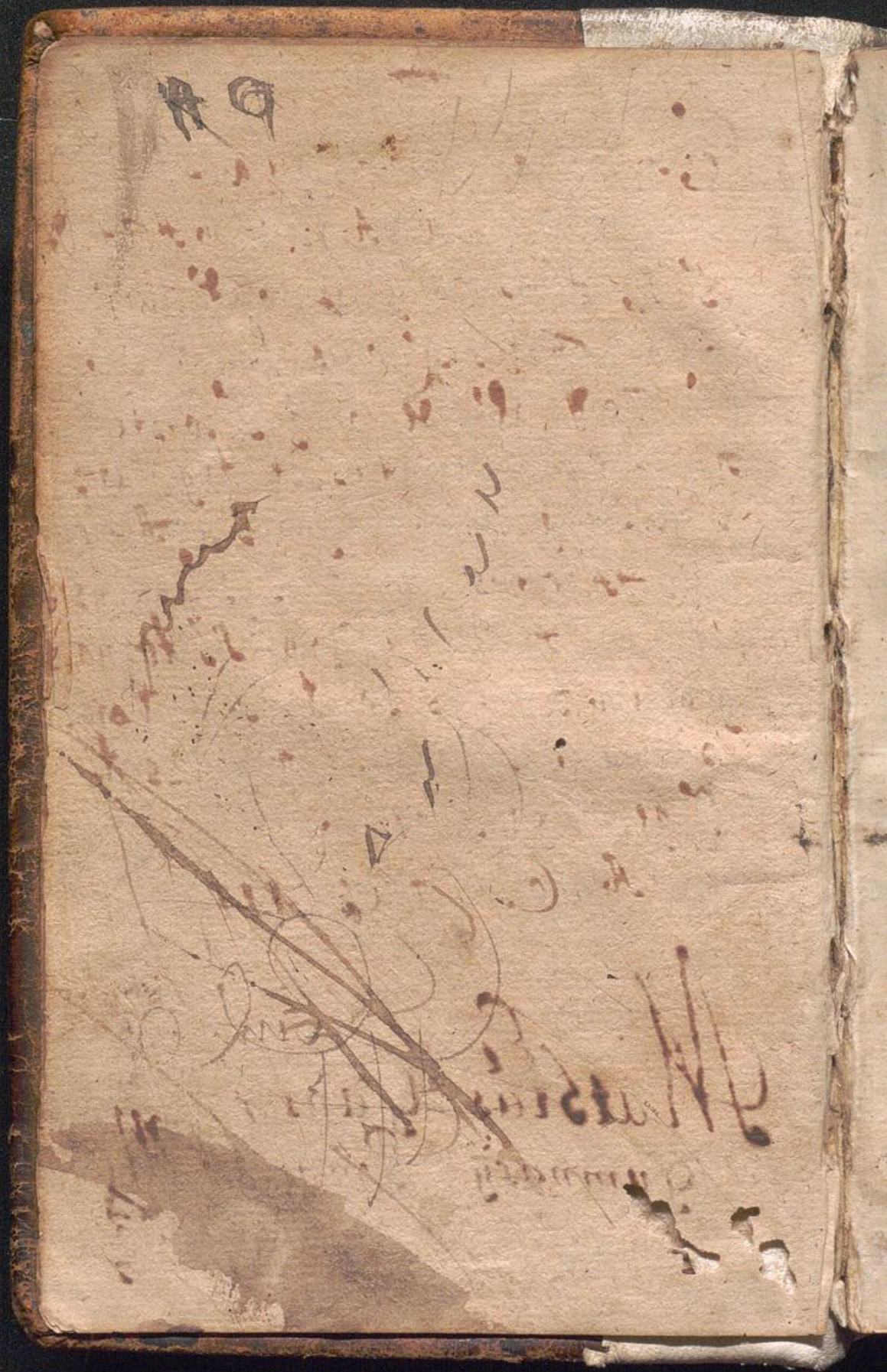
Ita testor

Conradus Reich. S. J.

& tunc Collegij Rector

m. H.

Matthaeus Ganser
Gymnasij Praefectus

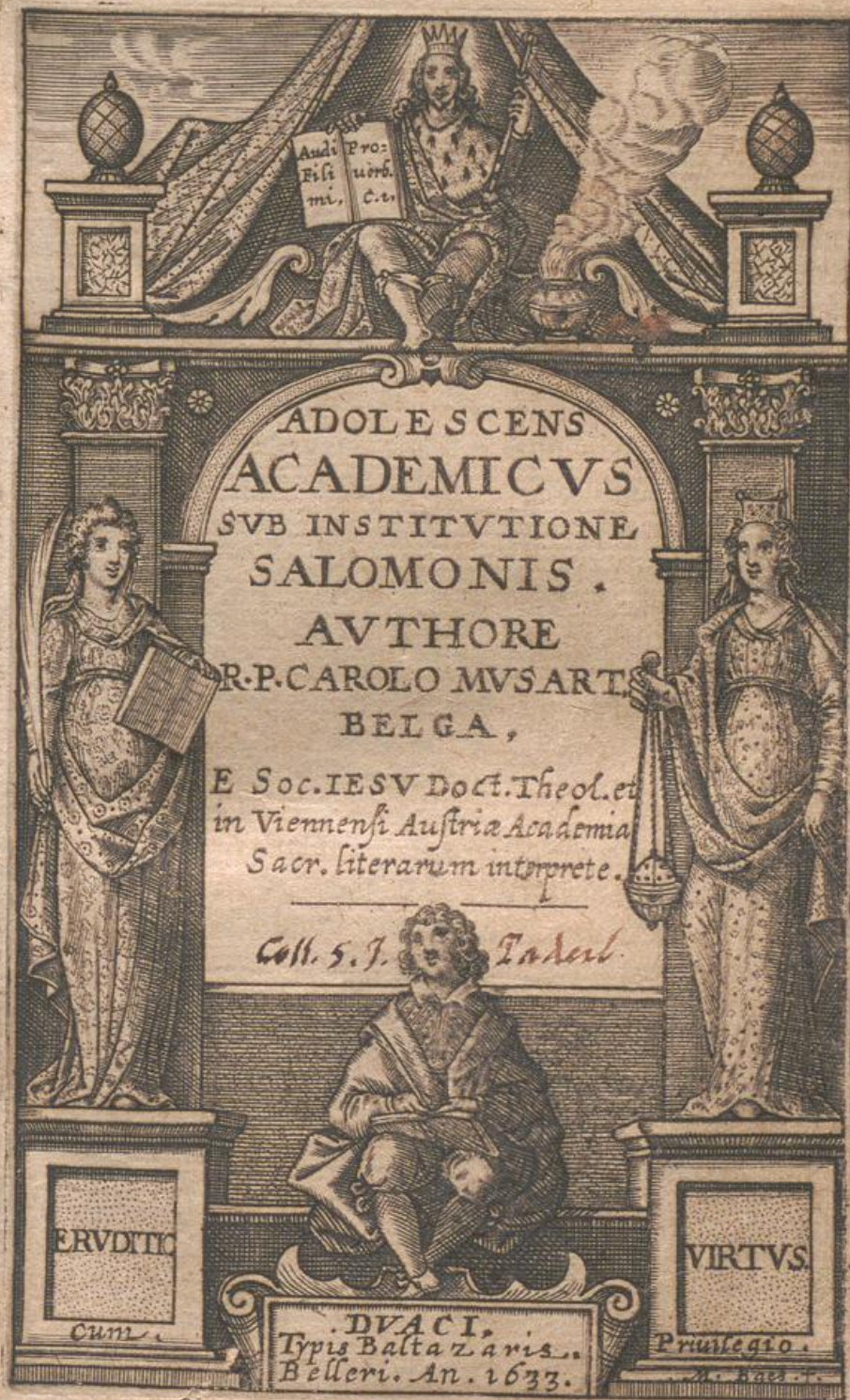
ADOLESCENS
ACADEMICVS
SVB INSTITVTIONE
SALOMONIS.

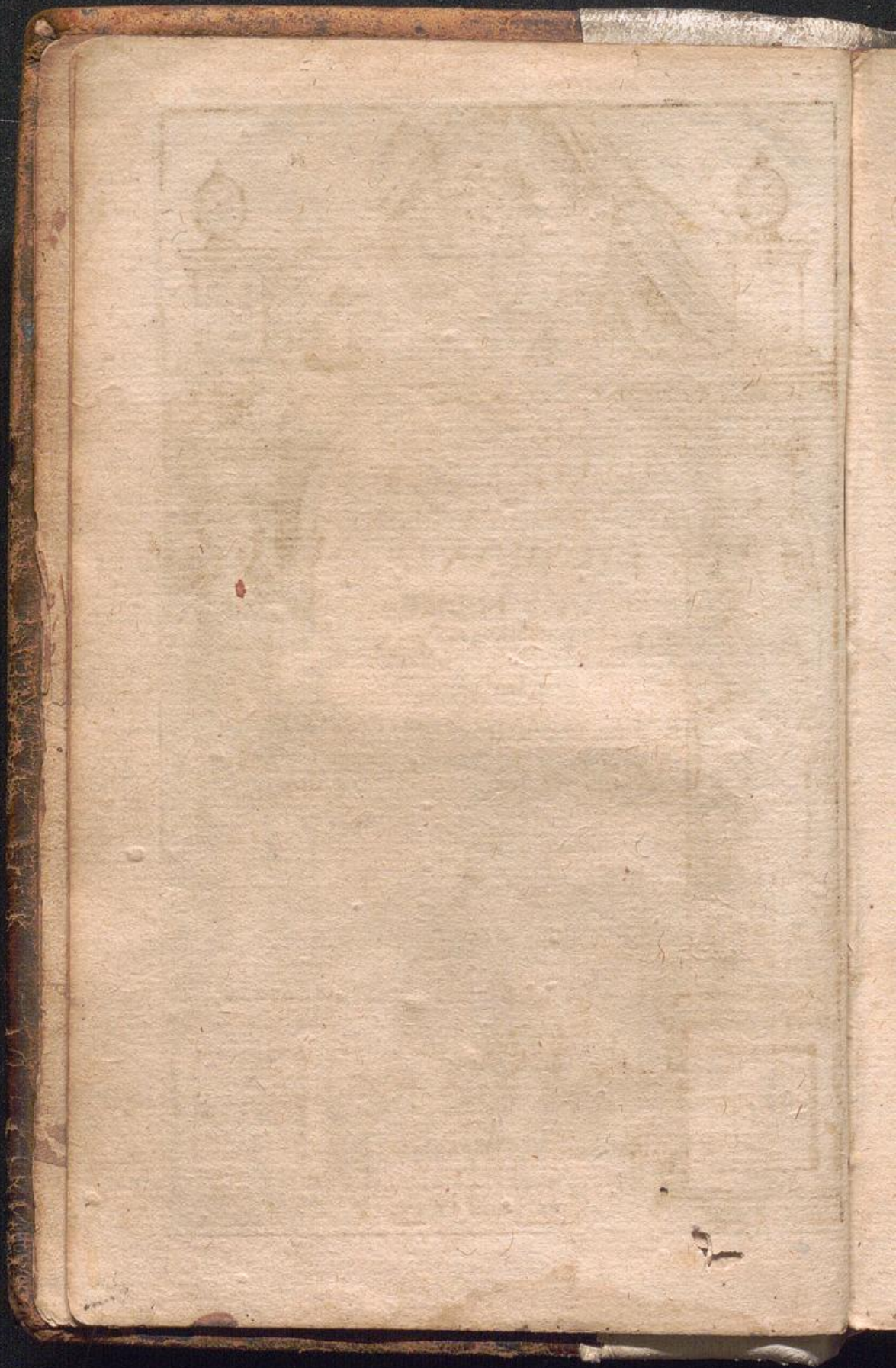
Collegii S. J. Paderbornae.

STa paululum, mortalis viator, si tantillum consistere permitti. ur: nam quouis momento abriperis, imo ipso æui fluxu properas ad mortem. Siste tamen animo tantisper, & inprimis Augustam huius ædificij frontem aspecta: tum quis loci sit dominus, quidve istic agatur, inquire: tua plurimum interest, ista ut noris.

Per Arcum, quem vides, Triumphalem, aditus est in hominis mortalium Sapientissimi domicilium, simulque sanctissimum Sapientiae ipsius Gymnasium. Magnifica foris species, intus aurea sunt omnia, dicere volebam divina.

Igitur in hoc suauissimum tuæ ætatis hospitium, mi Academice Adolescens, diuertere, Salomoni te instituendum trade, Sapientiam hic disce, id est Eruditionem & Virtutem. Vna ab altera seiungi non debet. Eruditio absque Virtute gladius plumbeus, tumorque animi inani rerum suggestu insolescentis. Virtus absque Eruditione, arx inermis, imbellis, intuta. I modo, & paulò post ad scholam redi: plura audies, cum in Ludum veneris.

ANTIQUISSIMÆ, CELEBERRIMÆ,
AVGVSTISSIMÆ ARCHIDVCVM
ET CÆSARVM AVSTRIACORVM
Viennensi Academiæ.

IN PRIMIS
PERILLVSTRIBVS ET MAGNI-
FICIS VIRIS AC DOMINIS,

D. CAROLO PERGER

I. V. DOCTORI,
DIVI FERDINANDI SECVNDI IN EX-
CELSE REGIMINE CONSILIARIO, PRO TEMPORE
Academiæ Principi ac Rectori.

D. CHRISTIANO SCHAFFLER

I. V. DOCTORI,
S. MAIESTATIS CONSILIARIO, CAN-
CELLARIO EXCELSI REGIMINIS, VNIVER-
sitatis Cæsareo Superintendenti.

ITEM
ADMODVM REVERENDIS, CLARISSIMIS,
*Excellentissimis Nobilibus ac Dominis, Col-
legij Academiæ Soc. IESV Rectori, facultatum
Decanis, ac Senioribus, Procuratoribus In-
clytarum Nationum.*

Venerabili Consistorio; ab Amico Hospite
Apophoreta.

ADOLESCENS ACADEMICVS.

Vm repentè surgen-
tibus, vehementerq;
flantibus Religiosæ
Obedientiæ Fauonijs, ex oris
ā 3 distan-

EPISTOLA

distantibus nauiculam ad hoc
nobilissimum orbis Christiani
Athenæum applicuisssem, Ma-
gnifici, Admodum Reueren-
di, Clarissimi, Excellentissimi
Nobiles Viri, D.D. Academi-
ci, cumque me paululum ex
longa & molesta nauigatione
refecissem; nihil habui anti-
quius, quàm vt literariæ mer-
cis sarcinulas, quas mecum in
mentis arcula comportaram,
in littore explicarem, vide-
remque num esset in reculis
meis, quod more eorum, qui è
longinquo exteroque solo ad-
tinentant, vobis, Academiaeque
offerrem. Creuit verò ista cu-
pido, posteaquam, mox desi-
gnatum Scripturæ sacræ inter-
pretem, non modò me in Col-
legam

DEDICATORIA.

legam Academicum: sed præ-
 terea in Inclytæ Nationis
 Athenanæ Procuratorem, at-
 que adeò in amplissimum et-
 iam Academiae Senatum co-
 optastis. Ecce autem mihi so-
 licito obuenit (quod Home-
 rico conteritur adagio) exi-
 guum, sed opportunum munus-
 culum, Adolescens hic Acade-
 micus. Conceperam eum pri-
 dem, maturusque iam videri
 poterat, qui ederetur, nisi egrè
 adhuc parturiens horruissem
 illa, quæ gignentium esse in-
 geniorum solent, fastidia, mo-
 lestias, cruciatus: enixus tamen
 est animus, simulq; ingenioli
 foetus (quod perdicis pullos ad
 maternam aluum facere aiunt)
 grauidam mentem fortiùs pul-

EPISTOLA

sans naturam celeritate præ-
 uertit, sicque tandem fauente
 bonâ lucinâ erupit in lucem;
 quo ex casu venit in mentem
 suspicari esse hîc (quod alicubi
 esse legeram) quasdam ani-
 mantes, quarum oculis ea vis
 insit à Naturâ, vt pullos in
 ouo, tanquam in vinculis de-
 tentos, aspectu ipso, quasi mol-
 lissimo incubatu, excludant,
 blandis scilicet, potentibusque
 oculorum radijs obstetrican-
 tibus. Igitur non tam Adolef-
 centem, quàm Infantem li-
 bellum, quem Viennæ edide-
 ram, excolueram, ornaram,
 attuli, obtuli. Eum vos non
 tantùm humo iacentem sustu-
 listis; sed vt filiolum exoscu-
 lati, & quasi alteri Parentes
 sum-

DEDICATORIA.

summâ beneuolentiâ comple-
xi estis: Tum verò incessit eum
ambitio, vt quoniam in fami-
liam vestram esset iam adsci-
tus, adoptionis iure, quo opti-
mo, nomen quoque vestrum
præferret: neque istud ei
concedere renuistis; ita illum,
meq; vnâ breuissimo tempore
ijs beneficiorum compedibus
obstrinxistis, quæ nulla officia,
nulla vnquam ætas dissoluant.
Ille quidem, si vitam superi,
viresque dederint, dispersus
per oras in multorum manus,
sinus, scriniola, inuolabit, &
quocunque demum peruadet,
vestras, Viennensisque Aca-
demiæ laudes deprædicabit:
Verum velificabitur eâ re, suo
ipse magis, quàm vestro hono-
ri.

EPISTOLA

ri. Ceperat olim præstantem
Cervum Iulius Cæsar, quasi
iam suum mancipi, ac nexus
iure fecisset, vinculo ad col-
lum ducto constrinxit, mox
liberum dimisit, collari literis
aureis inscriptâ hac Epigra-
phe, EGO SVM CÆSARIS.
Cervinæ esset stoliditatis, qui
eam inscriptionem crederet,
quocunque palabundum istud
Animal deferret, Cæsari po-
tius, quàm Cervo honori
fuisse: Næ ego equè desipiam,
si existinem librum vestro
Nomini, non vestrum nomen
libro huic fore decori & or-
namento. Lubet verò etsi Ge-
nethliacus non sim, è Natiui-
tate omen, spemq; bonam læti
successus capere. Nescio quo
natus

DEDICATORIA.

natus sit Horoscopo meus hic
Adolescens, fidus sanè magis
candidum, locumve ortus sui
fauentio rem ne ipse quidem
desideret. Prodiit enim sub eo
Cælo, sub quo nasci, educari,
vivere consueverunt Augu-
stissimi Archiduces Austriæ,
Magni Reges, Summi Cæsa-
res: quo tempore Viennæ Im-
perat FERDINANDVS Nomine
secundus, rebus pro Patria &
Religione felicissimè gestis,
hactenus secundus Cæsarum
nemini; quo regnat FERDI-
NANDVS alter, Cæsari Paren-
ti, vt nomine & sanguine, ita
dignitate proximus, vbi vnà in
rerum maximarum spes adul-
tas successit Serenissimus LEO-
POLDVS Archidux Austriæ,
Cæsaris

EPISTOLA

Cæsaris filius, Regis frater, tres illi non tam Mecænates Academiae Clementissimi, quàm optimi Parentes: quibustres, idest, omnes omninò gratiæ, futuræ sint semper impares. Porro non tacendæ istud alterum est felicitatis, quòd natalem quoque suum in eum annum refert hic animi partus, quo tu, Magnifice CAROLE PERGER, post quater gestum à Parète viro Medicinæ scientiâ, virtutumque laude præstantissimo Academiae Principatum, ad eandem es supremam potestatem pro summis tuis in Rempub. & Acad. meritis euectus; & dum tu simul Academiae Ocelle, Curia Cæsareæ

DEDICATORIA.

fareæ mens D. CHRISTIANE
SCHAFFLER, in rerum publi-
carum tractatione versaris:
peropportunè enim vtriusque
(vt non rarenter aliàs) in hac
Adolescentis Academici cau-
sâ, non modò humanitatem
incredibilem, sed reuera sin-
gularem sum beneuolentiam
expertus. Atque hic mihi la-
tissimus campus aperitur in
vestras, viri perillustres atque
Magnifici, præsertim in Au-
striacæ domus, atque adeò
ipsius Academiae vastissimas
laudes excurrendi; Verùm
transilirem Epistolæ limina-
ris modum, & sacram lineam
semel transgressus, abirem in
quandam fusissimæ narratio-
nis

EPISTOLA

nis infinitatem: nisi hîc me
 subito cohiberem: Et verò
 mox nanciscar commodio-
 rem de Academia dicendi lo-
 cum. Quare discedere e Tem-
 plo iam mihi licebit, postea-
 quam fontinalia solemni ritu
 peregi; erant ea sacra apud
 Romanos, quibus fontes ac
 puteos corollis, floreisque
 fertis honorabant, quasi dice-
 rent, *Aquam hausisti, puteum co-
 rona.* Verùm res erit fortassis
 perexigua, si aquis vestrorum
 beneficiorũ perennibus, præ-
 ter qui brevis flosculos nihil
 rependero: Neque tamen ni-
 hil est, nonnullo officio, &
 ipsa beneficij commemora-
 tione profiteri me esse debito-
 rem;

DEDICATORIA.

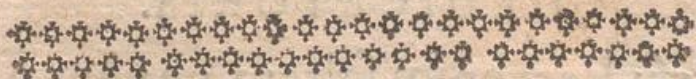
rē: Feci enim saltem, ne viuam
posthac, moriarq; omninò, &
planè ingratus

VV. DD.

Servus in Christo humil-
limus CAROLVS MV-
SART è Soc. IESV.

AD

AD BENEVOLVM LECTOREM,

ADOLESCENTEM ACADEMICVM.

\ De Libri Argumento ac Methodo.

PROOEMIUM.

*Q*UOD in Academiam ap-
puleris, Adolescens, ex
animo gratulor: nolim
tamen existimes por-
tum te esse ingressum: tempestuosum
intras mare, in quo periclitantur
plerique omnes, naufragantur plu-
rimi: hinc deprehenduntur infidæ
stationes, sociorum improborum sco-
puli, Syrenum lethiferi cantus, tru-
ces irarum Scyllæ, Gulae & luxus
vastæ Charybdes, reliquæque tur-
bulenti pelagi monstra: rapitur hac
inter

inter pericula cæco temeritatis im-
petu fragilis Adolescentiæ tuæ lin-
ter, idemq; rimarum plenus, cui ad
clauum sedet, malus sanè guber-
nator, rerum rudis animus: miseret
me tam miserae tuæ sortis, ardeoque
opis adferendæ desiderio; atque eam
ob rem Salomonem mortalium sa-
pientissimum tibi accerscè minimè
repugnantem: Ut pro diuinâ, quâ
pollet, arte, & pro veteri suo in
Adolescentiam studio, clauum ipse
teneat, regâtque fluctuantem navi-
culam, id est (placet enim è mari
redire in Academiam) ut mentem
in utrumvis flecti ceream optimis
præceptionibus suo in gymnasio ef-
formet, atque effingat. Certè cla-
ruisse olim in arce Sionæa Salomo-
nicum Gymnasium, in quo pro-
stantibus ad septem columnas exhe-
dris

PROOEMIUM PRIMUM

Prou. 9.

*dris artes totidem liberales trade-
rentur; ipsumque Salomonem pro-
fessorem verè regium in throno se-
dentem aureo, deque scientia-
rum omnium arcanis rebus diuinè
differentem audire liceret, credet
facile, qui in illius Prouerbijs Sa-
pientiæ domum septem columnis
excisis exædificatam, & ibidem ap-
positas siue initiandis discipulis, siue
ad eruditam cœnationem mensas
legerit: quales tum Alexandria,
tum Athenis Mineruæ quondam
sacras extitisse boni scriptores me-
morant: ita igitur ex sapientissimi
hominis ore rectam, benè, sapien-
tèrque in Academia viuendi ratio-
nem audire, & haurire beneficio
meo poteris. Habebis, vt opinor, mi-
hi nonnullam gratiam, quòd tam
eximium, morum, studiorumque Præ-
cepto-*

AD LECTOREM.

ceptorem tibi compararim: tum vero pares ad Magistri dignitatem animos, in scholam adferre adniteris.

Produnt sacrae literae de cunctis 3. Reg. 10.
populis, & ab uniuersis terrarum
partibus regios legatos, virosque
principes, atque adeo Sabaorum
Reginam, ad Salomonem audien-
dum maximo studio confluxisse; illi
tibi scilicet suo exemplo ad concipiendum similem ardorē faces subij-
cient: sed omnium vehementissimè
ipse Salomon ad se audiendum pro-
positis amplissimis premijs quemuis
impellet. Audi fili mi disciplinā Prouer. 1.
Patris tui, vt addatur gratia ca-
piti tuo, & torques collo tuo.

Fili mi ne obliuiscaris legis Prouer. 3.
meae, & praecepta mea cor
tuum custodiat: longitudinem
ē 2 enim

PROOEMIUM PRIMVM.

enim dierum, & annos vite, &
 pacem apponent tibi: miseri-
 cordia & veritas te non dese-
 rant: circumda eas gutturi tuo,
 & describe in tabulis cordis
 tui, & inuenies gratiam & di-
 sciplinā bonā corā Deo & ho-
 minibus. *Bene habet: video te,*
Adolescens Academice, simulātque
Salomon meus audiri cœpit, arden-
tissimè ad sapientie studium inflam-
mari. Quare Proœmium finiam, si
prius quid sapientie nomine intel-
ligam, & de totius huius scriptio-
nis methodo pauca monuero. Cùm
sapientiam hic audies, nolim animo
tibi effingas, ieiunam aliquam &
insipidam veritatis cognitionem,
quam à virtutis cogitatione disjün-
gunt quidam; sed cuiusmodi olim
ex Stoicis Philosophi definiebant,
Veri

AD LECTOREM.

Veri inquisitionem cum religione
cæterarumque virtutum amore, &
curâ consentientem: Studium, in-
quam, excolendi corrigendique ani-
mi. Nam eum, qui mentem exqui-
sitissimis disciplinis imbuerit, mores
autem retineat improbos, doctum
fortassis dici permittam; at negabo
sapientem, aut virum bonum, &
qualem te in Salomonis gymnasio
efformari velim.

Iam quod ad institutionē harum
Salomonicarum ordinem, rationem-
que attinet: primū singulis capi-
tibus symbolum rei accommodatum,
cum apposito schemate proferam:
scio enim ætatem tuam studiosam
esse earum rerum, quæ simul oculos,
simul animum oblectent; eaque ra-
tione emblematum, librorumq; fæ-
dæ obscœnitati pura castaque oppo-
nam.

PROOEMIUM PRIMUM.

nam. Subijciam deinde propositi
symboli redditionem: partim ne-
cubi fortassis hæreas: partim ut
comprehensâ totius reliquæ institu-
tionis summâ, comparatior ad dis-
cendum accedas: tum verò saluber-
rimum aliquod monitum ex sen-
tentiarum Salomonicarû sensu pro-
fabor, velut ex veri numinis ora-
culo, dignioremque templo Apolli-
nis Delphici parœmiam; sequetur
mox Salomon præceptiones suis ver-
bis præscribens: & tandem inter-
pretatio, tum verborum, tum præ-
sertim mentis Salomonice: atque
hic ego ex sacris prophanisque scri-
ptoribus, ea rationum & exemplo-
rum momenta conferam, quæ ad
captum tuum, scopumque meum
oportuniora videbuntur: finiam
pia ad Deum prece: ero succinctus:
ut

AD LECTOREM.

ut minoris emas, & citius euoluas;
 ea ferè, quæ reconditiorem seuerio-
 remque doctrinam sapiunt, præter-
 mittam: neque Oratorem agam, sed
 Pedagogum. Ex libris Platonis
 pridem acceperam Adolescentem, si
 benè instituatur, Deum quendam,
 ut ille dicebat, inter homines eua-
 dere, si negligatur, belluam fieri,
 eamque fore Rempub. qualis Ado-
 lescentum ætas in herbescente vi-
 riditate fruges promitteret. Ex usu
 prætere adidiceram temerariam esse eam
 etatem duce, consilioque, maximè tunc
 egere, cum iam Parentes & Aui lon-
 gius abfuerint: memineram denique
 ex illo vnius tēporis contextu pen-
 dere totius vitæ reliquam telam:
 easq; ob causas Adolescentiam mihi
 sumpsisti honestis moribus informan-
 dam: Videbar autem numine pro-
 pitio

PROOEMIUM PRIMVM AD LECT.
pitio eam artem profiteri me posse:
quòd annis ferè duodecim in cele-
berrimis Academijs versatus partim
Sodalitia Parthenica, partim scho-
las Philosophicas, aut regendo aut
docendo in Adolescentie mores, mor-
bosq; ita intenderim, vt & nosse &
curationem aliquam adhibere posse
viderer. Hæc me rationes impulere;
vt ad hanc scriptionem animum
applicarem. Atque ista te, bone
Adolescens, ne quæ scire te oportebat,
ignores, præmonitum volebam
Proæmij loco. Nunc ad rem aggredior:
si te prius iterum iterumque
rogauero, opellam vti meam probes.

AD

AD EVNDEM LECTOREM
DE ACADEMIA VIENNEN-
sis in Austria, Antiquitate,
Nobilitate, Celebritate.

PROOEMIUM SECVNDVM.

 CADEMICVM Adolescentem natum, vestitumque iam abire in publicum iusseram : cùm hanc de Viennensi Academia narratiunculam adtexui : nolim existimes, Amice Lector, vesti integræ assutam tēmerè purpuram : primùm enim Academia istī mihi amicissimæ, in qua nunc publicum munus gero, & in qua Adolescentem istum partim educaui, partim exornaui, tantillum officij à me deberi arbitrabar : deinde non existimabam fore tibi ingratum, si Antiquissimam, Augustissimam & sanè Celeberrimam
Aca-

Proœmium secundum

Academiam, quæ optimè instituendi Gymnasij exemplar ac forma esse possit, procul dubio longè ac latè famâ peruulgatam, sed minùs tibi fortassis in cute notam, leui saltem styli mei penicillo adumbrarem: id igitur nunc cursim agam: tu quæso tantisper consiste.

Viennensis Academiae incunabula posuisse scribitur Fridericus II. Imp. vir, ut rei militaris, ita bonarum artium, multarumque linguarum scientissimus. Is quippe rebus maximis, terrâ marique confectis Conrado filio in futurum Cæsarem designato, musarum primam sedem Viennæ erexit, ratus esse perparum si orbis ipsi imperium relinqueret, nisi sapientiam, quâ ad summa pertigerat, commendaret, ijsque Rempub. fundaret præsidijs, quibus Imperij Majestas, religio, pietas, magis ac magis indies efflorescerent: incidit istud in annum circiter 1237. id est, quadringentis propè retrò annis:

ad Lectorem.

annis: quo ex tempore permissam
fuisse Doctorum creandorum po-
testatem Volfanus Lazius medicus
magni nominis, idemque Cæsaris
Consiliarius, & Historicus, ex Fride-
derici diplomate non obscuris indi-
cijs deprehendit. Porro constat sta-
tim à iactis fundamentis, per annos
continuo octodecim supra centum,
Viennensem Scholam, crescente
sensim cum ætate famâ eruditis ho-
minibus ita abundasse: vt iam tum
apud exterarum Vrbes ac Prouincias
celebritatem sibi aliquam compa-
raret: fecit ea res vt Albertus II.
Dux Austriæ de nouo Gymnasio
excitando, augendisque Professo-
rum stipendijs cogitaret, accitiue
eam in rem Lutetiâ celebres duo
Theologi, qui quod moliebatur
Albertus auspiciatò aggredierentur.
Videbatur itaque Academia pueri-
tiam iam tum suam euasisse: ea vt
breui adolesceret, imperante Caro-
lo IV. (qui & ipse literarum erat
Græ-

Proœmium secundum

Græcarū, Latinarūq; apprimè peritus) effecere Alberti secūdi filij, Austriæ Principes Augustissimi, ac Duces, Rudolphus IV. Albertus III. Leopoldus II. qui ex singulari poliorū disciplinarū studio (quod Austriacis innatum, propriumque extitit) cūm Parentis demortui in ornanda Academia curas suscepissent; ut ipsis domestica esset atque intima, in Curiam quasi in suam familiam constitutis nouis sedibus aduocarunt, censibus ac priuilegijs locupletarunt: hominibus doctis suos Honorum gradus, virtutis & eruditionis seu incitamenta, seu præmia statui voluerunt: denique ne quid ad Reip. literariæ absolutionem desideraretur, viris in omni scientiarum laudumque genere præstantibus iussere, iisdem ut Academiam Viennensem informarent institutis ac moribus, quibus olim laudatissima Orbis Gymnasia, Athenis, Romæ, Parisijs claruissent. Ita quam
Fri-

ad Lectorem.

Fridericus pepererat, natamq; educarat, Albertus II. ad primam Adolescentiam promouerat, tres Fratres germani ad maturitatem quandam perduxere, sub annum 1365. eamque ob causam in hoc ferè tempus foundationem Academiae nonnulli referunt, si de flore ætatis loquantur, non malè: quanquam octennio duntaxat Musæ cum sua Pallade Curiam tenuère: cùm enim optimus Princeps Albertus, [Rudolpho fratre mortuo, nemus potiùs, quàm Curiam Academiae Athenis olim nomen fecisse; neque parùm literarum otia negotiorum strepitum conturbari aduerteret; Sapientiae eadem in tranquilliores salubrioremque aream, coëmpto amplissimo fundo, transtulit, auctis iterum censibus priuilegijsque denuò sancitis; quæ ne in posterum violarentur, vt ab Urbano VI. Pontifice Maximo vim roburque acciperent, facile perfecit ad annum 1384. quem
annum

Proœmium secundum

annum tanquam Academiae bene auspicatum ac felicem, niueo dignum lapillo notari placuit: tunc enim hoc Gymnasium Archiducale audiit, in quo duodecim perpetui Collegæ artes liberales ac Philosophiam profiterentur, neque multò post ad Iurisperitos & Medicos ordinarij quoque Theologiæ Magistri accessere.

Verùm ut cunæ Friderico II. Alberto II. prætextæ togæ honos, Rudolpho fratribusque germanis iniens adolescentia, ita Friderico III. ætas Academiae viridior, atque adeò ipsa Iuuentus adscribi debet: eo enim Cæsare Academia, quæ ab Austriæ Archiducibus nata auctaque erat, ex optimis Græcorum, Romanorum, Francorumque legibus coaluerat, iamque Germaniæ ferè antiquissima habebatur, quasi Viennæ præcipuū prostarer Orbis Gymnasium, iure quo optimo Viennense Archigymnasium appellari, ipsiq;
Re-

ad Lectorem.

Rectores Viennen. Archigymnasij
Principes, Illustrissimo, Honorifi-
centissimoque nomine vocari cœ-
pere. Secutus est deinceps Friderici
III. proles Maximilianus vir à tene-
ris vnguiculis scientia & virtute in-
structissimus : sub quo verè aurea
Academia tempora enituere, atque
adeò robusta & virilis ætas, quæ iam
non flores, sed decoctos fructus ex
sefe vberius profunderet. Creuerat
propè ad summum Iurisprudentia,
Medicina sese confirmarat, nulla
pars iacebat Philosophiæ, etsi ex-
celleret Mathefis: regnabat Syrenu-
la Suada, Musæ omnes triumphaba-
bant. Cæsar enim nouo honoris in-
citamento Collegium Poëticum
Academiae adiecit, quintamque fa-
cultatem esse voluit, neque tantum
Poëtas laureatos creandi potesta-
tem permisit; sed ipsemet manu
Imperatoria nonnullis doctarum
frontium, frondem lauream impo-
suit, est is pileus è diuite materia,
argen-

Proœmium secundum

argenteâ coronâ in formam virentis lauri redimitus vbi rami sese connectunt, lamina est amplior, in qua Imperatrix aquila sculpra visitur, cum Epigraphe, *Maximilianus*, cui hinc inde decenter assurgunt duæ breues inauratæ statuae, *Phæbus*, *Pallas*; ea res ad boni facti memoriam in Academia tabulario asseruatur. Sed regina scientiarum in primis Theologia eo supra reliquas tempore, robur summum, maximasque suæ scholæ vires exerebat. Viennam venerat sui æui in Germania Phœnix Ioannes Eckius Doctor Ingolstadiensis, ingressus palæstram concertauit: tantam verò vir ille plurium palmarum pugil Viennensium eruditionem atque industriam sensit, vt liberè professus sibi Viennæ non parùm negotij obiectum, addiderit se in longa peregrinatione, quam ad varia loca disputandi causâ susceperat, nullibi se in doctiores acutioresque Theologos

ad Lectorem.

logos incurriffe. suus cuique gradui honos non tantum decretus erat, sed etiam habebatur. Professores linguas tres ex panno pallijs intextas gestabant, neque absque solenni habitu, eoque sane magnifico publicas scholas ingrediebantur: Tyrones singularum facultatum, quorum septem octove millia vno tempore censa sunt, cingula; pro- uectiores ex illis cappas (sic enim vocant) alij & alij varia decora ostentabant, quibus ab imperita multitudine interstingui honorarique possent.

Peruenimus iam ad Ferdinandum I. antiquæ Religionis, reique per Germaniam restituendæ studiosissimum Imperatorem: nam Lutherana pestis ita tum longè ac latè retrum virus euomerat, ut maxima eaque nobilior corporis totius pars fœdâ lue contabesceret. Is igitur anno 1533. Rex Romanorum augustissimus cum prioribus sæculis

i con-

Proœmium secundum

constitutas leges, confirmatâque à se priuilegia publicasset: vt Sacræ Maiestatis in Academiâ voluntas orbi vniuerso patefceret, edicto per Prouincias promulgato omnibus studiorum causâ ad Vrbem appellentibus, summam tûm clementiam tûm immunitatem prolixè est pollicitus. Anno verò 1552. cùm Viennæ esset, in publico Prouinciarum consessu, de literis quæ cum Religione diffugerant, postliminio reuocandis, honorèq; scholæ redhibendo, grauissimam & disertissimam habuit orationem, dicendoque tantum apud suos effecit: vt pauperes centum, eoque plures è publico in Theologicis præsertim studijs per quinquennium educandos reciperent; quod exemplum secuti S. P. Q. Viennensis 25. etiam alios paris fortunæ, qui ingenio pollerent, in spem quoque publicam aluère. Præclara hæc; sed tamen multò etiam magis Ferdinandus postea-

ad Lectorem.

posteaquam Carolo V. imperium
ponente, orbis voce atque applau-
su, dictus acclamatusque est Impe-
rator, reparandis Academiae rui-
nis extinguendisq; Hæreseôn igni-
bus incubuit. Neque ad scopum stu-
diumque Cæsareæ mentis parùm
faciebat, quòd paulò antè sub an-
num 1550. vti è re literarum ac Reli-
gionis fore videbatur, id in Comi-
tijs Augustanis agente Urbano La-
bacensi Antistite, qui à Confessio-
nibus Ferdinando erat, cogitatumq;
actumque fuerat cum summo Pon-
tifice, atque Ordinis Parente Sancto
Ignatio de Societate IESV in Urbem
vocanda. Venit anno sequenti ad
sedem capiendam Claudius Iaius
Subaudus ex Ingolstadiensi acade-
mia, vbi Theologiæ Doctorem ma-
xima cum laude egerat; ex Italia
verò missi ab Ignatio accesserant,
Nicolaus Lanoyus Belga cum 10.
alijs è Societate. Iaius primarius
Sociorum moderator in Academia

Proœmium secundum

epistolam sancti Pauli ad Romanos explicare aggressus est, Magistrum Sententiarum Lanoyus; sed Iaium vnum è decem primis Ordinis Patribus, virum non eruditione magis, quàm virtute singularem, rebus plurimis in Germania pro Religione & Sapientia præclarè gestis, Deus breui è stadio, in aliam vitam eamque, vti spes est, beatam euocauit. Elatus itaque est magno Academiae luctu ac honore, sepultusque in S. Nicolai, quæ tunc PP. Franciscanorum erat, sacrâ ade, quo etiamnum loco quiescit. Laudationem funebrem habuit Petrus Canisius Ingolstadio, vbi & ipse res maximas tractabat, Viennam à Ferdinando accitus, quem virum totius Germaniæ præclarum lumen Academia admirata primùm, mox etiam venerata est: is enim posteaquam Viennæ inter cætera Ferdinandi iussu Catechismum illum scripsit, qui etiamnum omnium propè gentium

ad Lectorem.

gentium auribus, lingua, manibus
conteritur; è Societatis Collegio in
Archigymnasium Viennense tra-
ductus facultatis Theologicae Deca-
num egit, ac deinde (quod operosè
multumque defugerat) permittente
Ignatio coactus, post Fridericum
Plauseum, Episcopatum Viennen-
sem, per annum saltem, religiosè
administrandum suscepit, dum
alius suppeteret, qui sufficeretur.
Ita Ferdinandus Academiam Hare-
scôn, Bellorumq; vitio recisis nervis
contrabescentem, in pristinum auitæ
religionis ac sincerae doctrinae sen-
sum & vigorem restituere vehe-
menter studuit. Idque porro maiori
etiam studio egit, agitque adhuc
eiusdem nominis & animi Ferdi-
nandus alter, in lacere Germaniæ
recolligendo naufragio, literisque
ab interitu vindicandis, nulli Cæsa-
rum secundus, quem Deus Opt.
Max. ex communi omnium bono-
rum voto, diu incolumem, victo-
rem,

Proœmium secundum

rem, triumphatorem seruet. Hic Imperator anno 1623. Collegium Societatis IESV à Ferdinando I. fundatum pro suprema sua potestate membris Academiae, adnexuit, priorum Ducum, Archiducum Austriae, Regum Romanorum atque Cæsarum ptiilegia denuò sanxit, & vt nouus adderetur splendor, Templum Academiae, Scholasque Societatis IESV à fundamentis excitari voluit; & templum quidem Academicum Symmetria, amplitudine, forma, Cæsare dignum iam suis partibus constat, neque reliqua ædificia impigrè assurgent, si modo superi temporaq; siuerint. Est autem Academiae totius, dum scribo, hæc facies ac ferè status, qui certè si tumultuantium armorum tristissimæ tempestates spectentur, æstimari potest letus ac fœlix.

Nobiles atque Excellentes artium & Philosophiæ Magistros recenset plurimos; quibus eruditio
ipsa,

ad Lectorem.

ipsa, etsi alioqui genere obscuris, claritudinem, ius armorum, atque insignium, verique nominis nobilitatem ex speciali Imperatorum priuilegio indidit in seros etiam nepotes transmittendam. Itaque quot in artisticæ facultatis senatu sedent, tot ibi videas viros Nobiles, ut minus mirum sit in eo Magistratu, nonnunquam spectari non modo insignes Cathedralis Ecclesiæ sancti Stephani Canonicos, sed etiam quosdam Sacrorum Antistites. Medicinæ excellentissimos Doctores numerat hæc Ciuitas non pauciores triginta, quorum 17. de consilio sunt Medicæ facultatis, atque ex ijs duo aulici, vnus præterea ipsius Cæsaris, medicos agunt maxima cum laude. Iurisperitos Doctores recenset Academia duos supra triginta, viros profectò clarissimos, plerisque etiam Magnificos, quo ex numero nonnulli partim in concilio intimo, partim in Excelsi Regimi-

Præmium secundum

nis Curia, Cancellarij aut Confiliarij
Cæsareæ S. Maiestatis, alij in amplif-
simo Austriæ inferioris senatu à
Confilijs, ab aduocationibus, aut
patrocinijs rem nauant patriæ salu-
tarem, sibi, Academiaeque Vien-
nensi perhonorificam. Denique ex
Admodum Reuerendis Dominis
qui supremam Theologiæ lauream
sunt indepti, hodièque 20. ad Con-
cilium facultatis Theologiæ perti-
nent, ex quibus duo nuper in hac
Academia infulam sacro ritu acce-
pere. Illustrissimi Reuerendissimiq;
Domini Episcopus Neostadiensis
& Abbas Ketwicensis. Patere te
hoc in choro videri Illustrissime ac
Reuerendissime Princeps Episcopo
Viennensis Cremiplanensis Cœno-
bij Antistes; cui debet hæc acade-
mia plurimum, quod promeritum
alibi Doctoratus pileum, nusquam
honorificentius quam apud nos col-
locare te posse existimasti. Porro sub
horum Ducum auspicijs ac signis
artium,

ad Lectorem.

artium, Philosophiæ superiorum-
que artium Discipuli militant,
flos Austriacæ atque exteræ Iuuen-
tutis, mille supra ducentos, ex vn-
guibus disce Aquilam, Solæ Scholæ
inferiorum artium in Collegio So-
cietatis Academico adolescentes
iuuenesque educunt, genere ac do-
mo nobiles circiter quadringentos,
in his Principem vnum, Marchio-
nes duos, Comites nouem, Baro-
nes triginta, Prouinciales totidem.
Quæ omnia si retrò ad suum caput
per quadringentos ferè annos re-
ducantur, nemo omnium erit opi-
nor, qui non fateatur Viennensem
Academiam à suis fundamentis
antiquissimam, à suis verò fundato-
ribus Archiducalem non modo,
sed semper Cæsaream, semper Au-
gustam extitisse: adeò vt meritò in
controuerfiam vocari possit an
Augustissimi Archiduces dignio-
res fuerint tam nobili Academia;
quam tam nobilis Academia Ar-
chidu-

Proœmium secundum

Archiducibus Austriæ tam Augustis?
Quare reliqua quæ ad dignitatem
celebritatemque spectant, etsi pro-
lixè ac præclarè exaggerari possent,
quod à quouis limari iudicij viro
facilè ex superioribus intelligantur,
in breue deinceps compendium
epitomenque contraham. De statu-
tis vniuersim id affirmari sat est A-
cademiarum Atheniensis, Roma-
næ, Parisiensis succum esse ac me-
dullam: Priuilegia maximis Cæsa-
ribus, summis Pontificibus, à qui-
bus concessa confirmataque sunt
digna omninò videri: Summa eo-
rum hæc est. Academiæ Princeps
in publicis itionibus proximum ab
Austriæ Archiducibus locum te-
neat. Quæ Academicus Magistratus
statuerit, decreuerit, sanxerit, ius &
lex sunt. Causarum etiam capita-
lium Tribunal, item vitæ ac necis
potestas penes eundem esto. Aca-
demici priuilegijs ciuium gauden-
to, oneribus eximuntor. Ne quid
Respub.

ad Lectorem.

Respub. literaria in suis Iuribus aut
priuilegijs noxæ vel detrimenti ca-
piat, Summi viri custodes, conser-
uatoresque dantor, atque hi vigi-
lanto. Cum ciuicus Magistratus in
Curia excelsi Regiminis renuncia-
bitur, soli Reſtori inter Conſiliarios
circumſtante reliqua corona, ſeden-
di fas locusque conceduntur. At-
que hæc aliaque Priuilegia, ipſe
Princeps eo tempore quo Austria
poſſeſſionem ſolemni ritu inir, ab
Academia ſalutatus, rogatusque
datâ Reſtori manu ſanctè ſpondet
curaturum ſe, vt qua conceſſa ſunt
fide, ſincerâ, integrâque conſer-
uentur. Quæ conſequuntur facient
etiam nonnihil fortassis ad Acade-
miæ dignitatem, atque commen-
dationem. Doctores ſuperiorum
facultatum in S. Stephani Baſilica
qui locus non modo ſacer, ſed am-
pliſſimus ornatiffimusque eſt, ſuo-
rum honorum titulis atque inſigni-
bus decorantur: ſingulæ facultates è
Cœlitum

Proœmium secundum

Coelitum numero Diuum suum
Tutelarem, singulæ Nationes suum
in eâdem gde, solemnibus sacrifi-
cijs, latinisque orationibus propriè
sibi colendum delegerunt, piorum
hominum munificis largitionibus
Bibliotheca locupletissimè instru-
cta, stipendia, contubernia, semi-
naria, erecta constitutaque, quibus
rebus pauperes se suâque studia su-
stinent atque commodius in lite-
rarum virtutumque palæstra exer-
ceantur. Atque hic mihi in men-
tem redit & propè lacrymas tristi
commemoratione excitat Nosoco-
mium illud Xenodochiumque S.
Sebastiano dedicatum, quod cum
æde sacrâ honorificè ab Academia
in subvrbijs extructum, ægris pere-
grinisq; discipulis recipiendis olim
stetit, & utinam etiamnum staret.
Verùm Austriacæ pietatis nobile
illud monumentum post iniectas
in vrbis obsidione ab impietate
Turcica sacrilegas flammâs iam in
suis

ad Lectorem.

suis cineribus iacer. O si posteri saltem collapsam miserorum sedem denuò erigerent! non deessent fortè alibi, qui Viennensium istam verè Christianam humanitatem pari in pauperes studio imitarentur. Nondum dixi Viennensem Academiam duarum celeberrimarum Ingolsta-
diensis & Triburgensis matrem se esse meritò gloriari. Nihil de verbis atque Academiae amœnissimo saluberrimòque situ, rerum omnium copia, morumque cultu commemoro. Omitto salutationes, adgratulationes, orationes sæpe sæpius honorificè susceptas & cum plausu habitas in aduentu, Comitij, inauguratione virorum Principum, Regum, Imperatorum. Omitto præterea numeratò reponere eos, qui sui nominis atque amplitudinis splendore plurimum lucis atque celebritatis Academiae contulerunt, quam scenam si per otium adornare vellem producerem primum eos,
qui

Proœmium secundum

qui ex totius orbis Christiani oris
buccinatrice fama exciti in hoc sa-
pientiæ theatrum studiorum causa
conscenderunt, Duces, Archiduces,
Principes, Marchiones, Barones,
Episcopos, Abbates, atque ex pur-
puratorum Patrum senatu nonnul-
los: in altero deinde actu prodirent
Legati, Medici, Consiliarij, Cancel-
larij, Magistratum, Principum,
Regum, Cæsarum, alijque cuiusvis
ordinis summi viri qui ex hoc stu-
diorum Circo, vti ex Palladio in-
structissimi milites, ad patriam ac
Religionem ornandam, propu-
gnandam euasere: qua in corona
interiores starent duo è gente Pic-
colhominea pij æquè ac Magni
Pontifices Pius II. & Pius III. supe-
rioris è sorore nepos. Hic primis in
annis literarum pietatisque lacteos
imbres Viennæ fuxit, alter autem
Orator ad Fridericum Imperato-
rem missus, tantum dexteritate in-
genij

ad Lectorem.

genij valuit, vt coronâ Poëtica donatus, inter Principes Cæsarei senatus adscitus sit. Denique in actu ultimo intra proscenium spectarentur omni scientiarum laude præstantissimi scriptores, Laureati Poëtæ, Palmares Oratores, inter insignes Philosophos excellentes Mathematici, expertissimi Medici, Prudentissimi Iurisperiti, Summi Theologi.

Verùm neque apparandæ huius magnificentissimæ actionis choragium suscepi quod negotium maioris est operæ; neque mei est huius instituti, qui leuiter tantum adumbratam Vienneſis Academiae effigiem in frontispicio operis spectari non ipsum ædificium ex ea materia perficere institui. Abi igitur nunc, Candide Lector, quo voles: indulgeas autem velim affectui in hanc Academiam meo, si te diuſculè
& quam

Proœmium secundum ad Lector.

& quam volebas, molestius, aliò
nimirum properantem Viennæ de-
tinui. VALE.

PRÆ-

PRÆMUNITIO.

AD

ARISTARCHVM.

NON est magis iam, quam
olim Socrate foras ab-
eunte, aut S. Hierony-
mo scribente, tutum in
lucem prodire intectum galeâ, si oc-
currerit seuerus quispiam & malè
susplicax Aristarchus, nisi te bene
præmunieris, caue, vereor ut va-
pules. Saluto te igitur imprimis in
ipso statim limine perhumaniter,
mi Aristarche, ac deinde enixè ro-
go, ne me vel allatres eminus, vel
cominus mordeas: nemini in via
ō futu-

futurus sum noxæ si domos esse plu-
res, quàm velim, in Academijs pe-
riculosas, si socios improbos, si stu-
diorum morumque Moderatores
nonnunquam non optimos, si Aca-
demicorum nepotum vitia sanè
grauia reprehendero: si in alijs præ-
stantium virtutum gloriam desi-
derauero, tu me, quæso, scopumque
meum probè noris, priusquam den-
te aut saxo impetas. Instruo Aca-
demicos Adolescentes, non eos dun-
taxat, qui in Catholicis ac moratis
orbibus habitant, sed eos etiam,
qui in Hereticis ac malè institutis
Academijs (cuiusmodi sunt non
pauca) instruuntur: imò velim in
Ethnicorum quoque, si fieri posset,
gymnasijs & scholis legi, ut quàm
longè latèque, ipse olim Salomon
suis præceptis spectauit, tam longè
latèq;

latèq; respiciat hic Salomon meus.
Quamquam si eius Europæ, quæ
Religionem Catholicam tuetur,
amplitudinem; si temporum, quæ
possunt incidere, calamitates; si
semper & ubique in vitia duci
ceream, ad virtutes verò diffi-
cilem Adolescentiam tecum repu-
taueris, etiam fortassis occurret
locus, & tempus, quo indulgen-
tius, & minùs rigidè Academi-
cum meum tractasse videar. De-
nique in Symbolis meis, in stylo,
totòque contextu, si quid minus
abstruse reconditæque eruditionis,
ut multa sunt, reperias: velim
cogites cui hæc scribam, suscepisse
me scilicet instituendum Philoso-
phiæ candidatum, non iam ex bar-
baris Philosophis, aut è graviori-
bus

*bus Theologis vnum aliquem: ita
iam opinor hisce rationibus audi-
tis abire me fines intactum. Vir
bonus es. Vaie.*

IN-

I N D E X.

INSTITVTIONVM
SALOMONICARVM.

Prooemium primum, ad Lectorem,
de libri argumento, ac methodo.

Prooemium secundum, ad eundem, de Acade-
miæ Viennensis Antiquitate, Nobi-
litate, Celebritate.

P A R S P R I M A.

*Procuranda primùm aduentanti
in Academiam.*

CAP. I. Æstimatio Sapientiæ. pag. 5.

CAP. II. Eiusdem Amor. p. 21.

CAP. III. Domus commodæ dele-
ctus. p. 41.

CAP. IV. Delectus sociorum. p. 61.

CAP. V. Itemque moderatoris tam
conscientiæ, quàm stu-
diorum. p. 83.

ō 3

P A R S

PARS SECVNDA.

Exercitationes Academicæ.

- CAP. I. Matutinum pensum. p.105.
CAP. II. Schola. p.127.
CAP. III. Priuatum studium. p.147.
CAP. IV. Vacatio, & lusus. p.175.
-

PARS TERTIA.

Vitia maximè cauenda Adolescenti Academico.

- CAP. I. Licentia Morum. p.195.
CAP. II. Prodigalitas temporis &
rei propriæ, Aleæ, char-
tæ pictæ, sphæristeria.
pag. 217.
CAP. III. Corporis luxus, cincinni-
comæ, impudicitia, na-
tatio.

tationes , balneationes.

pag. 239.

CAP. IV. Compotatio, Ebrietas.

pag. 283.

CAP. V. Nocturnæ excursiones,
grassationes , verbera,
vulnera, cædes. p. 321.

PARS QUARTA.

Virtutes Academici Adolescentis.

CAP. I. Industria & Constantia.

pag 359.

CAP. II. Ingens peccati horror.

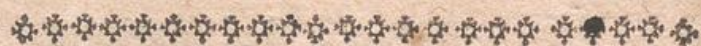
p. 397.

CAP. III. Castimonia. p. 437.

CAP. IV. Religio in Deum. p. 479.

CAP. V. Pietas in parentes, & Magi-
stros. p. 523.

CAP. VI. Prudentia in vitæ genere
deligendo. p. 559.

SVMMMA PRIVILEGII.

EGo infra scriptus Societatis IESV in Gallo-Belgica Prouincialis iuxta priuilegium eidem Societati concessum quo Bibliopolis omnibus prohibetur, ne libros ab eiusdem Societatis hominibus compositos, absq; Superiorum permissione imprimant, facultatem do BALTAZARI BELLERO Typographo Duacensi, vt librum, cui titulus est, *Adolescens Academicus sub institutione Salomonis*, Auctore R. P. CAROLO MVSART Belga è Societate IESV Doctore Theologiae, & in Viennensi Austriae Academia sacrarum litterarum interprete, ad sex annos proximos imprimere & liberè distrahere possit. Datum Montibus 26. Decemb. 1632.

IOANNES LOBBETIVS.

AP-

APPROBATIO.

Liber hic, cui titulus, *Adolescens Academicus sub institutione Salomonis*, Auctore R. P. CAROLO MVSART Belga è Societate IESV Doctore Theologiae, & in Viennensi Austria Academia sacrarum litterarum interprete, non modo nihil fidei Catholicę, bonisve moribus aduersum continet, verum etiam Iuuentutem Academicam optimis præceptis ad Sapientię ac pietatis studium solidè simul & eleganter informat. Quare, auctoritate mihi à Reuerendissimo Domino Episcopo Atrebatensi delegatâ, probo, vt ad publicam vtilitatem in lucem edatur. Actum Duaci 18. Decembris Anni 1632.

PHILIPPVS DV TRIEV
è Societ. IESV S. Theologiae
Doctor & Professor.

FA-

FACULTAS REVERENDI P.
Prouincialis.

CMM Librum hunc (cui titulus *Adolescens Academicus sub institutione Salomonis*) à P. CAROLO MVSART Societatis nostræ Theologo compositum ij recognorint, quibus id fuit commissum, & edi posse in lucem iudicarint, Ego Georgius Forro, Societatis Iesv per Austriam Prouincialis, pro potestate ab Admodum Reuerendo P. N. M V T I O V I T E L E S C O Præposito Generali mihi facta, facultatem concedo, vt typis mandetur. In cuius rei fidem has litteras manu nostra subscriptas, ac nostri Officij sigillo munitas dedimus.

Viennæ Austriæ 25. Febr. 1632.

GEORGIUS FORRO.

R.P.

R. P. FRANCISCI

MONTMORENCII

E SOCIETATE IESV

ad Lectorem.

EPIGRAMMA.

VENIT ab Antarcto Solymam Regina
Nitocris

Discendi studio, fama^{que} excita Magistri
Qui tibi, Lector, in hoc sistit se sponte Libello.
Nec quia sese offert vltro, sit vilior: ampla
Sed magis inde manet MVSARTVM gratia; nullo
Spectandum dederit tibi quod Salomona la-
bore.

Hoc frui: & Regis pueri, puer, indue men-
tem.

ORA-

ORATIO SALOMONIS,

Pro Sapientia à Deo impetranda.

Ex capite 9. Sapient.

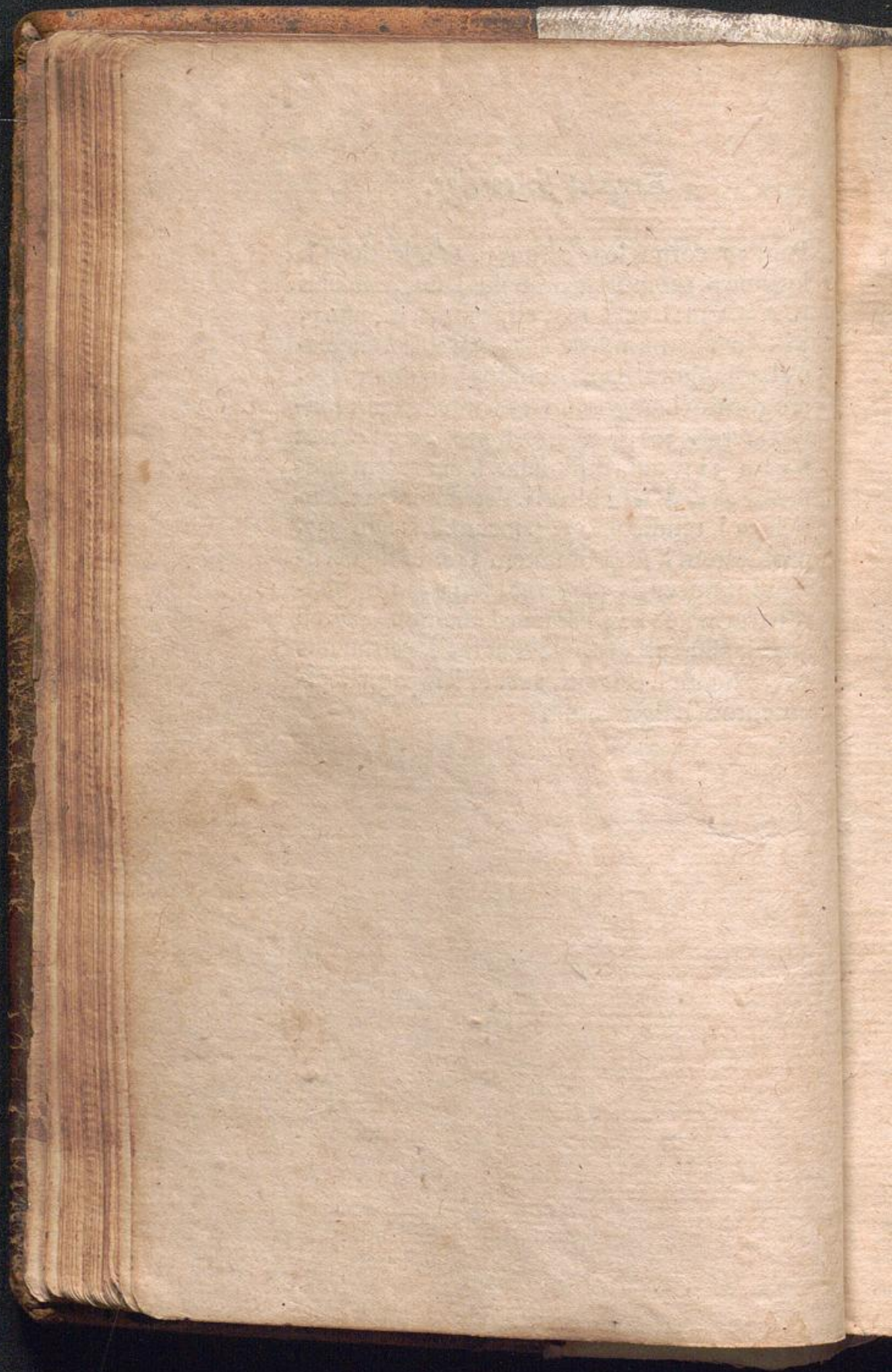
DEVS Patrum meorum,
& Domine misericordiae,
qui fecisti omnia verbo
tuo, & sapientiâ tuâ constituisti
hominem, ut dominaretur creatu-
ra, quæ à te facta est; da mihi se-
dium tuarum assistricem sapien-
tiam, & noli me reprobare à pue-
ris tuis, quoniam servus tuus sum
ego, & filius ancillæ tuæ, homo in-
firmus, & exigui temporis, & mi-
nor ad intellectum iudicij & le-
gum: nam & si quis erit consumma-
tus

tus inter filios hominum, si ab illo
abfuerit sapientia tua, in nihilum
computabitur. Tecum sapientia
tua, quę nouit opera tua, quę & ad-
fuit tunc, cū orbem terrarum fa-
ceres, & sciebat quid esset placitum
oculis tuis, & quid directum in prę-
ceptis tuis. Mitte illam de cælis
sanctis tuis, & à sede magnitudinis
tuę, ut mecum sit & mecum labo-
ret, ut sciam quid acceptum sit a-
pud te. Scit enim illa omnia, & in-
telligit, & deducet me in operibus
meis sobriè, & custodiet me in sua
potentia; quis enim hominum pote-
rit scire consilium Dei? aut quis po-
terit cogitare quid velit Deus? cogi-
tationes enim mortalium timidę, &
incertę prouidentię nostrę. Corpus
enim, quod corrumpitur, aggrauat
animam, & terrena habitatio de-
primit

primit sensum multa cogitantem,
& difficile estimamus quę in terra
sunt, & quę in prospectu sunt inue-
nimus cum labore: quę autem in cę-
lis sunt quis inuestigabit, sensum
autem tuum quis sciet? nisi tu dede-
ris sapientiam, & miseris Spiritum
sanctum tuum de Altissimis, & sic
correctę sint semitę eorum, qui
sunt in terris, & quę tibi placent
didicerint homines: nam per sapien-
tiam sancti sunt quicunque placue-
runt tibi Domine à principio.

Errata sic corrige.

Pag. 59. coruus lege ceruus p. 164. lectione l.
lotione p. 190. nuguendibulus l. nugivendulus
p. 206. tum l. te p. 207. effraenum l. fraenum p.
226. in Thamum, l. ad Thamum ibid. adiapha-
na l. adiaphora. p. 237. iniustos l. inustos p. 290.
arogorum: l. aragonum ibid. infestaretur: l. in-
fectaretur. 301. praefert: l. proferte 314. tam
l. eam 321. quia dissimulat: l. qui autem dissi-
mulat 322. detestabitur: l. detestatur. 323. len-
ticulas l. tendiculas 325. locum: l. lacum 337.
probitatem l. improbitatem 340. in innocen-
tem l. innocentis 343. seriae l. feriae 420. trutina-
re l. trutina, & 424. saltaone l. saltatione 427. ab
arce l. abarce. 516. praefunctus l. perfunctus
533. exigant l. erigant. 608. ei l. is pag. vlt. pi-
gmentum l. figmentum

INSTITVTIONVM

SALOMONICARVM

P A R S P R I M A

Procuranda Adolescenti pri-
mum in Academiam ad-
uentanti.

Aestimatio Sapientiae

2.

SYMBOLI EXPLICATIO.

Siste hîc iterum, amice huius Academiae hospes, siste in ipso limine tantisper, & sapientiae forum, officinam, merces demirare, singula contueri, suisque (ut par est) momentis aestima.

Dic age; quid potissimum amas, Adolescens? delicias, diuitiasne, an honores? an haec omnia? placet; ecce, nundinari hîc licebit: habebis à sapientia opes minimè aculeatas, voluptates sinceras, honores perennaturos.

Sapientia ipsa te vocat, & diuinissimus pædagogus SALO-

A 2

MON,

4

MON, vt in his nundinis foelicitatem mercari velis, vehementer impellit: ne refuge, nec respue, ne rerum cæterarum fungos, fumos, quisquiliaſque dedecorum Insanus emptor pluris æſtimes, quàm veras illas opes, caſtas delicias, honores ſolidos.

CA-

CAPVT PRIMVM.

Æstimatio Sapientiæ.

MONITVM.

Sapientiam pluris, quam res cæteras
æstima.

SALOMON.

*Beatus homo, qui inuenit
sapientiam: melior est ac-
quisitio eius negotiatione
argenti, & auri primi &
purissimi fructus eius: pre-
tiosior est cunctis opibus: & omnia, quæ
desiderantur, huic non valent compara-
ri. longitudo dierum in dextera eius, &
in sinistra illius diuitiæ, & gloria. li-
gnū vitæ est his, qui apprehendunt eam,
& qui tenuerit eam, beatus. Prou. 3.*

*Mecum sunt diuitiæ, & gloria, opes
superbæ, & iustitia. melior est fructus
meus auro, & lapide pretioso, & geni-
mina*

mina mea argento electo. Prou. 8.

Omne aurum in comparatione illius, arena est exigua, & tanquam lutum aestimabitur argentum in conspectu illius. infinitus enim thesaurus est hominibus: quo qui vti sunt, participes facti sunt amicitiae Dei. Sap. 7.

MENTIS SALOMONICÆ

INTERPRETATIO.

§. I.

Beatitudo huius vitæ non est in diuitijs, delicijs, honoribus.

Nemo est omnino, qui beatus esse nolit: sed in quò beatitudo sita sit, non æquè omnes consentiunt. Voluptates corporis nonnulli; (atque hi ferè de Epicuri harà) opes non pauci: qui minùs desipere sibi videntur, honores pro summo bono ducunt & amant; sed quàm longè à scopo aberrant, tu Academice Adolescens, si modò Philosophari amas, vide. Imprimis corporearum voluptatum vel meminisse pudet. Fæda res illa & pecudum eas commendantium vox
non

non alio argumento magis refutatur:
quàm ex eo, quòd ij ipsi, qui voluptates
fædas confectantur, nequitiam damnan-
tes suam, publicum & lucem fugitant:
nemo enim vnus reperiatur, qui turpis
& incestus velit haberi.

Nunc vero argentum, aurum, gemmæ
(quas res vulgò diuitias appellant) reue-
ra quid sunt? terra, sole obdurata, colo-
ratum ac nonnihil splendens lutum; cui
errori sola raritas pretium dedit: nam
etiam hæ quisquilæ, vbi in copia sunt,
vilescunt; denique honor, qui pluris fieri
solet, opinio est aliorum, & plerumque
inconstantis atque imperitæ multitudi-
nis. Hodie te efferent in cælum, cras ad
sepulchrum: lentum est cras, sæpe eo-
dem, quo euehunt, momento protur-
bant. Iam jo triumphæ, ad curulem, ad
sceptrum: mox ad columnam Mœniam,
ad scalas Gemonias, ad Crucem, & cor-
uos occlamant. Lege sacras tabulas.
Christus in urbem Hierosolymitanam
triumphi pompâ inuehitur: post quin-
que dies ignominiosæ cruci affigitur.
Quod autem hic de honoribus dico,
idem de diuitijs paulò antè dictum oport-
uit: nihil opibus quoque velocius, fu-
gacius; vix ceperis; auolant, nimirum à
fortuna ad horam homini commodan-

tur mox reperendæ, imò eripiendæ: ita fit modò Irus, modò Cræsus: quoties id spectatû? Ne igitur crede veras voluptates, opes fixas, solidos honores in hac vitâ vspiam reperiri posse.

§. II.

Beatitudo huius vitæ in solius sapientia sinu reperitur.

IMò verò, mi Philosophe Adolefcens, hîc beatitudinem aliquam reperiri posse puta: sed non nisi in sapientiæ arca, penu, sinu. Audi Salomonem: *Beatus homo, qui inuenit sapientiam. Melior est acquisitio eius negotiatione argenti, & auri primi: pretiosior est cunctis opibus &* (quod Hebræa vox sonat) *omnibus gemmis*, denique quæcunque ab homine sordidè auaro desiderantur, aut desiderari possunt, vni sapientiæ non valent comparari: nimirum eæ potissime, & propè solæ diuitiæ habendæ sunt, quibus non arcula, sed animus diues est; quas eripere Bianti Philosopho non modò incêdium, sed ne mors quidem potest. Quare sapienter fecisse censendus est Crates ille Thebanus, qui cùm omnem substantiam in pecuniam redegisset, apud Trapezitam depo-

Laërtius
lib. 6. de
vitis Phi-
lo.

deposuisse dicitur hac lege: vt si filij
Philosophi euaderent, illam egentibus
ciuibus distribueret; nihil illis egere
Philosophos arbitratus: si verò sine Phi-
losophia remaneret, redderet illis de-
positum: vt vacuis virtute saltem opes
opitularentur. Iam si querantur hono-
res, æquè in manu solius sapientiæ repe-
ries coniunctam cum diuitijs gloriam, &
quidem immortalem: *in sinistra enim illius*
diuitia & gloria: longitudo autem dierum in
dextera eius. illi namque soli veri honores
æstimandi sunt, qui ab ore & infano ho-
minum iudicio, vulgi, improborumque
hominum non pendent: quos viri boni
& beatæ mentes & Deus ipse viuis mor-
tuisque sapientibus deferunt, & qui ne
longitudine quidem æternitatis emo-
riantur, aut flaccescant. Atque volupta-
tes etiam suas, non eas, quæ belluinæ
sunt ac longe infra hominis dignitatem
collocatæ: sed tamen suas etiam animi
delicias melioresque illas ac puriores ha-
bet, & in sui amatores profundit sapien-
tia. *Purissimi fructus eius: lignum vitæ est*
his, qui apprehendunt eam. Collige tu mihi
tantum hæc paradisi poma & primis sal-
tem labris attinge: nægo vehementer
decipior, nisi esu, vsuque ipso discas, di-
cesque vnà mecum, nihil non modò sa-
pientiæ

pientia diuitijs esse opulentiùs, nihil ipsius gloriâ splendidius: sed nihil quoque reperiri vsquam posse eius delitijs aut liquidius aut suauius. Quid his te ego diutiùs teneo? verbulo omnem sapientia estimationem habe. *Qui tenuerit eam*, inquit sapiens, *Beatus*. Cum enim beatitudinis nomine omnium bonorum cumulus contineatur: ei, qui sapientiam sibi compararit, nihil quod bonum appetendumque sit, deesse potest. Quare eò etiam pertinent illa. *Omne aurum in comparatione illius arena est exigua*, & istud breue acroama, quo veluti Epilogo omnia concluduntur, *mecum sunt diuitie & gloria, opes superba ac iustitia*.

§. III.

Paria Salomoni docet Plutarchus lib. de liberis educandis.

PLacet post Salomonem Plutarchum quoque consimilia docentem tantisper audire. Hic in libello de educatione liberorum, cum primum, medium, a. que postremum esse virtutem asseuerasset, dixissetque eruditionem ad virtutem ac beatitudinem plurimum adferre adiumenti, cætera bona pusilla esse ac indigna,

gna, quæ tantis studijs insectemur: pergit deinde strictim expendere singula, pulchram scilicet videri nobilitatem: sed maiorum potius, quàm bonum nostrum existere; pretiosas haberi diuitias: verùm eam fortunæ esse possessionem facinorosis & calumniatoribus expositam, quoties (vt ipse loquitur) *loculos sagittarint, adori- riq; concupuerint*: Similiter gloriam venustam quandam rem esse, formam præterea præcipuum quiddam & pro qua vendicanda magnopere decertetur: sed, vt res cæteras, inconstantem & caducam. hæc deinceps subiungit. *Nostri autem in rebus sola & immortalis & diuina est eruditio. Ex vniuersis duo humana natura perquam peculiaria bona sunt, intellectus & ratio. Hanc nullus fortuna tollet incursus, nulla calumnia distrahet: non ægritudo corrumpet, neque senectus. Bellum singula torrentis instar irahens, & omnia ferens solam doctrinam nequit eripere.* Laudat postea Stilponem Megarensē Philosophum, quòd Demetrio post captam soloque equatam urbem roganti, num quidquam suorum amisisset: ita responderit *Haud equidem amisi: bellum enim nulla ex virtute spolia ducit.* addit denique Socratis propè par dictum; quem cùm Gorgias percunctaretur, an Persarum regem felicem putaret?

N. scio,

Nescio, respondit, quantum ille habeat virtutis, ac disciplina: perinde ac in hisce, non vero in fortuna bonis persistat beatitudo. Atque ista omnia sapienter profecto Plutarchus eo loco, atque ex Salomonis mente: ut pleraque in moralibus.

§. IV.

Quanti viri Maximi sapientiam aestimauerint.

PORRò quàm magni sapientiam, eiusque studium estimauerint viri omnium hominum memoriâ præstantissimi, ex scriptis intelligitur: quibus eam posteris commendarunt. Sapiens (ut docet Seneca) vicinus, proximusque, diis consistit, exceptâ mortalitate similis Deo. Idemque contendit solam sapientiam esse libertatem; quasi serui sint omnes, qui ea careant. Cicero sanè ex Stoicorum placitis fortiter egit: ut probaret sapientes omnes esse liberos. In officijs verò quid est, ait, per Deos, optabilis sapientia? quid præstantius? quid homini melius? quid homine dignius? hanc igitur qui expetunt, Philosophi nominantur: nec quicquam aliud est philosophia, si interpretari velimus, quàm studium sapientia. Sed hæc, verè, aliaque omnia, quæ de hoc argumento fusè dici possunt, Iulianus Philosophus & Martyr breui hac sen-

Epist. 73.
ad Lucium.

Cic. in
Parad.

Lib. 2. of-
fic.

sententiâ videtur complexus. Est, ait, Philosophia maximum bonum, & possessio, & apud Deum venerabilis, quæ ducit nos ad eum, & sufficit sola, & sancti beatiq̃ue illi qui mentem ei donant. Quæ cum ita sint, existimandum est (quod viri doctissimi tradunt) alias inferiores scientias, quas humaniores litteras appellamus, non aliter neque diutiùs esse pertractandas: quàm ut animum ad Philosophiam parent, *Amaniora ista artium* (scribit Lipsius) nos quidem probamus, & illo velut vomere proscindi hoc animi solum & preparari ad sementem cupimus. Sed preparari: vera autem fruges, Philosophia est, cætera herba & flores. Seria (ait idem) post illa ludicra addantur, & non serò; quid in littore conchas & lapillos legimus? venti vocant, navis oram soluit. Recipe te ad sapientiam, & in ea, ut in beato tranquilloq̃ portu, consistes. Hauserat ista opinor Lipsius ex suo Seneca. tam diu (Senecam cito) istis immorandum est, quamdiu nihil agere maius animus potest: rudimenta sunt nostra, non opera, rudimenta tamen utilia sunt; ut substructiones quedam ne aliqui istud Xenocratis cuiusdam amuso & rudi aspersum acetum effundatur. Abi, abi non enim ansas habes Philosophia: ita enim ille litteras humaniores appellabat. Philosophia ansas: sed ansas tantum. Quæ utinam perpenderent Adolescentes illi, qui cùm

In manu-
duct. cap.

Ibidem
Lipsius.

Epist. 88.
apud Lips.
sup. cap.

in ansis, id est, litteris humanioribus tenendis quinquennio, sexennio, eoque plus animum contriuerint: tempus operamque se perdere credunt; si biennium aut triennium Philosophiæ ipsi comprehendendæ concedant. Videamus, quàm aliter sibi faciendum esse viri omni ætate maximi censuerint. *Magno*, ait Lactantius, *Et excellenti ingenio viri, cum se doctrina penitus tradidissent, quidquid laboris poterat impendi, contemptis omnibus & publicis & privatis actionibus, ad acquirendæ veritatis studium contulerunt, existimantes multo esse præclarius humanarum diunarumque rerum inuestigare & scire rationem: quam aut struendis opibus, aut cumulandis honoribus inharere: nam & abiēcisse quosdam res familiares suas, & renuntiassse uniuersis voluptatibus constat: ut solam nudamque veritatem nudi expeditique sequerentur.* Addi potest, plurimos quoque fuisse, qui sapientiæ comparandæ studio partim in longissimis itineribus, partim in grauissimis laboribus ætatem consumpserint. Omitto hîc Pythagoram, Platonem, aliosque à religionis Christianæ professione, alienos, quòd nostrorum hominum exemplis minimè ipsi careamus: quos quia sigillatim commemorare longum esset, omnium instar sit è Capadocia magnus ille Gregorius Nazianzenus.

Præfa. de
fals. Re-
lig. lib. 1.

Ex vita
ipsius.

Par tibus Christianis oriundus is fuit, non opibus magis, quàm moribus claris. Adolefcens litterarum amore incensus, Cæsaream primùm, musarum id temporis sedem est profectus: hîc præstantium magistrorum consuetudine plurimùm vsus, non exiguam puerilis doctrinæ suppellectilem collegit: inde, vt oratoriam artem condisceret, in Palestinam porrò concessit, atque hinc Alexandriam adiit, quâ in vrbe cùm multùm politioris literaturæ sibi comparasset, tandem Athenas in optimam omnium disciplinarum Academiam, post fœdissimas tempestates enauigauit: ea in ciuitate Basilio, alijsque excultissimis viris potitus tantam in omni eruditionis genere facultatem est adeptus: vt dignus haberetur, qui eloquentiæ artem traderet.

Atque annum iam propè trigesimum studendo, peragrandoque confecerat: cùm ex doctâ peregrinatione ad suos reuersus, perinde ac si hætenus nihil profecisset, diuiniorem Christianæ sapientiæ partem, quàm hucusque ferè neglexerat, ita ardentè optare atque insequi cœpit: vt eius potiundæ studio, vrbes, forum, theatra, sophistarum turgentem fastum, principum ac magistratuum insolentiam, diuitum arrogantiam, gloriam fluxam ac fragilem, magnificas ve-

stes, auro atque argento nobilem supellectilem, picturâ & tabulis illustres porticus; ceteraq; decora, quæ potèrium animis obcludere solent, generoso fastidio contemneret, quod in illius vita grauis author tradidit. Quàm deinceps in eremi recessu diligentiam assiduitatemque sacrarum literarum studio adhibuerit, quibus se vigilijs, curis, laboribus encuerit, longum esset percensere. atque ista ferè pro instituto sufficiunt. Agedum, Academice Adolescens, an vir ille tantus, alijque eiusdem mentis quamplurimi, tot tamque molestas peregrinationes suscepissent, tot, tamque splendida familiæ ornamenta abiecissent, tot denique se studiorum curis sponte confecissent, nisi duxissent sapientiam esse diuitijs, delicijs, honoribus, ceterisque rebus, quas vulgus amat, longè præstantiorem?

Sapientiam igitur & tu eodem loco, parique in pretio habe, plurimum profecto id tuâ interest: facile difficultates, quæ plurimæ passim ad magna contendibus occurrunt, calcabis, ridebis, imò spòte adibis: si id tibi habueris persuasum, quod Salomon hic monuit in vnius possessione sapientiæ omnem, quæ in mortali quidem vitâ reperiri possit, felicitatem esse constitutam. GRA

ORATIO.

*Pro obtinenda æstimatione veræ
sapientiæ.*

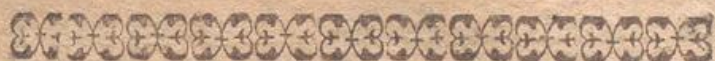
CLamabat, sapientissime IESV, ad te
olim cæcus secus viam sedens; IESV
fili David miserere mei, neque aliud tum
petebat, nisi vt videret lucem hanc bre-
uem & subdolan, quam quotidie nox
rollit, & atræ plerumque nebulæ obscu-
rant: Ego verò ad te clamo ex intimis
præcordijs: vt te aspiciam solem iustitiæ,
lumen indeficiens. Igitur, sapientia æter-
ni Patris, ac splendor gloriæ eius; claude
obsecro oculos meos, ne videant vanita-
tem: aperi, vt veritatem videam. Cæci
mortales bona huius mundi, quæ bona
non sunt, & inter quæ orientia morien-
tiæque vix momentum intercurrit, tanto
studio sectamur & quæ æterna sunt, ac
vera bona negligimus: quæ verò ista est
filiorum Adam aut stupiditas, aut amen-
tia? Da mihi, bone IESV, ô meum omne
bonum; da mihi per tuam lucem, & gra-
tiam: vt ista vana respuam, sapientiam
autem, id est, te ipsum sapientiam increa-
tam supra res omnes æstimem, qui es
Deus meus & omnia. Amen.

B

SYM-

Hæc fax non fumans quamvis non vritur, vrit.
M. Baer. f.

SYMBOLI EXPLICATIO.

Adolescens accede ad sacros
hymenæos, Salomon mox ad-
erit nuptiarum paranympheus:
hodie tibi diuina sapientia in
sponsam danda, en præsto est,
si modò velis, & ames. Non
amas? stolidus es profectò, &
amens: quid enim? formam
quæris? nil ea venustius: opes?
nihil vsquam ditius: nobilita-
tem? nihil ipsius genere diui-
nius; quidquid cælo, terraq; bo-
num, optandumq; est, pro dote
est, habetque ferè sibi vni istud
proprium: amatores suos suâ
pulchritudine pulchros, suis
diuitijs opulentos, suâ nobilita-

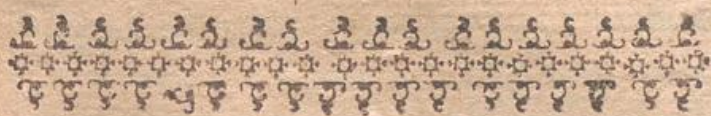
B 2

te

te diuinos, & quidem æterno
nexu efficit.

Si igitur amare, si procum
agere, si matrimonio iungi lu-
bet, sunt hîc casti amores, peti-
tiones honestæ, sanctæ faces:
sapientiam ama, pete, tibi iun-
ge. adhuc tergiuersaris? mauis
fortasse inter porcos, procos,
turpesque Veneris amafios,
quàm inter generosos sapien-
tiæ Hyppolitos versari? ô pro-
brum!

CA-

CAPVT SECVNDVM.

Sapientia Amor.

M O N I T V . M.

Sapientiam ceu sororem, ceu sponsam amato, procator, ducito.

S A L O M O N.

Dic Sapientia, soror mea es: & prudentiam voca amicam tuam
Prou. 7.

Hanc amavi, & exquisivi à iuventute mea, & quasi sponsam mihi eam assumere, & amator factus sum formam illius. Generositatem illius glorificat, contubernium habens Dei: sed & omnium Dominus dilexit illam. Doctrix enim est disciplinae Dei, & electrix operum illius. & si diuitiae appetuntur

B 3

tuntur

runtur in vita, quid sapientia locupletius, quæ operatur omnia? si autem sensus operatur: quis horum, quæ sunt, magis quàm illa est artifex? Et si iustitiam quis diligit: labores huius magnas habent virtutes: Proposui ergo hanc adducere mihi ad conuiuendum; sciens quoniam mecum communicabit de bonis, Et erit allocutio cogitationis Et tædij mei. Non enim habet amaritudinem conuersatio illius, nec tædium conuietus illius, sed lætitiā Et gaudium. Hæc cogitans apud me circuibam quærens ut mihi illam assumerem. Sap. 8.

Præposui illam regnis Et sedibus: Et diuitias nihil esse duxi in comparatione illius. Super salutem Et speciem dilexi illam; venerunt autem mihi omnia bona pariter cum illa. Sap. 7.

MEN-

 MENTIS SALOMONICÆ
 INTERPRETATIO.

§. I.

*Sapientia Adolescenti ducenda in
 sponsam.*

SI fortè, mi bone Adolescens, vernāntis, calentisq̃ue ætatis ardor in amores te, coniugijq̃ue cogitationem, ceu quidam intemperantis animi turbo, arripit: intempestivum, incestumq̃; ignem comprime, & disce quid sanctè & castè amare possis: sunt enim sui sapientibus amores, iidemq̃ue casti, sunt & honestæ nuptiæ: eò tu conuola, agendum, quod paranympus Salomon monet. *Dic tu Sapientia, soror mea es, & prudentiam voca amicam tuam.* Sapientiam, inquam, ama ut sororculam, id est, pudicè tamen; eamq̃ue tibi iunge in sponsam: nā ego vehementer fallor, nisi amicam & sponsam accepturus sis omni Venere venustiorē, potentiorē Iunone, Pallade doctiorē, fideliorem ipsa Penelope.

§. I I.

*Sapientiae dotes, & quàm ardenteream
procatuſ eſt Salomon.*

Sed ſummatim ab ipſuſmet Salomonis ore eximias ſapientiae dotes de-
prædicari audias, quæ ſapientiſſimum il-
lum omnium mortalium ita in ſui ad-
mirationem amoremque rapuerunt: vt
quòd ſuos ignes celare diutiùs non poſ-
ſet, ingenuè quantam ſapientiam depe-
ririt profiteri coactus ſit. *Hanc, ait, ama-
ui, & exquiſui à iuuentute mea, & quaſui
ſponſam eam mihi aſſumere.* Quidni verò id
faceret? ſi enim *pulchritudo*, quæ potentif-
ſima eſt animorum conciliatrix, & quæ
ferè primum in ſponſa amari ſolet, *requi-
ritur: pulcherrima eſt ſapientia.* Quare co-
ſe telo ſtatim confixum fatetur, neque
vulnuſ diſſimulat: *Amator, inquit, factuſ
ſum forma illius.* Iam ſi generis antiquitas
nobilitaſque ſanguinis petitur. *generoſi-
tatem illius glorificat, contubernium habens
Dei, ſed & omnium Dominuſ dilexit illam:*
quippe de cælo generoſam indolem du-
xit, quæ eam numini ipſi charam fami-
liaremque redderet: quâ ingenuâ nobi-
litate nihil ne fingi quidem poteſt diui-
nius.

nus. Porro, si non tantum formosa & nobilis: sed etiam doctrinâ ac consilio (quæ non infima dos) præstans mulier viro ducenda: illa *doctrinx est disciplina Dei, ac electrix operum illius*: ut pote diuinorum arcanorum conscia, eademque magistra ac interpret: *adhuc si in vita diuiniæ appetuntur, quid sapientiâ locupletius?* nullâ aliâ viâ compendiosius homines ad maximas opes, atque adeò ad summos magistratus, & imperia, aut grassentur, aut contendant. Denique si sensus rerumque gerendarum peritia, *si iustitia*, si cæteræ virtutes, quæ honestissimum amplissimumque est patrimonium, optanda in coniugio, maximeque amanda sunt, in vnius profectò ac solius sapientiæ amplissimo sinu hæc omnia, velut in ditissimo penu, condita reseruantur. *Proposui ergo hanc adducere mihi ad conuiuendum*: ut postquam domum tanquam charissimam sponsam duxero; iucundissimam perpetuamque vitæ ac communium studiorum societatem ineam. Nimirum sciebam me coniugij iure ac fœdere vxoriarum rerum bonorumque omnium participem fore; suauissimosque tam sancti contubernij fructus percepturum. *Nen enim habet amaritudinem conuersatio illius, nec tadium conuiuius illius: sed latitiam &*

gaud.

dium. Hac cogitans apud me, circuibam querens: ut mihi illam assumerem: prapofui illam regnis & sedibus: & diuitias nihil esse duxi in comparatione illius. super salutem & speciem dilexi illam: venerunt autem mihi omnia bona pariter cum illa. Vides iam, opinor, mi Adolefcens, vt Salomon sapientiam amat: vt eius ducendæ defiderio ardet: nam circuire ac queritare, accurati sanè follicitiq̃ue animi studium est: imò proci impotenter impatienterq̃ue ambientis. Nunc quid idem Salomon factitarit, quem non lapidem mouerit: vt sapientiam, quam optimè à Deo dotatam intellexerat, castissimo sibi coniugio adiungeret, aduerte.

§. III.

Salomonis vota, preces, studium pro ducenda sapientia.

IMprimis de cælo, vbi illa sibi sedem posuit, precibus votisque accersendam esse intelligens, numen precando fatigare cœpit: frui vt sapientiæ honestissimo coniugio sibi liceret. Sed hîc eum rursus suis verbis sua incensia promentem audiamus. *Ut scini quoniam aliter non possem esse continens: nisi Deus det, & hoc ipsum eras sapiens.*

sap. 8.

sapientia, scire cuius esset hoc donum: adi
Dominum, & deprecatus sum illum & dixi
ex totis precordiis meis: Deus Patrum meo- Sap. 9.

rum, & Domine misericordia, da mihi se-
dum tuarum assistricem sapientiam, & noli
me reprobare à pueris tuis, quoniam seruus
tuus sum ego, & filius ancillae tuae homo infir-
mus, & exigui temporis, & minor ad intelle-
ctum iudicij, & legum. Mitte illam de calis
sanctis tuis, & a sede magnitudinis tuae, ut
mecum sit, & mecum laboret; ut sciam quid
acceptum sit apud te. Reliquam per multa
capita prolixè diuque orantis precatio-
nem studio breuitatis prudens omitto.

Atque ne verba tantum ac voces, quod 3. Reg. 3.

cuique in promptu est, iactatas fuisse ar- 2. Paralip.

bitreris: idem postea Salomon cum cla-
rissimo totius regni magistratu tum vr-
bano tum bellico, in montem Gabaon:
vbi tum Arca religiosissimè asseruabatur,
venerabundus concessit, atque ad altare
supplex, per sacerdotum manus, non Py-
thagoricam hecatomben: sed mille victi-
mas sapientiae à Deo impetrandae causâ
ritè obtulit. quem verò adeò sumptuosae
atque armatae preces non inflecterent?
ergo paulò post altâ nocte inter dor-
miendum cum etiam in somno (ut acri-
ter coquentibus curis fieri assolet) diui-
nas cogitationes reuolueret: atque à nu-
mine

mine sibi viso postulare iuberetur, quid
potissimum vellet, illeque sapientiam,
quam vigil perdius optarat, pernox ac
dormiens etiamnum iterum iterumque
efflagitaret: repente sopito sibi diuinissi-
mum lumen, tantamque reconditissima-
rum rerum agnitionem affundi sensit:
quanta hactenus concessa fuerat nemini.
Theologorum Phoenix Aquinas Salo-
monem docet dormiendo sapientiam
minimè promeruisse, neque accepisse:
sed in somnis audiuisse tantum oracu-
lum, quo infundenda diuinitus sapientia
promittebatur, si modò ad preces exerci-
tationes præterea, studiumque adhibe-
ret, honestis disciplinis vacaret, sapien-
tes denique & magistros audiret: quod
ex nonnullis ipsius Salomonis sententijs
colligi posse videtur. Ita nihil est in Sa-
lomone, vnde oscitantibus, & minimè
solicitis dari sapientiam arbitremur. Illa
igitur nocte, post diuturna studia, longos
gemitus, repetita vota, opimæque sacri-
ficia, sapientiam inter Salomonemque
sponsalia sunt contracta, ac deinceps nu-
ptiarum illæ fuere faces accensæ, quas ne
secuta quidem posterioris ætatis flagitia
ac ne mors ipsa prorsus extingueret. Non
iam igitur tam verbis, quàm suo te exem-
plo diuinus Salomon ad connubiales sa-
pientiæ,

pietiae tædas, castosque hymeneos in-
uitat. Et arderes profecto istius sponsæ,
neque fortasse lentiori flamma: si quam
ille contemplabatur animo sapientiae
speciem ac formam fas quoque tibi esset
propius fixiusque contueri.

§. IV.

*Diuinæ sapientiae species S. Justiniano
quondam spectata.*

Licuit verò istud olim, & quidem mul-
tò, quàm Salomoni, purius sanctius-
que sancto Iustiniano optimo Veneto-
rum patriarchæ. Quæres quemadmo-
dum acciderit, quantosque in animo
ipsius ignes ac motus excitauerit, velim
ipso stylo veteri, id est, candido & aperto
exponat. Ita igitur sine cerussa & fuce,
rem prout erat ipse scribit. *Venite Jo se-*
clatores pacis & inconcussi boni amatores:
eram & ego aliquando vestri similis quærens
anxio æstuantiq; desiderio pacem in extrinse-
cis: nec inueni. Tandem diuina preuentus gra-
tiâ dum sic laborarem, speciosissima quædam,
sole splendidior, balsamoq; suauior, mihi ap-
parere dignata est cuius ego nomen ignora-
bam: hæc namque propius accedens venusto
vultu, placidoq; affatu inquit. O Iuuenis in

In fasc.
amoris c.
16.

me

me diligende, cur effundis cor tuum, pacemq;
flectendo variaris per multa? quod quæris
in me est quod concupiscis tibi polliceor spon-
deoq;ne: si tamen me in sponsam habere vo-
lueris. Fateor quoniam ad eloquium illius
elinguat cor meum, & amoris eius iaculo trās-
fixus sum. Complevit quadam insolita letitia
mentem meam, & omnia interiora mea tali
exultatione perfusa sunt. Cū verò in his po-
situs nomen ipsius, dignitatem, & genus scire
peroptarem: adiecit se Dei sapientiam vocari,
& esse, quæ in temporis plenitudine pro homi-
num reconciliatione humanam formam sus-
cepit, & quæ ante inuisibilis erat cum Patre,
visibilem naturam, ut amplius amaretur, ac-
cepit ex Matre. Cui cum ingenti gaudio præ-
buissem assensum dato pacis osculo leta disces-
sit tunc & deinceps amoris illius flamma ex-
creuit, memoria viguit, ac dulcedinis illius ab-
undantia perdurat. Hanc itaque amavi, ut
sponsam: hanc ut carissimam tenui, ipsaq; me-
diante pacis bonum, quod antè quæsieram, gu-
stavi. Hortor universos properare ad illius
speciē, quia lenissime suscipit omnes accedētes
ad se, pacisq; inebriat poculo: ita ut ultra sitire
non possint. Hactenus Patriarcha Venetus
eadem, quæ Salomon, præcipiens, teque
cum illo rogans, Adolescens Academice,
egregijs ut sapientiæ dotibus diuināque
specie ante oculos propositis, ad illius
san-

sanctos amores pellici te sinas: ideo enim ante ingressum in Academiam ara olim, & casti amoris signum collocabantur: ut Academici Iuvenes scirent sapientiam, ut numen quoddam, pudicè sibi diligendam esse. Id ergo age, sapientiam tibi eblandire, primum ut sororculam, tum ut amicam procare, duc deinde in charissimam sponsam: denique cum ea in perpetuam vitæ honestorumque studiorum societatem. Quidni tu sapientiâ quoque ardentissimè ames, nullisve aut laboribus, aut difficultatibus deterreare, quin potiaris? Quam ob causam putas supremum rerum molitorem Deum homini rationem, quâ à bestiis distingui-mur, concessisse: nisi ut rerum creatarum cognitione, id est, Philosophiæ studio, in creatoris cognitionem, qui Philosophiæ finis est, amoremque veniamus? quorsum eum statim in mundi medio, quasi in theatro, sapientissimus ille opifex cōstituit, corpus erexit, oculos ad omnem partem volubiles in capite velut arce collocavit? nisi ut mentem hac ratione, quoquo versus oculi & vultus spectarēt, conuerteremus: atque consideratis primum ijs, quæ propiora sunt, & quæ calcamus: mox conspiceremus ea, quæ nos ambiunt: atq; ex his gradum faceremus

pau-

paulatim ad elementorum, cælorum, cælestiumq; rerum contemplationem: postremo ex toto opere opificem, cognosceremus, coleremus. Itaq; allubescere tantum cuique hoc studium debet, quantum hominem se esse & dici amat. Amor verò hic, desiderium & conatus tanta sint oportet, quantum rei tum dignitas tum honestas atq; utilitas, & Salomonis, aliorūq; quos diximus, exempla postulant.

§. V.

Finis, ordo, modus etiam, in studio sapientiæ præfiniendus.

VERUM hic mihi retinendus es, Adolescens Academice, ne in sapientiæ amorem studiumq; tam cæco, tamque amenti impetu rapiare: ut ne ue finem eum, quem oportet, neque ordinem, modumque aduertas. quo in genere neque pauci, nec leuiter errarunt: sunt enim, & fuere olim, qui ad Philosophandum venerunt non tam ad veritatis inquisitionem, quam ad tabularum sophistarū cauillationes & argutias addiscendas: neq; ad propagandam vel propugnandam religionē, sed depromptis ex Philosophiæ armamentario machinis, ad turbandam
pri-

primum; deinde, si possent, expugnandam: qua in re, tum stolidissimè, tum impiissimè fecerunt: quod duas sorores germanas, sapientiam & religionem, quæ tanto nexu cohærent: ut ne cogitatione quidem diuelli se patiantur, distrahere conati sunt. Quare is ad Philosophiam appellenti finis constitutus sit inquisitio veritatis, cultus Dei, propugnatio propagationeque veræ religionis; qui idem est vitæ humanæ scopus: cætera verò omnia Magistri, condiscipuli, libri sint eiusmodi: ut ad eum, quem dixi, finem quasi manuducant. Ergo tanquam pestes fugiendi erunt errorum & falsitatum præceptores; improborumque consortiones: neque minùs libri illi ablegandi, qui falsa aut peruersa dogmata explicant, & errores atque vitia progignunt. Quamdiu Agar & Ismael cum Sara & Isaac concordēs esse volunt; ita ut ancilla & seruus Dominae eiusque filio pareant; in domo Abrahamæ retineantur. Philosophi, inquam, legantur probenturque; quamdiu veritati ac religioni consenserint, & ancillari minimè recusarint: alioquin è Christianorum scholis exturbentur. Placeatne Basilium etiam audire in eos declamantem, qui nullum sibi studiorum scopum, aut alium, quàm oportet, constituerunt?

C

ruerunt?

Basil. quo-
modo leg.
Ethnic.
libri.

tuerunt? Cū gubernator, inquit, haud temerè se ventis committat: sed nauim rectā gubernet, ac moderetur ad portum, & sagittarij ad metā ac scopum iaculentur. Item fabri diligentia aut architecti arte suā rem ad finem aliquem perducant: nos talibus artificibus sapientiā inferiores simus ad planē consideranda, quæ ad nostri animi profectū faciunt? erit itaque operariorum consideratio finis operis, & humana vite consideratio finis non erit? quem proculdubio finem respicere, ac eius gratia cuncta facere, & dicere illum, qui brutis equiparari non cupit, oportet: quo sanè neglecto nostra mens veluti sine arte nauticum, nullo assidente ad gubernaculum, temerè huc illuc exagitur.

Sermone
36. in can-
tica.

Sed quis aut finis, aut ordo, aut modus seruandus hīc sit, omnium suauissimè scitissimeque docuit S. Bernardus: Quo ordine? ait, ut id prius, quod maturius ad salutem. Quo studio? ut id ardentius, quod vehementius ad amorem. Quo fine? ut non ad inanem gloriam, aut curiositatem, vel aliquid simile: sed tantū ad edificationem tuam, vel proximi: sunt namque, qui scire volunt eo fine tantū: ut sciant, & turpis curiositas est: & sunt, qui scire volunt: ut sciantur ipsi, & turpis vanitas est, & sunt item, qui scire volunt: ut scientiam suam vendant; verbi gratia pro pecunia, pro honoribus, & turpis questus

questus est: sed sunt quoque, qui scire volunt: ut edificent, & charitas est: & item, qui scire volunt: ut edificentur, & prudentia est. Horum omnium soli ultimi duo non inveniuntur in abusione scientia, quippe qui ad hoc volunt intelligere: ut benefaciant. Atque hic idem finis fuit, ordo, modusque studiorum: quem tum S. Parens ordinis nostri Ignatius socijs, tū societas suis discipulis præscribunt, AD MAIOREM videlicet DEI GLORIAM, Animarumque salutem.

O R A T I O.

Ad excitandum amorem & desiderium veræ sapientiæ.

AMO DEVS meus, amo sapientiam: sed tuam; sed teipsum, qui es sapientia, & verbum æterni Patris. & utinam ardentius amem te, ô pulchritudo tam antiqua, & tam noua! serò licet, serò tamen amare te volo. Ecce sapientiæ dico, soror mea es, & prudentiam voco amicam meam. Super salutem & pulchritudinem diligo sapientiam, ac propono pro luce habere illam: ut veniant mihi omnia pariter cum illa. Hanc amo, ac ex-

quiro à iuuentute mea : amator factus
sum formæ illius. Verùm sciens, quo-
niam aliter illius continens ac compos
esse non possim, nisi tu dederis; & hoc
ipsum sapientia est, scire cuius sit do-
num: ideò sapientissime IESV, ex intimo
cordis mei affectu deprecor te : mitte il-
lam de cælis sanctis tuis; & à sede ma-
gnitudinis tuæ : vt mecum sit, ac mecum
laborer : vt eâ hîc aliquando poritus in
terris, eâdem in cælis æternùm perfrui
possim. Amen.

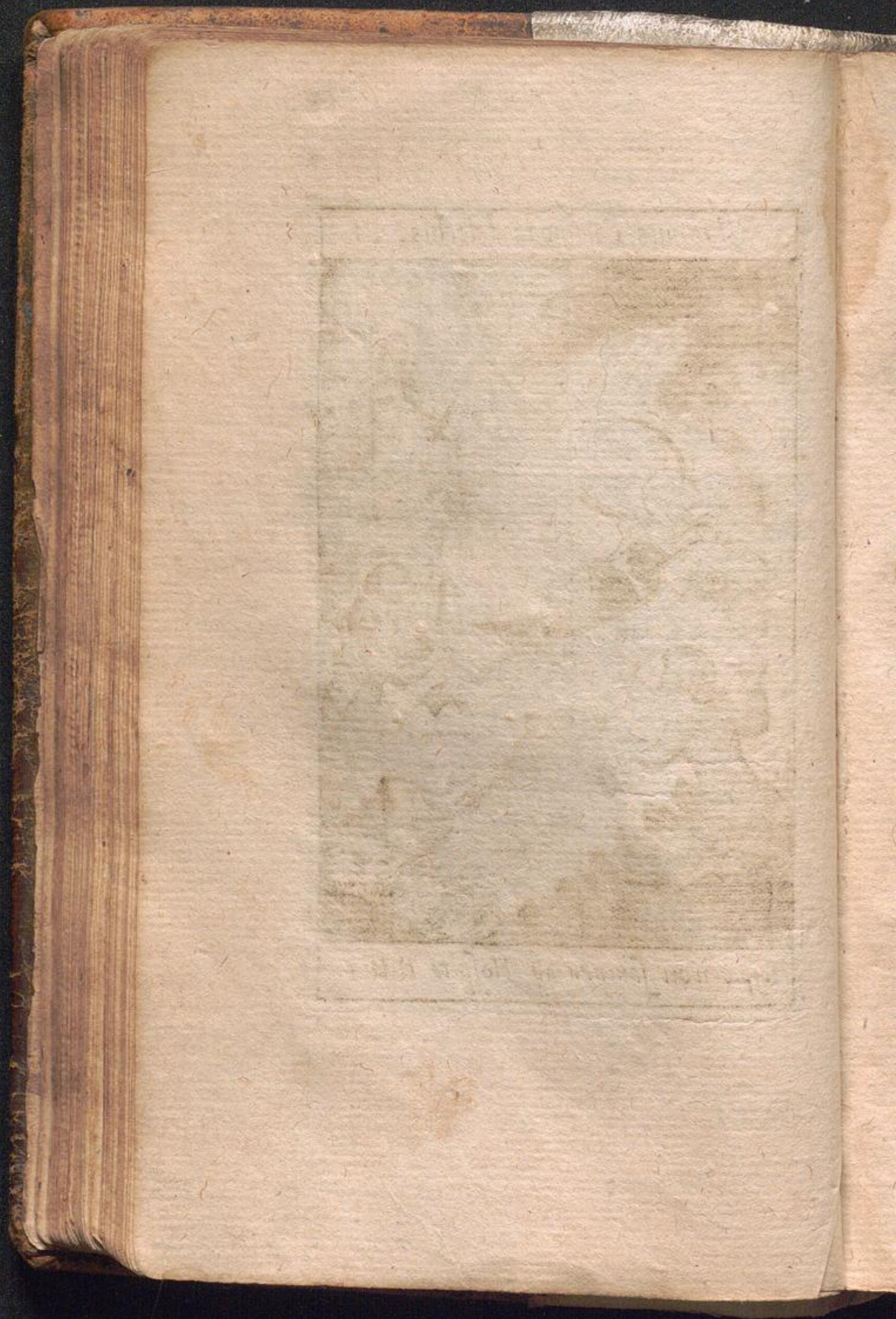

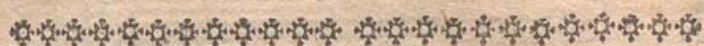
SYM-

Domus Cominoda delectus. 4.

Hospes non semper ab Hospite tutus.

SYMBOLI EXPLICATIO.

Miselle Adolefcens, rimarum
pleno lintre, male fanâ, inquam,
ætatis cymbulâ malè vectus, &
quidem fedente ad clauum gu-
bernatore cœco & temerario,
quo tendis, & quonam euades
tandem? nam Academia, ad
quam veluti portum nauigas,
neq; portus, ac ne fida quidem
fatio eft; tempeftuosum eft
mare: pridem monueram.

Hic Scillæ latrant; Syrtes fre-
munt: Charybdes reboant: la-
tent irarum, gulæ, inuidiæ im-
manes, multorumq; naufragio
infames scopuli: hîc denique
blanda illa libidinum pericula
Syrenes eludunt. heu? ne ad

A 4 hęc

hec saxa adhærescas: iam aliqui
alijs etiam modis perierunt, pa-
ue, & vel sic caue: olim, & verè
dictum, qui pauet, cauet.

Præteruola, euola. viden' vt
in rupis tuto recessu sapientia
superior spumantis freti elisos,
elusosq; fluctus, & frustra mi-
naces procellas ridet? eò naui-
culam applica, & nisi perire
amor est, fortiter alliga. rectè
habet; excusâ fortunâ ad cla-
uum sedere diuinissimus, ætatis
præsertim tuæ, gubernator Sa-
lomon cupit; ille in tutam illam
sapientiæ sedem nauim propel-
let; sequere.

CA.

CAPVT TERTIVM.

Domus commoda delectus.

MONITVM.

Domum sapientiæ aptam studijsque
accommodam deligito, impro-
bamque & incommodam fugito.

SALOMON.

*S*apientia ædificauit sibi do-
mum, excidit columnas se-
ptem. Misit ancillas suas ut
vocarent ad arcem. Si quis est
paruulus, veniat ad me. Prou. 9.

*Mulier stulta & clamosa, plenaque
illecebris, & nihil omnino sciens, sedet in
foribus domus suæ super sellam in excel-
so urbis loco, ut vocaret transeuntes per
viam, & pergentes itinere suo; qui est
paruulus, declinet ad me. Et vecordi lo-
cuta*

cuta est, & ignorauit quod ibi sint gigantes, & in profundis inferni conuiuæ eius: ibidem.

Resili, ne moreris in loco, neque conijcias oculos ad eam; ita enim transibis aquam alienam, ubi præcipitant aquæ. ibid. Exod. 7.

MENTIS SALOMONICÆ

INTERPRETATIO.

§. I.

Amentis est hominis, habitationem minimè deligere.

APes ad mellificium, aues ad nidos construendos locum opportunum deligunt: imò & syluestres feræ spelæorum delectus habent: vt meritò brutis animantibus insipientiores ij haberi debeant: qui, vbi studiorum causâ in Academiam venerint, statim, ac temerè in eam se domum intrudunt: simul ac socij, vel sonora crepitacula heræ & ancillæ garrulæ, huc, huc acclamarint: cùm inrerim noui isti aduenæ nec hospitem, nec hospitam, nec hospitium satis cognorint:

rint: ita fit, vt cœcâ tēpestate in malefi-
dam stationem delati periculofissimo er-
rore, atque velut ad quodpiam saxum af-
fixi, in præfens se turpiffimi naufragij
periculum sponte conijciant: quâ de-
mentiâ quid fingi possit absurdus, haud
video: nam quis sanæ mentis in volunta-
riam perniciem se induat? sunt nonnullæ
res, quarum delectus in nostra potestate
non sit: vt quando communi curru aut
naui publicâ iter faciendum: ferendum
enim tunc, quoscunque tibi comites Au-
riga, Nauta, fors dederint: vt autem ho-
spitium pro consilio & arbitrio tibi ipsi
sumas, fas iusque apud omnes conce-
dunt. Chilonem narrat Plutarchus, cum
ad cœnam vocaretur, non antè promit-
tere solitum: quàm eorum, qui eodem
inuitabantur, nomina sigillatim audiui-
ser: quod diceret cum quibusdam necesse
esse vna nauigare, aut militare, eorum-
que, molesto licet, conuictu atque con-
tubernio interim vtendum, velis nolis:
vltrò autem quibuscunque se admiscere
conuiuis, non videri hominis bene sani.
Non minus ego quidem sentio, insanire
& ineptire Academicum Adolescentem,
qui urbem ingressus conuolat in domum
planè nesciens, quem istic dominum,
quosue conuictores sit habiturus: quo

ex

ex imprudentis animi vitio, quid mali
formidandum sit, quis non videt? Apol-
linem castum, & virgines Musas quæris?
at forte ibi, quò præceps diuerteris, Bac-
chus degit, neque ista domus est: sed po-
pina; fortassis etiam lupanar, vbi lupæ,
leonesque lenones stabulentur: atque
utinam exemplis nouis, ac priscis care-
remus! Adolefcens innocentissimus Io-
seph in malâ domo, quò eum necessaria
seruitus intruserat, heram reperit, quæ
tentare ipsius pudicitiam incredibili fu-
rore, præcipiti amentia auderet. Samso-
nem quid perdidit? Dalilæ, impudentis
scilicet mulierculæ, contubernium: in
huius enim hospitio Hercules iste viro-
rum fortissimus viribus cum crine reci-
sis, factâque proditorum irruptione li-
bertatem ac vitam amisit. & quoties,
cheu! casus pares, & æquæ funestos in
Academijs vidimus, & luximus? at nunc
me fortasse rogas quodnam studijs pro-
bisque moribus commodum hospitium
designem?

Gen. 39.

Judic. c.
14.

§. II.

Quæ domus Academico Adolescenti procuranda, quæ vitanda.

SI me audis, hæc tibi præcipua cura incumbet: eam ut statim sedem deligas, quæ eadem sit ædes sapientiæ, non turpitudinis domicilium. At ubi, aut quæ est ista sapientiæ domus? quasi verò latere quemquam curiosum præsertim possit? septem columnis, & suo ipso situ spectabilis in oculos statim incurrit, eamque Salomon digito intento, ne quem fallat aspectus, demonstrat. *Sapientia, inquit, edificavit sibi domum, excidit columnas septem: misit ancillas suas: ut vocarent ad arcem.* qui locus, etsi pertineat ad Salomonicum Gymnasium illud toti mundo famâ celebre, quod septem intercolumnijs illustre olim in altâ Sionis arce, ad septem artes in totidem exedris tradendas, visebatur: opinor tamen ex sapientiæ illa domo, si totius loci naturam, situm, opportunitatemque attendas: cognosci faciliè posse, qualem domum optare debeat, qui sapere velit. Istud in Sionæo monte exedificatum collegium in saluberrimo loco prostabat, eratque à templo

templo & religionum sacrario non procul: at longè à foro pecuario, ab operarum nundinarumque tabernis, quæ in inferioris vrbis parte spectabantur. Atque ad eam arcem, & cælo saluberrimam, & alijs studiorum pertractandis opportunissimam, missis ancillis, quasi præconis voce sapientia sui studiosos inuitabat his verbis. *Si quis est paruulus, veniat ad me.* Ita igitur locum in primis deliges editiorem amœnioremque, solis cælique salubrioris. Facit hoc non parum ad firmam corporis valetudinem. Amant Pallas ac nouem Musæ sedem quietam, & otij opportunam: inter tumultuantium locorum aut hominum strepitus coli se minimè sinunt. Quare in montibus & intra nemorum recessus frequentius habitant, infra vndique allicientibus alludentibusque aquularum riuulis; hinc toties Pindus, Hæmus, Parnassus, Castalius amnis, Aganippe Pegaseique latices in poetarum libris quasi ipsis carminibus adsibilant, & exaudiuntur. Quid quod 70. sacrorum librorum interpretes diuinum suum opus aggressuri ab vrbe regiâ Ptolomæique aulæ fremitu in amicos sylvarum sinus recesserunt? Denique Lycæum Aristotelis, Platonis Academiam, Ciceronis Tusculanum, aliaque doctorum

doctorum virorum Musæa in reductis locis & lucis, non in foris, aut platearum compitis extiterunt. Hoc ergo primum: locus, quem incolas, situs sit in fundo salubri, idemque tumultu ac strepitu vacet: non istic esculenta, poculenta ac scruta vendantur, nullæ cauponæ, ne in vicinia quidem: non falsamentarij, salgamarij, myropotæ, fabri ad incudem, alijvè qui dies totos obrundunt, vel occlamitant: non colludentes, aut concurrentes pueri ac puellæ; multò minùs foris fora & nundinæ, obstrepant: domi autem lalantes & illachrymantes infantiuli. perturbant hæc omnia animos ac ab eruditis cogitationibus, doctisque curis auocant.

Tum verò (quod caput est) sapientiæ veluti templum quoddam sit domus, in quam hospitandi causa diuerteret. Sapiens, inquam, sit dominus, sapiens hera, sapientes ancillæ, sapiens (vno verbo) rota familia: ad eam sapientibus, religioni, virtutique ipsi aditus semper pateant, vitijis atque flagitiosis hominibus fores omnes occludantur. Hic ista cauenda, ne herus ac liberi helluones sint, ac ganeo-nes: sit enim alicubi; vt aliquando hera, filiæ familias ac ancillæ, non dico sint scorta, at ne saltem perfrictæ sint frontis mulier-

mulierculæ libidinum incētiua ac faces
 vide. Perijsti miser, si eò incideris. atqui
 frequentius incurrunt istæ Syrenes in
 Academijs, quàm in Peloro Sicilię pro-
 montorio: vbi blanda illa maris pericula
 voce, tibijs, cytharâ, facto ad cuiusque
 præteruchentis ingenium geniumque le-
 nocinio cantant, ac incantant reuera:
 nisi (quod olim Vlysses & socij fecerunt)
 malo te adstringas, & ocysimè præter-
 uoles. Hic verò, ne exterus homo ac pe-
 regrinus, decipiaris, Academice Ado-
 lescens, Sapientissimus Salomon heram
 istiusmodi exitiosam Academiae Syre-
 nem, aut eius filiam, aut ancillulam ita
 affabrè velut in pictâ tabellâ exhibet: vt
 de vultu ac ore statim agnoscas; si oculos
 tantum aperueris. *Mulier*, inquit, *stulta*
 & *clamosa*: vt quæ insipientiam suam in-
 sanâ vociferatione palàm prodat, *plenaq̃*
illecebris: lenocinia ista sunt tum formæ,
 tum verborū. interim *nihil omnino sciens*,
 quid verò agit? nihil etiam omnino. *Se-*
det in foribus domus suæ super sellam, in ex-
celfo urbis loco; non quietis aut recessus
 amans: sed in editiore parte quasi ad au-
 cupium; scilicet, *vt vocâret transeuntes per*
viam, & pergentes itinere suo. Simulat au-
 tem Sapientiæ & vocem & verba: *Qui*
est paruulus (clamat) *declinet ad me: & ve-*
cordi

cordi locuta est: quid locuta est? tacet hîc quidem Salomon: at Philo, postquam personę illius habitum geniumque etiam ad viuum expressit, eiusdem orationem omnem ac loquelam ipsam ita refert: ut non modò audire, sed etiam videre videar. placet ipsius verbis scenam hanc omnem peragere. Accedit, inquit Philo,

cum ornatu meretricio, fracto incessu præ mollicie, obtutu lasciuo, inuncans animos inueniunt, temeritatem & impudicitiam præferens in oculis, elatâ ceruice, super nativam staturam assurgens, ridens, cachinnabundaq; calamistrata & concinnata, fucata faciem, pictis supercilijs, recens lota, purpurissata, precioso floridq; amicta palliolo, aureis gemmatq; armillis superba & murenullis, mundoq; muliebri catero spirans unguenta fragrantissima, non tam domum suam, quàm fora compitaq; diligens, petulans, suę formę prodiga, ascititia verò auida. quonam verò in comitatu? cum ea pedisseque domesticę vafricia, iniustitia, nequitia: quibus stipata more principis sic pertentat animum. Hic iam tu mihi, bone Adolefcens, sepi aures spinis, quæso, ne Syrenum illices cantus audias. Heus tu, inquit illa, omnium humanorum bonorum thesauri apud me sunt reconditi: apud me est relaxatio, securitas, quies, laborum obliuio, utensilium varietas, vocum mo-

Tractatu
de merces
de merces
tricus.

D

dula-

dulamina. Satisne? *Luxus in cibo potuque, odorum suauissimorum plurima species, amores perpetui, lusus licentissimi, sermones sine reprehensione, actiones sine castigatione, vita sine sollicitudine, somnus mollissimus, satietas inexplebilis.* O Circe! Medeam! triueneficam orationem! pergit. Perinde, si tibi placet meum contubernium: parata habebis in hac omni copia, quacunque delectant: maxime mihi erit curę, ne quid desideres esu potuve suave, aut oculis auribusq; gratum & naribus: poteris enim rebus omnibus, quascunque concupueris, pluribus in absumptarum locum subscatentibus. Quid ad cupidam voluptatum ætatem dici potest accommodatius? heu me! aureo illo calice hausit iam quispiam præsens venenum. ergo illecebrasarum blanditiarum glutine captus trahi se finit in infortunatam domum, in casses, in laqueos, in certissimam perniciem, & (ut ad Salomonem, à quo nos Philo tantisper abduxerat, redeamus.) Ignoravit miser, quod ibi sint gigantes ac in profundis inferni conuiuia eius: qui enim applicabitur illi: descendet ad inferos: Iam planissime actum est; funditus periisti miser, postquam in stygium istud hospitium incidisti: non istic hominis, id est, viri cuiuspiam humani domus est: sed gigantis, sed Cacodæmonis: (quæ Hebraei textus est
expli.

explicatio) istic malus dæmon canponatur, istic instrumenta habet artis sue, istic nequitiam suam exercet. O diras epulas! O mensas exitiales! ibi rides & festiuus cum socijs prandes; at breui cum tuis illis composititoribus ac conuiuiis cænabis apud inferos: is enim est tandem perdiri istius contrubernij finis, funestissimusque exitus. Quid verò tum consilij cum ista iam te tempestas absorpserit? nec dum omnino conclamatum.

§. III.

Statim mutanda sedes. si quam in malam domum incideris.

AVdi 70. grauissimorum senum sententiam & sequere: ita illi ad Salomonicam paulo superius allatam præceptionem è suo, quasi per interpretationem, subtexunt. *Resili, ne moreris in loco: neque coniicias oculos tuos ad eam: ita enistit utraque aquam alienam, ubi præcipitant aquæ.* Cuius saluberrimi consilij hic est sensus ad rem præsentem plurimum pertinens: peregrinis aquis profundum quoddam præcipitium est domus improba hospite: si fieri possit clausis oculis

præteruola; ut ne quidem per transennam videas, pereasue: quod si ingressus, vel veriùs, præcipitatus es in altum malorum istud pelagus: *heus resili, ne moreris in loco*: sed statim casu admonitus emerge, & alio in tutam stationem demigra: exempla hic etiam habes, quæ imiteris. Ioseph, quem paulò antè memorabam: ut primùm ab impudica hera tentari pudicitiam suam sensit: nihil immorandum ratus veluti viso angue pedem retrulit, relicto etiam in peruicacis mulierculæ manu pallio. Visu & glutine captus es? vim tibi infer, tricas & laqueos exue, ac aufuge. Scribit Plutarchus Antigonum, virum facile principem, cum Dianæ Antistitam vidisset excellenti formâ præstantem, è vestigio Epheso cum socijs excessisse: *Abeundum*, inquebat, *ne quod vel inuitus incestum ac turpe flagitium oculis primùm, mox toto animo hauriam, aut designem*. Igitur domicilium ille in tota vrbe satis tutum nullum sibi fore ratus est, in qua vel vnica habitaret speciosa mulier: quæ fulminaret oculis (ut cum S. Hieronymo loquar) id est, suo aspectu & afflatu diram oculis animisque perniciem crearet: quo in genere laudis, nescio an haud magis excelluisse credendus sit Antigonus alter, de quo sermo est apud eundem

In Apoph.
Græc.

In quadam
Epist.

eundem scriptorem: hic enim, cum Philippus eius filius tum adolescens ardentius optaret apud viduam faminam diuertere: cui tres filiae erant formae insignes, vocato ad se eo, qui designandis hospitibus praeerat: *Non tu, inquit, filium meum ex istis angustijs expedies?* Angustias ac pedicas vocabat domos, in quibus Adolescentum pudor periclitaretur. Idem existima, Adolescens Academice, in tuto, inquam, fac habites, eosque lares ac penates incole, in quibus viriis exclusis soli virtuti ac sapientiae sacra fiant: hoc pridem monuimus. At quisnam tandem, inquires, iste est locus, quem mihi pridem describis, saluber, idoneusque valetudini, honestis studiis ac probis moribus, & quam identidem sapientiae sedem appellasti?

§. IV.

Seminaria, & collegia commendantur.

Difficile est, fateor, in tam fortunatas insulas enauigare: in quibus praesertim ista omnia affatim, quae requiro, ex ordine, atque exacte reperiantur: optandumque illud fortasse magis, quam

sperandum: tamen adhibitis ad exquisi-
tionem observationemque viris pruden-
tibus, & multo ante per literas, aut co-
ram consultis cordatioribus, Deo pro-
pitio, nancisceris, obtinebisque aliquid,
quod saltem minus incommodet musis,
ac vitæ probitati.

Quod si virum quempiam honoratum,
huiusmodi, (inter Academicos præcipuè)
repereris, qui probè ac piè familiam ad-
ministrat; neque vitia domi toleret, cum
adibis: si voles, non reluctabor: ferè ta-
men (nisi mea me fallit opinio) ab Ado-
lescentibus Academicis, Philosophiæ
præsertim studiosis, Seminaria & Colle-
gia tutius fructuosiusque habitantur: at-
que ipsa in primis nomina Seminariorum
Collegiorumque ad se inuitant: liqui-
dem Seminaria campi sunt & horti, in
quibus fatiux arbusculæ, tanquam in
pinguiori salubriorique solo, sub perui-
gili moderatorum curâ vtilius educan-
tur: ut in rerum præstantissimarum spem
& frugem aliquando adolescant. Sunt
etiam Collegia cætus optimorum Præ-
sidum, ac Præfectorum, quorum vigilan-
tiâ animi Adolescentum ad litterarum,
bonorumque morum studia certis offi-
ciorum legibus diriguntur, & ad munus
rectè obeundum (si opus est) adiguntur.

Ea

Et optandum quidem esset fortassis: ut
 sanctior alicubi disciplina seruaretur, &
 subinde seueriores adessent studiorum
 morumque præsides: ut tamen hæc de-
 sint, saltem à Magistris ipsis, quid eo loci
 à quoquam agatur, cum quærere libue-
 rit, facile resciri utcumque, & monitioni-
 bus atque increpatione nonnunquam
 acriore corrigi potest: à mensa saltem, à
 foco, à triclinio, à cubiculis absunt fœ-
 minæ, periculosissimum animalium ge-
 nus: quam vnâ rem tanti duco: ut me-
 ritò cordato cuique parenti pro liberis
 Seminaria, Collegia, pædagogia præ plu-
 rimis priuatorum edibus deligi debeant.
 Nihil de solo cæloque, quod ferè quie-
 tissimum commodissimumque eiusmodi
 sedibus extruendis designari solet, dico,
 nihilve de alijs adiumentis ac præsidijs,
 quæ ad bonam studiorum vitæque ratio-
 nem instituendam ijs potissimum in lo-
 cis reperiuntur. Nam dic, quæso, vnde
 alioquin ex istis velut Equis Troianis tot
 existere videmus Adolescentes optimè à
 litteris & virtutibus instructos? nisi quia
 ijs potius in locis sedem ac domicilium
 sibi figi sapientia ipsa constituit. aut quâ
 aliâ de causâ tot viri sanctitate atque eru-
 ditione præstantissimi, in Tridentina Sy-
 nodo, ad religionem partim stabilien-
 dam,

dam, partim restaurandam, collapsosque mores erigendos coacti, Seminaria in Academijs exstrui voluerunt, aut etiam ipsi exedificarunt, fundarunt, dotarunt? multa in hoc genere ac multos laudare possem: si excurrere aut fas, aut animus esset. Verum de domorum habendo delectu dictum à me hoc loco satis, vereor etiam ut prolixior fuerim.

O R A T I O.

Pro luce diuinitus impetranda, ad reperiendam sedem studijs & moribus accommodatam.

Appuli in Academiam, & uti nauta in portu naufragium timeo. Hei mihi! Domine Deus, quantus me æstus, quantus turbo arripit! quàm feruet & tumultuatur mare! nam totus hic mihi redit à marinâ belluâ voratus Ionas. Dirige, Domine, in æstuanti salo fluctuantem nauiculam. Quot hic sunt pericula? solus mihi Salomon minimè sufficit: mitte lucem tuam; ut me dirigat: mitte & Angelum tuum sanctum de cælis, qui ad proram optimus magister sedeat: utque Raphaelolim Tobiam iuniorem è domo paternâ

paternâ in exterâs oras profectum, per
omnes suæ peregrinationis vias illeſum,
primùm in optimam Raghuelis ac Saræ
domum duxit: deinde incolumem & be-
ne fortunatum ad ſuos reduxit: ita bonus
quiſpiam Angelus meum ſic quoque cur-
ſum regat: vt hic primùm in benetutam
aliquam ac fidam ſtationem, ac poſtre-
mò ad æternæ felicitàtis portum pertin-
gere valeam. Amen.

SYM-

Delige, quos diligas. 16. f.

SYMBOLI EXPLICATIO.

Miscentur passim bonis mali, non est aliter hic Mundus; ut in arcis grana & paleæ: Pavonis ad solem superbè se rotantis pedes tangit demisso capite modesta ovis. Lascivius foetet caper prope ripam, ubi niuet purus olor, ipse dente minax aper horret in sylvis, in quibus cornutus licet cœruus, non difficulter tamen mansuescit.

Magnâ hic arte opus, ut deligas, quos diligere sine nocumento possis, sumasque tibi eos, quorum consortione evadas melior. Mercurius ipse, licet calliditate valeat, vix hîc valeat

let satis; Salomone opus est.

Exemplorum, confortio-
numq; vis tanta, quanta maxi-
ma, id in vtramque partem,
quid valeat vsus magister pri-
dem docuit: ijs similior enades
quibus te applicueris, ater, al-
buseris; prout fuerit paries, cui
latus affricueris, lanæ imbibunt,
inficiunturque, prout purpura-
rij intinxerint.

CA-

CAPVT QVARTVM.

Delectus sociorum.

M O N I T V M.

Bonis te socijs adiungito, ab impro-
bis caueto.

S A L O M O N.

*Vi cum sapientibus gradi-
tur, sapiens erit: amicus
stultorum, similis efficietur.*
Prouerb. 13.

*Si intrauerit sapientia cor tuum, &
prudencia seruabit te, vt eruaris à via
mala, ab homine, qui peruersa loquitur:
qui relinquunt iter rectum, & ambu-
lant vias tenebrosas; qui latantur cum
malefecerint & exultant in rebus pessi-
mis: quorum via peruersa sunt, & in-
fames gressus eorum. Prou. 2.*

Fili

*Fili mi, si te lactauerint peccatores,
ne acquiescas eis. Si dixerint; veni no-
biscum, insidiemur sanguini; sortem mit-
te nobiscum, marsupium unum sit om-
nium nostrum. Fili mi ne ambules cum
eis. Proù. i.*

MENTIS SALOMONICÆ

INTERPRETATIO.

§. I.

Vis sociorum in utramque partem.

Epist. 9.
ad Lucil.

Homo quidem animal est sociale,
vitæ victusque communis amans:
hinc enim existit studium illud homini
tam innatum asciscendorum tum socio-
rum, tum amicorum; Quomodo, ait Sene-
ca, hominem homini natura conciliat: sic in-
est huic quoque rei stimulus qui nos amicitia-
rum appetentes faciat. Verum hic statim
cautio illa adhibenda: ne, ut in quem-
cumque forte incideris, ei te mox adiun-
gas: neve amicitiam consuas, quæ tibi
subito diffuenda sit. Quâ de re idem Se-
neca

neca sapienter Lucilium suum admonet. Epist. 3.

Diu cogita an tibi in amicitiam aliquis recipiendus sit: diu ante, inquit idem, Circum- Epist. 19.

spiciendum est, quibuscum edas & bibas. Solonis Salamini istud celebratur: ne statim quosvis in intimam familiaritatem admittito, hoc verò Chilonis Lacedæmonij, Amici habitum indolem, mentemq; aliorum explora: quos duos viros meritò Græcia in sapientum numerum retulit. Plutarchus

æquè sapienter, primum probandi, antequam adsciscantur in amicitiam: sicut numisma, ita Amicum oportet habere, antequam usus postulet, probatum: alioqui idem nobis usu veniet, quod ijs, qui gustato demùm veneno, sentiunt id esse lethale, iudiciumq; ipsum hoc suo constat exitio. Itaque plurimum interest, quibuscum affueveris: Sumuntur à conuersantibus mores (ait iterum Seneca)

De Adul-
lat. inter-
nos.

& ut quedam in contactos corporis vitia transfiliunt: ita animus mala sua proximis tradit: eadem ex aduerso ratio virtutum est: ut omne, quod secum habent, intingant. Nec tam valetudini profuit utilis regio & salubris celum, quàm animis parùm firmis in turba meliorum verari. Atque huc tandem pertinet monitum istud Salomonis: qui cum sapientibus graditur sapiens erit, amicus stultorum similis efficiet ei.

Lib. 3. de
ira c. 7.

§. II.

Mali mores facilis imbibuntur.

Ser. 98. in
cant.

PORRò esse solet in malorum, quàm in bonorum societate ad mores communicandos vis quædam maior & perniciosior: primùm enim plures ferè mali socij passim incurrunt, quàm probi: quemadmodum S. Bernar. his verbis admonuit: *Spina est falsus frater, spina vicinus est malus: sicut lilium inter spinas: sic amica mea inter filias. O candens lilium! ô delicate flos! increpuli & subuersores sunt tecum: vide quomodo cautiè ambules inter spinas: totus mundus plenus est spinis.* Ita facile fit ut incautus Adolescens in vepreto tot interfentes versatus miserè laceretur, aut etiam cruentetur. Accedit præterea: ut naturæ nostræ quadam imbecillitate & corruptelâ in deterius semper magis propendeamus. quò fit, ut nullo negotio, cum ad naturalem illam infirmitatem sociorum quoque improborum tum verba tum exempla, id est, duæ fortissimæ ad concutiendum machinæ accesserint, in loco potissimum, ubi versamur, difficili & lubrico: repente in præcipitium propellamur. neque verò in nobis tantum,

tum, sed in cæteris quoque rebus ducen-
 dorum vitiorum facilitatem æquè cerni-
 mus: vnus porci prurigne grex vniuer-
 sus inficitur: & vna ab vna conspectâ li-
 uorem trahit. At quantum insit virium
 in improborum consortione nemo me-
 lius S. Augustino intellexit. *Solus, ait ipse, Lib. 2.
 non facerem, sed cum dicitur, eamus, facia- confess.
 mus, & pudet non esse impudentem. Quod c. 9.*
 de furto illo confitetur Augustin. idem
 quoque in alijs vitijs plerumque accidit,
 vt quos de se sola flagitia minimè mo-
 uent, iidem tamen sociorum impulsione
 in fædissimum lutum deiici se permit-
 tant. Quàm multos ipsi partim ex alijs
 audiuius, partim etiam oculis despexi-
 mus, qui in alijs vrbibus, quamdiu aut
 soli, aut cum socijs saltem minimè ma-
 lis, viuerent: vitam duxerunt propè An-
 gelicam: postquam in Academias, tan-
 quam in tempestuosum mare, delati &
 ad infames improbarum societatum sco-
 pulos allisi sunt; non modò audierint:
 sed didicerint, fecerintque, & quidem
 palam atque sine fronte: quæ antea vel
 tenuissimè cogitare, non dico perpetra-
 re, propositis quantumcunque minis
 detrectassent?

E

§. III.

§. III.

*Primum improborum sociorum genus,
apertum.*

SOciorum autem malorum vniuersim
duo sunt genera, eaque peritissimus
Adolescentiæ instructor Salomon non
obscurè notat. Primum est eorum, qui
non quasi aliud agendo: sed ex professo
ad flagitia sollicitant: hi prima fronte
pudore omni valere iusso nuda scelera
exponunt, venditant, & absque insinua-
tione statim commendant, dæmone ma-
lo nequiores, qui etsi tenebrio sit, se ta-
men plerumque in Angelum lucis trans-
format. In huiusmodi publicos impro-
bitatis professores inciderat olim Augu-
stinus Adolescens. *Audiebam eos, inquit,
cantantes flagitia sua, & tanto gloriantes
magis, quanto magis turpes essent, & libebat
facere non solum libidine facti: verum et-
iam laudis. Fingebam me fecisse quod non fe-
ceram, ne viderer abiectior, quò eram inno-
centior; & ne vilior haberer, quò eram ca-
stior.* hos nebulones tam perditè nequam
ut declines ac fugias; hortatur ista sen-
tentia. Si intraverit sapientia cor tuum, &
prudentia, seruabit te: ut eruaris à via mala,

In con-
fess. lib. 2.
c. 3.

ab

ab homine qui perversa loquitur; & quidem palam: neque enim dissimulant & agunt, sed cum ex industria rectum virtutis iter reliquerint, læri & alacres volitant per planas, & apertas vias tum errorum tum vitiorum; quantumvis tenebrosa eæ sint, periculorumque plenissimæ, perversa, infames. Quæ porro ista tam demens insania? latantur interim, cum male fecerint, & exultant in rebus pessimis. Dum autem rident, tripudiant, saltitant, simul pessimè pereunt. Sic memorant, qui sardoam herbam mandunt, aut potant, ridentium in morem labra deducere, quasi rideant: interim dum quasi rident, reuera moriuntur. Sardonijs iste est risus. Scribit præterea Strabo in Gambyfena, iuxta flumen Alazonium, Arancorum quoddam genus esse, qui si quem momorderint, ad saltandum concitant tamdiu, dum vis veneni in cor peruaserit; tum verò eneant. Ita illi, dum inter festiuos cantus & insignes impudentium sociorum triumphos exsiliunt, & saltatorium illum suum orbem iactabundi versant, repentino casu locum funestantes corruunt. Verùm frustra hic diutius versor: cum enim se ista nequitia publicet, & palam venenum suum prodat, difficilius persuadet, & facilius cauetur: nisi quis adeò iam sit per-

Lib. 11.
Geogr.

ditus, vt sibi etiam cum ipsis lupis vlu-
landum putet.

§. IV.

*Alterum sociorum genus, subdolum, fal-
lax, quæ in classe sunt Adulato-
res præcipuè vitandi.*

Venio ad alterum sociorum impro-
borum genus, subdolum illud &
fallax: hi, ne quod sunt reuera, lupi ha-
beantur, ouinam pellem assuunt artifi-
ciosè, nequitiam obuelant suam: præ-
sertim si teprehenderint moribus suis
dissimilem. Primùm ergo ne flagitia nu-
dè irridenda proponant, studiosè cauèt,
imò subinde ad pietatem exstimulant,
commendantque rectè facta: ita in gra-
tiam amicitiamque irrepunt, tum vitia
aut virtutum pallio inuolunt, aut blan-
ditiarum promissionumque lenocinio il-
linunt, & sic suauiter instillant, lactant,
oblectant, denique lactando, oblectan-
doque miserabiliùs interimunt. Hac in
classe ferè sunt mures Academici; parasi-
tos & mensarum assecclas ita appello, Iu-
venes, quibus ea sola ars est & studium
aliena viuere quadra: aut si aliud nomen
malunt, Peduncali marini: pisces ij igna-
uissimi

uissimi sunt & stolidissimi, nisi quòd hoc sapiunt; delphinos ubiq; sectantur, & eâ prudentiâ tanquam locuplete mensa opiparè conuiuantur, imò pinguescunt. Isti Ælian. l. 9. c. 7. tamen non ut pisces mutiunt: sed loquaci facundiâ blandiuntur, & malesuadâ oratione pelliciunt præclari amicitiaë simulatores, reuera hostes ac pestes: quos ut noris melius, en tibi tabella.

Vt cancer parasitus, nil est, nisi venter.

Corpus omne prospicit partes in omnes,

Bestia reptat dentibus amici circa sartaginem.

Atque ut se in culinam ollamque, inde in triclinium insinuent, ianuam blanditijs aperiunt: laudant ipsa etiam vitia, maximè si virtutum coloribus tingi possint. si habet quis nasum simum, appellât gratiosum: si aduncum, regium: si nigra est coma, xui animique viridem; si alba, filium Dei vocitant: prodigum, liberalem: timidum, cautum: temerarium, celerem: sordidum, frugalem: audacem, magnanimum. O lac ab vrsæ Tygridisq; vberibus propinatum! crudelitas est ista blandities, nocentiusque venenum, quo magis in lacteo potu bibitur: cùm enim (ut medici docent) tenuis subtilisque sit lactis natura, virus infusum intra sese totum excipit, atque haurit. Igitur non

Iud. c. 4.

iam lac; sed mors est, quantumcunque aureo gemmeoque poculo propinetur, Ducem Sisaram hîc cogita: ex acie fugiens oblatum per fraudem à lahele lactis simpulum avidè bibit: mox crasso illo, fumosoque liquore, post sudorem præsertim, fatigationemque in somnum soluitur, sopitus necatur, & quidem eius mulieris manu, quæ haustum propinarat. Idem nimirum laniones faciunt, victimam statim casuram manu vnâ palpant, alterâ iugulant. Igitur, *Fili mi*, (Salomonis enim alterum istud monitum est) *si te lactauerint peccatores, ne acquiescas eis*. Atq; lactantis quidem peccatoris nomen latè paret. Sed Adulatorem potissimum norat, inter simulatos socios, præcipuo studio Academicis Adolescentibus vitandum: eâ enim peste nullam esse aliam in vita humana capitaliorem sapientes omnes vno consensu monent. *Nulla* (inquit è sapiētibus quispiam) *sunt occultiores insidia, quàm hæ, quæ latent in simulatione officij: nam illum qui palam est aduersarius facile vitare possis. Troianus equus idèofefellit, quia formam misericordie mentitus est. Diogenes etiam verè dicere solebat nocentius esse incidere in Adulatores, quàm in Coruos, quod hi nisi cadaveribus non inhiant: isti etiam in viuos homines inuolant.*

lent. Bias denique rogatus quod animal omnium esset pertimescendum maximè, si de feris, inquit, agitur; Tyrannus: si de cecuribus Adulator. Quid ego sentiam si rogas? Adulator serpens est: blandè primum, & sine strepitu adrepit, vario colore illudit, sibilat, cantat, adlambit, tum è vestigio trifulcam linguam exerit, mordet, venenum vomit, perimit. Serpentinus illos Adulatorum sibilos apud Salomonem, magicamque simul incantationem audi. Quid solus agis, aut agitas, mi bone Adolescens, inquiunt, *veni nobiscum*: times? meritò id quidem facis, si solus: at multis te adiunge, nos turba sumus, nobiscum veni: pudet te scilicet; O ingenuum Adolescentem? at frustrà erubescis: occultum erit facinus, quodcunque aggredimur: si sanguis petendus est, *insidiabimur*, fraude tegetur flagitium (si istud flagitium est:) non prodetur. Quid adhuc tergiuersaris, & differs? agedum iace nobiscum aleam & communem fortunam experire: & quoniam (vt verus fert adagium) amicorum omnia communia: si quid pecuniarum habes confer in symbolum: nos si quid aliunde numerum corraserimus, in communes loculos conijciemus. *Marsupium unum erit nostrum omnium.* Quid ad fallendum dici

potest accommodatius: est enim hæc oratio ex ipso genio, & Adolescentiæ moribus deprompta. Solent, quos necdum omnino depuduit, primum ad flagitia timere, mox erubescere: isti blandi oratores huic timori audaciam suggerunt, erubescentiæ securitatem obijciunt: atque ita suis armis virtutem omnem expugnant. nam si quis adhuc constantior adhæc Philosophiam & Iustitiam, virtutis denique studium curamque opponat: tum istud quod est apud Senecam fortiter obtrudunt. heus tu, inquit, *Virtus & Philosophia & Iustitia verborum inanium crepitus est: una felicitas est bona vita: facere omnia liberè, frui patrimonio. Fluunt dies, & irreparabilis vita decurrit: dubitamus quod inuat facere, & ætati non semper voluptates decerpitura, interim dum potest, dum poscit, ingerere?* hic adde, quæ de eodem argumento diuinè scripta sunt apud Plutarchum alterum insignem morum præceptorem. *Genus hominum, ait, Adulatoribus pestilentiis nullum est, neque quod magis ac celerius iuvenes in perniciem præcipiter: illi enim & parentes & natos radicibus perdunt, & inter consulendum, escâ voluptatis difficulter evitabili illicientes, parentum senectutem iuxta & filiorum inuenturam dolorum plenam reddunt. Diuitibus liberis parentes*

Epist. 123

De educatione liberorum.

rentes sobrietatem commendant, illi ebrietatem: isti continentiam, hi libidinem; illi parsimoniam, hi prodigalitatem: industriam illi, hi ignaviam. Punctum aiunt, Assentatores temporis est vita nostra: frui eo, non abuti ad alias res conuenit: quid attinet nos minas Paris curare? delirus est, & alterum pedem iam in sepulchro habet: mox illum sublimem arreptum efferemus: neque defunt ex ijs, qui & scorta submitunt, & nuptas prostituunt: & quæ parentibus erant senij viatica intervertant atque rapiant. Nihil in Academicorum Scurrarum, Parasitorum, Adulatorumque mores congruentius dicere Plutarchus; si nunc in Academijs nostris viueret: mirumque in modum illius verba cum similibus hominum oratione, quæ alio loco est apud sapientem, consentiunt: ita enim illi: *Exiguum & cum* Sap. c. 2.
radio est tempus vita nostra, & non est refrigerium in fine hominis, & non est, qui agnitus est reuersus ab inferis: quia ex nihilo nati sumus, & post hoc erimus tanquam non fuerimus: quoniam fumus statim est in naribus nostris, & sermo scintilla ad commouendum cor nostrum: quæ extincta cinis erit corpus nostrum, & spiritus diffundetur tanquam molles aër, & transibit vita nostra, tanquam vestigium nubis, & sicut nebula dissoluetur, quæ fugata est à radijs solis, & à calore illius ag-
granata:

granata: & nomen nostrum obliuionem acci-
 piet per tempus, & nemo memoriam habebit
 operum nostrorum. Umbra enim transitus est
 tempus nostrum, & non est reuersio finis no-
 stri: quoniam consignata est, & nemo reuer-
 titur. Venite ergo & fruamur bonis que
 sunt, & utamur creatura, tanquam in inuen-
 tute, celeriter. Vino pretioso & unguentis nos
 impleamus, & non prætereant nos flos temporis.
 Coronemus nos rosis, antequam marcescant:
 nullum pratum sit, quod non pertransseat lu-
 xuria nostra. Nemo nostrum exors sit luxu-
 ria nostra: ubique relinquamus signa latitiae,
 quoniam hac est pars nostra, & hac est fors.
 Hec, inquit ibidem Sapiens, cogitauerunt,
 & errarunt: excacauit enim eos malitia. Hic
 verò tota vocis contentione tibi, dum
 ista audis Adulatorum lenocinia, Acade-
 mice Adolescens, iterum iterumque ac-
 clamandum: *Fili mi. si te lactauerint pecca-*
tores, ne acquiescas addendumque est illud,
ne ambules cum illis. Aded præsens est ex
 solo comitatu, lenique attactu pericu-
 lum: in istiusmodi sociorum consortia
 aut contubernia ne teingere, amicitiam-
 que multominus iunge: si iunxeris, non
 dico dissolue; sed abrumpe: Audio quid
 dicas: Amicus est, qui flagitium imperat:
 imperet Amicus, modò nihil turpe. An
 tu Adulatores in veris amicis numeras:
 ego

ego cenotaphia potius appellauerim; aureum amicitiae nomen foris ostentant, intus nihil amicitiae, ne cinerem quidem, retinent. Amicus? itane verò? atqui Amicus una rectè agere, non una peccare solet: alioquin si honestatis fines transiliendi: valet hinc Periculis ista exceptio, *Amicus usque ad aras*. Cum petitur quod bonâ conscientia concedi nequit, amicissimus pro hoste reputandus est Euangelij præcepto. *Si oculus dexter scandalizet te, erue eum, & proijce ab te*. Sit amicus iste oculo dextro carior, abige à te Christi baculo. *Vade post me Satana: scandalum est mihi*: aut hoc S. Agnetis flagello. *Discede à me pabulum mortis, fomes peccati*. Quod si canis impudens molestus esse pergat, tu contra perge obniti: *non faciam, latres & oblatres licet usque & usque*: at tam crudè non audeo. quid non audes? importune efflagitarum in consortio flagitium negare non audeo. Tu negare non ausis, & ausit quispiam rogare: at istud recogita, nimis verecundum esse adolescentem, quem malè suadentibus repugnare pudeat: istud etiam in mentem veniat, quod quidam olim scitè dicebat, Asiaticos ideò seruitutem vnius hominis tulisse: quod nequirent liberè efferre unicam hanc syllabam, non; multos denique, quod

Matth. c. 5

Matth. c. 16.

Apud Plutarchum.

De pndo-
revitioso.

Idem an-
thor.

In libro
Mariano.

quòd nescirent negare, quòd maximè ne-
gatum vellent, sæpe res suas, vitam, salu-
tem amisisse. Non omnis pudor est hone-
stus: audendum aliquid contra impuden-
tem. Ecce tibi Plutarchum: *Non oportet,*
inquit, nimium, ne amicis quidem, concede-
re: in cena tibi saturo aliquis præbabit: noli
verecundia ineptâ duclius vim tibi facere: sed
depone poculum: alius inter pocula poscit, ut
tesseris secum ludas: abijce inanem pudorem;
neque metue dicteria; & Xenophanem imita-
re. qui timidus dictus est à Leso Hermionensi:
quod ludere tesseris nollet, factus ad res inhone-
stas se timidissimum etiam esse. Incidisti in
garrulum, qui tibi inhaeret, ac te detinet: noli
vereri: sed præciso colloquio propera & age
quod capisti: pergit. Quid facies in ma-
gnis rebus, si non audes poculum præbentis
familiari repudiare, aut garruli prehensionem
effugere: sed nugatorem tibi insultare pateris,
non tantum animi habens: ut dicas, alias te
videbo, nunc non vacat. Hæc & plura de
eadem re alias te quoque monueram:
quare non ero in sociorum delectu præ-
cipiendo longior. neque tamen hic bre-
nior esse debui, quòd fere in hoc veluti
cardine Academici mei Adolescentis sa-
lus omnis versetur: nihil enim attinet
commemorare quam multi in Acade-
mijis improborum societate abducti, non
modò

modò temporis rei profectò pretiosissimæ, studiorumque: sed famæ præterea, fortunarum, vitæque ipsius miserabilem iacturam fecerint: plenæ sunt Academię eiusmodi casibus, funeribus, sepulchris fortunarũ, famæ, vitæ. §. §. quales deniq; socij deligendi. Igitur, *Tales habeto socios*, Ad Nepot.
ait S. Hieronymus, *quorum contubernio non infameris*. Appositè ad hoc dictũ olim In Apoph.
Hyppocratides (ut est apud Plutarchũ) Lacon.
occurrenti Adolescenti, quem improbus quispiam ad flagitium insequabatur, ideoque in viri honesti occurſu colorem præ pudore mutanti, cum talibus, dixit, tibi ambulandum est, Adolescens, quibus cum visus colorem non mures. Sed pergit S. Hieronym. *Socij non ornentur veste, sed moribus, nec calamistro crispent comas: sed pudicitiam habitu polliceantur*. Sint primum in corporis cultu modesti, deinde ore nihil foradicum, turpe, incestum aut propudiosum sonet? postremo, quod maximè providendum est, non modò nihil improbè agant: sed virtutum omnium ornamentis eniteant. Istud generatim vno verbo præcipi potest. *Cum ijs versare, qui te meliorem* (addo & sapientiore) Senec.
facturi sunt: ut enim qui cum pharmacopolis frequens est, & multus; vnguenta ep. 7.
redolet; ferrumque assiduo igne rubiginem

nem exuit, & feræ ipsæ manu assuefactæ humanitatem quodammodo induunt: ita cum bonis vitia pones, & virtutem condocebere; cum malis contra virtute abire iussâ vitij consuesces. Atque istud erat, quod primum ac vltimum è Salomonis sensu in hac materia propositum esse debet. *Qui cum sapientibus graditur sapiens erit: amicus stultorum similis efficietur.*

O R A T I O.

Pro fugienda improborum societate.

Omnipotens sempiterne Deus, qui Noëmum Patriarcham è communiperditorum perdendorumque hominum eluie mundiue diluuiò in arcam, tutissimum locum, cum paucis transmissisti: quique Abraham puerum tuum de Vr impiorum Chaldæorum eduxisti, & Loth famulum tuum de Sodomorum turpissimo consortio, fœdissimo incêdio, per Angelum extraxisti: me quoque puerum ac famulum tuum ab improborum hominum cætu ac peste liberare digneris: non adhæreat vnquam mihi cor prauum, neque cum superbo oculo edam: sed eos peregrinationis meæ socios tribue,

bue, qui nusquam retardent iter meum
ad te: vt sic malorum calle vitato, bono-
rum hinc vitam & mores sequar, impro-
bisque post mortem à te, ad inferos abire
iussis, in societate proborum repertus
audire istud merear. Venite benedicti
Patris mei, neque vnquam ab ouium
tuarum grege, tuoque optimi pastoris
conspectu diuellar. Amen.

SYM

Defectus Moderatoris Studiorum
tum Vitæ

6.

Multo labore ex acueudus. Ecel. 10.

SYMBOLI EXPLICATIO.

Ad capeffendas disciplinas,
mi Adolefcens, adhuc es cru-
dus, durus, rudis: neque nuda
tabella: fed æs, ferrumve indu-
ctis errorum, & vitiorum for-
mis rigidum, politioriꝫe cul-
tura obfiftens: eges igitur plu-
rimũ manu magiftra, quæ
multã diligentique arte & in-
dustria tundat, expoliat, melio-
ribus formis induat.

Atge, quod Salomon horta-
tur, & vult fieri, vtramque ani-
mæ partem, incudi & malleo
fubijce. Philofophus quifpiam
bonus falſarum opinionum er-
rorumq; rubiginem detergat,
F ſcien-

scientiarum nitorem menti inducat; optimus vitæ moderator volūtatē vitij liberam Christianis virtutibus excolat, utrāque opus: vt Christianè sapias.

Porro sint ambo in ea, quam profitentur, arte apprimè versati, non nimium faciles aut fracti; sed robusti, & cū res postulat, & tempus exigit, qui affabrè tundant, & pungant: nisi labore & industriā adhibeant ita ferream materiem nemo exfoliat: perire vis, si te imperio regendum tradis.

CA.

CAPVT V.

*Delectus moderatoris, tùm
studiorum, tùm vitæ.*

MONITVM.

Optimos tùm vitæ, tùm studiorum
duces, ac Magistros tibi sumito.

SALOMON.

*I retusum fuerit ferrum, &
hoc non ut prius, sed hebetat-
um fuerit, multo labore exa-
cuetur. Eccl. 10.*

*Verba sapientum quasi stimuli, &
quasi clauis in altum defixi, quæ per
magistrorum consilium data sunt à pa-
store vno. Eccl. 12.*

*Auris quæ audit increpationes vi-
tæ, in medio sapientium commorabitur.
Prouerb. 15.*

F 2

Non

Non amat pestilens eum, qui se corripit: nec ad sapientes graditur. Ibid.

MENTIS SALOMONICÆ

INTERPRETATIO.

§. I.

*Necessitas alicuius doctoris ac
dufloris.*

SI quam Deus parentibus contulerat
Intelligentiæ vim, virtutisque flam-
mam adhuc retineremus: nihil magno-
perè egeremus ducibus ac Magistris, à
quibus bonarum artium, actionumque
præcepta acciperentur: ipsa mens rerum
simulacris vel ab authore Deo inditis,
vel castè per sensus acceptis, omnium
scientiarum luce splenderet, feruere-
musq; sponte nostrâ in virtutis studium:
nunc quoniam beatâ eâ sorte excidi-
mus; quemadmodum terra non nisi ara-
tro proscissa, & multo sudore subacta se-
getem producit, ita nos rudes, imperiti,
incultiq; sine vllis rerum noscendarum
ima-

imaginibus, cum exiguis virtutum, ijsq;
 ferè so pitis igniculis in auras proijci-
 mur, sicque breui malignitate quadam
 naturæ, & prauo usu, vt in rasam mentis
 tabulam vitiorum coloribus facilè im-
 pressis, auctisq; in dies errorum tene-
 bris, non nisi longo doctiorum melio-
 rumq; virorum negotio atque indu-
 striâ, erudiri expoliri que possimus. Pos-
 sumus tamen vtrumque, si sapientum
 Magistrorum ars gnauitasq; accesserit,
 qui vitiorum ignorationumq; fer-
 ruginem, vt ita dicam, abstergant, tùm
 verò variâ eruditione excolant, atque ex-
 ornent; ita Salomon, *Si retusum fuerit
 ferrum, & hoc non vt prius: sed hebetatum
 fuerit, multo labore exacuetur.* Quo docu-
 mento istud etiam intelligimus primæ
 statim ætati suos præceptores ac duces,
 esse tradendos, ne si vitia, erroresq; ni-
 miùm altè inhæserint, vix, aut ne vix
 quidem postea adhibito curatore deter-
 gantur.

§. II.

*Non quivis statim obuias assumendus
in Magistrum & Directorem.*

AT caue, quoniam non omnes ubi-
uis æquè florent, aut floreant A-
cademiæ, ne, ut in quemvis primò ac te-
merè incideris, ita in eius te statim disci-
plinam institutionem quæ tradas: quod
faciunt leuiculi non pauci, qui mox, at-
que in Academiam quamcunque pedem
intulerint, ad eos se Magistros, & (quod
etiam periculosius) ad eos conscientia
moderatores sese applicant, quos libe-
riores indulgentioresque esse cognoverint,
aut ad quos sociorum illecebre proposita
morum licentiâ pertraxerint: cuius te-
meritatis pœnæ eadem, imò maiores esse
solent, quæ improborum societatum;
quod vitiosi Magistri non modò vitæ
suæ exemplo suadeant improbitatem:
sed etiam quasi autoritate quadam con-
firment, cum discipuli non tantum sibi
licere putent, quæ in illis deprehende-
rint, sed etiam pulchrum ac laudabile
existiment, si imitentur. Quare sapienter
(ut alia quædam) Plutarchus ita scripsit.

*Inquirendi filijs praeceptores, quorum vita
nulla*

De liber
educ.

nullis obnoxia criminibus, irreprehensi mores,
& optimum experimentum: honestatis enim
fontem simul ac radicem esse liquet, legitimam
consequi disciplinam. Atque hinc opinor ex
tantæ scilicet rei æquâ estimatione pro-
fectum: ut Athenæ, Alexandria, Hiero-
solymitanum olim sub Salomone gym-
nasium, tantum sibi nomen apud exteras
quoque nationes compararint, quod opti-
mos alerent literarum ac morum Magi-
stros, quorum famâ excitati plurimi, cō po-
tius conuolarunt, neque alia ex causa vi-
ros illos præstantissimos quos supra no-
minaram, Pythagoram, Platonem, Gre-
gorium Nazianzenum, aliosve orbem
propè vniuersum peragrasse existiman-
dum est: quàm ut in optimos præcepto-
res inciderent, à quibus egregia saluta-
riaque monita, animis ad eruditionem
virtutemque præclarè excolendis trade-
rentur. Denique ex hac eadem persua-
sione fluxit elegans illa Isocratis ad De-
monium sententia: *Ne te pigeat longam
ire viam ad eos, qui se aliquid utile docturos
proficientur: cum mercatores, rei familiaris
augenda gratiâ, plurima transmittant maria,
turpe sit profecto minus ad animi culturam
adhiberi.*

§. III.

Quis optimus studiorum Magister.

Hic verò statim oritur utilis sanè quæstio, quis tandem bonus habendus sit studiorum primò, cum etiam ac præcipuè conscientiae moderator! Principio is, qui alios erudire profiteretur, petitus sit, & in eo quod docet, apprimè versatus: neque enim effluit in canalem aqua, si fons ipse sit pumice siccior, neque frigidus & obscurus lapis calorem lucemque in alios diffundit. Nihil in scholis tritius illo Philosophorum placito, *nemo dat, quod non habet*. Igitur hæc tibi prima in Academiam venturo cura esse debet, ut per amicos, aut per homines spectatae fidei diligenter inquiras inter eos, qui in Academicam palæstram artem suam profitentur, quinam aliquid possint, imò & floreat: neque tamen posteaquam à doctrina quempiam laudari audiueris, nihil putes præterea tibi inquirendum: nam sit is, qui docendi munus suscepit, ut eam dignitatem tueatur, vir quoque bonus, ac probus: quare multò etiam magis, quàm de eruditione, de magistri probitate inuestigandum, audiens

audiendumque erit, quid cordationes loquantur; & quid sit reipsa; quanquam in Catholicorum Academijs minùs videamus periculi, ne Philosophiæ Professores, qui iidem sunt improbi, tolerantur; Eligamus, inquit Seneca, non eos, qui verba magna celeritate precipitant, & communes locos volunt, & in privato circulantur: sed eos, qui vitâ docent, qui cum dixerint quid faciendum sit, probant faciendo, quod docent, & quid fugiendum sit, nec unquam in eo quid fugiendum dixerint, deprehenduntur. Eum elige adiutorem, quem magis admiraris, cum videris, quàm cum audieris. Hic idem est, scilicet, quod de nutricibus, quæ ferè in pueros mores suos cum lacte infundunt, Galeno, alijsque pridem observatum. Nutrices, (verba sunt Saluiani viri præstantissimi) mores suos, vel bonos vel malos, in pueros, quos alunt, cum lacte transmittunt; ita existima de Consiliarijs & Præceptoribus Adolescentum: utrique enim mores suos cum doctrinâ transmittunt: neque verò istud exemplis caret. Qui gibbosum Platonem audiebant, siue affectarent, siue reuera condiscerent, obstipâ ceruice scholam ingrediebantur, similiter balbutientem Aristotelem audire consueti Præceptoris balbutiem dicuntur imitati, Gracq; narrat historia, inquit Hieronymus, ad Latam

Epist. ad
Latam

tam

tam scribens, *Alexandrum potentissimum*
Regem, orbis dominorem, & in moribus & in
incessu Leonidis Padarogi sui non potuisse ca-
rere vitijs, quibus adhuc paruulus fuit infe-
ctus: rationem deinde reddit præclaro
 Epipsonemate: proclivis est enim malorum
 amulatio, & quorum virtutes assequi nequi-
 neriis, cito imuaris vicia. Iam illud in stu-
 diorum rectore desiderandum, ut labo-
 riosus etiam sit atque industrius, nam si
 versatus quidem in arte, & vir bonus ha-
 beatur, verum in arte tradendâ arte ca-
 reat, aut si habeat industriam, laborem
 tamen in culturâ subterfugiat, nunquam
 satis commodus Adolescentiæ informa-
 tor, imò ne mediocris quidem, aut tole-
 rabilis vnquam magister existet. Demus
 enim puerorum animos tabulas esse nu-
 das & raras: tamen Adolescentum, præ-
 fertim in Academijs, mentes, & errori-
 bus & vitijs iam obduruerunt, quo fit, ut
 tanquam ferro, aut ære rigens materia
 culturæ obsistant, neque expoliri, exor-
 narive se patiantur nisi instructor adhi-
 buerit, tùm industriam, tùm præterea la-
 borem, eumque vigilem ac diurnum: ita
 hic iterum valet illud Salomonis: *Si re-*
iusum fuerit ferrum & hebetatum, exacuatur
fortassis: sed multo labore.

Atque ex hoc capite quartum quod-
 piam

piam tandem exsurgit officium boni laudatiq̃ue Professoris, nimirum, vt in disciplina retinenda discipulisq̃ue ad rem vrgendis exactus sit, atq̃ue constans, non in sermone mollis & fractus, non in vitijs reprehendendis castigandisq̃ue lenius, indulgens, elumbis, quo adduci potest illud Salomonis monitum. *Verba sapientium quasi stimuli, & quasi clauis in alto defixi, quæ per Magistrorum consilium data sunt à pastore vno.* Stimuli hîc, seu clauis in alto defixi, acus sunt ferreæ hastulis aut virgulis adaectæ, quibus bubulci boues pigros ad arandum, aut Agasones asellos tardos inflicto etiam vulnere adigunt, ad sarcinarum onera ferenda, vehendaq̃ue: ita igitur sapientes magistri agant, verbis, & si quando opus verberibus, tanquam stimulis, & clauis, discipulos segnes ad officium exstimulent, aut cogant necessum est. Nolim tamen ita hæc à me dici existimes, quasi eos pædottibas laudem, qui continuo pungût, tundunt, fodicant, quantumuis generosos discipulos sint nacti, cùm hos potius tanquam nobiles equos tractare plausu & sibilo ad cursum excitare, currentes porrò, aut vsquam hærentes leniter admoto calcari animare debeant: quòd si boues aut asellos, id est, discipulos tardigra-

Columel.
lib. 2. de
re rustica
cap. 2.

grados, aut etiam sarcinarum fugitantes inuenerint, verbis minacibus primò adigant, verberibus verò deinde moderatè, si alia remedia minimè suppetant. Nam de bobus ipsis (ut à Salomonis similitudine non recedam) Agriculturae doctus quispiam ita præscribit. *Voce potius quam verberibus bubulus boues terreat, vltimèq; sint opus excusantibus remedia, plaga; atque hac ferè de veterano boue, nam subdit. Nunquam stimulo laceffit iuuenicum, qui reluctantiem, calcitrosūq; eum reddit, nonnunquam tamen admoneat flagello.* Restabat vltimū, quod primū dici oportuerat; sana ut sit magistri doctrina salubrique consilio tradita, *tāquam a pastore vno*; quæ Salomonis mens est, id est, (ut apertius dicam) cum verā religione, pietate in Deum, patriam, parentes, reliquorumque bonorum morum institutis apprimè cohærens. Nam si quis heresim, improbitatemque quantumvis furtiue insinuet, is Academico Adolescenti, ut pestis, ut Cacodæmon, ut inferi vitandus, detestandus est: quo in argumento diutius versarer, nisi homini Catholico, quem præsertim instituendum accepi, per se hæc sunt notiora, quàm ut exaggeratè & prolixè disputari debeant.

§. IV.

§. IV.

*Adhibendus quoque bonus conscientia
director.*

Nunc verò, si ad scientias compa-
randas instructore opus est, quod
(ut adagio conteritur) *nulla ars sine Ma-
gistro disci possit*, multò id etiam magis in
conscientiæ negotio locum habet; nam
vtri Seneca scripsit: *citò nequitia subrepat,*
virtus difficilis inuentus est, rectorem ducemq;
desiderat. Quare meritò ridiculi Plutar-
cho visi sunt ij, qui artium reliquarum
relinquunt disciplinam, tollunt virtutis,
Quasi verò (cum Quintiliano loquor)
*ut ea quidem, quæ manuum sunt, atque eo-
rum etiam contemptissima conficeantur*
*egere Ducloribus, virtutem verò, quæ ni-
hil homini, quoad Deos immortales pro-
pius accederet, datum est, obuiam & illa-
boratam, tantum, quia nacti sumus, habea-
mus.* Eadem habet propè Cassianus: *Cum*
*omnes artes, inquit, & disciplinæ humano in-
genio repereæ, & quæ nihil amplius, quàm vi-
se huius commodis profunt, licet manu pal-
pari queant, & oculis pervideri: rectè tamen*
*à quoquam sine instruente doctrina ne-
queant comprehendi: quam ineptum est cre-
dere*

Lib. 3. nat.
quæst. c.
30.

Lib. de
virtute
docend.

Lib. 12. c.
2.

Colliat. 2.
cap. 21.

Epist. 4.

dere hanc solam non egere doctore, quæ & invisibilis & occulta est, & quæ non nisi corde purissimo pervidetur: cuius error non temporale damnum, nec quod facile reparetur; sed animæ perditionem parit. Igitur istud puta tibi dictum, Academicæ Adolescens, quod Hieronymus morum optimus Præceptor scribit ad Rusticum. *Mihi quidem placet, ut habeas Sanctorum contubernium, nec ipse te doceas, & absque doctore ingrediaris viam, quam nunquam ingressus es, statimq; in alteram partem declinandum sit, & errori pateas: plusq; aut minus ambules, quam necesse est, ne aut currens lassaris, aut moram faciens obdormias.*

§. V.

Quis optimus Conscientiæ Moderator.

CVM Tobias iunior à Parente in Raghez Medorum, negotiorum causâ mitteretur. Nescio, inquit, viam, cui pater, *inquire hominem, qui te ducat. Sapiens consilium.* Igitur eligatur imprimis dux viæ peritus: est enim in cælum via angusta, lubrica, obrita difficultatibus, plena periculis, atque inter densas ignorationum errorumque tenebras ince-

incedendum; sunt præterea conscientiarum latebræ inaccessæ, implexian fractus, dæmonum verò doli ac fraudes mille, ut planè insanire putandus sit, qui animam, atque adeò salutem suam homini rudi, atque ignaro credat. Si causa intricata sit, si pro focis, & capite ipso; callidos & scientes adimus. Si vita in discrimen vocatur, medicos artis peritos accersi iubemus, nemoque est omnium, qui leui & imperito causarum Patrono, aut inexperto medicinæ Professori fortunas vitæque ipsam committat, & quæ ista amentia est, in æternæ salutis negotio conscientie curatorem ignarum, indoctumque consecrari, & si quem eiusmodi nactus sis tum demùm triumphare? at nonne *Si cæcus cæco ducatum præstet, ambo in foveam cadunt?* Ex Evangelio hoc desumptum. Ac cæci quidem ducem oculatum volunt, nos cæcum malumus, quasi non satis sponte erremus, niti dux talpa accesserit.

Matth. c.
15.

Alterum est, ut in virum probum incidas, quo ad conscientiam gubernandam utaris: nam qui homo improbus, & forè etiam flagitiosus virtutem rectè doceat, quam minimè ipse sequatur, imò moribus suis impugnet?

Tertium erit industria & labor, quæ non

non minus hîc multò etiam magis requiridebent, quàm in studiorum moderatioribus: istud enim S. Gregorij, quod in omnium ore est, locum habet, *ars artium, regimen animarum*; vt nisi industriam & laborem adhibueritis, qui conscientiam curat, nihil profecturus sit: obstandum imperui currentis in vitia animi, danda sana consilia, prœuertendæ relapsiones, præsens remedia adhibenda, doli tartareorum tenebrionum retexendi, aliâq; plurima aut circumspicienda, aut præcauenda sunt, quæ ab homine stupido, dormiente, aut laborum impatiente frustra expectes.

Sequitur quartum, quod in Magistro etiam suprâ requirebamus, seueritas quædam velut parentis in officio exigendo urgendoque constantis, ne per maternam indulgentiam vitia dissimulentur, ne vlcus lenius, quàm par sit, tangatur; nam hæc facilitas nimia genus quoddam est crudelitatis. Sed ô tempora! ô mores! hîc iam bonus confessorius passim audit, & ab Academicis Adolescentibus quæritur, & laudatur, qui pœnitentium errata leniat, palpet, aduletur: atqui adulatio- nis vitium, si vspiam, hîc profectò exitiosissimum est: quis enim eum emendet, qui vitia pro virtutibus habet, & pro benefactis

nefactis efferri audit? quòd si verò Confessarius ille præterea facilis sit, melleus, saccareus, plerumque taceat, nihil examinet, nihil explicatiùs dici postulet, si denique istud agat, vt pœnitentiæ minimum exigat; iam non is bonus, sed optimus habetur, & tanquam de cælo delapsus homo celebratur, eò, vti ad candida recta columbæ, agminatim conuolant, atque istic post multorum tentata sedilia, tandem vti in bene fidâ statione conquiescunt. Sed dic, sodes, (nam similitudo arridet, facitque perbellè in rem præsentem) quem tu egregium Aduocatum, & præstantem Medicum esse censes? eumne bonum Patronum, qui negligenti aure ad causæ momenta ausculta? aut cùm tu rem tuam narras, alia animo pertractet, operam omnem polliceatur, & nihil agitet; qui clamet te vicisse, cùm labores causâ, interim nihil remedij conferat ad iuuandam rati æquitatem, ad conciliandum iudicem, ad vim aduersariorum, fraudemque euertendam? atqui ex ea socordia (proditionem dicere debui) futurum breui est: vt de fortunis, fama, vitâ ipsâ in capitali iudicio pericliteris. Minimè verò, inquires, iudicem fidelem esse Aduocatum: at eum potius, qui causæ momenta proferentem

G

audiat,

audiat, & ipse excutiat, moneat de periculo litis, inuigilet in rem, curet, & accuret omnia per studiosè. Sapis, mi Adolefcens, respondisti, vt oportet: nunc etiam istud ex te quæro, Medicum bonum quem appelles? eumne qui arridet, & assentatur ægro, datque omnia, valere dicat cum agas animam, portiones autem aut nullas, aut fortè rosas & violas præscribit, melimela, aromatitem, dulcioria, cum interim opus sit acriori remedio, purgatione, sectione venæ, etiam fortassis vstulatione? minimè gentium, inquis: at illum Medicum probandum censeo, qui seriò agat, moneat de periculo, & si quando res exigit, non tantum vngat, sed pungat, imò vstulet, secet, tantum non necet. Pergis sapere, bone Adolefcens, at vide, ne tu te ipsum isto tuo gladio iugules: quæ enim assentationis, & negligentiae vitia, in Causidico & Medico magnoperè reprehendis, ea ipsa reprehendi oportuerat in eo, quem conscientiae, tuorumque morum dictatorè, censoremque esse volebas. Prolixus sum, & nihil dum ago, quantumuis premere videar, effugis enim, & necdum vis aut franos capere, aut calcaribus fodicari. Primò indulgentem Præceptorem adis, tum conscientiae tuæ directorem minimè auste-

sterum. Nunc ergo Salomonem audis:
*Auris quæ audit increpationes vitæ, in medio
 sapientum commorabitur, id est, si sapien-
 tiam amas, tum sapiens, cum increpari te
 fines, imò amabis. Verum non amat pesti-
 lens, ait idem Salomon, eum qui se corri-
 pit, nec ad sapientes graditur. Cur non? ne
 corripatur scilicet; ergo non modò sic
 desipit, sed ne quidem vnquam sapiet.*
 Pro Commentario esse potest saluberri-
 mum istud inter cætera Basilij Impera-
 toris, relictum filio Leoni monitum, his
 verbis. *Vtere Medicis animorum assi-
 dne; ut ipse animo valeas: ab eis enim discere
 poteris, quas res expetere & à quibus abstinere
 debeas: quibuscum hominibus assuescere, &
 à quorum consuetudine abhorreere, & quomo-
 do vitam totam dispensare oporteat: ut ne in
 frequentes morbos incidas. Si hanc institueris
 viam, ad solida germaneq; virtutis veros li-
 mites breui pervenire poteris. Ne sim mole-
 stior hic tandem finiam, si alterius Basi-
 lij viri sanctissimi & doctissimi aureum
 velut limbum attexero. Summâ ait, vigi-
 lantiâ, acerrimâque in omnes partes circums-
 pectiõne operam dato, ut aliquem tibi virum
 inuenias, quem in omnibus deinceps delecta
 tibi vita studijs certissimum ducem sequaris,
 eiusmodiq; qui rectum iter ad Deum ire
 volentibus pergere, scias commonstrare, qui*

Orat. de
 renunc. &
 abdic.

ornatus virtutibus sit, cuius uniuersa totius
vita actiones testimonio sint, charitatem erga
Deum in eo inesse; qui diuinarum literarum
scientiam habeat, virum integrum, nec ulli
distraktioni indulgentem, ab auaritia abhor-
rentem, minimè libenter gerendis se negotijs ad-
miscente, quietum, amantem Deum, egentium
studiosum, minimè iracundum, iniuriarum
immemorem, naturà propensum ad eos docen-
dos qui ad ipsum accedant, quem gloria ina-
uis non inflat, superbia non extollat, adulatio
non frangat, seueram atque constantem, cui
denique nihil sit præstantius honore Dei. Qui-
bus paucis verbis, videre mihi solet vir
ille diuinissimus breuiter complexus esse
eas virtutes omnes, quas tum in Magi-
stro studiorum, tum in conscientia mo-
deratore desiderabam, peritiam in arte,
quam ipsi profitentur, morum insignem
probitatem, industriam cum labore con-
iunctam, denique seueritatem propo-
sitique constantiam.

ORA-

ORATIO.

Pro optimo studiorum, ac morum moderatore inueniendo.

Misericordissime Iesv, lux illuminans omnem hominem venientem in hunc mundum, qui Centurioni Cornelio in rerum ad salutem necessariorum ignorance versanti sapientissimum Ecclesiæ Principem Petrum prouidisti, & Paulum peruersis gentis Iudaicæ erroribus imbutum ad Ananiam optimū veræ fidei doctorem misisti, me salutarium, & propè omnium rerum ignarum tuæ gratiæ benigno sydere illustra: vt te duce & auspice in eiusmodi studiorum, morumque meorum moderatores incidam, qui vias tuas demonstrent, & salutis semitam me edoceant; quò purius ac sanctius, hîc atque in æternum diuinæ tuæ Maiestati placere, arque obsequi velim & possim. Amen.

Pensum Matutinum 7.

Non iacet in plumis Sapientia.

SYMBOLI EXPLICATIO.

Non stertit altum nato, & adultro
iam die (vt faciunt Endymiones)
pius, & ad rem attentus hic adoles-
cens: sed matutinus elucubrador (vbi
primùm cristatæ volucres exorien-
tem solem resalutant, autem ei velli-
cant ad horam, vt tardissimè, quin-
tam;) è strato properat ad musæum,
ardentemq; lampadem, primò Deum
deprecaturus, tum fracturus, credo,
pluteos, & demorsurus vngues: ne-
que verò eum diu dormire curæ fi-
nunt, quæ à somno facile (vt gruem
decidens lapillus) excitant.

Rectè: nam vulgi etiam sermone
iactatum, non iacet in plumis sapien-
tia; mane scilicet à suis clientibus sa-
lutari amat. ad octauam, nonamque
horam venientes, neque ad sportu-
lam, neque ad colloquium admittit,
imò ante ipsum solem postico fallit

G 4

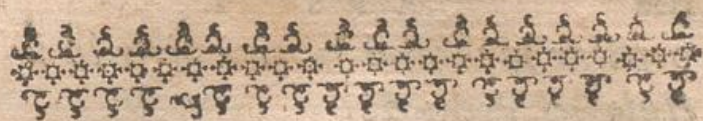
tardè

tardè salutantes: Argus sis, & ad fores vigil, si eius gratiam prehensas.

At caue tu æstimes à lecto rectâ ad musas tibi conuolandum, cùm enim sapientia apud nos minimè habiter, è cælo expectanda, accersenda-que est. Igitur quod sapientiæ discipulus Adolefcens facit, primò Deum multa prece sollicitabis, tum in matutinas curas incumbes, quippe ad-erit sapientia, si partim prece, partim veluti inclamans & fatigans quasi cunctantem exciueris.

IN

INSTITVTIONVM
SALOMONICARVM

PARS SECVNDA.

Exercitationes Academicæ.

CAPVT PRIMVM.

Pensum matutinum.

M O N I T V M.

Multo manè præmissâ ad Deum præ-
catione primam domi studijs
operam impendito.

S A L O M O N.

*Go diligentes me diligo, &
qui mane vigilant ad me,
inuenient me. Prou. 8.*

*Dicit Piger leo est in via,
& Leana in itineribus, sicut ostium
ver-*

vertitur in cardine suo, ita piger in le-
stulo suo. Prou. 26.

Vsquequo piger dormies? quando con-
surges è somno tuo? paululum dormies,
paululum dormitabis, paululum conse-
res manus ut dormias. Prou. 6.

Nunquid non sapientia clamat?
nunc, Filij, audite me: Beatus homo, qui
audit me, & qui vigilat ad fores meas
quotidie, & observat ad postes ostij mei,
qui me inuenerit, inueniet vitam, &
hauriet salutem à Domino. Prou. 8.

Clara est, & quæ nunquam mar-
cescit Sapientia, & facile videtur ab
his, qui diligunt eam, & inuenitur ab
his, qui quærunt illam, præoccupat, qui
se concupiscunt, ut illis se prior ostendat:
qui de luce vigilauerit ad illam, non la-
borabit: assidentem enim illam foribus
suis inueniet. Sap. 6.

Si sapientiam inuocaueris &c. intel-
liges, quia Dominus dat sapientiam, &
ex ore eius prudentia & scientia. Pro-
uerb. 2.

Ut sciui quoniam aliter non possum
esse

esse continens, nisi Deus det, & hoc ipsum
erat sapientia. scire cuius esset hoc do-
num; adij Dominum, & deprecatus
sum. Sap. 8.

Optavi, & datus est mihi sensus: &
inuocaui, & venit in me spiritus sa-
pientia. Sap. 7.

SALOMONICÆ MENTIS

INTERPRETATIO.

§. I.

*Nimius somnus noxius est, &
dedecens.*

ESt quidem somnus vitæ, sanitatiq̃ue
animalis conseruandæ necessarius,
vt sensibus externis ab operatione fe-
riantibus spirituum dispendia, quos
diurnæ curæ consumpserunt, resarcian-
tur: Verùm hîc, vt in plerisque alijs va-
let illud: *ne quid nimis.*

Si modus exceditur, quod Hippocrates <sup>2. Apho-
rif. 3.</sup>
monet, non parum officitur valetudini:
hebetato enim natiuo calore, & grauato
à noxijs

à noxijs humoribus capite artus enervantur, elanguescunt, ingenij acies obtunditur, iudicij lumen opprimitur, debilitatur vis memoriæ, denique animus socors, & ad res libero homine dignas ineptus efficitur. Itaque somni intemperantia semper dedecet, nulli verò est turpior, ac dedecorosior, quàm ijs, qui se ingenuarum artium studiosos esse profitentur. Certè cum vita (quod Varro dixit) in vigilia consistat, sitque somnus ut est apud Poëtas, imago quædam mortis: si vitam brevissimam homini à naturâ permissam, de cuius soliditate quies, & nox magnam partem decerpunt, immodico somno minorem deterioremque reddas, quàm fieri potest, in tanta præsertim artium discendarum multiplicitate, & prolixitate, ut doctor, aut omnino doctus evadas. Percrebuit quidem acroama istud, *Non iacet in molli veneranda scientia lecto*, estque ex ipsius Sapientiæ Schola depromptum, *Ego*, inquit illa, *diligentes me diligo, & qui manè vigilante ad me, inveniunt me*: Expergiscere igitur, Academice mi Adolescens, etiamnum stertis? Sol adultâ iam luce fenestras ferit, ancillæ, herus, socij vociferando raucefcunt, tu agere palpebram remoues hærentem humore genæ, plumbeamque leuas vix dum caput: at ecce

ecce dudum occlamitant matres, surgite
 nunc pueri vendit ientacula Pistor Crist itaq;
 sonant undiq; lucis aues. Frustrà: refugit
 piger, Leo est, inquit, in via, & leana in
 intrinsecibus, sicut ostium veritur in cardine suo,
 ita piger in lectulo suo: ergo nihil ista te
 commouent, vix dum languidos artus
 debili conatu tantisper concutis, donec
 tandem inter hiscendum, lentis, somno-
 lentisque susurrationibus istud occan-
 tando murmurilles. Quid interpellatis?
 etiamnum nox obscura caua mundum cir-
 cumuolat umbrâ: adeo, vt Vespertilio, lu-
 cem habes exosam. Turpis, ait Seneca, qui Ep. 112
 alto sole semisomnis iacet. cuius, vigilia, me-
 dio die incipit, & adhuc multum hinc anteli-
 canum est, sunt qui officia lucis, noctisq; per-
 uertunt, nec ante diducunt oculos hesternâ
 graues crapulâ quàm appetere nox coepit: no-
 tari, & tangi. te sentis? luditur alea pernox,
 lege quod subiicit Satyricus: Et tandem
 expergiscere. Agedum te somno, strato-
 que proripe, Salomon non modo iam ti-
 bi ipsemet latus fodicat: sed scuticam
 quoque adhibet. Vsq; quo piger dormies?
 quando consurges de somno tuo? paululû dor-
 mies, paululû m dormitabis, paululû m con-
 feres manus. 7. verò interpretes paulò id
 etiam significatius, paululum quidem dor-
 mis, parum autem sedes, parum autem dor-
 micat,

mitas, parùm autem amplecteris manibus pectora. Potuitne Academici dormitatoris oscitantia viuacioribus coloribus depingi? Quid verò bonæ mentis, aut frugis ab eiusmodi homine sperem, qui hoc vnum pulchrum sibi putat, quod in gloriis celebratur.

*Tota mihi dormitur hyems, & pinguior illo
Tempore sum, quo me nil, nisi sōnus, habet.*

§. II.

*Nocturna vigilia apta grauioribus
animorum studijs.*

NUnquid non sapientia clamat?
Nunc filij audite me. Beatus homo, qui
audit me, & vigilat ad fores meas quotidie,
& obseruat ad postes ostij mei: qui me inae-
merit. inueniat vitam, & hauriet salutem à
Domino.

Hæc scilicet diuina heroina Clientes
suos vult esse salutatores matutinos, qui
primis diei horis, imò antelucanâ dili-
gentiâ cōsalutatum veniant. & turpe es-
set profecto redundare hominum flucti-
bus Patronorum, Mæcenatumque atria,
siue ad sportulam, siue ad illorum gra-
tiam colligendam, (quod est mendicissi-
mum mercenarij cuiuspiam aucupium,
ut

vt Columella loquitur) & reperiri Sapientiae Candidatos, ad rem tam parum attentos: vt neque ad illius doctas fores excubare, neque saltem sub aurora adesse velint: cum satis compertum sit Sapientiae Clientes officiosos, optimam vitam, plurimam salutem, id est, summis, operatissimisq; mortalium bonis plerumq; cumulari. Neque vero hic istud extimescendum, quod in alijs patronis euenit non raro, ne videlicet antelucanam illam suorum ambitionem postico vnquam fallat. *Nam* (quod idem Salomon sancte asseuerat) *Clara est, & quae nunquam marcescit sapientia, & facile videtur ab his, qui diligunt eam, & inuenitur ab his, qui quaerunt illam: praecipue, qui se concupiscunt, vt illis se prior ostendat. Qui de luce vigilauerit ad illam, non laborabit: assidentem enim illam foribus suis inueniet.* Mirum hic, quantus olim extiterit ex tot praestantibus viris nocturni somni, intercipiendi, aut interrumpendi ardor, quamque acre, ac vigilans studium. Aristoteles Philosophorum princeps quietem captans, aeneam sphaeram subiecta pelui manu tenebat: vt pondus laxatum somnos excutiens ad resumenda studia excitaret, quem fortassis morem e gruum republica Philosophus traxerat, quarum vnaquaque per vices, ceteris

Laert. in
vita.

teris capite subter alam posito dormientibus, lapillum pede sustinens nocturnas excubias agit: si enim sopor irreperit solutâ somno sarcinulâ, & cum strepitu decedente vigiliam imperat. Ferunt quoque Themistoclem Atheniensium fortissimum ducem perpuduisse, quoties matutino opificum labore præoccupatus esset, eundemque non rarò per noctis profunda Athenis vigilem inambulasse; quod se diceret Miltiadis, nisi fallor, trophæis quasi stimulis excitatum dormire non posse; Themistoclem Pallas armata, Aristotelem togata, utraque lauri sonantibus oleæque folia, ut decuit, exciebant. Quid Demosthenes? Hic etiam diu, multumque vigilare sollicitus orationes illas, quas Græcia tantopere demirata est, non nisi ad lucernam elucubrans, effingebat: id cum ei Pythias per iocum obijceret, diceretque quasi per probum orationes ipsius lucernam, & oleum redolere, respondisse fertur Græcus orator non minus eleganter, quàm falsè, *melius hoc quidem, quàm si hircum olerent.*

Idem alias à nescio quo rogatus quâ viâ ad tantam elegantiam & eloquentiam laudem devenisset, *plus olei, inquit, quàm vini consumpsi.* Abstinencia igitur & vigilijs eruditionem sibi tantam compararat.

Clean-

Cleanthi Philosophi lucernam taceo. Epicteti Stoici fictilem lampadem, quā fuerat in studendo usus, tāti aestimatam accepimus, ut (si Luciano fides habeatur) tribus drachmarum millibus Venerit: tanti quondam habebantur vel ipsarum vigiliarum monumenta. Epicteto Theodosium iuniorem Imperatorem, Imperatorisque filium adiungi, imo præferri, hominis, rei quē ipsius dignitas postulat: hic, quod Nicephorus L. II. C. 3. tradit, ut studio peruigili libros sacros, eorumque interpretes noctibus totis euoluere liceret, lucernam summā industriā sibi confici curarat, quæ suā sponte machinulæ cuiuspiam artificio, oleum ministraret, sensimque tantum hauriret, quantum absumeret.

Denique obseruat Plutarchus, Græcis noctem, velut amicam intelligentiæ, dictam fuisse Euphronem; ut significaretur quietem nocturnam nullis cum interpellantibus aliarum rerum curis multum habere momenti ad inuentionem eorum, quæ inquiruntur, hincque, opinor istud adagium fluxisse, *nox dabit consilium.*

Vigilia tamen moderanda.

VERUM hîc cautio adhibenda : ut enim nimius somnus, ita vigilia immodicæ, & intempestivæ officiant: quippe spiritus ad animi functiones necessarios exhauriunt, cruditates, morborumque multiplex genus creant, vires labefactant, interdum delirium quoque, & insaniam adferunt. Quamvis verò in Academijs à nimio studiorum ardore parum plerumque metuendum videam: tamen quæ præscribi solent, ne quid somni, vigiliarumque nimietate peccetur, hoc loco visum est adscribere. Somni, vigiliæque suæ sint vices, quas natura ipsa constituit: interdum captatus somnus fere nocet, & obtundit, nisi forte sub meridiem ad quietem exiguam, & breue tempus, si quando caput plus nimio graue tantillum somni postulet: neque verò integræ noctes sopori dandæ, *septem horas dormire sat est, Iuvenique, Senique*, ut Salernitanæ scholæ Magistri docent; itaque horâ post meridiem nonâ cubitum concedes, quartâ post mediam noctem, si admodum es studij

studij amans, surges: iam si septem ho-
 ras quieveris, & parum istud est tibi,
 agam paulò indulgentiùs, horâ saltem
 ad aurorâ quintâ, aut sextâ somnum
 excute, reiectis etiam, si opus sit, stragu-
 lorum retibus, quibus illaquearis; Vigi-
 lias à sole occiduo ad seram & (quod
 nonnulli vsurpant) ad mediam noctem;
 ego quidem minimè probo. Diurnis
 enim tum curis, tum molestijs corpus,
 & mens sub noctem languent, nisi suc-
 cedente somno vires utriusque reparen-
 tur. Eò istud pertinet pridem catarum,
Aurora grata Musis. At, inquis, ut pri-
 mum somno me dedi, ita capior (quod
 meæ eratis est vitium) multum ut in
 diem stertam, neque verò horologium
 ullum in cerebello, ut ad certam diei
 horam expergiscar. Audio, quæris igitur
 ex me qua ratione semel sopitus fa-
 cili negotio excitari possis? Dormire
 non sinet ipsa Philosophia, id est, sa-
 pientiae amor, si quidem ardentè ames:
 amor enim, ubi arserit, sollicitare, &
 vigil esse solet. 2. famulo, ancillæ,
 socijs, herò, heræ eas curas demanda,
 dormies securus. Verum heus tu, ne
 falle excitantem, expergefactus statim
 te lecto proripe. 3. Angelo ipsi tuo
 ante quietem ferventibus precibus istud

H 2

com-

commenda, te vt excire velit, neque recusabit ad condictam horam pulsare dormientem, verum & hinc caue; ne oblueteris, aut eludas.

4. ales quoque solis prænuncius aures vellicabit: rectè autem quidam; *Tribus his paruisse nunquam pernitebit; veritati, bono consilio, & gallo gallinaceo è somnis excitanti.*

5. Scholæ Salernitanæ, peritissimis, inquam, medicis auscultato: *Vt sis nocte lenis, sit tibi cœna brevis.* Non modò corpus, sed præterea animum sepiunt mensæ pridianæ longiores, quare Philosophorum cœnæ, id est, expeditæ, & ita salubres commendantur. Xenocrates Philosophus tantæ erat parcimoniæ, vt eius caseolus etiam adagio celebretur. Laudatur & frugalitas Platonis in cœnando: nam cum Timotheum in Atheniensi Repub. Principem frugali sanè cœnâ excepisset, sequenti luce ita ab eodem resalutatus est, *Vestra cœna ô Plato, non in præsens modò tempus, sed in posterum diem quoque sunt iucunda.* Alij paulò aliter, sed equè ad rem appositè Timotheum illum referunt à cœna reuersum suis dixisse; *Qui cum Platone cenat etiam postero die bene habet.* Sed quenam est ista cœna Philosophica brevis

uis

uis & salubris? Philosophicè cœnitaue-
ris, si cibo terrestri vescaris, sine sangui-
ne, inquam, ex ijs fere quæ solum terra
nascuntur, radicibus, leguminibus, ole-
ribus, aut sanè, si multum voles, frustu-
lò agninae, vel vitulinae: mensa hæc in-
artificiosa est, & facilè parabilis. Vesper-
tinus potus, si nimius sit, dici non potest
quàm oblit. Ita temperatè, hoc est, Phi-
losophicè si vixeris, certum est, non al-
tùm dormies, ante solem somnus ipse
sponte tibi excidet, & verò hyeme præ-
sertim Sol tibi antevertendus est, quare
ex ignili, subiectis scilicet ramalibus,
vel lino, silice & ferro collisis ignis ex-
cutiendus, & lumen accendendum: qui
locus me monet, ut hîc ego te moneam,
ne (quod nōnullis exitiosum fuit) lecto
insidens appensâ ad spondam lampade,
studijs incumbas; nam quæ ab homini-
bus desidentibus peraguntur, ferè equè
torpent, & periculum non mediocriter
indormiscas tum lampade, vel candelâ
fallente (quo nihil est factu pronius) &
scintillâ incendium excites tuo malo, &
damno publico, cuiusmodi casus fune-
stos non semel Academiæ senserunt &
deslêrunt.

H 3

§.IV.

Quid agendum à surrectu?

POrro statim à surrectu post solum Deo matutinum Christiani officij pensum, solitasque preces, quibus diuinum Numen tibi propitium reddas, eò quoque animum intendere debes, vt sapientiam è cælo (diuinum enim & cœleste est donum) precibus ad Deum summis, infimisque accersas, vt Sciri, inquit Sapiens ipse, *quoniam aliter non possum esse continens, (id est, Sapientia, quam ambiebam, compos) nisi Deus det, & hoc ipsum erat Sapientia, scire cuius esset hoc donum: adij Dominum, & deprecatus sum: quo autem euentu & cui bono? audi eundem, optavi, & datus est mihi sensus, & inuocaui, & venit in me spiritus sapientia: ne autem te idem pari studio consequi posse desperes, rursus ille sapientia diuinus Professor Vadem se, sponforemque offert, Si sapientiam inuocaueris, intelliges, quia Dominus dat sapientiam, & ex ore eius prudentia, & scientia. Eadem monet S. Iacobus. c. i. Si quis vestrum, ait, indiget Sapientia, postulet à Deo, qui*

qui dat omnibus affluenter. Et S. Gregor. ^{Orat. de paupert. amore.} Nazianz. *Virtus sapientia à verâ sapientiâ postulanda est.* Et rationem accipe ex

Lactantio; *Quia verum scire diuina est sapientia, homo autem per seipsum ad hanc scientiam peruenire non potest, nisi doceatur* ^{L. 2. instit. c. 3.}

à Deo; Inuocanda igitur sapientia, & à Deo magnoperè postulanda: Est autem matutinum tempus, vt studijs, ita precationibus magis idoneum, siue quia capiti melius sit ob captatam per somnum quietem, siue quia diurnę curę necdum occupant, & ad alia distrahunt.

Patriarcha Iacob, ante auroram inter meditandum, contemplandumque cum Angelo luctatus, eluctatusque est. Rex David post mediam noctem ante diurnas occupationes pro more precibus Deum fatigabat, neque vno loco sacrę illę litterę precationes illas matutinas aut præscribunt, aut plurimum laudant. ipse Priscorum Academia & Religionem erga Deum, & vigilias commendabant: erant enim velut quædam sacraria: intra quę Minerua, & Hercules tanquam studiorum Numina spectarentur, colerenturque. Ad erat & Draconis peruigilis effigies, quę ostenderet adhiberi quoque vigiles curas oportere. Iam quoad oran-

di sapientiamque inuocandi rite conceptas quasdam formulas attinet, ex precatorijs libellis depromere licebit, quę quotidie vsurpes. Salomonis, quā ipse ad postulandam à Deo sapientiam utebatur, orationem supra retulimus, cum paucis quibusdam, quę huc etiam pertinent; S. Thomę Aquinatis precationem, quam ante studium adhibere consueuerat, apud Canisium nostrum habes in Catechismo, itemque concinnatum multiplex precationum genus, quibus ad diuinam sapientiam implorandam sapientię studiosus quotidie utatur. Verum quoniam de S. Thoma Philosophorū & Theologorum insigni illo coryphæo nonnullus sermo incidit, id omitti hoc loco non debet, quod ipse de se luculenter testatus, professusque est; in plurimarum, reconditissimarumque rerum inquisitione plus se orando, quàm legendo, studendoque fuisse consecutum.

Res nunc postulabat, ut de matutina lectione, ac studio præcepta traderentur: ad preces enim matutinum quoque studium adiungendum, illudque contentum, & acre, sine quo nullus vnquā magnum quidpiam, & arduum adipisci potuit: sed de priuato studio vniuersim
com-

cōmodiūs diceretur postea: cum de scho-
lasticis exercitationibus fuerit præscri-
ptum.

ORATIO MATVINA.

Ad diuinam sapientiam.

O Sapientia, quæ ex ore Altissimi
prodijsti, attingens à fine vsque
ad finem fortiter, suauiterque omnia
disponens, veni ad docendum me viam
prudentiæ: anima enim mea desidera-
uit te in Nocte, sed & spiritu meo in
præcordijs meis. Ecce de mane euigilo
ad te, petens, vt luce tua penetres men-
tem meam, quâ me, Deumque noue-
rim, & calore tuo cor meum exuras, vt
me odio habeam, & Deum meum a-
mem: hæc enim vera & Christiana est
Sapientia, sine quâ scire, aut sciri mera
stultitia est. O oriens splendor lucis æ-
ternæ, & sol iustitiæ, sapientissime
IESV, Verbum ex sapientia Patris,
Principium & finis omnium entium,
qui dixisti, ego diligentes me diligo, &
qui mane vigilat ad me, inueniet me,
fac nouerim te, nouerim me, odio ha-
beam

beam me, diligam te, ecce diluculo
consurgens confugio ad te, & ad cru-
cem tuam, veram scholam, in qua dis-
cam odium mei, & amorem tui: nolo
enim aliud aut scire, aut diligere, nisi
I E S U M, & hunc crucifixum. Pone igitur
mi I E S U, meam in tuis vulneribus
Philosophiam, meam in tuis stigmati-
bus sapientiam; vt crucifixi discipulus
in solo illo ardentissimæ charitatis li-
bro, & morte tua versatus, amare te
studeam, mortuusque ipse rebus alijs
omnibus, vni tibi viuam, & indissolu-
bili amoris vinculo æternum adhæ-
ream. Amen.

SYM-

ulo
ru-
dif-
olo
nifi
gi-
ous
ti-
lus
li-
te
lijs
lu-
a-

Concipit a Radio lumen a lumine flammam.

SYMBOLI EXPLICATIO.

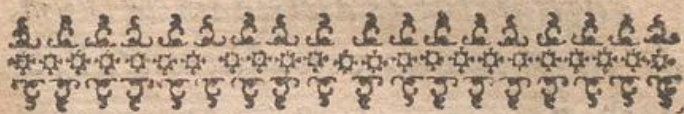
Stoa, Academia, Lycæum,
principum philosophorum,
stationes, sessiones, inambula-
tiones tibi frequentandæ, mi
Adolescens, si philosophiam
non è solo limine salutare, sed
intra sacratiora adyta venera-
ri velis: audiendi, inquam, tibi
magistri, qui ignorationum
errorumq; tenebras affusâ do-
ctrinæ, & sanitatis luce ex ani-
mo tuo dissipent.

Nam quid proderit, si in lu-
do litterario corpus adest, ani-
mus abest plerumque? si Hi-
spaniam interim, Galliam, In-
dias, orbem summum, imum,
me-

medium peragraueris, & vagus oberres, nusquam minus presens quàm vbi esse videris?

In sapientis Doctōris corde, vt in cælo, sol sapientiæ lucet; ab ore docentis radij promicant, lucem, flammamque excient, si rectè, apteque excipiantur: cor concauum speculū est, lumini oppone, si splendescere velis: id te Salomonis vox ista monet. Audi, fili mi verba oris mei, qui sapiēti auscultat, iam sapit: columbinam modestiam, & leporinas aures fac habeas, ita fructuosè audies.

CA.

CAPV T II.

Schola.

MONITVM.

In ludo litterario frequens versator,
Ludimagistris aures & ani-
mum dato.

SALOMON.

In corde prudentis requies-
cit sapientia, & indoctos
quosque erudiet. Prouer.

14.

In labijs sapientis in-
uenitur sapientia. Prouerb. 10.

Labia sapientium disseminabunt
scientiam. Prouerb. 15.

Non cesses, fili, audire doctrinam,
nec ignores sermones scientiæ. Prouerb.
19.

Ingr-

*Ingre diatur ad doctrinam cor tuum,
& aures tuæ ad verba scientiæ. Pro-
verb. 23.*

*Audi consilium. & suscipe discipli-
nam, ut sis sapiens. Prouerb. 19.*

*Inclina aurem tuam, & audi ver-
ba sapientum: Appone autem cor ad
doctrinam meam: quæ pulchra erit tibi,
cum seruaueris eam in ventre tuo. Pro-
verb. 22.*

SALOMONICÆ MENTIS

INTERPRETATIO.

S. L.

Frequentanda Schola.

MEmineris, quod superius fuit de-
monstratum ad scientias compa-
randas opus esse Doctore, & quidem
probo, perito, laborioso, constanti: ve-
rùm, ut cum sis in omni ea laude præ-
cellentem, diuinumque consecutus, id
etiam tibi persuadeas, nihil te perfe-
cturum; nisi Philosophicam palæstram
fre-

frequens ineas, docentem multum audias, & quæ audieris, altè in animum recondas. *In corde sapientis requiescit sapientia, & indoctos quoque erudiet*, verissimum est: illud etiam certissimum: *In labijs sapientis invenitur sapientia*. Denique istud clarum æquè & certum: *labia sapientium disseminabunt scientiam*, quis neget? sed si indocti erudiri, erudentem adire, & audire velint, si è labijs docentis doctrinam haurire, si ad sementem subactum animum facilemque conferre studeant: alioquin frustra Magister doceat: frustra latentes animo eruditionis opes depromat, frustra eruditos sermones serat. Frequentandæ igitur scholæ, excipiendæ Professorum lectiones, & quidem accurato, ac diligenti studio. An enim satis esse quispiam putet, si in Academia Adolefcens versetur, atque in præstantium se Magistrorum disciplinam tradiderit, interim compita, fora, sphæristeria, tripudiantium hominum circulos, puellarumque gynecæa, compotatorum gurgustia frequentius adbeat, quàm Philosophorum porticus, atque lycæa, aut philosophantium pulpita, contubernia & eruditos cætus? Audio, quid obtrudi possit, librorum, scriptorumque præstantium nunc ingentem

I

tem

tem esse copiam, domi priuatim eos Magistros, absentes licet, & mortuos, audiri tamen lectitando posse; quòd si Professorum quoque dicta placent; ex eorum, qui interfuerint, chartis recuperari non magno negotio, tenui sane Amanuensium sumptu. At contra viua magistri vox magis afficit, pascit plenius, instat acrius, fortius in animum defert, atque adeò tenaciùs imprimi: ipse etiam gestus, & vultus docentis, & ea, quæ explicat, inculcantis, alio mor atque alio dicendi tenore, & sono eluciantis plurimum momenti & virium habent ad conferendam cognitionem viua vox, ait S. Hieronymus, nescio quid habet latentis energix, quo influit in animos. Pythagoreos accepimus non multum scribere aut legere, sed plurimum ex ore Doctoris haurire sollicitos, erat eorù eiusmodi disciplina, cui magis aures & animus concedenda, quàm aut calamus, aut papyrus aptanda forent; itaque hi rectè inter Philosophos ἀκούστικοι, id est, Auditores dicebantur. Credibile est Aristotelem ea quoque de causa libros, quos de occulta vi naturæ scripsisset, Auscultatorios nominasse, quod non tam ex libris suis, quam traderet disciplinam, addisci vellet, quàm

quàm excipi auribus ab ore docentis. Neque insulsè Diogenes ab Hegesia rogatus: vt libros aliquot sibi commodatos daret, *Non sapis, inquit, qui cùm caricas non pictas, sed veras eligas, verà exercitatione neglectà ad pictam te conferas.* significabat ille non semper nugax Philosophus, libris impressam sapientiam pictam, & quodam modo mortuam iacere, tum verò viuere, si Scholasticis exercitationibus animetur. Stolidus itaq; eorum est error, qui si plurima scripta aut cōpilârint, aut aliunde coëmerint, satis se ab eruditione comparatos esse putant, quorum omnem doctam illam scriptorum supellectilem si Aselli dorso commiserint, iam cùm ipsi sine doctrina vacui remaneant, stupidissimum istud animal repente insigni lauro donârint, accidat quod insulsus, sed verus vates cecinit. *Quòd si charta cadat, secum sapientia vadat.* Quare meritò Salomon ad Academicum suum Adolescentem. *Non cesses, Fili, audire doctrinam, nec ignores sermones scientie.*

Apud Iacert. lib. 6.

§. II.

*Aures præbendæ Doctori &
mens.*

NEquè tamen satisfuerit, si scholam frequentaueris, nisi etiam aures Magistro præbueris: quid enim profuerit solem micare, si fenestram clauderis, & aurium sensum esse sensum disciplinæ, seruireque potissimum doctrinæ capessendæ, tum Philosophorum placitis, tum ipso usu comprobatum est. Quare idem Sapiens monere te pergit. *Ingre-
diatur ad doctrinam cor tuum, & aures tuas
ad verba scientiæ; audi consilium, & suscipe
disciplinam, ut sis sapiens, & rursus, Fili,
inclina aurem tuam, & audi verba sapien-
tium, oppone autem cor ad doctrinam meam,
quæ pulchra erit, cum seruaueris eam in
ventre tuo: quem locum Plutarchus mi-
rifice illustrat, Videmus, inquit, vasa an-
gusta, dum liquorem ex alio effusum in se
concupere gestiunt, inclinare se, & apertè ad
väs effluens se convertere, ita ut, quòd exun-
dat, iam non videatur exundare, sed quasi
recondi: itidem aures adhibendæ essent, &
ritè coaptandæ dicenti, ne quid ex monitiis
salubribus decideret, ac periret. Verùm iam*

De officio
Audit.

hoc non discitur, sed quod omnium maxime
 ridiculum est, si inciderimus in aliquem de
 opiparâ cenâ, de apparatu magnifico, de
 somnio quopiam, aut forte de contentione,
 qua illis fuerit cum alio quopiam, verba fa-
 cientem, arrectis auribus silentes ex ore il-
 lius pendemus. Sin alius ad se vocet tali ali-
 quâ doctrinâ, nemo est qui animum inten-
 dat: Verum magis auertuntur, aut rectè ab-
 eunt ad alios sermones, ubi meras audiunt
 nugas: atque in ea re simillimi sunt vasis sor-
 didis, dum omnibus rebus sordidis potius im-
 plentur, quàm re honestâ, & quæ ex re, &
 usu foret. Hactenus Plutarchus Salomo-
 nicæ mentis, si vsipiam, hinc profectò ac-
 curatus interpret.

Quamquam ne istud quidem sufficere
 vacuas, & patentes aures attulisse: nisi
 animum quoque seriò admoueris, tum,
 vt quæ audiuntur intelligentiâ assequa-
 ris, tum vt memoriæ arculæ commen-
 des, & recondas. Hæc te Salustius mo-
 net, *Ubi intenderis ingenium, ibi valet.*
 Ecquid commodi audita conferent, si
 vnâ aure admissa, per alteram emissa
 mox effluant? oblectabunt fortassis ve-
 luti per transennam, sed ad bene bea-
 teque viuendum nullo vsui esse possunt;
 meminisse tamen debet Auditor, inquit
 rursus Plutarchus, *quod non in theatrum,*
 I 3 neque

neque ad concionem, sed ad scholas venerit, ut ex sermone vitam emendet. Quotus verò quisque ex ingenti discipulorum grege reperitur, qui attendat in scholâ, aut in rem præsentem intendat; multi veniunt, ut ne alibi otientur, istic otientur: Græcis quidem schola, otium est, & quædam à rebus agendis vacuitas: Verum istud quidem, sed ita tamen, ut in otio isto negotiosi simus, à cæterisque agitationibus liberi in vnius sapientiæ studia animum intendamus: non ut tempus fallamus turpi otio: Alij in ludum litterarium confluunt, ut scamna terant, congerronibus assideant, quibuscum nugentur, & fabulas affabrè componant. quidam denique veniunt, *Ep. 108.* Ut audiant, inquit Seneca, non ut discant: sicut in theatrum voluptatis causâ ad delectandas aures oratione, vel voce, vel fabulis ducimur. Magnam hanc Auditorum partem videbis, cui Philosophorum schola diversorium otij sit: non id agunt, ut aliqua illic vitia deponant, ut aliquam vitæ legem accipiant, ad quâ amores suos erigant: sed ut oblectamento aurium perfruantur: aliqui tamen & cum pugillaribus veniunt, non ut res excipiant: sed verba, tam sine profectu alieno ducant, quàm sine suo audiant.

§. III.

§. III.

Silentium ac modestia.

Porro ad attentionem duæ res sunt, quæ plurimum conferent, silentium & modestia: de priore ita præscribit Quintilianus, perelegans adolescentiæ Instructor: ut Magistrorum officium est docere, sic discipulorum præbere se dociles, alioqui neutri sine altero sufficiunt. Et S. Bernardus Monachum instituens, loqui, ait, & docere Magistrum condecet, tacere & audire discipulo convenit. Pythagoras ijs, qui se in ipsius disciplinam tradidissent quinquennale silentium imperabat, ratus tum maxime Philosophaturos, cum diu, multumque tacere didicissent. Pythagoreos olim sectabantur discipuli Brachmanum (hoc nomine Indi Philosophiæ Professores suos appellant) ita enim illi religiosè auscultabant in scholis; ut ne excreare quidem aut expuere auderent. Nimirum garrulitas vno strepitu tribus officit, Magistro, garrienti, condiscipulo. Iam de modestia Plutarchus quædam habet, etsi ipse parui æstimet, minimè contemnenda. *Ad-*

denda, inquit, *insuper sunt hac iam passim vulgaria è trinio petita, & ab omnibus Auditoribus generatim observanda, ut videlicet alacer, & non procumbens in latus, sed erecto corporis habitu considens acie oculorum in docentem semper intentâ, ita ut minimè illum fallat, quàm attento sis animo: Vultus proinde tenor constans sit, ac purus non modo à procacitate & duritie vacans, Verùm etiam ab omni aliâ sollicitudine, atque negotijs. Ad modestiam quoque pertinet, ut argumentans ab iracundia, & maledictis abstineat, etsi frigida, & elumbis argumentatio quoque cauendâ sit. Dissidentium, ait Tullius, inter se reprehensiones non sunt vituperanda, maledicta, iracundia, contentiones, concertationes in disputando pertinaces, indignæ mihi Philosophiâ videri solent. Subdit rationem, neque enim disputari sine reprehensione, nec cum iracundia, aut pertinacia, rectè disputari, potest. Non sunt illa nullius momenti habenda, sine quibus res maximæ, cuiusmodi sunt scientiæ, comparari non possint. Quare neque me pignabit hic quædam alia eodem spectantia, etsi præcepta videri aliquibus possint leuioris negotij, ne aliquid quod ad eruditionem acquirendam faciat, prætermittam, attexere.*

§. IV.

Lib. de finib.

§. IV.

Modus capiendi utilitatem ex scholasticis exercitationibus, & legibus.

Quod inter docendum à Magistro ex alijs quæritur, à te peti credito, responſionem ex te ipſo exigit, & tibi ſubmiſſè ac priuatim reddito, ita enim ex quæſitis doctior euades. Idem faciendum cùm ſe diſcipuli argumentis laceſſent, impugnando, defendendo: tu interim, iam probantis, iam refellentis perſonam partesque tibi imponito, dic tibi, hoc ego negarem, concederem, diſtinguerem. Si quid negatur, excogita, quæ iſtud probares, ita tecum ipſe contende, quaſi ludicrâ pugnâ, dum duo illi qui in arena concertant, ſeriò ſeſe imperunt, atque ſtrenuè digladiantur. Ita alienarum commentationes, tum meditationes illæ ſcholæſticæ, quaſi tue erunt, diſceſque te tueri, aut etiam impugnare, quaſi in vmbra; quo poſtea in puluerem venire audeas comparatior. Meminiſſe hîc debes gymnaſia propriè eſſe loca, in quibus palæſtricæ diligenter ſe exercent, & ſcholas appellari, quod ij, qui in ijs verſantur, à cæteris nego-

negoz

De offic.
Aud.

gotijs liberi in vnus sapientię studijs
animum intendere debeant. Fit non-
nunquam, vt vel garrientem, vel immo-
destę agentem Pręceptor obiurget, caue
ne irrideas, *intolerabilis est*, ait iterum
Plutarchus, & ingenij penitus deplorati, si
quis Iuuenis ad scomma, id est acriorem re-
prehensionem Magistri, rideat, si eum non
pudet, si nihil commouetur. Totum enim id
accidit peccandi assiduitate, & inueteratę
consuetudine, quemadmodum in carne callo
obducta; mox idem subiicit vitium alio-
rum quorundam planę contrarium, eo-
rum scilicet, qui pudore suo abutuntur,
semelque dumtaxat malę accepti fugam
capeffunt ę scholę, ad Philosophiam re-
dituri nunquam, *Quorum*, ait, vicem ob
id dolemus, quia egregium ex natura ad vir-
tutem calcar, puta verecundiam, mollicie
animi, ac delicijs perdunt: quippe ita deli-
cati sunt hi Pygmęi, vt ne vnā qui-
dem duriusculam vocem satis æquo a-
nimo tolerare possint. Age nunc, quo-
niam in Scholę Pręceptis versamur,
communes Scholasticorum leges, ex
Pontani optimi quoque morum Pręce-
ptoris commentario in hunc locum
transferamus, neque enim id abs re erit,
aut ab instituto alienum.

LE-

LEGES SCHOLASTICÆ.

Ex Por-
tano.

1. Doctorem non secus, quam Paren-tem colunto.
2. In ludum, quoad fieri potest, serius ne ingrediuntor, ante tempus, si possunt adsuntor.
3. In gymnasio modestè confidentor, id-que tantum agunto, & cogitan- to, cuius causâ locum petessunt.
4. Ne dormiuntor.
5. Ne fabulantor, ne nugantor, ne vlla ratione Doctorem perturban- to.
6. Quotidianam Magistri auscultatio- nem priuato studio anteponunto, ac nisi summâ necessitate ne semel absuntor.
7. Si quid haud probè acceperint, aut si de quo dubitauerint, Magistrum adeunto, interroganto, consul- tanto, pudorem rusticum exuun- to: quæ retinere memoriâ, cum audiunt, nequiuerint, chartis mandato, quæ commodè calamo annotare non poterunt, cum pri- mum

- mum domum repetierint, suis locis scribunto.
8. A Scholâ digressi tempus aliquod ijs tacite reuoluendis, aut cum alio conferendis consumunto.
 9. Quod hodiernâ luce disci potest, in crastinum ne differunto.
 10. Tempore nihil pretiosius: proinde, ne qua pars illius sine fructu effluat, prouidento.
 11. Diem in certas horas partiuntor, & quod quâque horâ faciendum sit, certum, ac definitum habento.
 12. Antelucanâ opificum diligentiam uinci se ne patiuntor.
 13. A Mensa ad libros post interuallum redeunto.

Rectè enim hoc, atque ex ordine, & officio: quis enim Academicum Adolescentem ferat, si statim atque campanum æs ad finem lectionis increpuerit, è manu tabellam scriptoriam, simulque omnem curam studiorum ex animo abijciat, tum verò resumat chartas pictas, damnatam legibus aleam, plenosque iurgiorum Scyphos? sed de priuatâ, domesticâque studiorum tractatione nunc sigillatim, & paulò pluribus agendum. Est enim hæc occupatio ferè in præcipuis habenda.

ORA;

O R A T I O.

Post reditum è Scholâ.

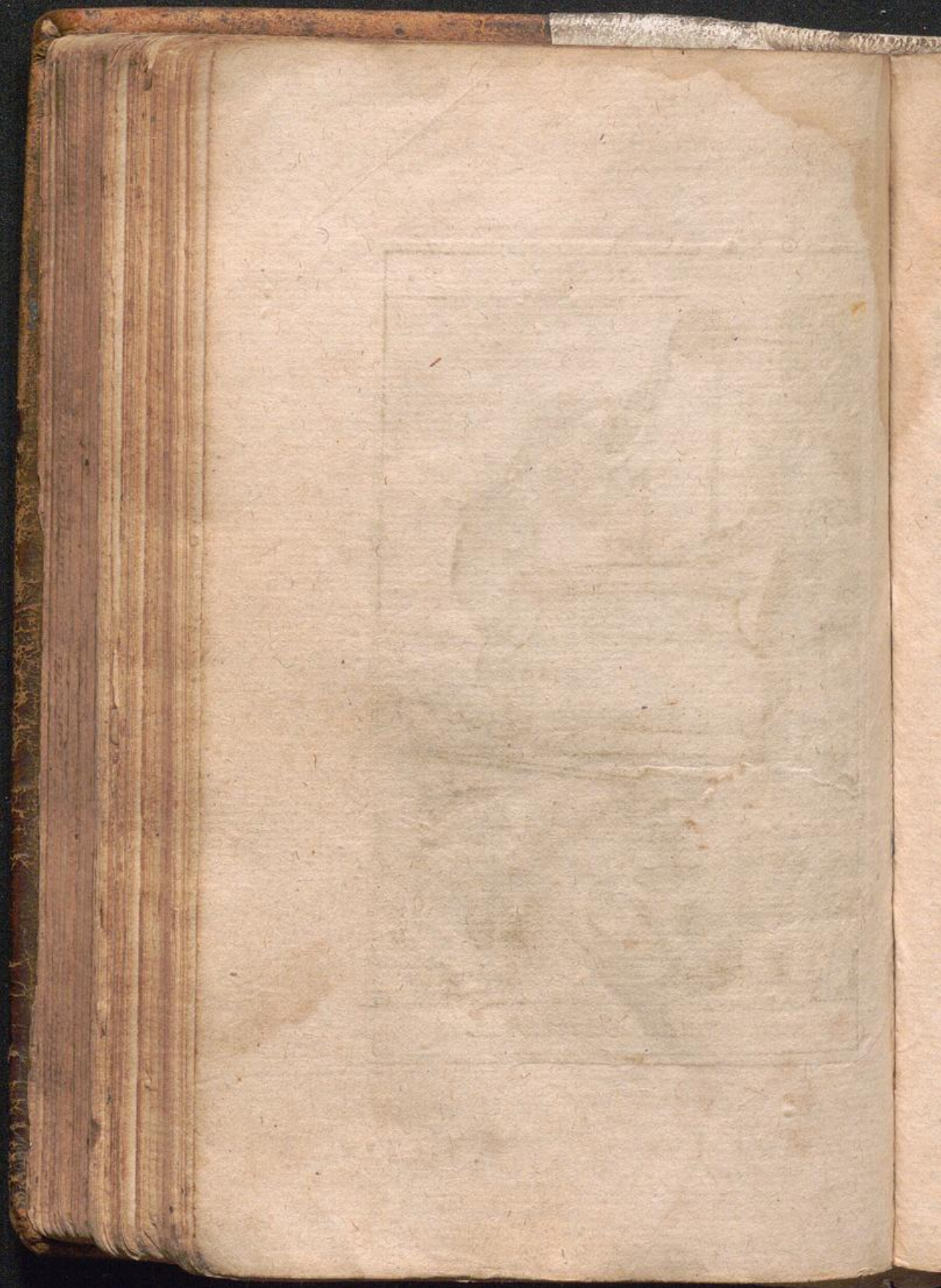
ECce, Domine mi, ex Schola redeo: neque tamen aut doctior, aut melior, nisi istud vtrumque mihi per gratiam tuam largiaris, Scio enim quod Apostolus tuus docuit, neque qui plantat, est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus: quare si linguis hominum & Angelorum loquantur Magistri mei, facti sunt velut æsonans, & cymbalum tinniens, nisi intus mentem aperueris, & cor meum pulsaueris: vt, quæ illi dixerunt, intelligam, &, quæ didicero, opere impleam. Sapienter enim dixit quidam è seruis tuis, possunt quidem verba sonare, sed spiritum non conferunt, pulcherrimè dicunt, sed cor, te tacente, non accendunt. Litteras tradunt: sed tu sensum aperis. Mandata edicunt, sed tu iuuas ad perficiendum. Viam ostendunt: sed tu confortas ad ambulandum. Illi foris
ran-

tantum agunt: sed tu corda instruis & illuminas; illi exterius rigant, sed tu auditui intelligentiam tribuis. loquere igitur, Domine, quia audit seruus tuus. Verba enim æternæ vitæ habes, loquere mihi ad qualemcunque animę consolationem, & ad totius vitæ meę emendationem, tibi ad laudem & gloriam, & perpetuum honorem. Amen.

SVM-

SYMBOLI EXPLICATIO.

* Exantla, mi Adolefcens, fed gna-
uiter, operosè, fortiter; altè enim
in Democriti puteo merfa latet ve-
ritas, nifi plurimùm defudaueris,
aut nihil, aut parùm hauries.

Tum verò ligonem in manus fu-
me, Salomon offert, folum fcilicet
tibi etiam aperiendum, effodien-
dumque: nam vt auri, & argenti no-
biles venas (quibus rebus hominum
opinio valorem dedit) natura sub
terra recondidit, ne diuites absque
labore euaderemus: ita meliores a-
nimi opes fcientias Deus abstrufas
effe voluit, neque absque fudore pa-
rabiles: Pegasus poëticus non nifi è
folo repercuffo Caftalios latices eli-
cuit: omnia fere, quæ in precio effe
poffunt, primùm latent: nam ea,
quæ paffim occurrunt, iam pridem
viluère: frangendus præterea ei nu-
K cleus,

cleus, qui esse nucem volet.

Studium igitur etiam extra scho-
lam in musæis adhibendum, acre,
& constans: dictata à magistris lege,
relege, volue, reuolue, euolue, dum
mentem, sensumque consequaris:
quæ nequis per te assequi, seorsim
annota: multum ex te percunctere,
tibi que respondeas, commentare,
speculare, alios etiam adi, audi, hæ
Academiæ palestricæ sunt exer-
citationes, sine quibus lemniscatam
coronam, aureamve lauream nemo
vnquam meruit, aut tulit.

CA.

CAPVT TERTIVM.

Privatum studium.

M O N I T V M

Privatam, domesticamque veritati
exhaustiendæ, effodiendæque ope-
ram, diu, multumque concedi-
to: eo vero in studio certam ra-
tionem, ac methodum insequi-
tor.

S A L O M O N.

Post industriam sequetur
sapientia. Ecclesiast. 10.
Si quasi fieris sapien-
tiam, quasi pecuniam,
& sicut thesauros effode-
ris illam, tunc intelliges. Prou. 2.

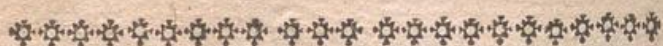
Præpara foris opus tuum, & dili-
genter exerce agrum tuum. Prou. 24.

K 2

Aqua

*Aqua profunda verba ex ore viri:
Et torrens redundans fons sapientiæ.
Prou. 18.*

*Sicut aqua profunda, sic consilium
in corde viri: sed homo sapiens exhau-
riet illud. Prou. 20.*

MENTIS SALOMONICÆ

INTERPRETATIO.

§. I.

*Libri, Et Scholæ non sufficiunt Do-
ctrinæ comparandæ.*

Refutandus Principiò est eorum er-
ror, qui satis se ab eruditione in-
structos esse arbitrantur, si ostentare
possint ingentem bibliothecam, aut sal-
tem concinnè compacta Doctorum,
Professorumque commentaria, quæ an-
tè suâ ipsorum, aut (quod vanius est)
aliorum manu exarata exceperint. Quâ
opinione nihil insulsius, non enim li-
bris, aut asseribus: sed animis clauditur
sapientia: arcæ scriptis rumpantur, si
mens

mens est inanis, & ab eruditione inops, pauper eris, ac miser.

Errant paulo tolerabilius illi, qui omnes officij numeros expleſſe ſibi videntur, ſi à ſchola nunquam abſint, ſi cùm adſunt, Profefſorem ſtudioſe auſcultent: non inficior id eſſe aliquid, nego eſſe ſatis ad muneris abſolutionem, conquiſitionemque eximiæ cuiuſdam eruditionis. Quare qui mox ac è ſcholâ euolarint, miſeras perditasque chartas tinearum nidos in Angulum cõijciunt, neque euoluunt, ac ne reſumunt quidem, donec ad ſcholas redeant, hi vt è limine ſapientiam ſalutent: certè nunquam in ſacratiora ipſius adyta ingredientur.

§. II.

Præcipua pars officij, in ſapientia ſtudioſis, exercitatio.

Siquidem præcipua pars officij, & comparandæ doctrinæ ratio, ac via eſt exercitatio. Ariſtoteles ad ſapientiam comparandam, tria requirebat, naturam, doctrinam, exercitationem, dicereque ſolebat; naturam, diſcipuli que & doctõris induſtriam parùm valere

K 3 niſi.

Laert., l. 6.

nisi, quam postremo loco posuerat, exercitatio, ad duo priora accederet. Diogenes vsum & exercitationem dicebat, quemadmodum in actionibus extraneis, puta saltatione, cytharizatione, & alijs eiusdem rationis, ita in actionibus virtutis, & animi celeritatem quandam, & facilitatem parere. Atque ita esse ipsi quotidie ex usu, atque exercitatione facile experimur. Sicut igitur, qui militari disciplinâ præstare student, primum tentationibus gladiatorijs priuatim exercentur, ut cum serio erit pugnandum, audaciores, fortioresque euadant, idque Tauri ante pugnam, aliaque bruta ariendo in truncum arboris nonnunquam faciunt; ita sapientiæ studiosa mens priuatis curis, & studijs excolenda, priusquam foris ingenij specimen ostendatur: eò id pertinet sapientiæ monitum. *Post industriam sequetur sapientia.* Nimirum mentis obtusa est, hebetataque acies, ut acutè veritatem intueri non possimus, nisi multo labore rubiginem absterferimus. Iam verò diu adhibitâ industriâ, sapientiæ tandem splendorem emicare, atque effulgere posse sperabimus; idque ipsum alijs similitudinibus tum thesauri reconditi, tum agri colationis, tum denique aquæ ex puteo exhau-

exhauriendæ egregiè Salomon demon-
strat. Si *quasieris*, inquit, *prudentiam*,
quasi pecuniam, & *quasi thesauros effoderis*
illam, tunc intelliges: *præpara foris opus*
enim, & *diligenter exerce agrum tuum*,
aqua profunda verba ex ore viri, & *torrens*
redundans fons sapientia, sicut *aqua profun-*
da: sic *consilium in corde viri*; sed homo sa-
piens exhauriet illud. Altè humo sepulta,
obtectaque est sapientia, & quomodo
opulenti thesauri recondi solent, ab
aspectu, vsuque procul reponi, minimè
effodiendi, nisi maximo labore, ac nisu.
Sic terra, nisi araueris, sulcaueris, occa-
ueris, aliamque omnem agricolationem
adhibueris, sterilefcit: si tamen nullum
ipsius excolendæ, exarandæque labo-
rem, studiumque prætermiseris, fertilis
euadet: denique in Democriti puteo
demersa veritas iacet, atque in imo fundo
latet, non emersura, nisi magno, diuti-
noque labore, quasi exanthlando ex-
haurias. Id autem quâ ratione, ac me-
thodo fieri debeat, nunc explicandum
est.

§. III.

Methodus Studendi.

De vera
innocent.
c. 110.

A Nimalia munda, canes venaticos, venatores ipsos, ac pictores, denique florilegas apes imitabere. Auditor, ait S. Augustin. *similis esse debet animalibus, quæ ab eo, quod ruminant, munda esse dicuntur: ut non pigeat cogitare, quæ in cordis alveo concepit, & cùm audit, similis sit edenti, & cùm audita in mentem revocat, similis sit ruminanti.* Quid verò canis venaticus? non satis est animalis huius curiosæ sagacitati campum percurrisse, atque reditque vias, & odore emunctæ naris, & repetitis locorum ambagibus inuestigans feram indagare, neque raro evenit, ut secundâ, tertiâque inquisitione assequatur, quod primâ venatione nondum deprehenderat. *Quemadmodum (ait Clemens Alexandrinus) qui studio tenetur venationis, postquam quasiuit, inuestigavit, indagavit, canes qui simul persequerentur, emisit: capit; ita etiam apparet, utrum dulcedine quasiuit, & labore paratum.* Pictores quoque, & alij operosiores artifices, quæ in publicum evulgare cum ambitione gloriæ cupiunt, ea excolunt,

lunt, expoliunt, elimant, exornant, perficiunt non vna leui manu, aut tentatione artis contenti: quod nisi facerent, homines nihili haberentur. *Miser olim pictor, cum suam Apelli ostenderet tabulam, hanc modo pinxi aiebat: Apelles contra acutè; et sitaceres, res ipsa loquitur, hanc tibi imaginem subito excidisse: demiror autem quo pacto non plures eiusmodi depinxeris.* Audiatur Plutarchus, iterum in hoc, in quo sumus argumento apprimè versatus, neque eâ in re puellas imiteris, quæ adserta concinnanda lætissimos quosque flores deligunt, opus sanè iucundum, ac voluptate plenum, quis nesciat? caterùm nullius frugis, ac dumtaxat diurnum: sed apum potius te moueat exemplum, quæ violis, rosis, & hyacinthis neglectis, thymos accedunt florem asperissimum, atque amarissimum, illi quæ insidene flauum mel conficientes, inde ubi acceperunt, quæ visa fuerint commoda, auolantes ad domestica negotia reuertuntur. mox acetum adspargens. Et quis ferat, inquit, te in Tonstrina surgentem mox assidere speculo, & contactu capitis casariam contueri, num probè sis tonsus: & à scholis, ubi sermonem audiisti, num protinus te ipsum contemplari, & animo tuo discere, quid miserie, implacabilitatis, aut immodestia decesserit, quantoque factus sis tranquillior, atque latior.

Legere

De offe.
Audit.

Legere me memini Gymnosophistas apud Indos mensâ cōstratâ, priusquam cibaria apponerentur à discipulis adolescentibus rogari solitos, quid boni ab exordio lucis vsque in illam horam fecissent, cū de suis quisque factis enarrasset: qui nihil dicere de se poterat, impransus abire, & aliquid boni operis facere iuebatur: atque hoc erat demum philosophari. Quàm hīc contentē declamitaret Seneca, si viueret: nam ista, quæ olim dixit, quadrant in hæc tempora. *Ecce, aiebat, torpent ingenia desidiosa iuuentutis, nec in ullius honesta rei labore vigilatur, somnus, languorq̃ue, ac somno, & languore turpior malarum rerum industria inuasit animos: cantandi, saltandi, nunc obscœna studia efformatos tenent, & capillum frangere, & ad muliebres blanditias vocem extenuare, & mollitiæ corporis certare cum fœminis, & iucundissimis excolere munditijs nostrorum adolescentium specimen est.*

Præfat. in
lib. 1.
contr.

Generalia ista sunt præcepta, atque eò ferè spectant: vt quæ in scholis audiueris, domum reuersus accurato studio relegas, mediteris, contempleris, speculeris: quæ sequuntur particularia sunt; *multum legas non multa.* Habendus enim est imprimis delectus librorum, ijque

ijque terantur, qui professorum iudicio ad rem, & captum tuum maximè probabuntur. Philosophiæ studiofis fieri satis fuerit, plurimùm in ijs, quæ dictata in scholis à magistro exceperint, se versare, in ijsque diligenter versari. Senecæ hæc sunt monita. *Fastidientis stomachi est multa degustare, quæ sunt varia potius nocent, quàm alant. Satius est profuturis se credere, quàm errare per multa, quæ ubique, nusquam; onerat discipulum turba, non instruit, satius est paucis te auctoribus tradere.* Aristippus tradebat non dissimilia apud Laërtium. *Non hi, qui plurimùm edunt, melius valent: sed qui sumunt, quantum opus est: ita non, qui plurima, sed qui optima legerint, studiosi, & eruditi sunt habendi.* Ita ille Philosophus reprehendebat eos, qui tumultuariâ, inordinatâque lectione semet ingurgitant, nec ea, quæ legunt, traiciunt in animum. Non multò istis sapientiores sunt, qui se satis à sapientia instructos existimant, qui ingentem Doctorum Bibliothecam, laudandam sanè in homine litterarum cupido supellectilem, ostentent: at mihi homo splendide, non libri te sapientem reddent, sed studium.

Emerat aliquis Epicæti Philosophi Lychnuchum fictilem trecentis denariis:

L. 1. de
tranquil.

Caussin. in
symb. ex
Lucian.

rijs: tanti æstimabat: existimabat verò futurum scilicet, vt si nocte ad eam lucernam legisset, mox dormiens Epicteti sapientiam somniaret, efficereturque persimilis venerando seni. ridiculum factum! hūc acetum, Satyrice Vates aliquis. plena omnia Gypso.

Iunen.
Sat. 2.

Chryssippi inuenias: nam perfectissimus horum

Si quis Aristotelem, similem vel Pittacon emit,

Et iubet Archetypos pluteum seruare Cleanthas.

Quid tum? videbitur iam sibi in philosophiâ Deus quispiam. Doctum volumen vbi iste in manus ceperit auersâ paginâ risum moueat, non admirationem.

Apud Lucian.

Neanthus quidam, regius sanguis, Orphei Lyram in templo religiosè seruata corrumpo pecuniâ ædituo cum sustulisset, sub noctem in suburbium profectus, vt eius periculum faceret, fides pulsare occipit, quo successu? infœlicissimo; quippe tam ferali, & incondito carmine, strepitu, inquam, excitati è viciniâ canes cytharædum miserimè contrucidârunt. Studium igitur, non peritorum instrumenta erudient. Sed nunc ad rem ipsam tandem venia-

veniamus, familiaremq; studendi viam,
atque rationem aperiamus. Primùm
crucis signo efformato de more, breui-
que ad incretam sapientiam precatio-
ne præmissâ, ante omnia titulum pro-
positæ quæstionis animo comprehen-
sum habere studebis: vt probè nôris,
quâ de re dubitatio instituat: mox at-
tentè, & tractim: sed tamen continuo
tractu argumentum totum perleges, ac
statim deinde resumes, quæ leges per
particulas, & periodos; singulasq; sen-
tentias accuratè contemplaberis: hoc
enim speculari est, hoc philosophari:
ita porro peruades omnia, fietque tan-
dem, vt paulatim per partes capias,
quod simul totum nequiuisses. *Vidimus,*
ait Nilus, *serpentem exigui corporis ma-*
gnum aliquod animal deuorasse, quod qui-
dem ita facit, ossa & nervos paulatim con-
terit, & contrita exsugit: sic etiam parua sa-
pientia magnas sæpè deuorauit difficultates,
atque digessit paulatim.

Au
Aut. in
ellefissa.

Iam in progressu si vlspiam cespites,
& vno, alterove insit frustratus nihil
dum verielicias: tunde tamen, & extun-
de etiam: de saxo, si ter percusseris, vn-
da emanabit, atque profluet. Alpho-
sus Rex ille Hispaniarum longè sapien-
tissimus, cùm latentem veritatem è li-
bro

bro aliquando exprimere conaretur;
eius externas tabulas, quibus liber erat
compaginatus, digitis crepans identi-
dem pulsabat; rogat, qui tum id spe-
ctabat, vir quidam è familiaribus prin-
ceps: quid crebris pulsibus, Rex, quatis
in fontem membranulam? atqui, subdit
Alphonfus, *nequaquam ad surdum clamo:*
Et aperto tum demum codice; *Discede,*
subijcit: *nam mihi diu pulsanti iam tan-*
dem liber respondere incipit. Quòd si ne sic
quidem tentans, & tecum experiens as-
sequeris, è cælo lucem pete, eamque in
rem ad mensam expositam habe imagi-
nem aut Christi in cruce pendentis, aut
Virginis Matris, aut alicuius è reliquo
diuorum numero: vt difficultate gra-
uiori obiectâ in sacram effigiem oculo,
animoque contuens, precationemque
adiungens cum luce opem, viresque è
cælo impetres, ita enim quod sanctus
Thomas Theologorum, Philosopho-
rumque vertex dictabat, studium ora-
tioni, oratio studijs coniungenda sunt.

§. IV.

*Singulare domesticæ exercitationis
exemplum.*

L Vbet hîc priuatæ exercitationis, studiosiq; discipuli perfectissimum exemplar vnum, alterumque adiungere, atque imprimis Bartholomæi cuiusdam natione Valentini è Dominicanâ familiâ publicæ Theologiæ professoris, piam admodum, expeditamque veritatis indagandæ methodum, ac rationem: etsi minucula nonnulli fortassis videri possit.

Hinc si quæstio excutienda esset de tempore, æuo, æternitate, ad hanc ita animum prius comparabat.

Amor mi, & Domine IESV CHRISTE: seruus tuus, S. Thomas hîc in articulo quærit, num differant tempus, æuum, æternitas; concludit autem ipse sic (doctrinam in corpore articuli comprehensam ipse sibi reddebat) obsecro igitur Domine IESV, vt me à tempore liberares, perducas autem ad æternitatem, quæ tu ipse es. Obijciebat deinde his verbis, verum in conclusione illa serui tui S. Thomæ, cui tantam infudisti lucem, incidit

In vitâ
Beati Lucæ
donici
Bertrani
famil. Do-
min.

cidit dubitatio, neque satis video, quid respondeam, ô Magister animæ meæ. Quare peto à te per merita Beatissimæ Matris tuæ, vt aliquid mihi spiritus tui impertias, quo id assequi incipiam, quod te miserante spero me aliquando inspecturum.

Responsionem postea ipsam à Caietano factæ obiectioni datam sibi ipse quasi commentans reponebat. Tum pergebat precari, Domine, esto tu benedictus, qui hoc ingenij acumen illi præbuiti: equidē credo eum esse in paradiso: At si forte adhuc est in purgatorio, quæso libera eum in laborum suorum premium, vt veniat ad fruitionem eternitatis tuæ, de quâ adeò doctè scripsit.

Denique, quod partim ipse studio, partim oratione videbatur assecutus, conceptis famulis animo imprimebat; tum rursus precabatur. Ita igitur ego responderem, tali ratione, & distinctione vterer, rem denique omnem sic explicarem.

At quid est hoc, quod ego inutilis creatura tua cogito, præ illo, quod tuos seruos Ecclesiæ Doctores docuisti. Ignosce arrogantiam meam, gloria Angelorum, propter ipsorum Angelorum amorem, qui ex natura suâ cum æuo
com-

commensurantur, ex tuaque gratiâ æternitate perfruuntur, quâ item ipse ex eâdem tuâ gratiâ, licet sim peccator, perfruar. Amen. Ita ille in ieiunâ alioquin rerum speculatione suauem diuinarum rerum sensum, ac gustum in se exprimebat. Atq; idem prope iam olim factitabat Augustinus præclarum illud non modò Africani, sed totius orbis lumen. Inciderat aliquando tunc, cùm primùm res diuinas sapere inciperet, in perplexam sanè disceptationem de temporis naturâ: *Exarsit, inquit ipse, animus meus nōsse istud implicatissimum ænigma.* *Noli claudere Domine Deus meus, bone pater, per Christum obsecro, noli claudere desiderio meo ista, & v̄sitata, & abdita, quominus in ea penetret, & dilucescant allucente misericordiâ tuâ, Domine. Quem percunctabor de his, & cui fructuosius confitebor imperitiâ meam, nisi tibi, cui non sunt molesta studia mea? da quod amo: amo enim, & hoc tu dedisti. Da pater, qui verè nōsti data bona dare filiis tuis: da quoniam suscepi cognoscere te, & labor est ante me, donec aperias. Per Christum obsecro, in nomine eius Sancti Sanctorum, nemo mihi obstrepat.*

*Ecce veteres posuisti dies meos, & trans-
eunt, & quomodo, nescio. Et dicimus tempus,*

L

E ten-

Confess. l.
II. C. 22.

& tempus, tempora, & tempora manifestissima, & vſitatiffima ſunt, & eadem rursu nimis latent, & noua eſt inuentio eorum.

Cap. 23.

Eg ſcire cupio vim, naturamq; temporis. Video tempus quandam eſſe diſtentionem: ſed video, an videre mihi videor? tu demonſtrabis lux veritatis. Mox rursu inda- gans temporis naturam, quaſi nouo dif- ficulratum freto abſorberur, quare cum

Cap. 25.

Deo pergit. Conſiteor tibi Domine, me ignorare adhuc quid ſit tempus, & rursu conſiteor tibi Domine ſcire me in tempore iſta dicere, & diu me iam loqui de tempore, atque hoc ipſum diu, non eſſe niſi moram temporis. Quomodo igitur hoc ſcio? quando quid ſit tempus neſcio? an forte neſcio, quem- admodum dicam, quod ſcio? hei mihi! qui neſcio ſaltem, quid neſciam. Ecce Deus meus, coram te, quia non mentior, ſicut lo- quor, ita eſt cor meum. Tu illuminabis lu- cernam meam Domine, Deus meus illumina tenebras meas.

Cap. 27.

Conatur denique iterum, & aſſurgit, tum ſeſe fortiter excitans, Inſiſte, ait, anime meus, & attende fortiter, Deus adiu- tor noſter, ipſe fecit nos, & non ipſi nos, at- tende ubi albescit veritas: ita vir ille non doctus magis, quàm pius. Neque verò tantum iuuant iſta ad lumen à Deo im- petrandum, aut mentem in veri inqui- ſitione

sitione extimulandam, sed etiam ut fatigatus studio animus ea tum varietate, tum suauitate sustineat sese, ac recreetur: quam ad rem præterea iuuerit, aut pij libelli interposita breuis lectio, aut inpiam Christi, B. V. aut alterius rei Sacrae imaginem intuitus, tum verò potissimum orationes ignitæ, eæque breuissimæ, quas idcirco iaculatorias appellant, quibus subinde in Deum per interualla iaculatis mirificè reficitur, refocillaturque animus. Eæ autem præsertim ex Dauide, & S. Augustino sumi possunt, qui duo fuere in eo orandi genere diuinissimi.

Omittere hic ad extremum Beatum Dorotheum, præstans, si quod aliud Scholasticæ tum diligentia, tum disciplina, idemque expressiuum exemplar, minimè debeo: ita ille de se totidem verbis, stylo quidem simplici, sed ingenuo, Cum ad ludum pergerem egressus iam ephæbis, inuigilabam admodum à principio: ubi verò cœpi ad lectiones ascendere, & librum aperire, territus pænè diffugiebam, eramque, ut qui agreste animal formidat contingere: at ubi meipsum coëgi & duram pergens, ut poteram, Deus opem attulit, & ad habitum disciplinae perueni; itaque plerumque ita distrahebar studio miro, & ardore

lectionum, ut quid comedissem, bibissem, obdormissem, interdum ignorarem: neque aliquando acquiesci: ut a quoquam amicorum in prandium, lectionis tempore ducerer; diligebam tamen socios meos: cum igitur nos dimiserat sophista, lauabar, indigebam enim quotidiana lectione, cum quotidie in studio, & labore, lectionum desudarem: concedebam inde domum, nihil curans quid mihi edendum esset, cum neque otium ad parandos cibos suppeteret: aderat autem amicus, & familiaris meus, qui mihi pararet, si quid voluissem: accipiebam igitur, quicquid ab eo paratum offendissem, habens semper ex opposito lectulum meum cum libro, inclinabamque post cibum, & cum paululum obdormissem, cum vicino semper libro, exiliebam ilico ad lectionem ex somno, item & ad vesperram, cum ex ludo discederem, semper cum lumine ad mediam noctem legebam; & vigilabam: cumque ita me haberem, nullam fateor abunde dulcedinem, aut voluptatem capiebam, nisi à lectione. Hæc de seipso B. Dorotheus. Atque illos & tu imitabere, mi Academice Adolescens, si non pari diligentia ac studio (neque enim id omnes debent, aut possunt) aliquo saltem, evenietque tamen fortassis aliquando, ut ne sic quidem veritatem attingas: ac nolim despondeas animo: refer saltem
in

in chartulam locum illum, quem adhibita precatione & studio nec dum assequeris, & transili. Præceptor, aut te doctior socius aliquis, aut dies ipse longior lucem adferet: multa inter docendum, disputandum, discendum occurrunt postea, quæ priorum lectionum umbras depellent: ipsa mora non raro lumen attulit, crescit ingenium cum ætate sensim, & sua sunt interim lucis interualla: quæ nunc occultantur, cras, imò hodie, & paulò post, sese sponte ingerent. Sed istuc imprimis, quod obiter dicere cœperam, iuuabit plurimum. Præceptores ac Magistros sæpe adeas, interroges, audias, aut etiam alios te sapientiores, familiariter tibi adiungas, ipse conuictus, allocutio, imò aspectus erudit, & sapientiam insinuat. Quate ita sapientiæ studiosam monet Ecclesiast.

*In multitudine Presbyterorum prudentium
sta, & sapientia illorum ex corde coniungere:* Ecclesiast.
c. 6.

*ut omnem narrationem Dei possis audire &
proverbia laudis non effugiant à te. Et si vi-
deris sensatum, enigila ad illum, & gradus
ostiorum illius exerat pes tuus.* Epist. 94.

Cur istud? inquires, audi Senecam cuius ista sunt ad Lucilium suum scribentis. Nulla res magis animos honesta induit, dubiosque & in prauum inclinantes renocat ad rectum, quàm

bonorum virorum conversatio: paulatim enim descendit in pectora; & vim praeceptorum obtinet, frequenter audiri, aspici frequenter. Occursus me hercule ipse sapientium inuitat, & est aliquid, quod ex magno viro vel tacente proficias. Non videtur omnino parergon, si istud hinc quoque ad extremum monuero: plurimum ad eruditionem comparandam referre, si Academicus Adolefcens horam prandendi, coenandique statam, ac ratam seruet: ut enim in rebus omnibus, ita in literarum studijs ordo viam compendiosiore facit & expeditiore. Scio pauperibus ventrem esse pro solario: sed ad horam saepe nec prandiolum nec coenulam adesse: Diogenem verò roganti quâ horâ coenandum esset, respondisse, diuiti, quando vult, pauperi, quando potest: at saltem, cui est integrum, ordinariè ad horam certam parcat; suæ ut studijs horæ consent.

ORA

O R A T I O.

*Ad IESVM sapientiam increatam, &
B. Virginem diuinæ sapientiæ
optimam parentem.*

IVbes, bone IESV, ut si quis sitit, ve-
niat ad te, & fontem bibat aquæ sa-
lientis in vitam eternam. Ecce veritatis
tuæ cognoscendæ siti graviter estuo.
Verum puteus altus est neque habeo
quo hauriam. Tu Domine Deus succur-
re, quæso, mihi hodie, & fac misericor-
diam mecum: ecce ego sto prope fontem
aquæ: descendat de Cælo Virgo aliqua,
cui cum dixerò da mihi pauxillum aquæ
ad bibendum, statim respondeat, bibe,
eo enim signo intelligam, quòd feceris
misericordiam cum seruo tuo. Ades dum
igitur, ô decora nimis, Virgoque pul-
cherrima M A R I A, quæ iam pridem ex
illo inexhaustæ sapientiæ fonte ad ple-
num hausisti, mentemque tuam potâsti:
quæso pauxillum aquæ mihi ad biben-
dum præbe de hydria tua: patierisne

L 4

opti-

optima Mater, vt patiar à te repulsam? Rebecca olim Abrahamicæ domus seniori seruo petenti, vt ad potum dandum hydriam inclinaret, celeriter hydriam deponens de humero, potum ei dedit, cumque ille bibisset, addidit, quin & camelis ruis hauriam aquam, donec cuncti bibant, effundensque hydriam in canalibus recurrit ad puteum, & hauriam omnibus camelis fudit. An eris, tu Maria, quam filia illa Bathuelis, aut ad audiendum preces meas surdior, aut ad beneficium dandum parcior? memento sapientiæ te matrem, & sedem appellari, eamque ob causam diuinâ gratiâ superplenam te esse, vt haberes, quod in clientes effunderes. Refundemus porrò in tuos, filijque tui honores, si quid per te hauserimus. Ah! nolo, nolo ex Ægypti lacunis aquas turbidas, ac fœtentes, nolo mundi huius salsos latices, qui quò plus bibuntur, plus sitiuntur, atque sollicitant; volo aquam cœlestem, quam qui bibunt, non sitient in æternum: imò qui bibent adhuc sitient, sed siti quæ reficiat, non quæ excruciet: fac ergò vt vana omnia contemnam, & solum res diuinas amem; hæc enim vera, & vnica est sapientia, quâ ad Beatitudinem peruenitur, vbi Filij tui, tuaque præsentia æternum potiar. Amen.

ORATIVNCVLÆ.

*Quas inter studendum per vices
eraculeris.*

SCio, quòd Sapientiæ continens, & compos esse non possum nisi tu dederis, Deus meus.

Domine misericordiæ, da mihi sedium tuarum assistricem sapientiam, & noli me reprobare à pueris tuis, quoniam seruus tuus sum ego, & filius ancillæ tuæ; homo infirmus & minor ad intellectum. Faciem tuam illumina super seruum tuum, illumina tenebras Deus meus, Bonitatem & disciplinam, scientiam doce me, ô IESV Sapientia Patris.

Viam iustificationum, legumque tuarum instrue me, hæc enim vnica, & vera est Sapientia, tibi obsequi, te amare, cætera contemnere.

Ah! serò amo te, pulchritudo tam antiqua, & tam noua, Deus meus, serò amo te: ecce tu intus es, & foris quero, quod amem.

O cns

O ens entium, principium rerum omnium, & finis, res illæ omnes, quas in rerum natura videmus, speculamur, & miramur, clamant, ipse fecit nos, & non ipsi nos: tibi ergò vni honor, & gloria Deus meus; neque vlli studere, aut placere velim, nisi tibi.

Veni sancte Spiritus, & emite cœlitus lucis tuæ radium. Accende lumen sensibus, infunde amorem cordibus. Anima mea, si scires omnium Philosophorum dicta, quid totum prodesset sine charitate Dei, & gratia? Vanitas ergò vanitatum, & omnia vanitas præter amare Deum, & ipsi soli servire: ista est summa sapientia, per contemptum mundi, contendere ad regna cœlestia: Omnis enim homo naturaliter scire desiderat: sed scientia, sine timore Dei, quid importat? melior est profectò humilis rusticus, qui Deo seruit, quàm superbus Philosophus, qui se neglecto cursu cœli considerat. quantò plus & meliùs scis, tantò grauius inde iudicaberis, nisi sanctius vixeris. Hęc est sanctissima, & vtilissima lectio, sui ipsius vera cognitio, & despectio.

O veritas Deus, fac me vnum tecum in charitate perpetua: tædet me multa legere, & audire: in te est totum quod volo,

volo, & desidero: certè in die Iudicij, non quæres à me quid legerim, sed quid fecerim, nec quàm benè dixerim, sed quàm benè vixerim.

O M A R I A sedes sapientiæ, instrue me: Virgo prudentissima, illumina me: stella maris, dirige me, profer lumen cæcis, & tui Filij in me amorem accende.

Angeles custodes mei, qui rerum omnium naturalium causas pernôsti, & supernaturalia in Deo agnoscis. Sancte Thoma, Sancte Nicolae, Sancta Catharina Virgo & Martyr, S. Ignati, S. Xaveri, B. Gonzaga, reliquique studiorum meorum Patroni, ac Diui Præsides, impetrate mihi rerum ad salutem necessariarum cognitionem, veramque sapientiam. Amen.

SYM-

Etiam hic freno est opus.

SYMBOLI EXPLICATIO.

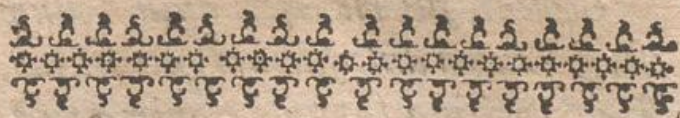
Natura, ratio, Deus suas in re quavis vices, intermissionesque dari voluerunt; nox, dies, hyems, æstas, pax, bellum alternantur, neque aliter orbis staret, aut nos omnino esse possemus; esse & sua debentur musis otia, neque arcum semper tendit Apollo, nec animum: leonina etiam & fortia ingenia frænanda, si efferueant.

Cauendum tamen ne otium turpe sit, & sine vlllo negotio: sic relaxetur mens, ut non emollescat; à curis, studiisque grauioribus vacet, præsertim post cibum: sic tamen ut tempus tam non perdas, quàm remissius transigas, lectione libri facilioris, ac solutioris, confabulatione iucundâ te interim occupes; sed ioci absint inurbani, præcipuè obscæni. Musica hîc mihi præ cæteris oble-

oblectamētis arridet, liberale enim
studium est, & honestè mentem de-
liniens, modò istud hīc quoque ser-
uetur, ne quid turpe sonet, illudque
præterea, ne quid nimis.

Adhibenda suis etiam tempori-
bus corporis exercitatio moderata,
& honesta, ne humoribus noxijs gra-
ueris: captanda aura camporum li-
beriorum, neque amœnæ inambu-
lationes per viridia pratorum opa-
ca, nemorum suaue murmurantia,
fontium aut riparum, neque vena-
tiones auium, cursus, saltus, pile
displicent: si pericula & excessus stu-
diosè caueantur. Quidquid nimium
est, à virtute abit in vitium.

CA-

CAPVT QVARTVM.

Vacatio & lusus.

M O N I T V M.

Quæ à grauioribus studijs vacationes, & feriæ sunt.

In otio otium semper fugito.

Corpora quoque exercentor.

S A L O M O N.

*O*mnia tempus habent, & suis spatijs transeunt vniuersa sub cælo tempus flendi, & tempus ridendi: tempus tacendi, & tempus loquendi: tempus belli, & tempus pacis. Eccles. 3.

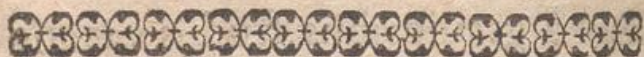
Omni negotio tempus est, & opportunitas. Eccles. 8.

Conne-

Comede, fili mi, mel, quia bonum est, & fauum dulcissimum gutturi tuo, sic & doctrina sapientiæ animæ tuæ.
Prouerb. 24.

Qui mel multum comedit, non est ei bonum. Prouerb. 25.

Mel inuenisti, comede quod sufficit tibi, ne fortè satiatus euomas illud.
Ibid.

MENTIS SALOMONICÆ

INTERPRETATIO.

§. I.

Animus subinde relaxandus.

Hominem rerum continui laboris patientem esse, non finit, verissimè à Valerio Maximo dictum: nimirum ex assiduitate laborum hebescent, atque languescunt, tum corpora, tum animi: habetque id etiam locum in fatigatione ex studijs. Sapienter Dion Sophista animi corporisq; remissiones ad novos labores parare duebat: & ut arcus, & lyras: ita homi-
nis

nes quiete vigere: quæ cæterorum etiam, qui sapientes habiti sunt, sententia semper extitit. Danda aliqua remissio, inquit Quintilianus, quia nulla res est, quæ perferre possit continuum laborem; & studium discendi voluntate, quæ cogi non potest, constat. Et Publius Syrus, *lucundum nihil est, nisi quod reficit varietas, animorum impetum assiduis labor frangit: vires recuperant parum soluti & remissi, ex assiduitate laborum nascitur hebetudo animi & languor.* Iam Seneca ad Lucilium suum. *Alternis facilis labor: neque enim te iubeo semper imminere libro, & pugillaribus: dandum aliquod interval- lum animo, ita tamen, ut non resoluatur; sed remittatur.* Ex his infert Plutarchus. *Danda est ergo continentibus laboribus respiratio, idq; in animo habendum; totam vitam nostram, in remissionem esse, seriumq; studium divisam: quam ob causam non vigilia modo, sed & somnus innocentis est, neque bellum duntaxat, sed & pax: neque sine serenitate tempestas; neque seria negotia tantum, sed & ferie: utq; unam in summam contrahamus, requies laborum est condimentum, neque in animantibus tantum, sed & rebus anima carentibus id deprehendas: nam & arcus & lyras remittimus, ut intendere possimus: etiam ipse apes sedula suas ha-*

Lib. 1. c. 3

Lib. de
Educat.
libero.

M

bent

Lib. 2. de
Orat.

Quid. de
Ponto.

bent ferias : nam plurimum interlunio cessant. Quibus tum argumentis, tum exemplis, nihil ad rem propius, aut elegantius adferri potuit, usus est etiam auium similitudine Cicero. Quemadmodum, ait, volucres videmus procreationis, atque utilitatis causa fingere, atque construere nidos, easdemque autem cum aliquid effecerint, lenandi laboris causa, passim ac liberè solutas opere volitare. Sic nostri animi, defessi gestiunt, ac cupiunt volare vacui curâ, & labore. Plinius ex agris comparisonem hanc adduxit. Vti nonales, licet alternis interquiescant annis : tamen eam cessationem ubertate compensant : ita relaxatio ingeniorum mediocris facit, ut ad studia reuerſi plus efficiamus vigore animi, licet breviori temporis spatio. Quas omnes à varijs allatas similitudines alicubi egregiè suo versu Tomitanus Poëta complexus est, quem brevitatis studio præteriri patiar. Verùm nemo omnium vnus ista diuiniùs dixit quàm Salomon. Omnia tempus habent, & suis spatijs transeunt universa sub Cælo : tempus flendi, & tempus ridendi, tempus tacendi, & tempus loquendi : tempus belli, & tempus pacis. Omni negotio tempus est & opportunitas. Facilia hæc, & nunc ipso usu, allatisque authoribus confirmata. Istud, quod eiusdem diuini scriptu-

scriptoris sequitur, auro, & Delphici
templi foribus dignissimum. *Comede, sitē
mi, mel, quia bonum est, & fauum dulcissi-
mum gutturi tuo, sic & doctrina sapientie
anime tue: qui mel multum comedit, non
est ei bonum: mel inuenisti comede, quod
sufficit tibi, ne foreē satiatu enomas illud.*

Ad rem valet hīc etiam istud, vt in alijs
plerisque sapius, *ne quid nimis*; mel pre-
sertim immodicē sumptum, bilem au-
get, nauseam, & fastidium procreat,
vomitum adducit, sic qui modum stu-
dendo non seruat, ingenium hebetat, ac
obtundit: vt apes ipsæ, quæ tenacius
mellis adipi sese immergunt, emergere
aliquando non valent, imò immersæ
nonnunquam immoriuntur: ita studia
hominis senescunt, si immodica sint.
Tritum quod Antonius cecinit; Graio
schola nomine dicta est,

Ipsa laboriferis eribuntur vt otia Musæ.
Laxandus est igitur animus à nimio stu-
dio, & lusu interim recreandus; eam ob
rem omnes rectē constitutæ Academiæ,
hebdomadarias, menstruas, annuas
quasdam vacationes esse voluerunt; qui-
bus à docendo, discendoque feriarifas
esset. Ac quoniam otium ipsum, si per
se queratur, ferè turpe, & noxium esse
solet, plurimorumque vitiorum parēs,

M 2

orian-

Galen. lib.
3. de Dia-
ta.

oriandum est sapientiæ studio, ita ut nihil non agat. Quare miscebis tum sermones cum socijs minimè rigidos, ac seueros, liberiùs etiam ridebis, si voles, modò id bono, aut non malo saltem fine facias, abstineasque turpibus, ac sordidis iocis, neque verbo quenquam lœdas; licebit etiam libri facioris, & planioris facetâ lectione oblectare; obscenâ, aut scurrili nunquam. Denique suo etiam tempore lusibus aliquid concedendum; planè; quis id adolescenti præfertim Academico negatum velit? *Cito rumpes arcum, ut probè monuit Phœdrus, si semper tensum habueris; at, si laxaris, cùm voles, erit utilis: sic lusus animo debet aliquando dari: ad cogitandum melior ut redeat; Et, ut Herodotus, ab his quorum sunt arcus, cùm opus est, intenduntur: si semper intenti sint, rumpuntur: nec poterunt eis illi, cùm indigeant, uti: ita & hominum institutum, si assiduo laborare studio, nec ullam partem sibi, ad lulum indulgeri velit, pedetentim aut mente captus eris, aut membris.*

S. Ioannem Christi corculum Theologiæque illum Phœnicem, & (ut alij rectè appellant) Aquilam, ferunt cum auiculâ lusitasse aliquando in campis, occurrisse venatorem, cui in manu ar-

cus

cus esset (vt sit inter eundum) remissus:
 hunc ex eo sciscitarum cur vir talis, ac
 tantus cū haberetur, tam vili exilis ob-
 lectatiunculæ aucupio tempus falleret?
 illum verò contra è venatore percun-
 statum, cur arcu laxato incederet? cum-
 que responsum accepisset, arcum, vt
 tempore suo melius seruiat, subinde re-
 mitti, tū demū adiecisse, etiam se
 consulere tempori, animum nunc tan-
 tisper auiculæ lusu relaxari; vt postea
 vtilior foret, atque vegetior. nihil re-
 sponderi potuit à Magno Ioanne Vena-
 tori isti accommodatiùs, aut sapientiùs.
 Minùs mirabimur imposterum Socra-
 tem, dum animo vacaret, videre cum
 pueris ioculariter corrientem: vel sa-
 pientem illum Africanum conchis in
 littore legendis sæpè releuantem curas,
 vel Catonem Centorinum cum vernis,
 & famulis laxandi animi causâ collusi-
 tantem: minùs quoque reprehendemus
 Anaxagoram, olim honoribus, qui pu-
 blicè ei decernebantur, magno animo
 repudiatis vnum à Repub. postulasse: vt
 quo die mortem obiret, pueris, qui in-
 genuis artibus operam darent, feriæ, ac
 vacationes indicerentur. Sciebat enim
 vir ingeniosus è bono esse Reipublicæ
 Adolescentiam ad studia animari, nimio
 M 3 studio

studio frangi eorum ingenia, recreatione aliqua vegetari.

§. II.

Qui lusus permittendi.

AT hic statim quæstio oritur, quanam potissimum lusus Adolescenti Academico aut commendandi, aut usurpandi videantur. Occurrunt primum Musicorum instrumentorum, vocumque doctæ simul, & ludicræ, ac iucundæ concerrationes, utpote quæ animas suauiter detineant, curis eximant, & non tantum aures mirificè delectent: magnaquæ omnino est musicæ cum Musis, ut nominis, ita rei consensio. Aristoteles, & eo antiquior Pythagoras Philosophiam musicam appellabant, asseuerabantque Deos omnes, aut Musicos, aut Musicorum amatores esse. Diuinus autem Plato, corpora, animosque hominum, imò vniuersam rerum compagem harmoniâ constare aiebat, addebatque Musicam à Dijs immortalibus mortalium generi datam, non tam ad inanem oblectationem aurium, quam ad animorum, morumque nostrorum moderationem quandam. Quid? Socra-

tes

tes ipse etiam senex à Lampone Archimusco doceri voluit, irridebantque hominem è triuio nonnulli, quibus respondere vir sapiens malle se musicæ studere, quàm mori istius artis ignorantem. Denique Athenienses musicis disciplinis pueritiam informari iuebant; vt simul à pueris musicè canere & ludere, simul suos mores attemperare condiscerent: & certè maxima vis inest huic arti ad animorum mores in omnem partem excitandos. Pythagoras, cùm in iuuenes ebrios incidisset, eumque voluntariæ istius amentiae miseratio tangeret; musico, qui tum fortè aderat, imperat, vt graues Spondæos accineret. Mirum, mox illi sensum, mentemque recuperarunt: ferunt Asclepiadem phrenesim musicis modulis adhibitis, Erophyllum quoque febricitantium intemperiem musicorum instrumentorum pulsatione curare solitos. Saülem certè Dauid, (quod sacris literis est proditum) à malignis furijs exagitatum suauicytharæ incantatione ad se reuocabat: vt non omninò à verò absit, quod est in fabulis; Orpheum, & Amphionem, tygres, leones, vrsos ad humanitatem, Delphinos, saxa, lapides, ad seruire officium cantando, lu-

L. I. Reg.
c. 16.

Ecclesiast.
c. 32.

dendoque pellexisse. Quid? quod testudo grata templis à Spiritu sancto impediri prohibita, passimque in diuinis libris, religiosoque numinis cultu, instrumentorum musicorum, vocumque vsus adhibebatur? qua de re Augustinum audiat, qui volet: neque enim licet hîc diutiùs immorari, sed tamen cauendus, vt in rebus cæteris, ita in musico studio excessus: alioquin mens ad eò capitur eo lenocinio, vt grauioribus studijs addiscendis nec tempus sub sit, neque animus; adde quòd moduli ad choreas facti mollioresque cantus animum eneruent, & frangant, libidinem subinde incendant, & venereos amores inspirent, quo veneno nihil potest esse nocentius. Quare non insulse Damariathus quidam cùm musicum audiuisset, multas voculas concinnè effringentem, ac murizantem artificiosâ modulatione; non pessimè, inquit, homo iste aut insanit, aut ineptit; & Spartiatæ homines moribus instituendis laudatissimi musicum quendam dicuntur muldasse, quòd cytharam digitis crepantibus, & non vt alij solebant, pennulâ pulsasset. Nimirum mollicellum & delicatulum istud fidium tangendarum genus esse sentiebant, imbellis, effeminateque mentis argumentum.

§. III.

Exercitationes etiam corporis adhibenda & cuius generis.

PORRò i) præterea ludi vsurpandi, qui corpus quoque ipsum curent, atque exerceant: nam vt otium frangit, ita vsus roborat; *Quæ stagnant aqua facile corrumpuntur, quæ de fonte properant suo perenni motu viuunt, & se tuentur*: exercitatione scilicet exudantur humores, qui morbos plerumque in otiosis, & quietis procreant: Hinc athletæ Pan- craticè valent, ægris verò medici præscribunt deambulationes, & modera- tum vsum pilæ, exempli gratia; sed ferè ante cibum; nam citò à cibo agitationes corporum nocent.

Porphyrìo auicula non priùs escam attingit, quàm locum idoneum nacta aliquantulum sese exerceat, mox pulue- re conspersa lauat; demùm pascit. Ex-ercebantur olim iuuenes Romani in campo Martio, disco, cursu, saltu, pu- gillatu, cæstu. Verùm discus, pugillatus, cæstus, & similes palæstricæ contentio- nes, quòd plurimùm sudoris, clamoris, & rixarum excitent, ad meditationes mili-

In vita.

militares amandari velim: cursum & saltum in Academicis non planè improbo, si moderatio quædam adhibeatur, neque noceatur valetudini. S. Xaverium, quod nimius prioribus annis in cursu fuisset, adstrictis postea ad coxendices funibus, intemperantiam illum castigasse accepimus. Venationem, annuum præsertim, ingenuam, & quæ minus clamorosa sit, permitto: canibus, & laqueis feras prædari subinde fas sit, at ferro, & igne abstineto. Inambulationes probo maximè, modestum & salubre, exercitationis genus, dum per amœna camporum, ardua montium, abdita nemorum simul aura liberior hauritur, simul cum moderato corporis motu animus mirificè reficitur.

Vide Alexand. ab Alexand. & Annot. l. 3. c. 21. in fine, ex li. 8. offic.

Pilæ quoque usus antiquissimus, & laudatissimus, Romæ olim Senatus consulto approbatus, iure omnium tum civili, tum Canonico permissus, siue datarim, siue raptim, siue expulsum cum alio ludere libuerit, siue malis solus aut in aërem, aut ad murum iam mittere iam recipere: hi enim ferè sunt modi. Hoc genere ludendi olim delectati dicuntur Alexander Macedo, cum quo Aristonicus Carisius lusit, ita cum plausu; ut ad commendationem artis Civitate

rate & statuâ donaretur ab Atheniensibus. Duo quoque Romani Cæsares laudati, Iulius & Augustus, quorum hic confectis bellis civilibus pilâ se exercuit; prioris verò dictum istud refertur; Luferat cum Cæcilio, ab eoque 50. festertia acceperat, collusoribus verò reliquis idem centum dedit; tum in verbo etiam ludens, *quid inquis, ait, Cæcili. num vnâ manu tantum lusi?* luferunt præterea, M. Aurelius Antonius, Alexander Seuerus, & Domitianus Romani Imperatores. Prætereo autem Quintum Mutium Scæuolam, augurijs & iure dicendo celeberrimum, aliosque præstantes viros etiam in Philosophiâ claros, Lyronem Troadensem, & Thefilium Chalcidienensem, & plures, qui cum à grauib. serijsque studijs vacarent, pilam sumpserunt. Denique, quod caput est, Galenus medicorum princeps de pilâ libellum scripsit, in quo multis ostendit, eum lusum salubrem, & tum corpori tum animo maximè idoneum esse: eo simul mentem voluptate refici, ingenium & inuentionem excoli, simul corpus æqualiter exerceri, oculos, caput, manus, pedes ita vt maximè in hoc campo palæstricæ artificium appareat: vocem denique ipsam arterijs, & spiritu dila-

dilatatis, clariorem fieri, ac meliorem: adhibeantur tamen eæ cantiones, primum clamores absint; ingenuum enim adolescentem dedecet; item nimia denudationes pectoris, quæ oculos cuiuspiam lædant: deinde ne nimium sudores excitentur, ne sanguinis æstus, aut ebullitiones accidant, unde pleuritides, febres, alijque morbi statim procreantur; præsertim si neque sudor extergatur, neque sensim calor remittat, sed quasi admissio frigore repente intus suffocetur, aut certè natatione aut haustu frigidaæ largo totus simul opprimatur: quæ res nonnullis repentinam mortem attulit. Postremò tùm in hoc genere, tùm in cæteris ludis caueatur semper intemperantia, aut scurrilitas, aut prodigalitas, è contra verecundiæ ratio habeatur, quâ de re audiendus Cicero, *Ludendi, inquit, est quidam modus retinendus: ne nimis omnia profundamus: elatiquæ voluptate in aliquam turpitudinem dilabamur, idemque ante dixerat verbis alijs, ludo, & ioco, vti quidem licet: sed sicut somno, & quietibus cæteris, tùm cum grauibus, serijsq; rebus satisfecimus, ipsumque genus iocandi ingenuum, ac facerum esse debet, non profusum, aut immodestum, & in ipso ioco aliquid probi ingenij lumen eluceat.*

Lib. 1. of-
fic.

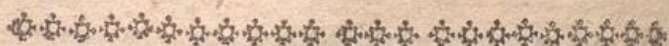

I N B I B A L D V M.

Alea & Scyphis plus nimio Studentem.

ISTE Philomusus, alpha laureatorum,
Qui semper agmen ducat in Schola
primus,
Post studia ludit paululum, & sapit
bellè :
Post otia studet rursus, & sapit bellè.
Hoc feriari est, per vicem studet, ludit.
Sed Antimusus omega studiosorum,
Cytharædus, aleator, atque saltator,
Vsq; usq; pernox, perdius canit, ludit,
Malè feriatam, mi bone vir, habes men-
tem:
Non feriatur ille, qui studet nunquam.

I N

I N E V N D E M.

CLarum Sole diem rotante surgis,
Mox plexis malè sordidis capillis
Ad ludum properas fluente veste.
Dum Doctor legit: aut reuellis aures,
Aut latus fodicas tibi assidentis,
Aut chartâ bibulâ facis cucullos,
Aut probrum iacis, & sales iocosos;
Tum ludis nucibus, pilâ, crocoûe,
Et pictis folijs, & alearum
Per legem verito diem fritillo
Non rarò perimis, nigramque noctem.
Hæc inter stomachus mero meraco,
Aut coctâ malè aquâ tumescit ingens;
Tum verò (nihil hoc pudet, pigerûe)
Quos hausti, renomis scyphos, cadofq;
Non es Philosophus, Bibalde: sed glis,
Lurco, ganeo, glutto, scurra, nequam,
Nugiuendulus, horiperda, saccus,
Multi prodigus æris, aleator,
Et Caldi Biberi nepos Neronis.
Multa nomina das mihi, inquis, vno
Dic verbo. Nequeam, Bibalde, verùm
Vix verbis faciam duobus? audi,
Es Bibalde, Nepos, es Aleator.

ORA-

ORATIO.

*Ad Angelos Tutelares, ut adsint, aduigilentq̃, ne
quid in otio lusuūe à suis peccetur.*

VOs quidem, ô Angelicæ Beatæ
mentes, neque otiamini vnquam,
neque verò luditis, quibus operosum
semper negotium est studere ijs, quorū
administratorij estis, spiritus, missi in
ministerium propter eos, qui hæredita-
tem capient salutis. Quanquam quidam
vester est lusus, concurrere, circumuo-
litare, diuinamque in omnibus volun-
tatem præpetibus pennis exequi: at nos
certè lutea vasa portantes, & quæ fa-
ciunt inuicem angustias, & otuari subin-
de, & ludere interim cogimur: si quidem
corpus, quod corrumpitur, aggrauat
animam, & deprimit sensum multa co-
gitantem terrena habitatio: vos otiosis
nobis, & ludentibus, quæso, adeste, boni
genij, neque tantum spectatores, vt ad
vestros scilicet aspectus in officio con-
tineamur: sed etiam morum Censores:
vt, si quando quid peccemus, moneatis:
ita adeste, aduigilate; aurem, animum
vellicare, pungite, si quando opus sit; vt
viribus corporis, & animi honestâ re-
missione, & exercitatione reparatis,
melius communi vobiscum Domino
hîc, & in perpetuum seruire possimus.
Amen.

SYM.

Licentia morum effrænis. 11.

Nōn audit habenas.

SYMBOLI EXPLICATIO.

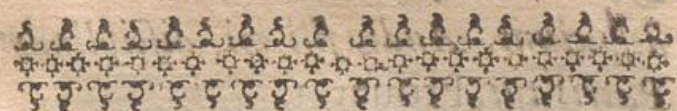
Omnes ita viuimus : nobis
 vt semper plurimùm licere ve-
 limus : atque hæc seruilis mo-
 rum licentia omnem hominis
 etatem corrumpit; Adolescen-
 tiam maximè, quæ vulpium
 instar ægerrimè aut capitur,
 aut mansuescit: vt enim omnia
 sibi licere Adolescentes existi-
 ment, facit efferuescens ætatis
 ardor, rerum futurarum incu-
 ria, & præceps audacia teme-
 rariæ mētis: præsertim si Auus
 & censor absint, pecuniæ verò
 præstò sint affatim, cui tãquã
 reginæ omnia parent: atqui id
 ferè in Academijs euenit.

Heu acerbissimi actus fu-
 nestissimam sortem ! Equus
 rectorem excussit, habenas ru-
 N
 pit,

pit,abitque in præceps arduus,
ac miser, alijs mox perniciem
creaturus, sibi quoq; exitium:
en vt cruentatus abripitur, &
mox eheu! postquam calcibus
obuium quemque protriuerit,
efferato dente momorderit,
cervicem sibi franget.

Auicula quoque libertatis
nimiùm amans, dum auolat,
configitur, hoc tui animi sym-
bolum & vitium est, effrœnis
Adolescēs, quisquis maiorum
leges, Academiæ sãcita diuina,
humanaque, iura omnia, iugi,
imperijq; impatiens violas, &
quantũ lubet, tantũ tibi licere
putas; insipientiã illã tuã lamẽ-
tabilẽ deflebit mox sapiens Sa-
lomon: Tu siccis oculis ruinã
tuã vides, & vel sic perire amas?

IN-

INSTITUTIONVM

SALOMONICARVM

P A R S T E R T I A.

Vitia cauenda Adolescenti
Academico.

CAPVT PRIMVM.

Licentia morum effrenis.

M O N I T V M.

Vitæ licentiam ne consecrator.

Maiorum imperia ne excutito.

S A L O M O N.

*Ir impius procaciter obfir-
mat vultum suum, qui
autem rectus est, corrigit
viam suam. Prou 21.*

Sapientiam, atque doctrinam stulti

N 2 despi-

despiciunt. Audi, fili mi, disciplinam
Patris tui. Prouer. 1.

*Qui diligit disciplinam, diligit
scientiam, qui autem odit increpationes
insipiens est. Prou. 12.*

*Via vitæ custodienti disciplinam:
qui autem increpationes relinquit, er-
rat. Prouerb. 10.*

*Stultus irridet disciplinam Patris
sui: qui autem custodit increpationes,
astutior fiet. Prou. 18.*

*Viro, qui corripientem dura ceruice
contemnit, repentinus ei superueniet in-
teritus, & eum sanitas non sequetur.
Prou. 29.*

*Ne des alienis honorem tuum, &
annos tuos crudeli, ne forte gemas in no-
uissimis, quando consumpseris carnes
tuas, & corpus tuum, & dicas cur
detestatus sum disciplinam, & incre-
pationibus non acquieuit cor meum, nec
audiui vocem docentium me, & magi-
stris non inclinavi aurem meam. Pro-
uerb. 5.*

MEN-

MENTIS SALOMONICÆ

INTERPRETATIO.

§. I.

*Licentia omnem ætatem, maximè
Adolescentiam corrumpit.*

Homo naturâ liber atque ingenuus
nihil æquè amat, & sequitur ac
libertatem: Verùm quia Deo ipso pare-
re recusavit, non modò alijs homini-
bus, sed suis etiam cupiditatibus, & vi-
tijs servire subinde propemodum cogi-
tur, quæ turpissima, indignissimaque est
servitus: Omnium flagitiosissima est
eorum libertas, qui humanarum, diui-
narumque legum excusso iugo, maio-
rum iussa aspernantur, & pro libitu, aut
potiùs libidine, quicquid audent, perfici-
unt: rectè enim Amianus, cùm licen-
tiam rerum, & morum corruptricem
appellasset, subiicit nullam vacare quæ-
stionem prauitatum apud eos, qui quod
velint maximas putant virtutes, veris-

Cap. 27.

N 3

sime-

simcque à Publio Mimo pronunciatum;
cui licet quod vult; plus vult, quàm li-
cet.

Quamquam verò hæc pestis in om-
nem vitam prorepserit, maximè tamen
in Adolescentum, Iuenumque animis
grassatur: ij enim præ cæteris ardore
quodam ebullientis sanguinis, quasi
æstro concitati ineptiunt, ac insaniunt;
& quia, propter ignorantiam aut inco-
gitantiam periculorum, audaces sunt,
fractis semel honesti timoris pudorisque
repagulis, in omne nefas præcipientes fe-
runtur. Optimè enim Plato licentiam
matrem esse dixit impudentiæ, pudorem
verò adolescens ut semel posuit, con-
clamatum est: omnia perdidit qui fron-
tem amisit. Atque ubiuis quidem Ado-
lescentes hoc vitio laborant. Sed nus-
quam alibi, nego vnquam aliàs magis,
quàm in Academijs: ubi à parentum
curâ, Auorum consanguineorumque
censurâ remoti pluribusque dolis ad
emungendas à matribus pecunias instru-
cti, sociorumque partim exemplo, par-
tim exhortatione inflammati plura, imò
omnia, sibi licere iam putant: potissi-
mùm ubi depositâ prætexâ & virga-
rum metu in Philosophiæ scholis ferè
amandato, sibi persuaferint in Acade-
mijs

mijs omnium peccatorum patere licentiam, esseque isthic infinitam impudentiæ impudicitiaëque impunitatem: quo postquam deuentum, nulli iam sunt satis graues aut satis potentes vel Domini, vel Magistri, qui insanienti equo frænos inijciant, morésve dissolutos coërceant: nam quod Terentius olim bellè expressit, quodcunque inciderit in mentem volet, neq; putabit prauum an rectum, quod petit, fier.

In Heaut.

Tu rem perire & ipsum non poteris pati.

Dare denegabis? ibit ad illud illico

Quod maximè apud te se valere sentiet;

Abiurum se abs te illico minabitur.

Meritò igitur exclamat hîc aliquis bonus poëta.

Statius.

Quem non corruptit pubes effrana, nouaq;

Libertas properata toga? cœu nescia falcis

Silua comas tollit, fructumq; expumat in umbras.

Adeste quibus ius & potestas; tuq; imprimis supreme Academiæ Rector; quadrat hic Lyrici vatis Carmen.

O! quisquis volet impias

Cedes, & rabiem tollere ciuicam:

Si quæret pater urbium

Subscribi Statuis, indomitam audeat

Refranare licentiam.

Horatius
l. 3.

§. II.

*Salomon damnat licentiam disciplina
inimicam.*

ID verò nunc agit & molitur Salomon dum vitæ liberioris consuetudinem per se quidem malam damnans eruditioni & disciplinæ ostendit esse hostem atque inimicam. *Vir impius, inquit, procaciter obfirmat vulum suum: qui autem rectus est, corrigit viam suam.*

Sapientiam atque doctrinam stulti despiciunt. Audi, fili, disciplinam Patris tui. Stultitiæ profectò genus est eorum, qui, cum probè nòrint sibi usus & consilij parùm suppetere, sapientum atque doctorum monita respuunt, imperata facere negligunt, suæque libidini parere malunt, imò genus istud quoddam est impietatis & peruersæ religionis; ita enim 70. senes locum hunc vertunt. Irreligiosi & impij sapientiam, & doctrinam despiciunt. Et sanè quid impium magis ac sacrilegum, quàm crimen eorum, qui acceptum à numine imperandi regendique sacram Maiestatem aspernantur atque violant? Tu, mi bone Adolefcens, quem indoles melior, pudor ingenuus,
gratis

ætatis tuæ decus verecundiæ purpura
cohonestat, impudentium istorum mo-
res ne æmulare, quod Salomon etiam
monet. *Audi, fili mi, disciplinam Patris
tui*, Magistri, inquam, ac Doctoris: vno
enim eodemque nomine Hebræi Pa-
trem & Doctorem iure appellant, quòd
Magister sit parens quodammodo, ne-
scio an quouis parente non etiam di-
gnior, cùm ab Aristotele sapienter sit
dictum primas Dijs immortalibus de-
beri, secundas Magistris, tertias paren-
tibus, neque istis vnquam paria referri
posse.

Pergit sapiens: *Via vite custodienti
disciplinam: qui autem increpationes relin-
quit, errat. Stultus irridet disciplinam pa-
tris sui: qui autem custodit increpationes,
astutior fiet.* Docet eum, qui admonitus
libenter audito, & dicto obediens est, &
si is quoque nonnunquam (vt fert ho-
minum imbecillitas) ab officio deuiet,
viam tamen adhuc ei patere, eamque fa-
cillimam, quã ad vitam, & mentem sa-
niores reuerti possit: eum verò, qui re-
ctè monentem auersatur & à se abijcit,
aberrare toto cælo, neque vllum errandi
finem facere, quòd iam sibi omne sa-
pientiæ ac salutis iter præcluserit. At-
que hîc ego repentè vehementer me
com-

commoueri sentio. Nam quàm multos in Academijs morum animorumque libertas deprauatos malè perdidit? quàm multos à rerum maximarum consecutione auocauit? & dolendum sanè multisq; lachrymis deplorandum, quòd cùm multos adolescentes ingenio, memoria, iudicio foelicissimè præditos ad maxima natos factosque videamus, qui affectam inclinathamque religionem recreare, releuare, solari, saltem, studio adhibito facilè possent, negligent tamen eo tantùm vitio ducti, quòd se aliorum voluntati subdere, Magistris, scholarumque legibus obsequi nolint, molestiã scilicet aliquã deterriti, amantioreque libertatis, quàm boni communis: ad quos pertinere mihi videtur simplex ille, sed opportunus apologus: admirās lupus benè nitentem obesi canis, cui in via occurrerat, cuticulam, quanta, inquebat, fratercule, est vitæ tuæ beatitas? tum canis: atqui licet, inquit, eadem tu quoque foelicitate potiaris, si mecum in vibem venire voles: placet lupo: at inter eundem aduertit in collo canis attritos pilos: tum quid hoc? ergone iugum tibi subeundum, quòd adeò glabra sit cernix? Ad hæc canis. Die aligor, vt noctu acrior sim & vigilantior.

rior. Denique lupus, vade, inquit, amice canis: iam nihil moror seruillem tuam foelicitatem. Ira fit: veniunt Adollescens in Academiam, virorum Doctorum laureatas statuas & erectas ad memoriam imagines vident, demiranturque pileos maximorum graduum indices, claras in humeris epomides decora amplissima, obludentes oculis purpuras, honestos fasces, magistras curules: intradit animum cupiditas adipiscendi huius honoris ac foelicitatis. Verum ubi intelligunt antelucanis vigilijs, studijsque in longam noctem protractis grassandum esse ad istos apices, pedem reflectunt belluinæ & agrestis vitæ amantes; libertatemque suam malunt sequi, quam ad aliorum ductum nutumque vitam exigere: at vide, mi Adollescens, homo sis: belluarum est & quidem effrænararum, iugum & frenos pati non posse: quamquam etiam feras animantes cicurari & Magistrorum operâ mansuescere, alijsque obsequi videmus: nisi tu fortasse ex genere stolidissimæ pecudis sis de quo apud Iobum est istud. *Vir Iob 11.*
vanus in superbiam erigitur, & tanquam pullum onagri se liberum natum putat: est huius animalis ut maximus stupor ita præceps in omnem libidinem intemperantia;

rantia: nimirum, quòd solitarius sylue-
sterque iste asinus in desertis locis agat,
nemini vnquam benè parere didicit.

§. III.

*Sera plerumque eorum, qui licentiam
vitæ sectantur, pœnitudo.*

AT quàm postea caput scalpes Ado-
lescens, & ungues demordebis,
nisi tempori sapias: audi Salomonem
minas intentantem, *Viro, qui corripien-
tem durâ cervice contemnit, repentinus ei
superueniet interitus, & cum sanitas non se-
quetur. Ne des alienis honorem tuum, & an-
nos tuos crudeli: ne foriè gemas in nouissimis;
quando consumpseris carnes tuas, & corpus
tuum: & dicas: cur detestatus sum discipli-
nam, & increpationibus non acquieuit cor
meum, nec audiui vocem docentium me &
magistris non inclinavi aurem meam? Ista
est ad extremum licentioris vitæ mer-
ces, iste exitus repenti perire, & quidem
casu maloque immedicabili.*

Quare, Academice mi Adolefcens
(permittle enim vt Salomonis sensa, et-
si aperta sunt paulò verbis alijs inter-
preter) ne, obsecro, te ijs adiungas, qui
ad te nihil pertinent, socijsve improbis
impli-

implices, ne meretriculis honorē tuum prodigas, infamique illo viuendi genere dedecus atque infamiam tibi compares: ne annos ætatis florentes crudeli, impuro, inquam, amorī dones, præcipitans te in atram illam, tetramque (quod textus Hebræus monuit) Belluam, feram cupidinem: ne, per salutem tuam oro, ne te ei tradas, ne ita insanus sis, amabo te: quod si nihilominus lubet insanire, vide ne tu ipse olim libertatem tuam damnes, cū in extremam rerum inopiam fœdosque morbos incideris; quo tempore cum Phrygibus serò sapias. Non rarò in Academijs vidimus, nec paucos, post vitam flagitiosā morum licentiā exactam, non modò suorumque nomini iniustam maculam accepisse: sed ad extremam redactos egestatem, malisq; enectos, vitam reliquam in lachrymis duxisse: quosdam adhuc sanos abiuisse velut è naufragio aut incendio domum, aut in religiosorum hominum cœtus, vbi susceptā vitæ seuerioris disciplinā stultitiam illam priorem immoderatamque viuendi licentiam rigidè castigarent. Tu horum exemplo, si cætera nihil mouent sapiēs, si sapias: gaudebis sanè olim, & quodammodo triumphabis, si morum insolentiam,

tiam,

tiam generosè temporì castigâris.

Refert Cantipratanus, quæ pro coronide huic loco apponam. Disciplinæ Religiosorum virorum traditus tam genere quàm formâ prænobilis puer, omnes in sui amorem rapiebat: hinc factum, ut à quibus frânos reduci oporteret, libertatis potiùs habentæ laxarentur, vnus ferè erat, quem Priorem in claustris vocant, qui insolescentem acrioribus subinde verbis coërceret, qui quidem puer (ut est illa ætas in vtrâuis partem cerea atque flexibilis) obsecundare, obsequi, emendatiùs viuere, tandem omnem primæ ætatis laudem referre: iam verò vigesimum circiter annum attigerat, cùm hinc euocatus discessit. quò putas? omninò in cælum: neque hic tamen immemor beneficij extitit: nam vitæ suæ Moderatori per quietem apparens ita est locutus: Grâtiâs ago tibi, Pater, immortales, quòd tuâ industriâ ne mea insolentia ad inferos deturbaret, effecisti: quæ simul beata anima dixit, splendore tanto refulsit ut totum cubiculum luce, pectus verò Magistri gaudio expleret. Ea tum repressæ insolentiæ tum accepti frâni gratia extitit. Nihil tum aut priores minæ aut hæ blanditiæ satis ad mentem re-

reuocant, mi Adolefcens? adhibebo igitur nunc pro extremo, & penitiffimis medullis fixum relinquam ftimulum, quem non excuties, arbitror: nifi ad imprudentiam illam tuam impudentiam quoque fingularem adieceris. Quis porro ille ftimulus, aut, fi dici mauis, domandæ iuuenilis equi insolentiæ potentiffimum effrænum? nullum fcilicet à numine offenfo fupplicium homini poffe acerbius infligi, quàm fi in Adolefcencia præfertim fuis cupiditatibus ac libidini tanquam immaniffimo hofti dedatur, quid hoftem dico? dicere volui, tyranno, crudelifimoque carnifici tanquam reus addictus iam, omnibus mox malis excrucians atque mactandus. Peccauerat fanè olim populus Ifraëliticus grauiffimè, quòd relicto veri numinis cultu diuini iugi impatiens ad Idolorum fuperftitionem defcuiffet: non inuenit Dei offenfi æquiffimus furor pœnam acerbiozem, quàm vt minas illas iactaret. *Non audit populus meus vocem meam: & dimifi eos fecundum defideria eorum; ibunt in adinventionibus fuis: & verò ita factum eft, quia nequidem minæ à flagitio deterrere potuère, abire, perireque permiffi funt.* Par quoque exiit Ethnicorum quorundam philo-

Pfal. 80.

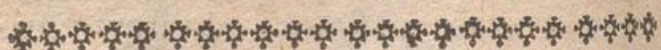
philosophorum in simili scelere poena,
*Qui cum cognouissent Deum non sicut Deum
 glorificauerunt, sed errauerunt in cogitatio-
 nibus suis. Quid postea? supplicium euul-
 gat idem, qui flagitium iam publicarat*
 S. Paulus Doctor gentium: quid verò
 ille? *Propter quod tradidit illos Deus in de-
 sideria cordis eorum in quæ putas? in pas-
 siones ignominie? in quàm, fœda, Deus
 immortalis! atque nefanda flagitia? pu-
 det vel meminisse, adeo grande est istud
 malum, vti dicere coeperam, se sibi re-
 linqui, permitti quæ absque repagulis
 diffluere in omnem vitæ effrenatæ li-
 centiam: quo vno ex corruptissimo fon-
 te infanda eaquæ; non pauca flagitia pro-
 fusissimè dimanant, proinde sicut Me-
 dicorum illa indulgentia, quæ egrum
 abijciunt sinuntquæ; ijs rebus abuti, qui-
 bus allubuerit, desperatio quædam est
 salutis: ita planè de te conclamari exi-
 stima, quisquis es, cum permittis fer-
 ri, quocunque te insanæ tuæ appetitio-
 nes abripiunt. Boves ac vitulos videmus
 à lanionibus permitti luxuriari, per pra-
 ta iuuenescere, & quò cupiditas traxe-
 rit, ferri impunè, cum eos ad futuram
 propediem lanienam, macellumquæ de-
 stinent, quòd ita meliùs nitescant, pin-
 guescant ac saginentur. Legimus præ-*
 terea

Ad Rom.
 c. 1.

Acost. in
 Mexi.

terea quorundam Barbarorum hominum in Mexicanis morem fuisse, ut quos bello cœperant, ijs delicias luxumque facile indulgerent, modò ne ex potestate elaberentur. Futurum scilicet breui, ut optimas illas victimas iugularèt, exenterarent, postremò dijs suis maioribus deuouerent tanquam grandiores hostias. Ita malus Démon barbarus ille animarum latio, si quos ad vitæ impurius libertatem sese animare audierit, hisce verborum blanditijs, *impleamus* Sap. 24
nos vino, coronemus nos rosis, ubique relinquamus signa lætitiæ, nullum sit pratum quod non pertranseat luxuria nostra (quæ licentiosorum adolescentum vox esse solet) non modò humani generis hostis ille non reuocat, aut impedit: sed multò etiam vehementius exstimulat, ut id ita peragant, utque eò pinguiore hostiæ Dijs Inferis, si Dijs nominandi sint, breui horrendo ritu cadant. Hæc cum cogitaret filius ille Sidrach verè sapiens, tam sollicitè tamque anxie precabatur: *Domine Pater, & Deus vitæ meæ, aufer à* Eccl. c. 22
me ventris concupiscentias, & concubitus concupiscentia ne apprehendant me, & anima irreuerenti & infrunita ne tradas me: id est ne deseras me, neve patiari, ut abiecto omni pudore, & sensu, quasi homo
 ○ stolidus

stolidus gulæ, veneri, cæterisque liberioris vitæ vitijs me mancipem: nihil enim periculosius mihi accidere posse video, quàm si volens, neque coërcitus, liberè insaniam. Idem tu tandem serò, mi Academice Adolefcens, deprecare, nisi serò pœnitere, & planissimè semel perire decreueris.

AD LVPINVM EFFRÆNEM
Adolēcentem.

Hic nostræ gradus est supremus artis,

Quòd terror nemorum leo, atque tigris
Auxerunt latium iuges triumphum:

Quòd (mirum hoc magis insolensque)
mores

Bruta iam didicere non suetos.

Audimus Cytharamque, barbyronque
Simias pedibus ferire doctis,

Dentesque ad numeros salire eburnos.

Vidi ego leporem, fugax, inersque,

Et pauens animal, crepantis eris

Vallatam sonitu ferire pellem,

Et verum simulare tympanistam.

Credis? scilicet orbe nil in isto,

Tam non mite, quod arte non Magistra
Discas

Discat ferre manum, pati que legem.
 Tu, Lupine, rebellis, acer, exlex
 Magistri atque scholæ iugum recusas,
 Et fractis ut equus ruens habenis
 Queris irreineabilem ruinam.

Inhumanus es, ô Lupine, quando
 Humanos fugis, exuisque amores,
 Et sæuos capis, induisque mores,
 Mores nempe feris magis ferinos.

O R A T I O.

*Ad refranandam improba vitæ
 licentiam.*

Domine IESU CHRISTE, qui è sinu
 Patris in terras descendisti: ut ex-
 inaniens temetipsum, seruique formam
 accipiens ærumnosissimam nostræ mor-
 talitatis seruitutem seruires, sicq; nos
 à tyrannicâ Dæmonum seruitute in li-
 bertatem Dei assertos vindicares: fac
 per gratiam tuam: ut discens exemplo
 tuo mitis esse & humilis corde, primùm
 sub potenti manu tuâ me humiliem,
 tuisque sanctissimis seruitijs ceruicem
 lubens submittram: (iugum enim tuum
 O 2 suaue

suaue est, & onus leue) tum verò maiorum quoque morum voluntati & imperijs rebellem voluntatem meam tui causa sponte subijciam; cùm enim seruus sim, mancipiũ, & omni alio iure tuus, cur tanquam filium onagri natum me putem, pessimoque meo malo effrænis & exlex viuere velim? Verùm quia iugi impatientissima est hæc ætas mea, in chamo & fræno maxillas meas, fortissimâ inquam tuarum gratiarum vi mentem constringe, ne tanquam equus ac mulus, quibus non est intellectus, in omnia vitia præceps ruam, cæloque ipso excidam: quod ut mihi euenire ne patiaris, Bone Iesv, per ipsum sanguinem tuum te rogo & obtestor. Amen.

SYM.

o-
e-
au-
us
ur
u-
&
gi
in
fi-
en-
ac
in
so
a-
m

M-

Temporis et pecuniarum prodigalitas. 12

Interea volat irrevocabile tempus.

SYMBOLI EXPLICATIO.

Quid agis perditæ Adolescens? ficeine tu rem omnium fortunarum pretiosissimam tempus prodigis? sic cum tempore malè profuso etiam virtutis atque eruditionis iacturam facis? & ridens quidem, ac ludibundus? nescis nimirum, nec sentis quidem quantum perdas; & rides corue, cras cras: & nugaris retrograde cancer, eo eo. nihil promoues hodie, ac ne cras quidem.

Atqui bis terve miser mihi videris. primùm quia tempus abijcis, ut quisquiliæ, & rem nihili, quàm olim caro pretio redimi posse voles serò. Deinde, quòd ipse nunquam frugi aut rei alicuius homo sis euasurus: postremò, quòd ut temporis & virtutis, atque scientiarum; ita tuarum fortunarum prodigus sis nepos.

Quot, & quoties in Academijs
O 4 vidi-

vidimus è tabula lusoria nudos velut ex infami naufragio agrè emerfisse? nondum dixi animi damna: quot in aleis pictisve chartis, aut puncta, aut notæ, tot & plura insunt vitia: mendacium, periurium, blasphemix, doli, rixæ, contumeliæ, verberationes, cedes etiam nonnunquam. an eæ satis graues causæ videntur; vt fortunarum, animique lusus illos exitiales, sapiens Salomon exagitet atque perturbet? at tu quod hæc omnia nihil pensi habeas, iam non mihi miser videre, sed miserimus.

CA.

CAPVT SECVNDVM.

Prodigalitas temporis, & pecuniarum.

M O N I T V M.

Tempori parcito,
Rem propriam vetitis
Lusibus ne perdito.

S A L O M O N.

Vi sectatur otium, stultissimus est. Prou. 12.

Qui sectatur otium replebitur egestate. Prou. 28.

Egestatem operata est manus remissa. Prou 10.

Anima dissoluta esuriet. Prouerb. 10.

Stultus complicat manus suas, & comedit

comedit carnes suas. Ecclesiast. 9.

*Qui mollis & dissolutus est in opere
suo frater est opera sua dissipantis. Pro-
verb. 18.*

MENTIS SALOMONICÆ

INTERPRETATIO.

§. I.

*Vitam in comparandis artibus bre-
uem, otium breviorē facit.*

REstè Galenus de rebus medicis li-
brum scripturus quasi procemij
loco præmisit vitam brevem esse, artem
longam: ut scilicet ex eui nostri exigui-
tate, rerum verò discendarum varieta-
te, ac copiâ ad studij diligentiam exci-
taremur: ac vitam quidem nostram bre-
vem esse intelligemus, etsi longissimum
ei spatium indulserimus, si cogitemus
longum esse non posse, quidquid est fi-
nem aliquando habiturum: deinde si de
longissimæ ætatis id est 70. 80. summâ,
infan-

infantiæ, ac pueritiæ inertes annos, senectæ damna, somno impensas vices, cibo, alijsque necessarijs negotijs permixtum tempus detraxerimus:prehendemus profectò vitæ partem studiosæ actioni relictam perbreuem atque ad paucos annos contractam. Neque tamen vsque adeò naturam accusare debemus quòd cæteris animantibus matrem se dederit, ceruis, coruis, cornicibus multa sæcula concefferit; nobis verò tanquam improba nouerca viuenti spatium contraxerit: Sapienter enim Seneca; *Non exiguum temporis habemus, sed multum perdimus: satis longa vita est, & in maximarum rerum consecutionem data, si tota benè collocaretur: sed ubi per luxum & negligentiam defluit, ubi nulla bona res impenditur, vltimâ demum necessitate cogente, quam ire non intelleximus, transisse putamus: sicut ampla & regia opes, ubi ad malum dominum peruenerunt momento dissipantur & quamuis modica, si bono custodi tradita sunt, increfcunt: disponenti multum patet; vita si scias uti, longa est. At uti nescit, qui præmisso sibi tempore abutitur inertî, ac desidî otio: quâ in re peccant hominum multi: tum verò ij grauius, qui adolescentiam integerrimam totius vitæ partem sibi elabi, ac eripi nullo*

Lib. 2. de
breuit.
vitæ.

Serm. ad
Schola.

nullo prorsus suo emolumento patiuntur: atque inter adolefcētes delinquant grauiſſimē, qui in Academiam tanquam in emporium miſſi, vt doctrinæ opes ſtudio partas domum reportent, nihil agunt minùs, quàm id cuius cauſā chariſſimæ patriæ ſinu egreſſi ad peregrinas vrbes, ciueſque ignotos appulerint; ijs perſimiles, qui cum nundinarum cauſā longos, difficileſque marium tractus enauigarint, in littore conchilijs legendis, aut carpendis in prato floribus ludunt. Placetne S. Bernardum de flagitioſa iſtorum Adoleſcentium oſcitantia declamantem audire? *Nihil, ait, pretioſius tempore Eheu! nihil hodie vilius inuenitur. tranſeunt dies ſalutis & nemo recogitat; nemo ſibi perire diem & nunquam rediturum cauſatur: ſed ſicut capillus de capite, ſic nec momentum peribit de tempore. Nemo veſtrum parui eſt. met tempus, quod verbis conſumitur otioſis: volat verbum irrenocabile volat tempus irreparabile: non aduertit inſipiens quid amittat. Licet fabulari, dicūt, donec hora prætereat, id eſt, donec prætereat hora, quam tibi ad agenda pœnitentiam, ad obtinendam veniam, ad acquirendam gratiam ad promerendam gloriam miſeratio conditoris indulſerat! ô! donec pertranſeat tempus, quo diuinam propitiare debueras*

*lucras pietatem, properare ad Angelicam
societatem, suspirare ad amissam heredita-
tem, excitare remissam voluntatem, flere
commisam iniquitatem. Ita ergo illi tem-
pus, ut quisquillas & algam, remque
nullius pretij proijciunt.*

§. II.

*Nulla grauior iactura, quam
temporis.*

ATqui contra rectè censebat Ber-
nardus, nihil esse pretiosius tem-
pore: nimirum, quod Zeno dicere so-
lebat, nihil deest homini magis, quam
tempus, siue (quòd idem addebat) quia
nulla ipsius sit mora, cum continuò de-
fluat: siue quia, ut alius dixit, aliæ res
amissæ reparari possint, tempus nun-
quam, siue, quod maximè ducendum
puto, quia bono usu temporis summæ
diuitiæ, summi honores, cælum, &
Devs ipse comparantur. Verùm quàm
paucos mihi dabis, qui istud pretium
tempori ponant, qui diem æstiment, qui
temporis parsimoniam magnum patri-
monium putent: in paucis fuit Plinius
ille maior Polyhistor dictus. Amicum
exceperat cœnâ, hic cum lectorem men-
sa

sæ quædam relegere iussisset, intellexe-
rasne? inquit Plinius: postquam ille an-
nuerat, cur igitur, subiicit, repeti im-
peras? amplius decem versus hæc tua
interpellatio nobis surripuit, ô egre-
giam famem inter epulas non edendi
magis quàm discendi! ergo ille momen-
tum amittebat inuitus, tu, mi Adoles-
cens, non rarò integras hebdomadas
proiicis, ille ex veteri parcemia. *χρὸν
φείδω*, parcendum esse temporis arbitra-
tur: tu vitam ipsam prodigis.

§. III.

Damna ex otio.

AT meminisse saltem oportebat a-
nimorum, atque agrorum simi-
lem esse culturam; discipulorum atque
agricolarum parem quoque esse debere
rationem: nulla pars anni agriculturâ
vacat; Autumno, & hyeme foditur, ara-
tur, seritur, vere putantur arbores, æsta-
te fruges metuntur: neque illa messis
sequitur, nisi labores isti præcesserint:
non enim sic fruges nascuntur, vt herbæ
noxæ: hæ, etsi nihil agas, succrescunt,
imò luxuriant, illę nisi sudore non pro-
ueniunt. Ita mente captus es, si reris
otioso

otioso tibi ac temporis prodigo amplam eruditionis ac virtutis suppellectilem obuenturam.

Vides iam credo quò ista sapientis verba pertinent, *Qui sectatur otium, stultissimus, qui sectatur otium replebitur egestate, egestatem operata est manus remissa: tum istud ad extremum: Anima remissa esuriet.* Et temporis fortasse (etsi res ista, vt dixi, pretiosissima sit) iactura tamen foret vulgò tolerabilior, si alia ex otio mala minimè orirentur, maximè egestas ac fames; nam vitia, quorum otium fœcunda est parens ac nutrix, breuitatis studium facit, vt silentio preteream. Quid enim? otiosi illi ne nihil omnino agere videantur? in negotioso flagitio se occupant manibusque complicatis aut inaniter tempus terunt, aut sponsonibus fortunas exponunt, aut ipsi expositi ad vnus alex iactum multorum dierum collusitant nihilo futuri ditiores, si vicerint, quàm si perdiderint: cùm lucrum omne in carnes, coquos, culinas, & cellas tandem profundendum, dissipandumque sit: quòd insanum quoddam genus est stultitiæ simul & effœminatæ prodigalitatæ sapientis iudicio. *Stultus, ait Salomon, complicat manus suas, & comedit carnes suas.*

suas. Et alibi. *Qui mollis, & dissolutus est in opere suo, frater est dissipantis:* tantum ergo abest ut homines isti res suas au-
geant, decoquunt atque dilapidant. Ve-
rùm quoniam huc iam delapsi sumus
illas otiosorum peruersas actiones si-
gillatim persequamur, atque aleam im-
primis perniciosissimam ludendi insa-
niam exagitemus tantisper, si placet.

§. IV.

Alea.

ALeam non modò leges vetuerunt:
sed aleatores præterea infamiã
notatos esse voluerunt. Ab hoc lusu
Octavius Cæsar iuuenis ignominia la-
bem contraxit, vulgatumque de eo sal-
sum istud distichon:

Suet. in
Octauio.

*Post quam bis classe victus naues perdidit;
Aliquando ut vincat ludu assidue aleã.*

Suet. in
Caligul.

Vituperatus quoque Caligula, qui cum
plurimis flagitijs esset infamis, eo etiam
laborauit, quòd non contempserit ex
usu aleã quæstum facere. Chilon Lace-
dæmonius fœderis ineundi causã Co-
rinthum missus cum principes ciuitatis
aleã occupatos reperisset, statim infe-
cto negotio pedes ad suos retulit, pro-
nuncians,

Fern. l. 4.
cap. 32.
de temul.

nuncians, se gloriam Spartiatarum, tum
quidem gliscentem nolle aliâ maculâ
inobscurari; vt diceretur Spartianos
cum aleatoribus societatem iniuisse.
Tritum quoque pro homine infami o-
lim adagium istud fuit, optimus aleator,
id est rapo nequissimus; celebratumque
pridem etiam hoc Publij Mimi carmen,
*Aleator quantus in alea arte est, tanto ne-
quior est.* Iure igitur Vlpianus ex Præ-
toris edicto in eum animaduerti vult;
qui compulit aleâ ludere, vt aut mul-
ctetur, aut in latumias, vel vincula pu-
blicè ducatur. Statutum præterea, vt si
is, qui ad ludendum aleâ habitationem
præbuit, verberetur, iniuriarum actio
denegetur. Denique Iustiniani Impe-
ratoris Sanctissimi extat constitutio,
quâ prohibetur ludere in publicis, pri-
uatisque ædibus, aut locis: imò vel lu-
dentes spectare; adedò reipublicæ, priua-
tisque hominibus perniciosus hic lusus
habitus. Apud Turcas ipsos quocunque
genere ludi depositâ pecuniâ ludentes
ignominia notâ afficiuntur primùm,
deinde si pergunt, grauiore supplicio;
Apostolorû seuerissimos canones à sex-
ta Synodo sanctè receptos, ipsiusque
sextæ Synodi rigidas contra aleam le-
ges, dænasque institutas prudens omit-
to,

In Ethic.

to, quòd ex res personas Deo sacras tantum perstringant. Aristotelem, & Platonem duo precipua Philosophiæ nomina præterire non possum, quòd eorum auctoritas apud Academicum Adolescentem plurimum valere debeat. Ille aleatores vocat fures, & latrones iliberales, quod in turpi lucro occupentur, & questus causâ etiam probra sustineant: Plato autem ut reliquas perniciosas artes; ita aleam dixit à dæmone, quem Theut appellat, excogitam fuisse, atque in Thamum Ægypti Regem primum delatam.

In Phæd.

Audio quid obijcias. Adiaphana, inquis, res est, alea, & crimine, aut flagitio vacans: ut satis mirari non possim, quid tot bonis istis viris in mentem, buccamque venerit, quòd rem à peccato immunem tam grauib. sententiarum, pœnarumque aculeis configant: ego verò ludo aleâ, & è flore ætatis, atque Academiæ multi mecum, neque credimus ita esse damnandos, ut quia aleones sumus, videamur omnibus flagitijs cooperti, & in insulam, aut orbem ultimum tanquam vitiorum monstra deportandi.

vide Dio-
gen.
Laertium.
Femel.
sup.

Opportunè occurrit hîc iterum diuinus iste Plato, quem paulò antè citaue-
ram,

ram. Ferruris olim Adolescenti, quòd alea lussisset, grauitè reprehensò, istud-
 que obiectanti, ob rem parua obiu-
 gas, acutè respondisse, at parum non
 est otio, plurimisque flagitijs assuesce-
 re: censebat vir sapiens non leue esse
 piaculum, ei rei operam dare, cui vacare
 nequeas, nisi idem flagitiosissimus esse
 velis. Propè similia Alexandrum ma-
 gnum simili in causâ respondisse au-
 thor est Plutarchus, ex amicis quosdam
 mulctarat ob aleæ vsum, lusumque: id
 illi malè ferebant quòd dicerent lussisse
 se tantum, quod cuique etiam viro bo-
 no licebat: non ludunt, subiicit Alexan-
 der, qui fortunas, liberosque ipsos pi-
 ctis tabulis, ossibusque notatis, id est,
 aleæ vnus arbitrio permittunt.

Aduerte hic mihi quæso animum, ad
 ea, aut mala, aut damna, quæ cum aleæ
 ludo sic coniungi solent, vt vix vnquam
 abscedant, intelliges profectò non ad
 leue esse hoc flagitium, vt quidem arbi-
 traris.

Sanctus Cyprianus contra aleatores
 librum integrum conscripsit. Vbi inter
 alia hoc habet. *Alea tabula est Diaboli*
venibulum, & delicti vulnus insanabile, vbi
Diabolus presto est ad capiendum submissus,
& cum ceperit, de captiuo triumphat, illic

perfidia, falsa testimonia, illic dementia, fur-
ta venale perurium, colloquium serpenti-
num, satifne? illic rabiosa amicitia, illic a-
trocissimi sceleris fraternitas discordans illic
connata, & audacia saeva, & mens in ana,
& fera impatientia, tum vel vehemen-
tiori quodam spiritu incensus exclamat.
O aleatorum noxia, dentaria, & pigra
nequitia! o manus crudeles & ad periculum
sui armata! quæ bona paterna, & opes auo-
rum sudore quasitas ignominioso studio di-
lapidant.

Denique de libidinibus subiicit. Est
& quando ipsi aleatores cum prostitutis mu-
lieribus nocturnas vigilas clausis foribus ce-
lebrant: hinc concrepat aleæ sonus, illic silen-
tio operiuntur incestus: hinc sine ullo dignitatis
sua respectu, pestifero studio cedere bonis suis
cogitur, illic secreto mortale venenum, bibi-
tur.

Lib. de
Tobiæ c.
xi.

Operæ pretium est Ambrosium quo-
que audire aleæ fortunam, vitia, dam-
naque graphicè describentem. Varios,
inquit. primò fors ludii euentus, ad diuersos
sepè transfertur victoria, stipendiaq; eius vir-
cissim, atque ærumna mutantur, omnes vin-
cuntur, & vincunt, fœnerator solus acquirit,
penes alios inane nomen manet, quod vice-
runt penes fœneratorem solus fructus est non
annuus, sed momentarius, fœneratoris solum
lucrum

lucrum in omnium detrimento; illis solus est
usura victoria: videas reliquos subito egētes,
repēte diuites, deinde nudos, singulis tactibus
statū mutātes, versatur enim eorum vita ve
tessera, voluitur census in tabulā, fit ludus de
periculo, & de ludo periculum; quot proposi-
tiones, tot proscriptiones: clamor plaudētium,
fletus despoliatorum; sed & hos creditor, ut
Tyrannus damnat unumquemque sorte ca-
pitali, agit hastas, feralem instituit de sin-
gulorum exuijs auctionem; vita igitur hanc
aleam rectius dixerim, quā pecunia; sub
momento fertur. quod valeat in æternum.
 Rectē igitur S. Antonius Florentiæ
 Archiepiscopus pronunciauit, tot cri-
 mina ex ludo eiusmodi nasci, quot in
 taxillis numerantur puncta.

Primò enim inest aleæ infinita tem-
 poris prodigalitas, non exiguum dam-
 nū, si quis rerum pretia benè æstimet.

Secundò nugæ, & ioci, ijque ferè
 turpes, ideò enim qui aleam damnant
 aleones ferè cum libidinosis, ventri-
 que deditis coniungunt. *Quis hoc, inquit Ca-*
tullus, potest videre, quis potest pati, nisi
impudicus, & vorax & aleo? notum que
illud Horatij.

Quem damnosa Venus, quem praeceptis alea
nudet.

Tertiò voluuntur hic mendaciorum,

P 3

imò

imò periuriorum plaustra, plurimi doli, perpetuæ fraudes, vbi istud impudenter iactatur: dolus, an virtus, quis in hoste?

Satyr. 1.

Quartò sequuntur furta, & rapinæ, neque mediocres, sed ingentium prædiorum, totiusque patrimonij fœda naufragia, nec enim quod Iuuenalis plangebat, *Loculis comitantibus iur ad catum tabulæ: posita, sed luditur arcæ*: certè de Germanis scribit Tacitus, equiq; aleâ insaniisse, vt cùm omnia perdidissent, extremo, ac nouissimo iactu de libertate, ac corpore contenderent: quæ verò hinc miserix, & angustix familiarum proueniant, nemo non videt.

Horat. 1.
epist. 19.

Quintò ne superis quidem parcitur, audiuntur blasphemæ voces, & insanæ perdentium contra cælos furix. His denique adde superstitiones, sortes, maleficia, & (quis enim enumerandi sit finis?) rixas, pugnas, verberationes, homicidia, si quidem vt Lyricus cecinit, *Ludus gennæ irapidum certamen, & iram. Fraternas inimicitias, & funebre bellum*. Quæ cùm ita sint, laudandum Magni Ludouici primi Francorum Regis istud, in re, quæ parua videri possit, egregium facinus. Comitem Auionensem fratrem suum cum nobili viro ludere aleâ audiuerat,

uerat, affixus tum erat lecto, ex corporis
 egritudine; nec mora, se strato eger pro-
 ripit, difficilique passu iter preterans
 in locum, vbi ludebatur, prorepit, ta-
 bulam lusoriam, picta notulis ossula, pe-
 cuniæ quoque depositæ partem motâ
 vehementer bile per fenestram paten-
 tem in subiectum mare abiicit: tanto
 pro flagitio vir ille sanctissimus aleam
 habuit. Neque alio loco habuisse cense-
 ri debet Sanctus nostri Ordinis parens *In vita*
 Ignatius, quem accipimus, cùm in Hi-
 spania esset, conatum fuisse acri studio,
 vt è solo patrio aleam omnem protur-
 baret. Verùm de aleâ iam pro instituto
 satis.

Sextò porrò alearum nomine in iure
 tum ciuili, tum Ecclesiastico, meliorum-
 que scriptorum sententia comprehensi
 censentur ludi omninò omnes, qui à
 casu fortunaque pendent: cuiusmodi
 sunt iactus Tesserarum, Talorum, Astra-
 galorum, Chartarum lusoriarum, &
 Scachorum, siue Latrunculorum. Beati
 saltem Damiani viri sanctimonia & eru-
 ditionis laude præstantissimi opinione.
 Sed de latrunculis, alijsque eiusdem
 sortis lusibus, quicquid demùm alij sen-
 tiant; ego sane pictas illas Chartas, non
 fero, pari que ferè loco habendas arbi-

tror atque Aleas: primùm quòd similia
& par in vtrisque profusio tum tempo-
ris tum fortunarum. Deinde quòd in
pictorum foliorum studiosis æquè ac
aleatoribus, mendacia, periuria, iniu-
riæ, blasphemix, scurrilitates, rixæ, pu-
gnæ, immensa quædam ludendi, per-
dendi, peccandi, materies & insanus fu-
ror. Quare quæ superiùs contra Aleas
grauiter ab autoribus, & à me allata
sunt, paucis mutatis in lusorias Chartas
quadrant, tum verò maximè versus ille
Poëtæ elegans, nisi ad fœdum amorem
translulisset.

Quid.

*Tunc sumus incanti, studioq; aperimur
in ipso,*

*Nudaq; per lusus pectora nostra pa-
tent.*

*Ira subit deforme malum, lucrique, cu-
pido*

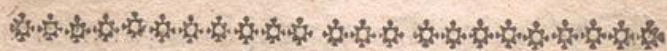
Iurgiaq; & rixæ, sollicitusq; dolor.

*Crimina dicuntur, resonat clamoribus
æther,*

Inuocat iratos & sibi quisque Deos.

Nihil necesse est cetera persequi: cum
nihil sit clariùs, quàm Adolescentes
istorum foliorum studiosos maximè es-
se Philosophicarum chartarum ocores,
ita verò prodigos ac perditos: vt cum
studijs honestis omnia negent, noctes
tamen

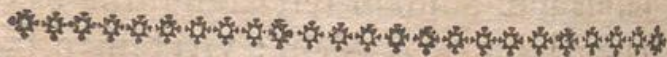
tamen insomnes agant ludendo; neque inde abstrahi se sinant, nisi nudi ac inuestes ut anguillæ extiterint; atque utinam etiam cedes & homicidia non eueniant! non ero igitur longior. Audiatur tantum Salmanticensis Academia sanctissima lex *Moribus omnium Magistri Scholæ diligentissimè inuigilent: ut quem primum in vitia, & turpes iocos, taxillos, aut chartas esse compererint, hunc primum obiurgent, sin pergit, in custodiam coniciant*; O legem, inquis, non Lycurgi, non Solonis, sed Draconis cuiuspiam & quidem tetro sanguine exarata! ita tu quidem: viri tamen sapientissimi aliter iudicarunt, eadem quoque, licet leuioribus pœnis propositis, sacro sanctæ leges Scholarum Societatis nostræ discipulis fixæ sanciant, puniuntque.

S P H Œ R I S T E R I A.

FInio hoc caput, si de Sphæristerijis verbum vnum fecero: nam ista huc quoque pertinent: quia etsi pilæ hîc volitent, aut iactentur (quem lusum supra laudavi) in hacque exercitatione & artis

tis & motus sit plurimum: tamen, frequentior præsertim, Sphæristerij vsus, peccat excessu temporis, pecuniarum, agitationis corporis: Neque pauciora multò vitia deprehendes in ijs, qui loca illa celebrant, quàm quæ in chartarum lusoriarum studiosis, aut ipsis ferè aleonibus. Quare meritò tum Academiæ re-
 & institutæ vniuersim, tum speciatim studiosorum Societatis I E S V Scholæ Sphæristeria prohibēt, suosque pœnis etiam decretis eorum aditu, vsuque interdiciunt.

O R A T I O.

*Contra temporis & fortunarum
 iacturam.*

Domine Deus, qui hominem non ad otium, sed ad laborem condidisti, iubelque vt operemur, dum dies est, cogitemusque noctem, in qua nemo operari poterit: da mihi per gratiam tuam; vt semper me rebus honestis occupem, tempusque rem pretiosissimam suis momentis expendam, vtiliterque impendam ad honorem tuum, ad meam
 alioq;

aliorumque salutem, ad poenitentiam
scilicet agendam, ad obtinendam ve-
niam, ad acquirendam gratiam, ad pro-
merendam gloriam: da mihi praeterea;
vt peccata mea eleemosynis potius re-
dimam, quam vt res meas lusibus vanis
& noxijs perdam; vt dicere cum Hiere-
mia possim, *Non sedi in Concilio lud n-
tium; sedebam solus: & cum Sara filia
Raghuclis: Nunquam cum lud nribus
misci me, neque cum his, qui in leuitate
ambulant. participem me praeui:* Alea im-
posterum te crucifixo, ac pro me patien-
te, ah nunquam ludam, eludamve san-
guinem tuum, sanguinem, quo sub cru-
ce ludentes impios milites & de tua ve-
ste lucrum captantes, aspersos video:
Aleam enim vel haec sola tam sacrilega
impietas damnare Christianis pridem
debit. Fac vt ita tum temporis tum re-
rum mearum rationem tanquam bonus
dispensator habeam, tibi que reddere
possim: vt in die Iudicii audire merear,
*Euge serue bone & fidelis, quia in pauca
fueris fidelis, supra multa te constituam, in-
tra in gaudium Domini tui. Amen.*

SVM-

Luxus, et Luxuria

13.

Serius imperans dira tyrannis

SYMBOLI EXPLICATIO.

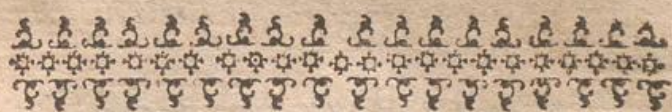
Quæ & quanta sit ista aut stoliditas, aut stupiditas? & id utrius? maior Aselli, an fessoris? ægre enim statui potest: Vter amborum magis sit bestia: Asinus mustos calamistro cirros gestat, nouo more, eoque luxu gestit, obligat crura fascijs sericis, ridiculum Arcadiæ pecus, tum eleganter calceatus florido calle incedit: quid demum? quasi sibi applaudēs rudit iam Asinus. Eques æquè insanit, dum Asinum, id est, cuticulam suam, ita turpiter comit, & curat pro libidine.

Interim ponē sequitur rerū rudis & inops animula, atque
per

per aculeatos spinarum sentes
 miserandum in modum pro-
 tracta bestiae vnius imperium
 & tyrannidem experiri cogi-
 tur; ô præposteram suæ pecu-
 dis agendi viuendi q̄;rationem!

Turpius isto monstro por-
 tentum es, mi Adolefcens, si
 luxu luxuriâque diffuis, si ani-
 mum negligis, si corpus vnice
 diligis, & perdis. Hoccine est
 philosophari? & tamen vis ha-
 beri Philosophus, scilicet ex
 Epicuri harâ porcus, aut (quod
 æquè foetet) caper. pudet ad-
 spectasse; an tu philosophus,
 an saltem homo esse aliquan-
 do voles?

CA-

CAPVT TERTIVM.

Luxus & luxuria.

M O N I T V M.

Cuticulam ne curato;
Luxum, luxuriamque omnem
auersator.

S A L O M O N.

*Vi delicatè à pueritia nu-
trit seruum suum postea
sentiet eum contumacem.
Prouerb. 29.*

*Amoue malitiam à carne tuâ: ado-
lescentia enim & voluptas vana sunt.
Eccles. II.*

*Abominatio Domini cogitationes
prauæ. Prou. 15.*

*Peruersæ cogitationes separant à
Deo. Sap. I.*

In

In cogitationibus impij interrogatio
erit. *ibid.*

Ne dederis os tuum, ut peccare fa-
cias carnem tuam: neque dicas coram
Angelo; non est prouidentia; ne forte
iratus Deus contra sermones tuos dissi-
pet cuncta opera manuum tuarum. Ec-
cles. 5.

Sermonum impij auditio ad Deum
veniet, ad correptionem iniquitatum
illius; quoniam auris Dei audit omnia.
Sap. 1.

Non concupiscat pulchritudinem
mulieris malæ cor tuum, ne rapiaris
nutibus illius: pretium enim scorti vix
est vnius panis: mulier autem viri pre-
tiosam animam capit. Prou. 6.

De fenestra domus meæ per cancel-
los prospexi, & video paruulos: consi-
dero vecordem iuuenem, qui transit per
plateam iuxta angulum, & prope
viam domus illius, graditur in obscuro,
ad uesperascente die, in noctis tenebris,
in caligine. Et ecce occurrit illi mulier
ornatu meretricio, præparata ad ca-
piendas

plendas animas: garrula & vaga,
quietis impatiens, nec valens in domo
consistere pedibus suis, nunc foris, nunc
in plateis, nunc iuxta angulos insi-
dians, & procaci vultu blanditur di-
cens. Egressa sum in occursum tuum de-
siderans te videre; & reperi. Veni ine-
briemur; Irretiuit eum multis sermoni-
bus, & blanditijs labiorum protraxit
illum: statim eam sequitur quasi bos
ductus ad victimam, & quasi agnus
lasciuens, & ignorans quod ad vin-
cula stultus trahatur: donec transfigat
sagitta iecur eius: velut si avis festinet
ad laqueum, & nescit quod de periculo
animæ illius agitur. Prou. 7.

Fouea profunda est meretrix, &
puteus angustus, aliena: insidiatur in
via, quasi latro, & quos incautos vi-
derit, interficiet. Prou. 23.

Inueni amariorem morte mulierem,
quæ laqueus venatorum est, & sage-
na cor eius; & vincula sunt manus il-
lius: qui placet Deo effugiet illā, qui au-
tē peccator est, capietur ab illa. Eccl. 7.

Q

Ne

Ne attendas fallacia mulieris: fa-
uus enim distillans labia meretricis,
& nitidius oleo gutture eius: nouissima
autem illius amara quasi absinthium
& acuta quasi gladius biceps: pedes
eius descendent in mortem, & ad infe-
ros gressus illius descendent. Prou. 5.

Inclinata est ad mortem domus il-
lius, omnes qui ingrediuntur ad eam,
non reuertentur, nec apprehendent se-
mitas vitæ. Prou. 2.

Nunquid potest homo abscondere
ignem in sinu suo, ut vestimenta illius
non ardeant? aut ambulare super pru-
nas, ut non comburantur planta eius,
sic qui ingreditur ad mulierem proximi
sui, non erit mundus. Prouer. 6.

Nunc ergo fili mi, audi me, & at-
tende, verbis oris mei, ne abstrahatur
in vijs illius mens tua: neque decipiaris
semitis eius: multos enim vulneratos
deiecit, & fortissimi quique interfesti
sunt ab ea; Viæ inferi domus eius pene-
trantes in interiora mortis. Prouerb. 7.

MEN.

MENTIS SALOMONICÆ

INTERPRETATIO.

§. I.

Corpus delicatè habitum insolescit.

COrpus animo obsequi debet, non animus corpori, nullus hoc Tyranno, si semel dominatum obrinuerit, impotentior: atque Adolescentes præsertim, propter temeritatem & audaciam, ad quævis flagitia projectos, ubi animo de sede perturbato corpus rationi imperare cœpit; velut sternax equus sessorem excussum in quævis vitia abripiat necessum est: idque potissimum euenit, cum mancipium istud, quod pro sua conditione seruiliter tractari oportuerat, se indulgentius haberi delicatiusque senserit.

Salomonis est hoc effatum. *Qui delicatè à pueritia nutrit seruum suum, postea sentiet eum contumacem.* Ita tradunt medici pueris accidere, quos matres indul-

Q 2

gentius

gentius educant: hi enim ferè comitali morbo obnoxij sunt, furijque acti, subitis casibus præcipites ruunt.

Sunt autem triplicis generis deliciae, quæ corporibus animisque perniciem creant: aliquæ ad cibum, & potum, quædam ad luxum vestium, postremæ ad luxuriam, libidinemque pertinent, primum genus alio loco: duo postrema hæc persequemur.

§. II.

Luxus vestium de decorosus viam flagitijs aperit.

PRincipio hominem Deus, cum animam pulcherrimarum virtutum ornamentis conuestijisset, tamen corpore nudum esse voluit, neque hoc pro illo innocentissimæ vitæ statu, aut turpe erat, aut inuerecundum. Verùm statim, atque præstantia illa animi virtutumque decora, primus generis nostri parens abiecit: tum primum corporis nuditas pudori esse atque turpitudini verti cœpit: Quare corpus ille primum ficulneis folijs, & paulò post pelliculâ (idque tunc sufficere etiam ad elegantiam videbatur) obtegere sategit: ita primum hominis

hominis indumentum post amissam virtutum purpuram velut pulla quædam vestis, & seruire sagum fuit, ad tegendam luculentam eam cicatricem, quæ ex fædo peccati vulnere relinquebatur. Quis verò ferat mancipium ob stigma fronti inustum insolentius efferri, quis patriciam, dum ad supplicium ducitur, capitali togâ indui iussu, gestire eo vestitu? quis transfugam ex castris militem ignominiosè plagis discissum ostentare fascias, atque in tegumenta, quibus vulnera obligantur, volitare alacrem inter suos, & quodammodo triumphum agere sceleris atque perfidiæ? Chrysostomum in hoc argumento declamantem par est audiri. *Idcirco Adam induit Deus vestes pelliceas, similiter & eius mulierem. Audiant opulenti & qui luxuriantur in verminum operibus, & vestiuntur sericis: discant, inquam, quomodo ab initio hominum naturam misericors Dominus docuerit: quia propter transgressionem pœnæ, merito reus erat, factus protoplastus opusq; habebat veste: qua confusionem tegeret, pelliceas vestes fecit: quod docuit nos, ut mollem & dissolutam vitam fugiamus, & austeram, magis amplexemur.* Hæc aureus iste Græciæ Orator. Ergo luxus vestium homini non iam orna-

Q 3 mento

mento est, sed de honestamento. Quid quòd præterea ornatus ille, si quis esset, insanus sit & perridiculus? nam si bestias factis à natura indumentis minimè contentas laruam sumere, nostramque in alienis vestibibus personam imitari videamus; ridemus: si non modo simiam, sed asellum quoque adscitâ comâ, galeo ex Hispaniæ lanâ, bissino pallio, caligis sericis superbientem atque exultantem aspicimus, risu propè rumpimur: at potiori iure brutæ pecudes, auesque garrulæ cachinnentur cum homines videant facilem amictum aspernatos lanas peregrinis coloribus adulterare, infuscare, inficere; opificum arte & studijs colligi vermium excrementa, bombycinas inde vestes elaborari; ex ultimo orbe Serum sylvas adiri, exoliari, excoriari arbores, fila minutatim diduci, euolui, reuolui, conuolui, tum in textrinas deportari, atque in mille formas effingi: imò etiam operosè humo leuari felium quarundam aliorumque animalculorum stercore: ut eo scilicet suffitu vermium sordes, quas dixi, arboreorumque corticum quisquilæ perfundantur; denique eum nunc haberi, deprecarique opulentiolem, nobiliolemque cæteris, qui pluribus eiusmodi

modi ineptijs atque ludibrijs corpus deturparit. Atqui ista à capite ad talos adolescentes iam passim in Academijs iactitant & venditant, nam quæ in capitibus, quæ in pedibus ipsis monstra passim visuntur, quæ in comis calamistræ, pectines, cincinni, cirri, caudæ, in calceis fenestellæ, rosæ, lunulæ, atque ex Serum opibus licia & vincula, in reliquo corpore, equè exoticici atque insani cultus? neque verò indecens tantum & ridiculus mos vestiendi, sed ingentem præterea ad alia vitia ianuam aperit. Sapienter ethnicorum quispiam: magna corporis cura magna virtutis incuria est: & illud Augusti Imperatoris verè Augustum; vestitus insignis & mollis, superbix vexillum est, nidusque luxuriæ, hinc apud Syracusanos & Spartiatis solis meretricibus purpurei contextus, & vestes floridæ concedebantur. Laudatur etiam in hoc genere Octavianus, quod non modò simplici amictu ipse vteretur, sed etiam graviter ferret, si familiares secus facerent, nimirum quod Seueri Imperatoris dictum fuit, Maiestas Imperatoria virtute constat non corporis cultu. Quare è contra Lacydi cuidam, vt est apud Plutarchum vitio datum olim, quòd cùm Argiuo-

Lib. de
vtil. capi-
pienda.

rum. Rex esset, comam compositionem,
 & delicatorem incessum ostentaret:
 vulgò enim audiri cœpit mollis & ef-
 foeminatus. Producamus etiam nostros.
 Sanctus Bernardus vestium curiosita-
 tem deformitatis mentium & morum
 indicium esse dicebat. S. Hieronymus
 animæ immunditiam, idemque com-
 ptiores adolescentulos pudicitiae pestes
 & venena appellabat: sed omnium gra-
 uissimè de hoc vitio sensit S. Basilius.
*Comas, ait, aut vestes supervacaneas cura-
 re, vel infeliciū est, ut aiebat Diogenes, aut
 iniustorum: nam quid ex talibus expectan-
 dum, nisi ut lascivus ille ornatus foeminas
 prætereuntes invitet: aut alienis matrimonijs
 insidiatur.* Ex his omnibus causis factum
 ego quidē arbitror: ut olim Ephori, gra-
 vissimus ille apud Lacedæmonios Ma-
 gistratus, quotidie urbē ad vestium in-
 spectionem obirent, ne quid à decetia
 alienum ut in dies fit, à quoquam bo-
 norum morum iactura, magnoque
 Reipub. damno vsurparetur.

Lib. 3. de
 Conf.

In Epit.
 Paul.
 Epist. ad
 Demet.

De leg. li.
 2. Gentil.

§. III.

Luxuria maximè dedecet Adolescentem Academicum.

SEd à luxu ad luxuriam, ad quam facilis est transitus, quodque est alterum Adolescentiæ vitium, progrediamur. redeat Salomon. *Amoue malitiam à carne tuâ: Adolescentia enim & voluptas vana sunt.* De virij huius turpitudine (quod ei nomen innata fœditas indidit) plurima adduci possent. Verùm nihil hic dicam; nisi istud vniuersim hominibus, Angelis, Virgini Matri, Christo, Deoque ipsi imprimis exosa esse, semperque fuisse libidinem: quæ ordine, quo à me proposita sunt, ita, nisi graue est, paucis recognoscantur: S. Catharinæ Senensi, si qui flagitiosorum cœno fœdi occurrerent, ita stomachum ei à turpitudinis horrore commouebat: vt etiam ad nauseam, vomitumque prouocarent. S. verò Euthymium Abbatem accepimus flagitioso istiusmodi aliquando obuiam factum ita cohorruisse; vt terga vertere, longèque diffugere coactus sit: paria de sexcentis alijs castissimis hominibus proferre possum: quo igitur

igitur modo purissimas mentes Angelos posse pati existimabimus hominis animam Domini sui sponsam, diuinoque sanguine olim elutam alienis amoribus detineri, eoque turpissimo in luto inquinari! *velut fumus apes fugat*, (S. Basilij sententia est) *& fœdus odor columbas expellit: sic Angelum vita nostra custodem abigit multa lachrymarum aspergine dignū, ac graueolens peccatum*. Mirum magis, quod de ipso Cacodæmone scribit Lanspergh. Eum quidem impellere hominem ad libidines: Verum statim atque persuaferit flagitium, ita horrere naturaliter eam fœditatem, ita auersari: ut tantisper loco cedens se subducatur, donec fuerit perpetratum facinus. Iam Virginum Virgini Mariæ tam cuique euidentis est odio esse lasciuia, quam constat esse sanctimonix castimonixque omnis Parentem ac Præsulem. Christum verò scimus vel umbram turpitudinis ita abhorruisse, ut Matrem sibi esse nullam voluerit præter Virginem: Apostolos autem, etsi plerisque in culpam aliquando grauem prolabi sit passus, libidinosum ex ipsis voluerit habere neminem. Enimverò quæ ferre possit naturam illam, quam eò honoris extulit: ut sibi indissolubili vinculo adiun-

xerit,

In Epig.
29. post
Trinita.

xerit, tanto turpitudinum dedecore atque infamiâ affici? Ex quibus, quod erat reliquum, facile intelligitur, multò etiam magis ipsi Deo exosum execrandumque esse, si videat animam diuinitatis expressam imaginem conspurcari, ipsiusque ædem ac sedem sacrilegè prophanari, dirui, euerti: quominus mirari debemus, si legamus nullum scelus tamque grauibus supplicijs esse à Deo vindicatum, atque luxuriam.

Porro etsi hoc vitium, omnem ætatem quamcunque attigerit, fœdissimè dehonestet, atque omnem honestatis speciem inimicissimè infestet: nullius tamen rei aut ætatis æquè capitalis hostis est, atque Adolescentiæ, & bonarum literarum. Seneca appositè, *Nihil est tam mortiferum ingenijs, quàm luxuria*. Vt primum enim hoc vitium mentem quasi arcem occuparit, ingenij aciem hebetat, iudicii vim frangit, memoriæ arculam effodit, phantasiâ malarum rerum idolis implet, appetitum ad rebellionem sollicitat, sensus omnes laxat ad insolentiam: denique ipsum hominem planè perturbat, & insanum efficit. Spectetur ex isto amentium Amantium grege apud Plautum miser ille Alcesimachus Adolescens, *Credo ego (ait) amo-*

Præfat. in
l. 1. Con-
tron.

Plaut. in
Cistella.

rem

rem primū apud homines carnificinam
committunt. Hanc de me coniecturam do-
mi facio, ne foris quaram qui omnes homi-
nes supero, atque antecedo cruciabilitati-
bus animi iactor, crucior, agitor, stimulator,
versor in amoris rota miser exanimor, fe-
ror, differor, destrahor, dissipor, ita nullam
mentem animi habeo, ubi sum, ibi non sum,
ubi non sum, ibi est animus. Habeatne
iste, aut eiusdem insanię quivis alius sa-
tis animi, aut mentis, ut cum Musis &
Diua Sophia ei agere vel libeat, vel li-
ceat? Quare ingeniosè alludens quis-
piam dixit hoc nomen Venus quasi val-
vẽ, id est, vā menti è Græco ad Latinos
originem accepisse, sanctique Patres in
voluptatis familia primam impurę Ma-
tris sobolem animi cæcitatem recensue-
re. Ita esse experiebatur olim Augusti-
nus dum vitam turpiculam viueret.
*Exhalabantur (inquit) nebula de limosa
concupiscentia carnis, & obumbrabant atque
obfuscabant cor meum: neque ethnici
ignorarunt. Plato enim dicebat verita-
tem non oculis corporeis: sed pura
mente adpisci: ac ne videri possit nihil
æquè impedire, atque vitam libidinibus
fœdam, falsasque rerum sensibilibus
imagines: ex quibus errores innumeri
generantur: quare ab his sanandum
esse*

Lib. 2.
Conf. c. 2.

esse animum ad intuendas immutabili-
 lium rerum formas. Sed de his totiusque
 huius capituli argumento fusè atque ex
 professo, quod in Belgio edidi, Lili-
 um Marianum, quem Libellum, quia opi-
 nor non esse in omnibus Academijs, in
 quibus tamen Academicum meum in-
 struo, ex eo huc quædam necessario erāt
 transferenda, præsertim cū ad Salo-
 monem explicandum, remque quam
 tracto, peragendam visa mihi sint non
 modò magis ad manum; sed etiam effi-
 caciora. Atque ut methodo & clariùs
 procedam de pravis cogitationibus pri-
 mum; tum de ore oculisque obscænis,
 denique de periculosâ cum mulieribus
 familiaritate ad Salomonis mentem
 aptè breuiter hoc loco differam.

§. IV.

Cogitationes obscæne.

Imprimis Phariseorum iste inter cæ-
 teros error fuit, sceleris sola conce-
 ptione nihil posse peccari, modò flagi-
 tium re ipsa minimè perficeretur; quæ
 etiamnum imperitæ multitudinis ple-
 rumque est persuasio: atqui rerum tur-
 pium turpi cogitatione animum sædari,
 Deum-

Deumque ipsum, si illa sponte admittatur, graviter offendi didicimus in Salomonis quoque Schola. *Abominatio Domini cogitationes pravae.* Rursum: *Perverse cogitationes separant à Deo.* Denique: *In cogitationibus impij interrogatio erit.* Oportet graue esse piaculum, quod Deus tanto odio prosequatur, ut illius causa hominem procul à se abijciat, atque in iudicium salutisque disceptionem vocet. Phariseorum verò priscum illum errorem, iam pridem Christus suâ limâ correxit. *Qui videt (ait ipse) mulierem ad concupiscendam eam, iam mœchatus est in corde suo.* Ut quid cogitatis mala in cordibus vestris? *Ex corde exeunt cogitationes male, homicidia, adulteria, blasphemie:* quo ultimo loco discimus, homicidam, adulterum, blasphemum eum esse qui flagitium animo admiserit, licet à scelere manus abstineat.

Gen. 12.

Pharao Rex Ægyptius Abrahami uxorem, quam ipsius sororem esse non coniugem crediderat sanè minimè violauit, ac ne attigit quidem, concupiuerat tamen, & licet corpus necdum haberet incestum, iam erat animus obscœnus. eaque impura cogitatio Regi, regnoque tanti constitit: ut non prius numinis vltices iræ remitterent, quàm ille

ille animum simul mulieremque dimit-
teret. Proferantur nunc SS. Patres. *Non
modo morbum: (ait S. Chryl.) sed morbi
radicem euellito: radix enim Adulterij im-
pudica cogitatio.* Et S. Bern. *Sicut vipera à
filijs suis in ventre adhuc positis occiditur:
ita nos occidunt cogitationes nostrae intra nos
enutrita: quia consumunt animam nostram
animo viperino.* Idipsum ratione confir-
memus. non modò corpore constamus:
sed multò magis animâ, quæ hominis
pars est diuinissimâ: animæ porrò par-
tes sunt voluntas & mens, quibus à bru-
tis distinguimur: quare non modò tur-
pe erit & flagitiosum turpiter quid-
quam exterius moliri: sed etiam animo
designare, & velle libidinem. Neque
refert hanc interiorum animi labem
minimè videri ab hominibus. Vider e-
nim is *qui renes & corda scrutatur, eaq;*
*contuetur perspicacissimè, quæ nostris
oculis minimè patent: scitè olim Tha-
les Philosophus rogatus an homo Deum
posset latere: Non potest, respondit; ne co-
gitans quidem.* Imò verò arbitror in sce-
lere perperrato plus quidem nequitiae
reperiri, atque improbitatis: in machi-
natione tamen, & perpetrandi cupidi-
tate plus inesse tum periculi, tum mo-
menti: nam vt è cœnoso fonte aqua
turbi-

Hom. 8.
de poenit.

Lib. de
modo be-
ne viuen-
di ad fo-
ror. Relig.

1. Reg. 6.

Apud
Laërt.

turbidæ promanant, atque ex venenata radice vitium proserpit in ramos: ita ex corde improbo improbitates ipsæ, maximæque deinde flagitia existunt: quod cum in quavis malâ cogitatione locum habet: tum verò maximè in cogitatione improbâ rerum obſcœnarum: statim enim atque res illæ, ut belluinæ sunt atque sensibus obiectæ, phantasmia admissis per sensus turpitudinum simulacris commouerint, mox appetitus in foedissimas illas imagines proruit, easque æquè turpiter amplectitur quasi naturali quodam impetu: tum voluntatem quoque potentiarum Reginam infamis ancillula ad consensum prouocat, vehementerque impellit: donec non raro ipsa tandem, siue propter sympathiam cum appetitu illo inferiore, siue propter confederationem cum facultatibus appetitiuis, dedat sese, atque in delectationem voluptatisque partes discedat.

Cap. 1.

Hęc conceptio est illa, parturitioque peccati, eternæque mortis, quam S. Iacobus commemorat. *Vnusquisque tentatur à concupiscentiâ suâ abstractus & ille-ctus: deinde concupiscentia cum conceperit, parit peccatum, peccatum vero cum consummatum fuerit, generat mortem.* Vulgatum istud S. Hieronymi. *Diabolus serpens est*

In Eccles.
c. 9.

est lubricus, cuius si capiti, id est, primæ suggestioni nō resistitur, totus in interna cordis, dum non sentitur, illabitur: tentationum Diabolicarum initia flagitia sunt. Et ad Eustochium. Nolo (ait) sinas cogitationes crescere, nihil in te Babylonicum, nihil confusions adolescat, dum parvus est hostis, interfice. Quæ cum ita se habeant: ad primos illos omnium cæterarum libidinum fontes obstruendos, operæ pretium erit hic præscribere Amuletum castimonie illud, quod profligandis cogitationibus obscænis nuper est à pio authore in lucem datum.

Epi st. 22.

1. Vbi primùm aduertis dæmonem, cogitationem mox transfer quocunque aliò: cogita de negotijs, de rumoribus, de aliquâ, quam pateris, molestiâ, aut numerosa fenestræ rhombos, tabulati tiggilla. Caue sis frontem contrahere, capite abnuere; sed nec opus est respondere interiùs, non volo, non faciam, non consentio, neque id vulgariter consultum: subinde vt fiat, probo.

Hoc vnum mentem aliò abduxisse, vicisse est. Itaque in hoc totus esto, quò conducit itidem, aliquo mox opere gnauiter te occupes.

2. Si perdurat cogitatio, cruce pollice ad pectus efformatâ Iesum, ac Mariam

R

riam

riam aduoca : dic obiter, ô bone Iesv!
ô clemens, ô pia, ô dulcis Virgo Ma-
ria !

Vel cum S. Thoma Aquinate. Ne fi-
nas quæso Domine Iesv, & tu sanctis-
sima Mater, & Virgo Maria, vt tam im-
mani scelere me obstringam. Maxime
autem senties Virginis auxilium, si quo-
tidianâ prece, Rosario, vel Litanijs, vel
Hymno aliquo, vel sabbathino ieiunio
eam colueris.

3. Motibus prauis compescendis va-
let plurimum labia vel linguam tantis-
per admordere, vngues, manus, ad do-
lorem imprimere, vel alio quouis modo
corpori incommodare.

Iuuat subinde vel solum firum muta-
re corporis: vt stare si confidebas, fede-
re si stabas, si decumbis in latus te ver-
sare alterum.

Si motus persistant, nihil turbare:
non nocet sensus, vbi non est consen-
sus: tantum ne reflectito : sed distine te
cogitatione alia.

4. Si tentatio est importunior, ima-
ginare sub pedibus tuis laxari inferos,
eosque inspicere. cogita fide certum esse,
aut poenitendum esse, si deliqueris, aut
eternum ardendum.

Dic adeò, quomodo possum facere
malum

malum hoc? pròh nimis vesanum est sponte facere pœnitenda, nimis incertum est, dabiturne pœnitere: nimis longum est eternum ardere.

5. Quod si vim pateris vehementius, imaginare coram te Christum cruci suffixum.

Dic ex tempore cum Sancto Bernardo. Deus meus pender in patibulo, & ego voluptati operam dabo?

Quot autem vides vulnera, tot ora esse cogita, quibus te Deus tuus obtestatur, fili mitte cogitationem illam. Fili nonne satis propter te vulneratus sum? siquidem tam vile tibi sit cælum meum, tam pro nihilo tibi sint inferorum supplicia? at non tam vilis tibi sit sanguis meus, & amor meus?

Dic agedum, Deus meus & omnia, Dominus meus & Deus meus. Dic iterum cum Diuo Bernardo, calix quem potasti, ô bone IESU, cogit me, vt amem te; Amo te Deus meus, amabo te Deus meus super omnia in æternum, dehiscat mihi antè tellus absorbens me, quàm offendam te, malo mori millies malo mori.

6. Porro piæ hæ cogitationes omnes ita vsurpandæ, vt potissimum aliò menti traducendæ seruiant; non vt multum

cum malis tuis cogitationibus disputares; quod maxime cauendum. Siquidem cogitationes istae, iuxta nomen suum ut immundae ut sordidae, ut spurcae, ut foedae, ut obscenae vocantur, ita lutum sunt, ac coenum: facile si insistis, inquinant.

Ceterum tanquam à facie colubri, prauarum cogitationum occasionem omnem fuge, fuge; securius est perire non posse, quam iuxta periculum non perissey; ita S. Hieronymus.

§. V.

Os, oculi.

SEquuntur iam os & oculus, duæ ad inflammandam libidinem potentissimæ faces, turpiloquium, & foedarum rerum aspectus, de quibus iam Salomon: *Ne dederis os tuum, ut peccare facias carnem tuam, neque dicas coram Angelo. non est prudentia, ne forte iratus Dominus contra sermones tuos dissipet cuncta opera manuum tuarum. Sermorum impij auditio ad Deum veniet, ad correptionem iniquitatum illius, quoniam auris zeli audit omnia.*

A turpi sermone ad res nefandas prolabi

labi nihil est pronius: appello B. Laurentium Iustinianum: *Cito latum colligit* Lib. de li-
animus superfluitate verborum: ingreditur gno vitæ
enim mors impudicitie per ostium tuum, si c. 5.
turpiter loqueris, si procaciter, si ubi non
oportet. Epictetus verò sermonem lasciu-
 uum fomentum esse libidinis dicebat:
 eamque ob rem Aristoteles, à Rep. dum
 eam optimis legibus effingeret, omnem
 obscenitatem exterminauit, quòd di-
 ceret, ex turpiter loquendi licentia, se-
 qui & turpia facere: his adde (etsi nihil
 grauius sequeretur) per se tamen ser-
 moni inhonesto adhærere labem, tur-
 pitudinem, & veluti pestem teterrimam
 (quæ non tantum in dicentis, sed etiam
 in audientis animum peruadat) horren-
 dumque fœtorem, vidente, audienteque;
 numine turpissime exhalari, quòd gra-
 uissimum censeretur debet: nam si honesti
 viri auribus non pepercisse insignis
 contumelia est: quo loco habebimus
 numinis præsentiam verborum obscœ-
 nitatibus temerasse? credis Deum ista
 nihil attendere, scilicet, aut non curare
 omnino? imò verò videt, & audit, &
 interim cum malum maturuit, seuerè
 vlciscitur, tum per se, tum per Angelos;
 qui cum sint purissimæ, castissimæque
 mentes, non minus oris sordes detestari
 R 3 possunt,

Ex lib.
sent. PP.

possunt, aut debent, quàm immundi spiritus turpi illo cœno oblectentur, Visum istud aliquando ex Eremiticis viro cuidam Religioso è cœtu Ascetarum præstanti. Iuniores feriabantur nonnihil oblectandi animi gratiâ: principio pios inter se sermones, uti par erat, ne otientur, admiscunt, volitant inter hæc Angeli læti, atque alacres, vnaque gestiunt. Verùm statim atque (ut fit facillimè) illi, ad impuriora colloquia defluxissent, boni genij è vestigio vultum obnubilare, mœrere, abscedere interim longiùs: mox Cacodæmones aterrimos porcorum sordidissimorum formâ succedere in locum, ijsque, qui iam sordidè loquerentur, applicare exultim sese, atque volutatim, quasi ad cœnum. Atque hæc de oris obscœnitate hic satis.

Sent. lib.
2. c. 39.

Iam quid de oculis? multa sane congerit Salomon graues ob causas, siquidem à S. Isidoro Hispalensi rectè obseruatum: *Libido tum magis queritur, cum videtur. nam sicut quidam sapiens ait, prima fornicationis, oculorum tela sunt, secunda verborum. sed qui non capitur oculis, potest verbis resistere, sufficit natura ubi liber affectus est.* Miror Quintilianum id quoque vidisse, *Virys, inquit, nostris in ani-*

mm

mun per oculos via est. Celebratur Alexandri in oculorum moderatione continentia, cum enim orbis iste domitor

Basil. de
legend.
Ethnicis
lib.

Darij Imperatoris filias captas in potestate haberet, raro salutabat, neque faciebat vnquam nisi demissis in terram oculis, quasi ab insidioso formæ aspectu magis, quàm ab hoste iam edomito sibi metueret. Neque minus sapuit Isæus ille Assyrius Sophista, qui cum à quodam formosissimam mulierem ostentante interrogaretur, num videretur esse pulchra? acutè respondit, desij ego laborare ab oculis, morbus sanè periculosus, & quidem curatu difficilis, ægritudo illa oculorum: quo si quis laboret, curarique volet, nihil habeo præstantius, quàm istud optimi cuiusdam medici.

Recipe { Ficulnei perizomatis Eux, folium vnum,
Statuæ Salis Vxoris Loth, grana 5.
Plantaginis à Dinâ Sichimis collectæ manipulos duos.
Nocturnarum lacrymarû Dauidis, Vncias duas.

Contunde in marmoreo mortariolo cordis, pistillo crucis Christi, atque inter tundendum influant lacrymæ tuæ,

R 4

vt

ut melior sit compositio; fiat fasciola ex linteo, quo Iudæi Christi oculos velârunt, fiatque pasta ex supra dictis confecta densè satis.

Denique eo collyrio oculos obline, simulque cum sanctissimo viro Iobo, percutere fœdus cum oculis tuis, ne unquam cogites, nequidem de Virgine. Ad Salomonem, id est, ad rem ipsam pergamus. *Non concupiscet pulchritudinem mulieris cor tuum ne capiaris moribus illius, pretium enim scorti vix est unius panis, mulier autem viri pretiosam animam capit.* Forma mulieris lethale telum visu utitur pro ictu, pro scopo te habet: si oculi patent, pates vulneri; caue, aut feriêre, capiêre; nihil est certius, caue: species mulieris basiliscus est. Si videaris, venenum inspiratur, si videas hauris. Denique mulier venefica est Circe fascinat oculos, & dementat. Perge, quid putas scortatrice fœmina vilius? pro frusto panis prostituitur: quid verò fortiùs? venatrix, prædatrix est, pro reti oculos pandit, eo laqueo oculos hominum captat, primùm blando visæ voluptatis latrocinio; mox etiam leones ipsos irretit, & capit. Habes omnia brevissimè, nam alio propero. Sed quid si ad oculorum blanditias etiam verborum

rum

rum aucupia accesserint? audiatur Salomon ipse. *De fenestra domus mea per cancellos prospexi, obseruans scilicet hominum corruptissimos mores, & hem considero vecordem iuuenem, non minùs mētis scilicet quā cordis egentē, omninò insanū, transit per plateam iuxta angulum, & propè viam domus* (putā impudicæ meretricis alicuius) *videsne quā graphicè incipiat lasciuientes adolescentiæ mores describere? fauebat porrò concepto facinori tempus, vesper erat, & nox: lucifugum scilicet semper est vitium; sed libido imprimis: ita obscæna, & mali ominis aues interdū ferè latitant, noctū volitant, ac vagantur: quare Athenienses non laudo, quod Palladi noctuam addixerint, quā veneri potius debuerant. Igitur perditus ille iuuenis, graditur in obscuro, aduesperascente die, noctis tenebris, & caligine quorsum? occasionem captat, reperit: Ecce occurrit illi mulier, ornatu meretricio, preparata ad capiendas animas, tantum ne qua* (vt 70. interpretes explicant) *facciant iuuenem volare corda? auolare, quò autem? in ipsos laqueos, pro illicio & esca ornatus est meretricius, sed qualis illa? garrula, & vaga, quietis impatiens, nec valens domi consistere pedibus suis, insidi-*
dians:

dians: vt quæ iam fit in limine, iam in plateis, iam in viarum compitis, nullo non loco semper in insidijs: nihil hoc animali impudentius, mobilius, perniciosius. Quid plura? pudet referre oscula, amplexus, verborum obscœnitatem. Nec tandem est Comediæ totius funesta Catastrophe. *Irrētiuit eum sermonibus multis, & blanditijs labiorum prostravit illum, statimq; eam sequitur, quasi bos ductus ad victimam, ad Macellum putâ, & lanienam, & quasi agnus lasciniens, & ignorans quod ad vincula stultus irahatur, atque his se compedibus expedire postea ægre potest. Sequitur, donec transfigat sagitta iecur, sedem ipsam impudici amoris, & velut si avis festinet ad laqueum, & nescit iuuenis vecors, quod de periculo animæ illius agitur.* Quàm verò aptè libidinosę mentis adolescens cum agno, & aue comparatur, obiter aduerte. Agnus omnium quadrupedum stolidissimus lupum aut vulpem subinde insequitur, proinde, ac si agno matres essent lupæ & vulpes. Libidinosus adolescens etiam lupos, & lupanaria amat, & quærit. Quid Aues? eę hoc plerumq; est illaqueantur, implicat Auceps fœmineam avem retibus, hæc vt capter, cantilat & garrit, quis mascula aduolat, incidit, perit, ita fit,

fit, etiam cantilenis Syrenularum: Adolescentes incauti capiuntur, & pereunt. Tandem verissimum esse deprehenditur, quod etiam est à Salomone dictum, *Fovea profunda meretrix & puteus angustus, insidiatur inuia quasi latro, & quos incautos viderit, interficiet, amarior morte mulier, quæ laqueus venatorum est, & Lagna cor eius & vincula manus illius.* Animo altè infigendum, quod inde sequitur, *qui placet Deo effugiet illam: qui autem peccator est, capietur ab illa.* Igitur ne attendas fallacia mulieris: fauus enim distillans labia meretricis, & nitidius oleo guttur eius: no- vissima autem illius amara sicut absynhium, & acuta quasi gladius biceps: pedes eius descendunt ad mortem, & ad inferos gressus eius penetrant, inclinata est ad mortem domus illius omnes qui ingredientur ad eam non reuertentur, nec apprehendent seminas vite. Verissimè dictum, amor lasciuus trux Tyrannus, suauia & mollia principio omnia; mox mel in absyneium, oleum in ferrum vertitur. I, & te isti malo crede. Verum ista, quæ ego breuiter perstringo, tu tecum per otium expende.

§. VI.

Familiaritas cum fœminis.

R Estat nunc familiaritas cum fœminis. qui sapere volet Adolefcens, mulierum domos, contubernia, amicitiam fugitabit. Dici nequit, quantum in istis inſit periculi, quod enim Salomon ad extremum monet. *Nunquid poteſt homo abſcondere ignem in ſinu ſuo, ut veſtimenta illius non ardeant! aut ambulare ſupra prunas, ut non comburantur planta eius?* Hunc ergo fili mi, audi me, & attende verbis oris mei, ne abſtrahatur in vijs illius mens tua, neque decipiaris ſenſibus eius: multos enim vulneratos deiecit, & fortiffimi quoque interfecti ſunt ab ea. *Via inferi domus eius penetrantes in interiora mortis.* Quæ etſi ex ijs quæ dicta ſunt, facilem ſenſum atque intellectum habent, placet tamen paucis eadem illuſtrare Sanctorum PP. ſententijs: ut in comperto ſit, quàm hi cum Salomonis mente conſentiant. Facem præferat B. Laurentius Luſtinianus.

Proximus periculo, inquit, diu tutus non erit, per aſſiduitatem facile peccat homo,

Lib. de
ligno vitæ
§. 5.

mo, sapè familiaritas implicauit, sapè occasionem peccandi dedit, & quos voluptas non potuit in primordio familiaritas postea superauit.

Quid verò necesse est (S. Hieronymus iam l. quitur) in illa versari domo, in qua necesse habeas quotidie aut perire, aut vincere, quis unquam mortalium iuxta viperam securus somnos capit? quæ etsi non percutiat, certè sollicitat securius est perire non posse, quam iuxta periculum non perisse. Iam ne nimium credulus præfidus de victoria, audiendus quoque erit S. Cyprianus: Lubrica spes est, quæ inter fomenta peccati saluare se sperat, incerta victoria est inter hostilia arma pugnare, & impossibilis liberatio est flammis circumdari, nec ardere. Difficile quis venenum bibit, & viuet, in hac parte expedit plus timere, quàm matè fidere. Redeat huc iterum Hieronymus. Hospitiolum tuum aut rarò, aut nunquam mulieres terant: ne sub eodem tecto mansites, nec in præteritâ castitate confidas, nec sanctior David, nec Samsone fortior, nec Salomone potes esse sapientior. Memento semper, quod parad. sic colonum de possessione sua mulier dixerit. Quid agam, inquires, aut quò me vertam? nam neque Academiae fyluæ sunt, neque religiosorum hominum claustra, & ego neque eremicola,

aut

Epist. 47.
de vita.

De singularitate
Pericon.

Epist. ad
Nepotianum.

aut ita religiosus sim, vel esse velim. Ego contra primùm velim saltem, vt tu velis esse religiosior, deinde sunt in Academijs Seminaria, & Collegia, in quibus tutiùs habites, denique familiaritatem ne contrahes, abstine à iocis, & verborum lenocinio, non plura quàm opus est, loquere, caue ab oculorum, fixo præsertim, obtutu: quòd si etiam roges: vt quoniam in hoc capite medicum agere cœpi, antequam finiam, vniuersim malo isti curando modum, rationemque præscribam, faciunt ad hanc rem ferè eadem remedia, quæ in corporum curatione adhiberi solent, vti est à rerum harum expertissimo Bellarmino notatum.

De arte
moriendi
lib. I. c. 16

Primum, diæta seu abstinentia, à carne & vino.

2. Missio sanguinis per venarum sectionem, vel vstulationem partis noxiæ, per flagella, inquam, cilicia, humicubationem, & reliquum austerioris vitæ genus.

3. Exercitatio, & inambulatio: nam otio morbi ingrauescunt, itaque inuenit iam animo subire hortum Getsemani, iam atrium Annæ, iam Cayphæ aulam, iam curiam Pilati, aut Herodis, reliquamque viam Christi patientis,

tientis, vsque ad Caluariz iugum eme-
riri : nunc ad mortuorum sepulchra in-
ferre sese, nunc denique viuentem de-
scendere ad inferos, vt ex his mentis
itionibus meditationibusque calentis
febris istius, fœdi ardores restinguan-
tur.

§. VII.

Natationes, Balnea.

FIniebam hoc caput alioque abibam,
cùm ecce redit in mentem, me de
Natationibus, balneationibusque ni-
hildum dixisse: quæ tamen neque in-
frequenter æstiuis caloribus, neque abs-
que castitatis bonorumque morum pe-
riculo vsurpantur. Quare de eo argu-
mento paucula huc attexam, veluti Ap-
pendicis loco. Primùm natationes Ado-
lescentum Academicorum (cum his e-
nim mihi est sermo) planè improbo his
præsertim circumstantijs. Si corpora
nudentur, alijs etiam præsentibus: Si
frequentius fiant, Si in aquis periculo-
sis. Atque hoc quidem vltimum nun-
quam licet, cùm enim vitæ nostræ do-
mini, non simus, eam prodigere priua-
to nunquam fas fuit: atqui periculum
istud

istud vitæ subest non rarò: vt si profundior locus, si vorticofus, si herbarum fibris, lapidum, aut rerum aliarum asperitate fundus sit impeditus, aut non satis perspectus, si frigidius cælum, si pedes, aut crura contrahi, vt fit, & rigescere soleant, aut meri d d timeatur, aut eiusdem generis aliquid: quæ discrimina non vsque adeò esse infrequentia, atque multi temerè existimant, iam pridem vsus, funestissimique casus docuêre. Vidi ego locum, vbi septem non longo intervallo, & ex ijs nonnulli in natando experientissimi, atque (quod patriæ fuit calamitosissimum) è precipuâ nobilitate, vitæ naufragium fecerant, dequæ, vtinam eorum nullus, etiam salutis: paria exempla non rarò alibi visa vel audita: certè vix annus vllus præterlabitur, quo non aliqua, nobilium, ignobilium, peritorum, rudium, istiusmodi funera singulæ Academiæ luxerint: quo experimento liquet plus esse in natando discriminis, quàm narratores vulgò iactitent: istud præterea obseruandum, ex ijs qui periêre, plures fortassis fuisse de eorum numero, qui Delij, & in ea arte magistri habebantur: nimirum confidunt hi sibi nimium, periculaque minùs expendunt, quòd
sepius

sæpius euaserint, atque ita euenit ijs plerumque quod in simili dixit Tragicus, *Sen. Poëta.*
Quem sæpè casus transit, aliquando inuenit.

Est quoque temporis ratio minimè hîc negligenda, sit enim nescio quo pacto: ut quos natandi cacoëthes incessit, tam degant in aquis, quàm anseres & olores, quò natant magis, eò magis lubet, donec semel ita se immerferint, ut nunquam emergant, verùm est hic istud etiam, *quò plus sunt pota, plus sitiuntur aqua:* quantis autem id accidat studiorum detrimentis nemo non videt.

Quòd è tribus primùm initio proposueram, ut animam cælumque proprius tangit, ita valere urgereque debet plurimum, periclitari istic scilicet castimoniam: ijs enim locis pudor omnis, qui castimoniz custos est, statim prostituitur, rectè autem Dion Philosophus, pudorem virtutis colorem appellabat, & ille apud Plautum tanti ducebar; ut *In Bacchid.*
diceret, illum perijisse duco, cui perijt pudor.
 Verùm de eo alibi: nunc pudorem perire, ubi natus, Sole est meridiano clarius: nam ob id pronunciauit Ennius apud Ciceronem, dignam illam homine Christiano sententiam, *Flagitium precipuum est nudare inter cines corpora:*
 S ob

Pontan.

ob eandem causam extant ab optimis Adolescentiæ moderatoribus conceptæ hæ leges. Omnes id caueant, quod coram alijs fieri honestus pudor dissuadet: Nullam sui, vel alterius corporis partem nudam oportere aspici, vel tangi, quam tegere vestibus naturæ iussu solemus: animumque inducant posse in ijs grauius contra Deum peccare, quod ne fiat, & ne ijs inuoluantur sceleribus, quæ dedecoris plurimum & flagitij, & feri perpetuique doloris aculeos in æternum infligerent, apud se constituant nihil vnquam, aut admissuros se, aut animaduersuros, multoque minus si sibi factum sit, dissimulatuos, quin confestim primâ opportunitate, quicquid est, apertissimè ei indicent, cui conscientiam suam regendam tradidère.

Quæ leges ut aliæ plurimæ, ex malis primò moribus natæ sunt, compertum enim fuit multos castitatis laude Angelicos Adolescentes, postquam istarum legum præscripta (quod plerunque fit in nationibus) infringere cœperint, primum turpiculos, paulo post turpissimos euasisse. Non insulsè contra perditum in aquis pudorem ludit nuper quispian.

Quod

*Quod fuit hoc philtum? fueras qui castior
ipso*

Hyppolito, tactis factus es hircus aquis.

Merito igitur tum Scholarum nostrarum, tum ferè benè moratarum Academicarum statuta nationes ob tres causas supra allatas prohibent, reosque supplicijs coërcent, atque seuerè puniunt. At, inquires, medici lotionem suadent: scabiosus es fortasse; non deerunt alia remedia si adhibere voles, quòd si lauandum est, domi vtere calida, si opus: aut (si maius periculum abest) limpidâ, frigidâve: nihil moror. Pergis, an ergo nationem omnem ex hominum usu planè ablegandam censes? ne hoc quidem tam crudè, & tam vniuersim: Scio incidere posse locum & tempus aliquando, quibus natandi ars proffit; vt si nauata futurus sis, aut in periculoso mari nauigaturus: verùm rarò Academico Adolescenti probabile est id euenturum: quòd si probabile sit in eas te angustias casurum, ea seruentur in modo, tempore, loco, quæ prudens conscientia moderator, morumque præceptor rogati præscripserint.

Atque ista quidem, quæ hæcenus dicta, ad omnes pertinent, sed multò maximè ad Parthenicos Mariæ Sodales,

ne alioqui offensam sentiant Virgine-
nem : narrare soleo, cùm res fert istud,
quòd sequitur. E parthenico cœtu vnus
natatum ierat, quo tempore alij in ora-
torio de more aderant, ille natando sub-
mersus est. Miraris miseram illam mo-
riendi sortem, quòd Marianum Clie-
tem malè perire non posse sæpius au-
dieris. Diluit Virgo hoc crimen.

*Ne mirere meum mergi potuisse Soda-
lem :*

*Nam qui sic periit non fuit ille meus.
Scilicet .*

*Cinxerat induti latus optima Virgo
Clientis*

Ut vidit nudum, fugit, & ille perit.

A D C A P E L L V M.

Paràm castum Adolescentem.

L Vpam, caue Capelle.
Hæc, quæ tuos amores,
Ignesque concupiscit,
Et improbè procatur
Lenocinante vultu,
Lasciuiente gestu,

Lupa

Lupa est: caue Capelle.
Lea est, time Capelle:
Vestis licet niteſcat
Oſtro cruenta multo,
De cæde Amaſiorum
Cruor eſt, atroxque ſtrages:
Leam time, Capelle.

Rex eſt; fuge ô Capelle:
Gemmatus ille crater,
Auroque totus ardens
Inuitat ad bibendum;
Merum putes meracum,
Putâ pura mella iures:
Babyloniæ meretrix
Intus tegit venenum.
Necem fuge, ô Capelle.
Caue, time, fuge iſtam
Lupam, leam, necemque;
Iocatur: at iocando
Nocet venus, necatque.

S ;

ORA-

O R A T I O.

Contra Impudicitiam.

Ad Cœlites pudicitiae Præsides.

O Virginum Virgo Maria, ô seminator casti consilij bone Angele, ô vos omnes Sancti, ac Sanctæ, Præsides & Tutelæ Castitatis, adeste. Statis vos quidem supra montem Sion cantantes canticum novum, quod nemo potest dicere, imò nec discere præter vos, qui verè fœlices ac beati Agnum sequimini, quocunque ierit : at nos miseri mortales in hac potissimum primæ ætatis imbecillitate, loco sanè perdifficili ac lubrico periclitamur, quamdiu cum fortissimis squissimisque pudicitiae hostibus certamus. Adeste & nobiscum pugnate. Adestum, tu maximè omnium castissime IESU Virginum sponse, atque nostri huius certaminis supremæ dux & spectator. Continētiam amas & iubes, da quod iubes, & iube quod vis : quantumvis aduersarij imperum vimq;

vimque faciant: non modò admittenda; sed ne cogitandæ quidem turpitudini consentiam. Mallem mori, quam fœdari, mallem ipsos mihi inferos reservari, quàm vt flagitium admittam. Deus qui scis in tantis periculis constitutos pro humanâ fragilitate non posse subsistere: da auxilium gratiæ tuæ, per Virginis Matris, per Angeli mei, per Sanctorum Castimoniæ Præsidium intercessionem, per IESV Christi merita: vt in periculosissima hac arena fortiter consistam, vtque post luctam miserrimæ huius vitæ, felicemque victoriam, reservata pudicis animis in cælo præmia cum castis aliquando consequar. Amen.

Ebrietatis vesania.

14.

Vesani calices quid non fecere:

SYMBOLI EXPLICATIO.

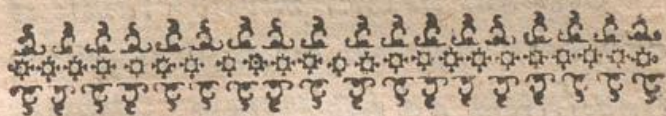
Quodnam hic rursus portentum? Adolescens pampinis frōtem redimitus, thyrsō manum obarmatus, Tigride vehitur, & in suam miser rapitur necem. Quodnā verò est istius insanix carpentum? Dolium pro vehiculo, hem? non Adolescens Academicus, opinor, iste est quispiam: sed Bacchi monstrum, aut certe monstruosus Bacchi nepos.

Hoccine est studium Academiae, hoc philosophi officium? euacuandis calicibus studere? oleum, operam, opes perdere? atqui ut sapiens esses parens te in Academiam miserat;

rat; nō vt infanires. Quid quod
domestici interim genium de-
fraudent suum; vtque te erudi-
tioni ac laudi nutriant, rei fa-
miliari parcunt? cum vino pa-
rentum lachrymas, imo etiam
mistum sanguinem vno eo-
demque haustu impius bibis.

Hens tu, aliquando temet
respice, non vinum: in vitro
quidem flauescit: at iste color
mentitur: in calice gemmeo
meretrix Babylonia pro vino
virus aureum propinat: ita sua-
uius bibitur: pari modo blandē
se in guttur & stomachum
insinuat serpens, statimque in-
greditur; vt totus admissus est,
necat, id cogita, atque vt rectē
viuas ac valeas, gulam iugula.

CA.

CAPVT QVARTVM.

Ebrietatis vesania.

M O N I T V M

Ne Commessator, néve pergræcator : Ebrietatem ingenij, studiorumque pestem ipsâ peste peius fugito.

S A L O M O N.

*N*oli esse in conuiujs potato-
rum, neque in commessatio-
nibus eorum, qui carnes ad
vescendum congerunt. Pro-
uerb. 23.

*Ne intuearis vinum, quando fla-
uescit, cum splenduerit in vitro color
eius, ingreditur blâdè, sed in nouissimis
mordebit ut coluber, & sicut Regulus
venena diffundet. ibid.*

Cogi-

Cogitavi in corde meo abstrahere à vino carnem meam, ut animam meam transferrem ad sapientiam, deviteremque stultitiam. Eccl. 2.

Quicumque his (Ebrietate & vino) delectatur; non erit sapiens. Prou. 20.

Eris sicut dormiens in medio mari, & quasi sopitus gubernator, amisso clauo. Prou. 23.

Luxuriosa res vinum. Prou. 20.

Oculi tui videbunt extraneas, & cor tuum loquetur perversa. Prou. 23.

Qui diligit epulas, in egestate erit, qui amat vinum & pingua non ditabitur. Prou. 25.

Vacantes potibus, & dantes symbola consumentur, & vestietur pannis dormitatio. Prouerb. 23.

Tumultuosa ebrietas. Prouerb. 20.

Cui vae? cuius Patri vae? cui rixa? cui fouea? cui sine causa vulnera? cui suffusio oculorum? nonne his, qui commorantur in vino, & student calicibus epotandis? Prou. 23.

MEN-

MENTIS SALOMONICÆ

INTERPRETATIO.

§. I.

*Quid sit Ebrietas, & quàm turpe
vitium?*

PRæstè vnicuique vitio Cacodæmo-
nem velut Principem ex sacris lite-
ris Sanctorumque Patrum traditione
accepimus. Asmodeum appellat Tobia
Historia eum, qui in libidinis exercitu
imperat: Eum verò, qui ad Ebrietatem
impellit, Clemens Alexandrinus Ven-
tridæmonem appellavit. *His, ait ille* In pædag.
scriptor, qui ad luxum mensarum sunt pro-
pensi, præstè Demon, Helluo Maximus,
quem non verebor Ventridæmonem appella-
re, omnium pessimum ac perniciosissimum:
Cui sanè appellationi fauet Dagon, ce-
lebre illud olim apud Philisthæos Ido-
lum, quod nihil aliud fuisse tradunt,
quam immanem atq; tetrum ventrem,
in quo latens Dæmon pro Numine ce-
lebra-

Contra
psichicos.

lebrabatur : Cuius euerſi Idoli hodieq;
Chriſtiani quidam (quod perpuden-
dum eſt) templa reſtaurant, aras repa-
rant, ſacra reſtituunt, ij nimirum, quo-
rum (vt loquitur Apoſtolus) Deus ven-
ter eſt. *Deus venter*, (inquit Tertullia-
nus) *pulmo templum, aqualiculus Altari,*
Sacerdos Coquus, quibus tota Charitas in
cacabis feruet, tota Fides in culinis calet, tota
Spes in ferculis iacet. Nihil eſſe poſſet his
ſacris magis ſacrilegum, nihilque in
hac impietate magis impium, quàm
quod etiam arridere iam multis cepit
hic genius: adeò vt, qui paſſim occur-
runt offenduntque ebrij homines, ſœ-
ridiſſimas ſuas vomitiones venditent
palam, atque inſaniſſimas ineptias iacti-
tent, perinde ac ſi eo vitio turpiter vi-
cti; ipſi tamen egregiam laudem, & ſpo-
lia ampla reportent. Fecit illud uſus, &
exemplorum frequentia, vt in Acade-
mijs patinarum magis quàm librorum
Helluones, & qui maiori ſtudio calici-
bus, quàm philoſophorum difficultati-
bus euacuandis ſtudeant, facilè repe-
riantur. Quare inſtituendus à Salomo-
ne erit meus Academicus Adoleſcens;
ne in eam ſe ebrioſorum hominum aut
ſocietatem, aut amentiam ab exemplo-
rum quodam æſtu, tanquam tempeſta-
te,

te, sinat adscribi: atque imprimis quid
 monstri sit ebrietas definiendum: ut
 statim ex ipsa notione rei turpitudinem
 apprehendat. Est autem *Ebrietas*, ut
 breuiter dilucideque dicam, *Privatio*
usus rationis ad aliquod tempus, orta ex po-
tu, causâ delectationis immoderatè sumpto
 potestne aliquid esse aut nequius, aut
 foedius? Nam cum hominem Deus ra-
 tione donarit, eaque re plurimum à be-
 stiis discrepare voluerit: Homo ipse-
 met, quam ab alio illatam iniuriam
 egerrimè ferret, ultro ac volens, & qui-
 dem belluinæ voluptatis causâ sibi per
 violentiam rationis usum eripit, seque
 brutam quodammodò pecudem efficit,
 putà porcum, aut suem: imò quod te-
 trius est, Cacodemonem adeò non mo-
 do planissimè inepruit homo ebrius; sed
 abreptitiorum ac furiarum more totus
 insanit & furit. SS. Patres si placet, suis
 verbis ista differentes in medium pro-
 ducamus: Ebrietas dicitur B. Chryso-
 logo rabies voluntaria, inuitatus hostis,
 illecebræ honestatis, pudoris iniuria,
 Mater litium, furoris genitrix, petulan-
 tiæ Mater, quam qui habet, homo non
 est. S. Augustino; blandus dæmon, dul-
 ce venenum, suaue peccatum, quam qui
 habet, seipsum non habet, quam qui
 facit,

Serm. de
 ieiun.

Serm. 231
 de temp.
 2.

Ad sacras
Virg.

facit, peccatum non facit; sed ipse est
totus peccatum. Rursus eidem est fla-
gitiorum Mater omnium, culparumq;
materia, radix criminum, origo vitio-
rum, turbatio capitis, subuersio sensus,
tempestas linguæ, procella corporis,
naufragium castitatis, amissio tempo-
ris, infamia voluntaria, ignominiosus
languor, turpitudine morum, dedecus
vitæ, honestatis infamia, animæ corru-
ptela. Quid porrò Ebrius? Quid? Mon-
strum horrendum, informe, ingens, cui
lumen ademptum; animal rationale si-
ne ratione, viuens sine sensu, & sine vitæ
sentiens, vinum redolens, eructans, vo-
mitans, vultu, oculis, naribus, ore, quod
hausit, exhalans, Quid Ebrius? Chi-
mæra, Populator Cellariorum, dolio-
rum Hirudo, Proteus varius, mutabilis
Chameleon, Polypus multiplex; Om-
nia, præterquam sobrius. Hinnit vt E-
quus, ululat vt Noctua: vt Asinus ru-
dit: vt Vulpes gannit: vt Leo furit: vt
Hircus lasciuit: vt Simia ineptit. Quid
iterum Ebrius? Hydra, animal vigilan-
do dormiens ac somnians, cuius venter
dolum, stomachus guttur totus gula.
Bibendo vocem amittit, colorem va-
riat, ignescit oculis, labijs tremit, fren-
det dentibus, inermis militat, pocula
in

in tela vertit, nudat, labitur, errat: duplicata videt omnia, umbras horret, comitiali morbo correptum putes: ita reluctando, calcitrando, boando inter feruorum, ancillarum, sociorum manus nec sanus corpore, nec animo liber: omnium rerum cognitione ac sensu priuatus domum ad lectum veluti ad sepulchrum viuum cadauer, postquam in saxa & ostia aliquamdiu impegerit, raptatur. His similia docent SS. Patres. Ebrius Hieronymo definitur. Homo viuens mortuus, sepultus. Basilio Idolum & simulachrum gentium, oculos habens & non videns, aures habes, & non audiens, manus habens & non palpans. Chrysostomo, Mortuus animatus, Dæmon voluntarius, morbus veniam non habens, ruina excusatione carens, commune generis nostri opprobrium. Denique Ambrosio, homo mente titubans, oculis lippus, linguâ balbutiens, voce cespitans, pallidus ore fetens halitu, stertens, dormiens, clamās, dimicans, & si quando confurrectum fuerit, stare non valens, gressu vacillans & ad terram defluens. Satin? imò plusculum, quàm oportuerat pro vestibulo. Salomonis iam monita excipiamus.

Noli esse in conuiuijs potatorum, neque in

Epist. 83

Hom. 14.

Hom. 1.
ad pop.Lib. de
Elia &
Ieiz.

T

com.

*commessionibus eorum, qui carnes ad
vescendum conferunt. Ita fit, celebrantur
symposia, abducunt socij omnes in
commune è canistro ac penu, rem om-
nem exponunt, tum commessantur,
pergræcanturque: perniciosa societas!
nam imbibuntur quævis vitia facile à
socijs, hoc flagitium facillimè. Cave
igitur; at inquires, quid ibi cauendum?
Iucundum & volupe est, vitrum vino
coloratum coronamque vel intueri. *At
ne intuearis vinum, quando flavescit; cum
splenduerit in vitro color eius: aut (ut He-
bræa habent) cum dederit in calice oculum
suum: ingreditur blandè: sed in novissimis
mordebit ut coluber, & sicut Regulus vene-
na diffundet.* Ea est vini pellacia; perspi-
cace ac viuido suo colore perterrita;
tuque si vel modo splendorem eius
dūtaxat aspexisti, etiam si necdum hau-
seris, iam perijsti miser. Aiunt enim
eos, quibus oculi sunt vinacei, id est,
igneè rubentes, plus virium habere ad
fascinandum. Eiusmodi oculos vinum
habet; suo aspectu potenter fascinat, di-
rè inficit. Ergo ut placuit color, accipi-
tur vitrum præ manibus, ori apponi-
tur, vinum ingreditur blandè, quādiu e-
nim percolatur, palato arridet & delinit
fauces. At quid sequitur? *In novissimis
mora**

mordebit ut coluber, venenum diffundet ut
Regulus: apud Chaldaum interpretem
 (pro coluber) *sicut Aspis apud 70. sicut*
Ceraſtes. *Regulus* nocentiſſimum ſer-
 pentis genus eſt, frutices lædit vel ſolo
 afflatu, herbaſque ipſas exurit, ſaxa dif-
 fringit: tanta viſ malo eſt (ut Plinius
 obſervauit) neque minus tamẽ ebrietas
 omnis virtutis viriditatem depaſcitur,
 animoſque quantumvis ab indole acres
 emollit & frangit. Iam vero *Aspidem*
 alterum illud ſerpentis genus, vbi ex-
 canduerit, aiunt venenum ſcilicet dif-
 fuſuram, potiſſimum in hominis caput:
 vbi eſt arx iudicij, & conſilij curia; id
 verò etiam ebrietas facit. Hominis
 mentem inuadit; & poſteaquã hoſti-
 liter occupauit, toxico dementatam agit
 in furorem ac rabiem. Denique, quod
 Plinius ſcripſit de *Ceraſte*, huc etiam
 quadrat: Serpens ille duo velut cornua
 gerit, & vtroque ſimul virus inſpirat:
 ita vinum duobus quaſi ſpiculis arma-
 tur, non enim alijs modò: ſed ipſi etiam
 ebrio nocet; Corpus ſimul animumque
 inſicit, conficit. Vinum (inquiẽs) igitur
 venenum eſt? planiſſimẽ. Si enim (quod
 rectẽ pridem eſt à S. Ambroſio pronun-
 ciatum) quicquid nocet, venenum eſt:
 cùm vinum tollat ſenſus, viſcera exurat,

Alb. Mag.

C. r. de
El. &
Ieiun.

somnum infestet, caput diuexer; Etiam maiorem vim vini oportet esse, quam veneni.

§. II.

*Ebrietas maximè inimica
Sapientiae.*

VErùm, quod idem Ambrosius aliquando dixit; nulli æque rei ebrietas venenum est atque Sapientiae: id eum aduerteret Sapiens. *Cogitavi, inquit, in corde meo distrahere à vino carnem meam: ut animam meam transferrem ad sapientiam, & deuitarem stultitiam. Nam quicumque hac delectatur, non erit Sapiens; sed sicut dormiens in medio mari, & quasi sopitus gubernator amisso clauo: neque sane longe à se abeunt vinolentia, violentia. Præterea his adagijs nil iam vulgarius, Pinguis venter tenuem mentem minimè gignit. Sapientia non natat in humido. Anima sicca optima atque sapientissima. Nimirum sicut oculus humore hebescit, solemque per aërem humidum intruens non splendidum, sed dubiâ luce & sub obscurum aspicit: ita mens humore nimio oppressa aciem vimque suam amittit, neque veritatem ipsam assequitur.*
Hinc

Hinc S. Augustinus sobrietatem ingenuarum artium procreatricem & magistram appellat, ebrietatem verò ingeniorum pestem: Optimè; nam hoc ipsum est ebrietas vitium tollens mentis oculos, memoriam perturbans, ingenium hebetans, iudicium pervertens: necessarium enim est corpore per immodicam potionem onusto illam partem animi, quæ mentis & consilij particeps, fumis atque halitibus crassis, qui è stomacho sursum in caput feruntur (vbi velut in officinâ vim omnem suam ratio exercet) sopiri atque plurimum hebetari. Sapienter igitur Salomon, cum Sapientiæ esset amantissimus, vino sibi ipse interdixit, alijsque suo exemplo significatum esse voluit, eum, qui vino delectaretur, sapientem esse non posse: Quin (hæc enim ipsius similitudo est) quemadmodum in medijs oceani procellis, si gubernator dormiens aut sopitus est, clauum elabi sinat, nauem & ætosque omnes in summo discere versari necessum est: ita si semel ratio, quam Deus homini ad corporis atque animæ pericula auerrenda concessit, ebrietate sopita & victa indormierit, miserrimum necessariò consequitur naufragium, non modò rationis; sed

2. Polit.

cæterarum quoque facultatum, quæ comparandis scientijs adminiculantur atque deferuiunt. Audiantur de eadem re è celebri Philosophorum, Oratorum, Poëtarum choro viri primarij. *Sub passione temulentia*, inquit Aristoteles, *homo patitur iudicij detrimentum; facit ea quippe hominem ignorantem, impeditq; consilium rationis, mentisq; oculos omnino perstringit.* Accedit Cicero, *Nimio*, ait, *cibo ac potione distenti, mente uti rectè non possumus.* Et Horatius.

2. Sat. 2.

Corpus onustum

Hesternis vitijs, animum quoque prægrauat una,
Atque affligit humo diuina particulam auræ.

Certè Boëotos ideò omnium maxime bardos stupidosque omnes vituperant, quòd se dapibus, vinoque infarcirent. E contra Ægyptiorum sacerdotes laudantur ab Astrologiæ scientiâ, quòd rerum causas, & syderum motus contemplaturi biduo triduove ante nihil gustarent. De Lacedæmoniorum verò pueris istud accepimus: decimo quoque die Ephoris sanctissimo morum senatui se sistere; eosque, qui pinguiores viderentur plagis benè mulctari solitos: Adeò istic dedecorosum habebatur corpus

corpus attulisse obesum. Atqui videas nunc in Christianis Academijs ô pudor! Adolescentes non modo obesos, sed etiam deformes, immanesque amphoras, ut quod olim de Bonelo est iactatum, *Amphora est totus, ut bibat*, & apud Rhodios *Amphora est Xenagoras*, in istos sine iniuriâ iactari possit: nisi malis Claudij Tiberij Neronis nepotes appellari, quem ob bibacitatem Romani falso ioco Calidium Biberium Neronem olim vocitarunt. Non sunt Academici illi de Lycæo: sed de Lyæo, neque Philosophi omnino; sed de Epicuri harâ, quorum non hominis, sed pecudis ea est vox: *Edamus, bibamus, post mortem nulla voluptas*. Ecquid istud rei est? & quorsum tot in Academijs Gurgustia, ganeæ, popinæ, Cauponarum tabernæ? Diogenes ille Cynicus Maronæ aliquando agens cum ganeonibus iactavit se posse certò dicere, ad quemnam locum vrbis spectaret; quantumcunque facie, atque adeò oculis velo obductis nihil videntem, in alias atque alias plateas vicosque abducerent. Illi igitur vultum primò Diogeni obuehlant, tum cum circumducere cœpissent, rogant; quonam iam spectaret? ad cauponam, inquit Diogenes: abducunt de-

Canisina.
in symb.

inde aliò, & quonam nunc inquirunt?
Ille, etiamnum ad cauponam, ait: idque
sæpius, cùm fecissent illi & hoc sæpius
idem respondisset: erras, subiiciunt, er-
ras Diogenes; Cauponæ nullæ sunt vbi
ais esse. Tum Diogenes, vestra vrbis
omnes domus, O Maronæi ciues, nihil
sunt aliud, quàm popinæ: ita vos dies
noctesque in singulis domibus licenter
pergræcamini. Ridiculè dictum à Cyni-
co: sed mordaciter, & falsè. Atque vti-
nā eodē modo non peccaremus? quot in
Academijs hospitia & domus, homi-
num præsertim vulgarium, tot ferè re-
perias caupones & coquos, coctores &
decoctores, tot, inquam, caupones &
potatorum tabernas, in quibus cereui-
siæ & vina coquuntur, decoquuntur eo
maiori temporis studiorumque dispen-
dio; quòd domo abeundum non sit, vt
madeas, & quòd heri, heræ, domestici,
socij volentem nolentem in eam tem-
pestatem abripiant, aut certè domo ex-
pellant; nisi vnà cados & cyathos ex-
haurias. Quippe qui simul liguriant, &
ex alienis mensis ac damnis victitent.
Atqui in cauponâ bibere & comesse ne
frugi quidem hominem sustinere dice-
bat Isocrates: Arcopagitæ verò vetue-
runt ad Arcopagum accedere, qui in
cauponâ

cauponâ pransus esset. Vbi estis secures
sacræ, & senatoriæ curules? hîc opem
vestram ego imploro. Romani olim
creatis Ædilibus voluerunt, vt popinæ
omnino totâ vrbe tollerentur: quod
eæ plurimum moribus officerent. Clau-
dius quoque Imperator cauponarias of-
ficinas aliquando euerti iussi; quod sub
Cajo Caligulâ ciues eò ad luxum con-
fluere consueissent: quâ ex re Resp. plu-
rimum nocuenti acceperisset, quasi om-
nis nequitia lustratarnæ essent. Idem
vos agite legibus, pœnisque constitutis
sacro sancti Academiarn Consules &
Præsides, quibus curæ & cordi Adolef-
centum non modò studia; sed fortunæ,
incolumitas æternaque salus: quæ om-
nia cauponarum domesticarum istâ
multitudine atque frequentia frequen-
tissimè periclitantur.

§. III.

§. III.

Ebrietas luxuriæ parens.

NEque verò sapientiæ tantum hostis est ebrietas; sed ceterarum quoque virtutum Expultrix ac vitiorum quidem omnium parens & Altrix, sed luxuriæ atque libidinis maximè. Alphonsus Arogorum Rex rogatus, cur adeò sæpè ac vehementer ebrietatem infestaretur, *Quia furorem, ait, & libidinē ebrietatis filiam esse haud ignoro.* Excipe oraculum. *Luxuriosa res vinum oculi tui videbunt extraneas, & cor tuum loquetur peruersa.* Vino calens cor soluitur in iocos primum; mox in lasciuiam; postremò in omnis generis obscœnitatem. Quare primos Christianos sanctissimis exemplis instruens Apostolus. *Nolite, inquit, inebriari vino, in quo est luxuria.* Et S. Hieronymus sacras Deo Virgines hortabatur, ut vinum pro castitatis peste fugerent. *Si quid, ait, in me posset esse consilij, si expere creditur, hoc primum monito, hoc obtestor, ut sponsa Christi vinum fugiat pro veneno.* Hæc aduersus Adolescentiam prima arma sunt Daemonum. Non sic auaritia quatit, inflat superbia, delectat ambi-

Ephes. 5.

Ad Eustoch. Epist. 22.

ambitio: facile caremus alijs vitijs: hic hostis nobis inclusus est, quocunque pergimus, nobiscum portamus inimicum. Unum & Adolescentia duplex est incendium voluptatis. Quid oleum flamma adijcimus? Quid ardenti corpusculo fomenta ignium ministramus? Similia Adolescentibus vniuersim L. 2. c. 2.
prescribit Clemens Alexandrinus in suo Pædagogio. Feruenti, inquit, etati vinum infunditur, ex quo agrestes immanesq; appetitiones, ardentesq; cupiditates, & mores ignei incenduntur: Excalefacti enim Adolescentes intus euadunt propensi ad libidines. Opinor non alia causa Romanos olim, quod Ælianus scribit, vinum quoque Adolescentibus vsque ad annum trigessimum ademisse: ne scilicet Adolescentiæ estuantis vitio iam incalescentes aucto incendio plus nimio in lasciuiam effrænescerent. Verum quid hic commentario longiore vtor? cantatur pridem in triuijs, Sine Cerere & Baccho friget Venus. Non ex squilla, rosa nascitur aut Hyacinthus. Venter cibo & potu æstuans cito desumat in libidines. An Martial.
exempla etiam fortasse ex me requiris? Agedum quid Sodomitas in nefarium crimen impulit? Quid Loth quem Sodomæ contagium minimè attigerat, duorum incestuum turpitudine exposuit? Ex Hiero.

suit?

suit? Quid denique Sampsonem in perditos Dalilæ amores impulit? *Luxuriosus Ebrietas, &c.*

§. IV.

Ebrietas opes ingentes perdit.

SEd non animis modò belluinum illud vitium nocet, neque prudètiā tantū, rationemque & præcipuum adolescentiæ decus castimoniam eripit. (vt de cruditatibus, morborumque cæteruis, quas agminatim ductat, taceam) etiam opes ac fortunās planissimè euerit. Occurrit hīc rursus Salomon. *Qui diligit epulas in egestate erit: qui amat vinum & pinguia, non ditabitur.* Quid clarius? faciem id præfert huic eiusdem paulò obscuriori sententiæ. *Vacantes potibus, & dantes symbola, consumerunt:* redacti nimirum ad inopiam extremam, atque ita *vestiuntur pannis dormitatio:* Ebrietas, inquit, quæ soporem somnum & somnia ebrio conciliat, tandem rediget hominem ad viles pannos, quibus vix tegatur dormiens. Ex textu Hebræo clarissimè istud efferri hoc modo posset. *Bibax & sdx pauper efficitur, & scissuras faciet induere,*

duere, somnum & somnia immittens ebrietas. Imo senes æquè dilucidè ebriosorum calamitatem illam expressere. *Ebrius & scortator mendicabit, & induetur disruptis ac laceris omnis somnolentus.* Posset huc ex iisdem afferri, quòd superius allatum est, *Luxuriosa res vinum*: ita enim illi reddunt, *Res prodiga est vinum*, quippe homines prodigos opum fortunarumq; suarum, atque ad eò mendiculos efficit. Quid enim aliud ex assiduâ comporatione expectes? Ridiculè more suo olim Diogenes Cynicus, qui præteriens cuiusdam vinolenti domum vendibilem præstitutam: *Sciebam*, inquit, *domum istam vino ebriam Dominum euomituram; iam eructat.* Infinitum esset referre, quàm multi integra patrimonia cum face ebiberint, obligauerintque in popinis, eoque modo usque ad restim deuenerint. Instar omnium est prodigus ille Euangelicus, qui non modò dissipauit omnia bona sua viuendo luxuriosè, sed ex comestationibus, scortationibusque eò tandem ærumnarum paupertatisque est adductus; vt inter porcos iacere nudus, squalere, famere cogeretur. Quo pertinent illæ benignissimi parentis plenæ commiserationis voces. *Ite citò, præferre stolam primam & vitulum*

Apud
Laure.

Canis. in
officin. de
Gula.

lum saginatum occidite: stolam enim tegendo corpori, cibos tollendæ fami apparari adferriq̃ue iubet. Prodigio huic persimilis fuit quidam Callias apud Athenienses, homo ita inops ac miser; ut bonis omnibus bibendo absumptis etiam in frigore nudus incederet: illum cum viderent ciues; *Hic* (inquirebant) *à vino deplumatus est, cui ne obolus quidem supersit ad emendam restim.* Ita fit homines eiusmodi perditos nemo ope, stipe, ac ne commiserationis quidem solatio dignatur, fitq̃ue non rarò ut ob furta, cædes, aliaque scelera, quibus post extremam inopiam, se dedunt, ad malam tandem crucem deueniant.

Vidi ego non rarò etiam in Academijs opum paternarum eiusmodi obliguritores, ac profusores: familia tota famet, sirit, depellendæq̃ue ærumnæ studio sudat dies ac noctes, & ne sic quidem in mensa aut splendet salinum, aut caseus fatis suppetit: Allia esicant domestici, frigidam bibunt. Quid filij familias in Academiam missi? parentes abs se abire permiserunt, ut partâ eruditione ad publica munia prouecti missellam familiam alerent, sustentarent saltem, eaq̃ue spe propè victu necessatio abstinent: at isti contrà, etsi mediocres
fortunas

fortunas habeant, impijssimè agunt, conuiuantur, comessantur, dape & potu sese ingurgitant: atque ita se suosque funditus perditum eunt: indignum facinus! alij verò, qui nobili genere nati atque ampliter educati, nummati locupletioresque sunt; ita omnem ingenuitatem seruilium hominum societate amittunt: vt crumenis corrugatis iam atque exsiccatis sericas vestes auro, argento, gemmis preciosas vel apud fœneratorem deponant, vel pro nihilo diuendant; ne æra miscendæ ebrietati desint. Porro horum hominum vix vllum resipiscere reperias, *Donec deceptus, & inops, nequicquam fundo nauis suspiret in imo*, Donec fœdissimum, inquam, amplissimarum opum naufragium fecerit: cui si iam ad infima quæque deiecto & ad meridianum solem in mendicantium hominum turba apricanti Plato occurreret, aspergeret acetum & salem, quod simili ex causa Athenis olim fecisse proditur. Cum enim Iuuenem Nobilem, qui locuples patrimonium helluando absumpserat ante Pandochij foras cibarium panem edere, & aquam bibere conspexisset: ita fertur alloquutus. *Si tali moderatione in victu fuisses usus antè,* non iam præ foribus; sed in palatio pran-

pransitares. Diuinus ille philosophus
probris excipiendos putabat eos, qui se
in eam tempestatem sponte demergūt,
ex qua vix nudi, & cum tabellâ emer-
gant: Ego etiam plagis aut maioris
ignominia notâ dignos censeo. Certè
apud Græcos (credo cum apud eos per-
græcationes nondum increbuisse) lex
olim in turcones & ganeones fuit, ut
qui potatione decoxisset, maiorum suo-
rum monumentis supremi honore fu-
neris priuatus in loca, in quibus ciuita-
tis sordes essent congestæ, insepultus,
inhonorusque abijceretur. Porro et si
multa ingentiaque sint damna, quæ ab
ebrietate proficisci docuimus, tolera-
bilia videri possent, nisi ad cumulum
rixæ deinde, vulnera, cædes accederent.
Accipe Salomonem.

Alex. ab
Alex. l. 6.
c. 18.

§. V.

*Ebrietas rixas, vulnera, cædes
parat,*

C*ui va, cuius Patri va, cui rixæ, cui
fouea? cui sine causâ vulnera. cui sus-
fusio oculorum. nonne his, qui commorantur
in vino, & student calicibus epotandis? ni-
hil Baccho, Bacchantiumque choris,
chor-*

choreisq̃ue truculentius; Taurinis cornibus horribilis Deus iste sæuit, furit, insanit totus: hinc Mœnades & Orgia; hinc Thyrsi & frondosæ hastæ; hinc in risu lachrymæ, & confusus mero cruor. Id repetitum Salomonis *Væ* importat, omne scilicet calamitatum & infortuniorum genus, non filijs modo; sed præterea Parentibus; quos, quia filiorum intemperantiam non coërcuerunt, luere vnà par est, atque calamitatum communione illachrymari. Primùm ergò *fouere* & spontaneæ prolapsiones: ita ebrij nullo licet impellente passim vacillant atque procidunt; postea aliæ *foueæ, fossæ*, inquam, sepulchrales: in quas temulenti scissis immodico potu vitæ staminibus præcipites ante ætatem ruunt. Minus malum est *suffusio oculorum* & quædam aciei hebetudo: timenda magis *vulnera*, quæ nulla ex causâ ac temerè tum alijs tum sibijs plerumq̃; ebrij cœcâ insaniâ infligunt. *Vno die* (inquit S. Ambrosius) *bibunt multorum dierum labores*, de ebrietate ad arma *con-
surgunt*, calicibus tela succedunt, pro vino sanguis effunditur: & ipsum sanguinem vina fuderunt. Quid enim? furor arma ministrat, & pro telo est, quicquid primùm occurrit. Tristissimæ, exq̃ue infinitæ
V sunt

De Eli. &
ieiunio.
c. 12.

sunt in hoc genere tragœdiæ: non dicam vrbes sæpè sæpius ciuibus ebrijs captas, exercitus ebrios relictis armis fusos, fugatos, gentes alioqui bellicosissimas vino, primum victas hostibus, deinde post terga manus vinciendas præbuisse; quæ res Turcas mouit: ut sub capitali pœnâ sibi vsum vini interdici vellent, quam eam olim legem etiam Cretenses & Lacedæmonij suis militibus edixerant priuatas tantum aliquot clades hic ego recensebo.

2. Reg. 13.

Judith. c.

13.

Epist. 83.

Amnon, Dauidis infauſta proles, temulentum in ipſo conuiuium Abſalonis fratris parricidiali ſcelere peremptus. Hoſernes quoque cum vino & ſomno ſepultus iaceret, fœminæ ſanctiſſimæ armatâ manu fœtentem mero animam exſpuit. Alexander ille hominum opinione Magnus Clytū non ſibi fidelem minus, quàm charum inter epulas tranſfixit, redditique ſenſibus & facinore cognito, mori voluit, certe debuit Senecæ grauiffimi Philoſophi iudicio.

Cambyſes Rex Perſarum ebrius factus fratris ſororiſque impiſſimo fuſo ciuore primū manus infecit, moxque ne duarum cædium reus alieno enſe caderet, ſuus carnifex exſtitit. Funèſtum ſane ebrietatis exemplum, quod apud S. Au-

S. Augustinum legitur. Hipponensis
 ciuis filius temulentia Amens vno die
 matrem prægnantem oppressit, foro-
 rem vnam violare tentauit, duas lethali-
 ter confixit, demùm ne quid in fami-
 liâ esset intactum, patrem occidit: neq;
 verò ebrijs ipsis parcit aut indulget
 ebrietas; quos enim primùm diris innu-
 merisq; morbis dilaniat atque decer-
 pit, non rarò postea perimit, atque fre-
 quenter etiam ex improviso ac repente
 iugulat. Infinita huc sunt exempla, sed
 quia quotidiana viluere, minusq; fe-
 riunt: diuinæ vindictæ supplicia de
 ebrijs sumpta, duo triaue commemora-
 bo, quæ truncos aut saxa commouere
 atque effringere possint. Viri duo no-
 biles eâ pactione inter se conueniant:
 vt vino adusto se eousq; ingurgitarêt,
 dum eorum alter suffocaretur: siquis
 prior se mensaurgeret, in eum dæmo-
 ni ius & potestas foret: hac lege bibitur,
 resq; agitur vtrimq; strenuè: hæte-
 nus comœdia; nunc in vltimo actu tra-
 gœdia. Dæmon locum ingreditur velut
 Thyestæus histrio in theatrum, & (vt
 tam breuiter dicam, quàm ei ò pera-
 tum est) è vestigio vtriq; ceruicem
 frangit. Recentius est atque horribilius
 hoc alterum. Anno 1595. Dominica ante
 V 2 qua-

Apud Pers.
 Thyr. p. 1.
 c. 19.

Micha. ab
 Isselt. ad
 an. 1585.

In Merc.
 gallic. l.
 12.

quadragesimam in vrbe Baccharach ad Rhenum sitâ, Mulier prægnans maritum hominem perditum in popinâ more suo cum ganeonibus helluantem plurimum conata fuerat ab improbo loco & flagitio reuocare: at ille, abi, (inquit) & mox quidem, si sapis, cum tuo viuo Dæmunculo, quem vtero gestas: proripit se illa: quid enim ageret? vix domi erat, partim mœrore, partim cruciatu obstetricante, ante tempus partum effundit monstrum horrendum, informe, ingens. Visitur humi supernè homo, ab vmbilico ad imum vsque serpens, caudam trahens tres vlnas immanè lōgam. Sub noctem Maritus inani crumenâ, pleno abdomine reuertitur, limen vix benè transilierat, homo serpens insilit, spiris implicat, & tot morsuunculis, punctiunculisque venenatis confodit: vt perimar. Quid deinde? Puerpera eo spectaculo perterrefacta horrore simul ac luctu extinguitur. Quid postremò? Monstrum, quod ad vindictam de ebrietate sumendam in proscænium prodierat, velut personâ reque peractâ, viuere esseque desijt.

Tom. 2.
disqui.
Magic. l. 3.
p. 1. q. 7.

Tertium, quod totidem pœnè verbis ex Martino Deltio attexam, nescio an non sit vtroque illo exemplum horribilius,

lius, atque admirabilius castigatæ à Deo
 temulentia, sociæque libidinis. Tres
 ganeones & scortatores palmarij toti-
 dem cum scortis (suum cuique erat, nec
 ullus aderat pudor) simul helluabantur,
 libidinabantur. Quadam die vnus, qui
 minùs sceleratus; Sat, ait, Baccho libi-
 dinique datum, Deo gratias saltem:
 Ego verò, subinfert alius procacior,
 Cacodæmoni gratias ago, & agendas
 censeo, cui operamur: cum risu mensa
 tollitur, abitur in cubicula: singuli cum
 meretrícula vix decubuerant; Ecce tibi
 ianuâ per vim reſeratâ in Triclinium
 Dæmon Magni, atri & trucidis viri spe-
 cie, habitu venatorio (& cum eo coqui
 duo paruuli) obambulat, & lectos cir-
 cumſpicit toruo vultu, deinde horrendâ
 voce: vbi qui mihi gratias egit? adsum,
 referam. Lecto abſtrahit pauitantem &
 fermè præ metu animam efflantem.
 Traditur coquis, iubetur inſigi veru
 & luculento igne probè aſſari. Parent
 promptè, aſſatur inſelix, emoritur ipſe
 planiſſimè: cæteri autem ferè præ for-
 midine: aſſi corporis nidore locus im-
 pletur. Demùm Tartareus venator ad
 ſuperſtites ſubſtragulis trepidantes, vix
 viuos; digni vos etiam, ait, pari ſuppli-
 cio, neque deſt voluntas mihi, veror vi

maiore: inuitus moneo, resipiscite, sic disparent larvæ; nec tamen his alijs animus redijt, vel vox: nisi clarâ iam luce: vbi surrexêre, socium mortuum inueniunt, & (ne visum inane putes) planè assum. Nihil posset adferri tristius aut dirius; si dum hæc legis, non sapias, depositus es.

Neque vero cuiquam difficile erit posthæc ex ijs pœnis, quæ in viuos diuinitus sunt decretæ, colligere supplicia, quæ post mortem ebrijs hominibus à Deo reſeruantur. Quare lubet hic cum vate Iſaiâ exclamare, vti in tragico exitu solet. *Va qui potentes estis ad bibendum, qui consurgitis ad Ebrietatem ſeclandam, & potandum vsque ad vesp̄eram: ut vino æstuetis. Va qui potentes estis ad bibendum, & viri fortes ad miscendam ebrietatem.* Quorsum verò vā istud repetitum? magna dubio procul ingruet calamitas.

Iob c. 21. Quænam illa? nimirum quod à Iobo viro sanctissimo dictum, *Ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt.* Potatur istic è ferreo poculo frigidum & calidum sulphuris, inquam cum niue stygiâ flammæ. En tibi Regij Psaltis vaticinium. *Ignis & sulphur, & spiritus procellarum pars calicis eorum.* Instar omnium sit Diues ille Epulo, qui viuens quoti-

Psal. 10.

quotidie splendide epulabatur, post mortem sepultus est in inferno æternâ siti inter flammâs cruciandus, cui vel tantillum aquulæ ardore mitigandos denegatum, quantum extremi digiti intinctu propinari posset. Finirem hic, nisi datâ per Isaiam paulo antè citatum occasione, reque ipsa postulante, de ijs, qui ad æquales haustus prouocant, certantque verbum mihi faciendum esset, antequam caput hoc concludam, dicam verò istud breuissimè: neque sanè multis opus, barbarum illum morem, sacræ literæ, SS. Patres, ratio & Deus prohibent, insectantur, condemnant. Prohibet Ecclesiasticus, *Diligentes in vino, ait, noli prouocare: multos enim exterminauit vinum.* Minas etiam Habacuc Propheta adiunxit. *Va qui potum dat amico mittens fel suum, & inebrians.* Imò S. Hieronymus *Va loco* pro-
Cap. 31.
Cap. 2.
 uerbiorum superius citato repetitum existimat intentari propriè ijs, qui calicibus euacuandis se mutuò velut ad nobile certamen prouocant asseritque id esse imprimis ipsi vitæ iniuriam inferre: deinde genus videri latrocinij crudelissimum sub amicitiae symbolo vitam alteri eripere, aut quod etiam scæuius est, animum perimere. Audiatur

Serm. 23.
de tempo-
re.

nunc S. Augustinus. In conuiuijs suis irri-
dent eos, qui minus bibere possunt, & per
inimicam amicitiam adiurare homines non
erubescunt: ut potum amplius accipiant,
quàm oportet: qui enim alterum cogit: ut
se plus quàm oportet bibendo inebriet, minus
malum esset ei, si carnem eius vulneraret
gladio, quoniam animam eius per ebrietatem
necaret. Post multa ita concludit. Qui-
cunque me audire contempserit, & ad bi-
bendum pronus fuerit, vel in conuiuijs suis
alios adiurare vel cogere voluerit, & pro se,
& pro illis in iudicio reus erit. Verùm
triumphat in hoc argumento S. Am-
brosius, omnemque illam foedissimo-
rum certaminum infamiam graphice
depingit, atque acerrimè insectatur.

De Elec. &
leui. c. 13.

Primo (inquit) minoribus poculis, velut
velitari pugna, præluditur. Ubi recalere coe-
perint, poscunt maioribus poculis, feruor in-
ardescit. Deinde precedente potu longius, &
contentiones diuersae, & magna certamina
quis bibendo praecellat. Nota grauis si quis se
excusat, si quis temperandum forte vinum
putet; & hac donec ad mensas perueniatur
secundas. At ubi consummata fuerint epu-
la; putes iam esse surgendum: tunc de inte-
gro potum restaurant suum: tunc inchoare
se dicunt: tunc deferuntur phialae: tunc ma-
ximi crateres, quasi instrumenta bellorum.

Ac

Ac ne immoderatum hoc arbitreris, mensura proponitur, certatur sub Iudice, sub lege discernitur Agonotheta: illic furor est stipendium, debilitas victoria, premium culpa. Quoniam verò isti æqualium, inæqualium haustum prouocatores, & coactores nequitiae suae obtendunt amicitiae velum, aiuntque inurbanos & parum amantes habendos: nisi, quem ad conuiuium inuitarint ad istam insaniam adegerint: Araneæ exilem illam telam idem S. Ambrosius paulò post omnem facile retexerit. *Nec vos, ait,* Cap. 14. *excusamini, qui vocatis ut Amicos, ac emittitis ut inimicos: quanto melius in terram tua vina fudisses: quid te delectant damna sine gratia? rogas ad incunditatem, cogis ad mortem: inuitas ad prandium, efferre vis ad sepulchrum. Cibos promittis, tormenta irrogas, vina prætendis, venena suffundis. Addi etiam his possent stragemata, fraudes, ineptiae, quæ in istis certaminibus quotidie nouis artibus excogitatis adhibentur: nisi me breui finitum spondissem. Porro quid à ratione magis abhorrens, imò quid ab humanis moribus magis alienum, quàm regulam bibenti, non rationem ipsam, non honesti aut decori leges proponere; sed totam ventris, viscerum, venarumq;*

rumq; horrendā capacitatē; neque homines homines esse: sed vtres, & lagenas, vt S. Basilius vocat, aut tubos aut cloacas potius? ita enim illi sordes recipiunt, effundunt, euomunt. Quare peccatum est omnino, & quidem graue, alios aut prouocare, aut cogere ad eiusmodi haustus: tum quia prouocatio illa ducit ad ebrietatem, quam procurare etiam in alio grande est nefas; tum quia ea ferè habet adiuncta flagitia, quæ ebrietatem comitari atque stipare solent. Quòd si verò piaculum est prouocare, etiam flagitiosum erit respondere: neque enim tam labem absterges eā spongiā: Respondeo amico prouocanti, ne inimicus sim. Quid? vt homini amicus sis, Deo inimicus esse malis? At cogit, & minatur verbera, & mortem, nisi respondeam. plumbeus vmbro: neque ita te immunem à flagitijs seruas. Audi rursus S. Augustinum.

Serm. 232 *Etiam si ad hoc veniretur, aut bibas aut morieris, melius erat, vt caro tua sobria occideretur, quàm per ebrietatem anima moreretur. Honestum sic cadere ubi mensa pro Altari est, calum pro coronâ. Sunt verò etiam in Christianis Academiae, eiusmodi, quos antè dicebam, vtres, lagenæ, tubi, cloacæ, qui integra scilicet Cymbia*

bia vno haustu epotant, vt epotando propinent socijs, atque demum compellant plus quàm Scythicâ hac lege, aut bibe aut hunc cantharum quantus est in caput impingam tuum. Mnamonum (quæ barbara lex) istud fuisse vetus decretum, scribit Laërtius, additq; ita Empedocli bilem, aut stomachum mouisse; vt postridie coacto concilio & inuitatores, & symposiastas reos egerit, damnandosque curauerit. Dici nequit quantum quotidie pecuniarum Academicici isti Bibones cum calicibus suis exhauriant, aut profundant: Interim condiscipuli pauperes, etsi ingenio iudicioque polleant, aut sua studia negligere, aut omninò abijcere coguntur, quòd dum alij genio indulgent, ipsi fame siti que elanguescant, ac fere præmoriuntur. quantum satius esset, quod pauci boni faciunt, quibus plus est opis ac facultatum, si pecuniosiores isti aliquos pauperiores semel & iterum intra hebdomadam vocarent, exciperent, atque ita tum ipsos tum ipsorum studia alerent, sustentarent, subleuarent saltem. *At ô infelicitas generis humani, exclamat S. Augustinus, quàm multi inveniuntur, qui luxuriosos & ebriosos amplius, quàm oportet cogunt bibere: & ante ostium.*

In Vit.
Emped.

paue-

pauperibus petentibus vel unum calicem dissimulant dare? sed ad nocturnas grassationes & furias iniquasque iterum cædes, quo pridem vocor, è popinis tandem ac gaudio progrediamur; at quò rursum? mox cap. sequenti in Campum Martium, ad Lupinum Circum, in cruentam arenam, quo ebrietas ducit.

IN BACCHI STUDIOSES.

Academiarum mos sacer tenuit diu:
Vt qui Lycæum, vel Zenonis
porticum

Subiret, acrem disceret pati sitim,
Famemq; longam, vel papyrum roderet.
At ista nunc parum valent ieiunia:
Libris terendis pauculi, multi vacant
(Natura quamvis horret) vt vacuum
inuehant:

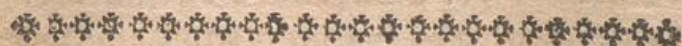
Ita vacuandis Calicibus gnaui student.
Aqualiculus his prostat, vt minimum,
pede

Vno, Alterove. Sic Scholas adeunt
quasi

Cellariorum sint lebetes, aut Cadi.

Academiarum Principes dirum nefas
Pro-

Prohibete Quid enim? Prôh probrum!
 & pudor! artium
 Fient Magistri, dolia, & Bacchi Amphoræ?

O R A T I O.

Contra Ebrietatem.

Ad Jesum in siti & felle potatum.

Monet Apostolus tuus, ô mi bone
 IESU, nolite inebriari vino in
 quo est luxuria: & rursus, videte ne
 corpora vestra grauentur crapulâ &
 ebrietate. Et velim ego vino me ingur-
 gitare, crapulam & ebrietatem conse-
 crari? delectare potius in Domino, ani-
 ma mea, & bonum tuum quære. Est
 enim bonum aliud alteri, & omnes crea-
 turæ quærunt bonum suum: Deus est
 bonum tuum: pecori bonum est imple-
 re ventrem, carere indigentia, dormi-
 re, gestire, vivere, sanum esse. Tale tu
 bonum quæris, & hæres Christi? quid
 gaudes, quia socia es pecorum? erige
 spem tuam ad bonum bonorum om-
 nium, quod solum te satiare potest. Pa-
 tiarne

tiarne me porcorum siliquis vesci, qui
diuinâ dignus sum mensâ? O suauissime
mi I E S U, qui ad castigandam gulam
nostram experiri famem & sitim digna-
tus à muliere Samaritanâ aquam men-
dicasti, dicens, mulier, da mihi bibere:
qui in passione tuâ amarissimo felle &
myrrhâ potatus in cruce moriens, cum
clamares sitio nec aquam quidem: sed
acetum, neque ad extinguendam: sed
ad augendam sitim tibi offerri voluisti:
da mihi per famem & sitim illam tuam;
vt nullas in cibo & potu delicias amem:
imò solæ illæ sint meæ deliciæ, tui causâ
penuriam pati: da, vt non aggemens
istud Prophetæ carmen sed lætus ala-
cerque accinam, fuerunt mihi lachry-
mæ meæ panes die ac nocte: dum dici-
tur mihi quotidie vbi est Deus tuus?
Cæterum quemadmodum desiderat
Cervus ad fontes aquarum, ita semper
sitiam ad te, Deus meus, donec satiet
aspectu tuo, & ab vbertate domus tuæ
inebrier in sæcula sæculorum. Amen.

SYM.

qui
me
am
na-
en-
ret:
&
um
sed
sed
sti:
m;
m:
usā
ens
la-
y-
ci-
is?
rat
per
ter
æ

M-

Nocturnæ furia, et Cædes. 15.

Non sunt hic Palladis Arma.

SYMBOLI EXPLICATIO.

Monstrosissimum omnium hoc vitium ex Erebo prodijt, homo bos. Abscede à via quisquis occurris, iste fœnum in cornu gerit; imò monito nemine, quemcumque reperit, ferit, caueto. Ac ne bos quidem est, sed rabidus canis, sed lupo, qui sic insanit; & aliquid truculentius, furuæ noctis filia quæpiam Erinnyes.

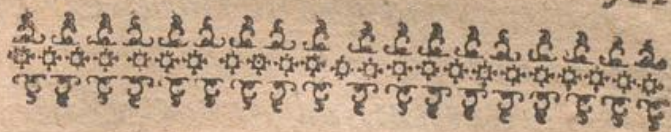
Adolescens hic est Academicus, si superis placet, pro schola plateas terit, pro stylo pugionem stringit, sæpe vibrat, pro atramento erit cruor, iam Luna sanguineum rubuit, tonitruat, fulminat, grandinat, quo vergit tam dira tempestas? in suum, vereor, caput fabam cudit, id bubones & nocturnæ striges occinunt; incidit ille in aliam furiam, etiam geminus furor sæuit, lanistæ duo decerrant, digladiantur, imo alter alterum ex insidijs adoritur.

X

Auerte

Auerte imprudentem casum, si
quî potes sapiens: verum timeo ne
frustra: ibitur ad tragœdiæ catastro-
phen, vnus cædit, cadet alter; nescio
vter amborum infelicior: nisi quòd
de occisi salute conclamatum pro-
pe est: homicidæ tamen nullo iam
loco tutum esse licebit: eum vbique
suæ insequentur furia, & occisi ma-
nes diri, flagello & face minaces, in
oculis passim inuolabunt, & lania-
bunt ream mentem. O cruentum
Academiæ solum! neque iam Aca-
demiam, sed gladiatorum arenam!
prohibete posthac prætores, & se-
ueræ leges tam crudele, & tam inhu-
manum nefas.

CA.

CAPVT QVINTVM.

*Nocturna furia & ca-
des, &c.*

M O N I T V M.

Inter fures & grassatores nocturnos
ne versator

A cruore ac cæde puras manus ser-
uato.

S A L O M O N.

*Esis velox ad irascendum:
quia ira in sinu stulti re-
quiescit. Eccles. 7.*

*Fatuus statim indicat
iram suam, quia dissimulat iram
suam callidus est. Prou. 12.*

*Ne dicas quomodo fecit mihi, sic
faciam ei, & reddam unicuique secun-
dum opus eius. Prou. 24.*

X 2

Sem-

Semper iurgia quarit malus, &c.
Prouerb. 17.

Sicut Carbones ad prunas, & ligna ad ignem: sic homo iracundus suscitatur rixas. Prou. 26.

Labia stulti miscent se rixis, & os eius iurgia pronocat. Prou. 18.

Cum defecerint ligna, extinguetur ignis; & susurrone sublato, iurgia conquiescunt. Prou. 26.

Homo Apostota, vir inutilis graditur ore peruerso, annuit oculis, terit pede, digito loquitur, prauo corde machinatur malum, & omni tempore iurgia seminat. Prou. 6.

Sex sunt quæ Deus odit, & septimum detestabitur anima eius, oculos sublimes, linguam mendacem, manus effundentes innoxium sanguinem: cor machinans cogitationes pessimas, pedes veloces ad currendum in malum, proferentem mendacia, testem fallacem, & eum qui seminat inter fratres discordias. Ibid.

Fili mi, si te lactauerint peccatores,

ne acquiescas eis. Si dixerint veni nobiscum, insidiemur sanguini, abscondamus lenticulas contra insontem frustra, deglutiamus eum sicut infernus viventem, & integrum quasi descendentem in lacum: omnem preciosam substantiam reperiemus, replebimus domos nostras spolijs, sortem mitte nobiscum. Marsupium unum sit omnium nostrum. Filii mi ne ambules cum eis, prohibe pedem tuum à semitis eorum, pedes enim illorum ad malum currunt, & festinant, ut effundant sanguinem, &c. Proverb. 1.

Noli esse amicus homini iracundo, neque ambules cum homine furioso, ne forte discas semitas eius, & sumas scandalum animæ tuæ, &c. Proverb. 22.

Sicut qui apprehendit auribus canē, sic qui transit impatiens, & commiscetur rixis alterius. Prou. 26.

Honor est homini, qui separat se à contentionibus: omnes autem stulti miscentur contumelijs. Prou. 20.

*Ne delesteris in semitis impiorum,
nec tibi placeat malorum via. Fuge ab
ea, nec transeas per illam; declina, &
desere eam; non enim dormiunt nisi ma-
lefecerint, & rapitur ab eis nisi sup-
plantauerint comedunt panem impie-
tatis, & vinum iniquitatis bibunt.*
Prou. 4.

Arma & gladij in via peruersi.
Prou. 22.

*Via impiorum tenebrosa, nesciunt
ubi corruant.* Prou. 4.

*Fra non habet misericordiam, nec
erumpens furor: & impetum concitati
quis ferre poterit?* Prou. 27.

*Graue est saxum, & onerosa are-
na; sed ira stulti utroque grauior.* Pro-
uer. 27.

*Expedi magis vrsæ occurrere ra-
ptis fœtibus, quam fatuo confidenti
in stultitiâ suâ.* Prou. 17.

*Ipsi contra sanguinem suum insti-
diantur, & moliuntur fraudes contra
animas suas.* Prou. 1.

Qui ambulat simpliciter saluus erit:
qui

qui peruersis graditur vijs corrue-
mel. Prou. 28.

Qui fodit foueam, incidet in eam,
Et qui voluit lapidem, reuertetur ad
eum. Prou. 26.

Ei qui iurgia seminat, extempld
veniet perditio sua, Et subito contere-
tur, nec habebit ultra medicinam. Pro-
uerb. 6.

Hominem qui calumniatur animæ
sanguinem, si vsque ad locum fugerit,
nemo sustinet. Prou. 28.

MENTIS SALOMONICÆ

INTERPRETATIO.

§. I.

Quid sit Ira?

Phyfici iram definiunt efferuescentiam sanguinis circa cor, quæ affectio quædam est corporis de se ad virtutem aut vitium minimè pertinens: ut neque cæteræ passiones: sed à natura tamen animali concessa ad sui contra ea quæ impugnant, defensionem, ad propulsationem incômodorum, resque arduas audacius suscipiendas, & in humano quidem genere, ad stimulum virtutis. Verùm ubi immodica fuerit, frænique impatiens, in plurima statim vitia præcipitat, rixas, vindicationes, pugnas, verbera, cædes, vno verbo hominem humanitate planè exutum in beluam feramque demutat. Quare primum corporis humani genuinam speciem peruertit, aliamque omnino ostendit.

rat. Poëtarū pridem decantatum:

Candida pax hominem, trux decet ira Ouid.
feras.

Oratument ira, nigrescunt sanguine vena;

Lumina gorgoneo senius angue micant.

Neque minus luculentè Magnus ille S. Moral.
Gregorius: *Ira sua stimulus cor accensum* cap. 31.

palpitat, corpus tremat, lingua sese præpedit,
facies ignescit, exasperantur oculi, & nequa-
quam recognoscuntur noti. In quo itaque
iste ab abreptiis longè est, qui actionis suæ
consciū non est. Vidisti aliquando à ma-
lo genio abreptos, furiosque agitados?
quàm frontem exasperent, oculos sibi
effodiant, genas dilanient? ora cerui-
cesque contorqueant? brachia, manus,
pedes, membra omnia deforment atque
exagitent? Quod malignus dæmon in
eiusmodi hominibus, hæc iræ feritas ac
rabies in irato efficit, eamque ob cau-
sam Plutarchus iræ furoribus concita-
tos ad speculum remittebat ut perspe-
ctâ suâ immani illa turpitudine ad
quietem se melioremque statum reduci
sinerent. Videre, inquit, seipsum contra De Ira.
*naturam affecto & conturbato vultu, non pa-
rūm facit ad domandam iram. Ita cū
Minerva vidisset in flumine fœdas genas, fi-
stulam abiecit. Nimirum in fœdâ istâ cor-
poris turbati effigie cognoscitur esse
longè*

Cap. 2. de
Ira.

4. quæst.
Tuscul.

Plutarch.
in Apoph.

longè turpior irati animi facies. *Nam qualem, ait Seneca, putas esse animum, cuius externa imago tam fœda est? Si peccati labem excipias, nihil homini aut infelicius aut turpius accidere posset, quam mentis insania: An verò est (inquit Orator) quidquam similis insania, quàm ira?* Eam Themistius esse aiebat insaniam breuem, & Seneca (quod idem est) breuem insaniam. Cato autem ille Priscus sentiebat iratum ab insano non nihil discrepare: sed non nisi tempore. Nimirum nihil æque ac ira rationem perturbat, imo proturbat, iudiciumque peruerit: dum spiritus, quos ad mentis vsum placidos, tranquillosque esse oportet, vehementer commouet atque accendit: calefactis autem plus æquo humoribus, fumis caput rationis arcem opplet, atque ita occupatâ & (vt ita dicam) præfocatâ ad tempus ratione belluinum est, quicquid agitur, neque iam humanum: vnde talem hominem propriè dicimus exisse è potestate. Et, vt ipse Orator interpretatur, de consilio, de ratione, de mente: *Me miserum! exclamat ille apud Menandrum non omnino malum Poëtam, Vbi mens mea in nostro corpore fuit illo tempore? Non equidem hoc decreueram:*
sed

sed ab hoc longè diuersum. Laudatur ea Archytæ Tarentini ad negligentem Villicum oratio. Iam ego te enecassem, nisi essem iratus: quæ etiam cogitatio Platonem dicitur aliquando à verberatione serui continuisse. Celebratur præterea in hoc eodem genere factum Athenodori Philosophi, qui ex aulâ Augusti recedens, monumenti loco id ei ita postulanti reliquit documentum: *ut irâ inflammatus nihil antè statueret vel imperaret, quàm Alphabeti Græci literas pronunciaffet*, quod monitum, tanti fecit Cæsar, ut abeuntem Athenodorum retineret: scilicet dum interea per moram deferuet conceptus animo calor, mens quasi postliminiò redit, redditurq; homini ratio: quæ res præsertim in Adolescentibus plurimùm valet: eo quòd (ut Plutarchus notat) eorum cupiditates ob copiam & calorem sanguinis celeres, feroces, ardentes, atque rapidæ sunt. Atq; huc tandem commodè excurrit Salomon. *Ne sis velox ad irascendum, quia ira in sinu stulti requiescit. Fatuus statim indicat iram suam, qui autem dissimulat iram, callidus est.* Facit hoc officium Mansuetudo, virtus irarum Modetratrix: Hæc enim, si in mentem ira inciderit, eam ita continet: ut rationem

Equi

De Virt.
Moral.

Equi sternacis instar repugnantem nata, mox habeat tanquam fræno quodam iniecto obtemperantem: alioqui non modò iam intus incenditur animus: sed sese etiam exterius erumpentibus flammis ira prodit, abitque ad vlciscendam in alio iniuriam: Quæ quidem vlciscendi libido malum est ipsâ etiam irâ grauius, atque contumeliosius, ideoque Salomon ab eâ dehortatur.

§. II.

Vlciscendi amor ac studium.

NE dicas, quomodo fecit mihi, sic faciam & reddam unicuique secundum opus eius. Inimicitiarum obliuisci generosi est hominis, vlcisci iniurias pusillanimi, atque impatientis. Idque Ethnici ipsi docent. Themistocles Atheniensium Dux Egregius, cùm (vt est apud Ciceronem) Simonides Philosophus artem memoriæ polliceretur, *Oblivionis mallem:* (inquebat) *nam memini eorum, quæ volo, obliuisci non possum, quæ nolo.* Iniuriam, dices, licet referre, etsi inferre non licet: Seruile est iniuriam inultam pati: Magnanimus quinis contumeliam

4. de finibus.

ab

ab altero illatam maledictio reuincit; iniuriam pari iniuriâ propulsat; idque pulchrum esse plerique vulgò sentiunt: Immò sapientum fortè nonnulli. Nam ista feueri vox extat apud Herodotum.

Vti, si author sis iniuria, iniustus videbere: Cap. 3.

ita si nō ulciscaris iniurias acceptas, ignavus: apud Suetonium autem istud Vespasiani præclari Imperatoris dogma celebratur; *Non oportere maledici, remaledici oimile fasq; esse.* Agedum, quis tu qui hoc obijcere ex Ethnicorum scholis audes? Adolescensne Christianus? atqui prima sunt ista Christianæ religionis rudimenta, supremi Numinis esse punire iniurias; diuinæque Maiestatis esse reum, qui priuatim eam sibi potestatem usurpet: *Mihi vindictam,* inquit Dominus. Plerique aliter sentiunt inquis tu: At ego contrà: Opinio communis multorum, argumentū est mali: pauci enim sunt, qui reuera sapiant. Apes plus sibi, quàm alijs nocent, dum stimulum figunt: aculeo enim fixo ipsæ moriuntur. Nulla insignior victoria, quàm trophæum de irâ deuictâ, repressoque ultionis studio in animo statuere: hæc summæ fortitudinis laus est, iniuriam posse pati, id est, hostem nouo pugnandi genere vincere. Possem è nostris sapien-

pient-

De Edu-
cat. lib.Dial. Cri-
ter.Lib. 1.
Cyri. pæd.Bulgor.
lib. 3.

pietissimos quosque laudare, qui non modò istud docuerint, quod fuit facillimum; sed quod maximè arduum esse fateor, reipsâ præstiterint. Verùm ut Ethnicos Ethnicis opponam, *Non tantum* (inquit Plutarchus) *egregium est scire vincere, sed etiam posse vinci pulchrum est, ubi victoria est damnoſa.* Quid Plato? ipsius est hoc placitum, *Quoniam mala facere, non est aliud facere, quàm iniuriam inferre: non oportet alicui mala inferre, etiamſi innumerabilia ab ipſo perſuſus ſis.* Omnium diuinissimè Xenophon, *Natura* (ait) *Canibus, lupis, Apris dentes; Equis calces; Tauris cornua, alia alijs concessit: homini autem nulla arma præter rationem dedit, quâ se defendat, & repellat iniurias.* Neque defunt pulcherrima huius virtutis exempla in senticoso illo, licet antiquitatis, ve preto. Scribitur Socrates icu calcis aliquando percussus alio hortante; ut repercuteret, dixisse. *Si meus me Asinus percussisset, statimne oporteret me in quadrupedem recalcitrare? item vice aliâ, cùm alapam accepiſſet, nil reddidiſſe aliud, dicitur: niſi videri ſibi permoleſtum, quòd neſciret quando cum galeâ domo eſſet abeundum: quibus philoſophorum dictis factiſque nil aut fortius aut generoſius* Alexan-

Alexander ille hominum famâ Magnus
vel dixit vnquam, vel fecit. Verùm quo-
niam Adolescentem Christianum effin-
go nihil equè hic valere debet, ac Chri-
sti tum iussio, tum exemplum, qui non
modo nos inimicis condonare, iniu-
riasque tolerare, non reponere, voluit:
sed ipse ignominiosissimæ cruci suffi-
xus, cum indignissima quæque patere-
tur, non vltus est calumnias, contume-
lias, iniquissimam necem: sed pro male-
ficijs beneficia rependens, etiam cum
lachrymis veniam est hostibus à patre
pacemque precatus: quam insignem sa-
nè diuinæ cuiusdam patientiæ lauream
Martyres quoque Christi vestigijs insi-
stentes, quotquot extiterè hætenus,
gloriosissimè reportarunt: imitarique
debent omnes, qui Christiani hominis
nomen ac personam cum dignitate su-
stinere volunt.

§. III.

Rixa.

PORRò vbi non modo irasci sed etiam
 vlcisci libido est: tertium istud con-
 sequitur: vt etiam rixari & probris ac
 conuictijs veluti iniectis malleolis alie-
 nam iram incendere atque extimulare
 adlubeat. Ergò iam causæ quærentur
 inimicitiarum: neque difficulter (nihil
 enim est pronius) aut inueniuntur, aut
 cuduntur. Ecce tibi Salomonem. *Semper
 iurgia querit malus: sicut carbones & pru-
 nas & ligna ad ignem: sic homo iracundus
 suscitât rixas. Labia stulti miscent se rixis,
 & os eius iurgia prouocat.* Qua posteriori
 sententiâ sapiens nonnullorum stulti-
 tiam, idest, insignem improbitatem ne-
 quitiamque denotat, qui vsque adeò
 rixarum, turbarumque amore ac studio
 inardescunt, vt hanc vnicam artem pu-
 blicè velle profiteri videantur; pacem
 amicitiamque, solem (inquam) è mundo
 tollere, lites, rixas, iurgia profeminare,
 atque omnia susque deque miscere: quo
 hominum genere nulla est aut esse pos-
 set in vrbibus, atque Academijs pestis
 capitalior, aut perniciosior. Quare non
 solum

solum legibus: sed etiam vigilan-
 uersione eorum, qui res publicas cu-
 rant, eiiciendi à communi cæterorum
 cœtu, & in vltimas terrarum oras depor-
 tandi essent eiusmodi boni publici, pa-
 cisque interturbatores. Nam quæ altera
 est Salomonis paræmia. *Cum defecerint
 ligna, extinguetur ignis: & susurrone subla-
 to iurgia conquiescent.* Verùm ex eiusmodi
 sapientissimi viri verbis seditiosorum
 istorum hominum mores, flagitia, ser-
 monesque, paulò exactiùs contemple-
 mur. *Homo Apostata, vir Belial* (ita
 enim Hebræi libri habent) *iugi impa-
 tiens; Rebellis, discordiarum sator, & ne
 hæc nomina parùm rem explicent, homo
 Diabolus*: ista enim est huius loci inter-
 pretatio, si S. Gregorium consulamus:
 qui etiam hæc addit: *Audiant iurgiorum
 seminatores, quòd scriptum est, beati pacifici,
 quoniam filij Dei vocabuntur: atque è di-
 uerso colligant quia si filij Dei vocabuntur,
 qui pacem faciunt: proculdubio Satanae sunt
 filij, qui confundunt. Vir ille Apostata,
 Belial, Diabolus, & quod caput est, inuicilis;
 à quo scilicet nihil vnquam bonæ fru-
 gis expectes. Quis se gerit? agnoscas ex
 vngue: *Graditur, ille, ore peruerso, simu-
 late procedit, ore amicitiam simulat: Corde
 interim perniciem coquit & molitur:*
 Y neque*

neque mentem deprehendere laborio-
sum erit, nutus, & alia omnia studiosè
contuenti. *Nam annuit oculis:* vt sceleris
socijs atque administris signo dato si-
gnificet, tempus videri flagitio oppor-
tunum: *terit pede:* extimulans ad au-
dendum facinus; atque iam de certâ
quasi victoriâ applaudens: *digito loqui-
tur:* manus artificiosâ quadam sermocini-
atione indicans, quid in rem præsen-
tem factò opus. Cæterùm animus sem-
per nequam est, eoque ista omnia ten-
dunt: vt rixæ primum, deinde bella ex-
citantur; *Prauo corde machinatur malum:*
& omni tempore iurgia seminat. Quàm ve-
rò detestabile est hoc scelus? discce ex eo-
dem Salomone. *Sex sunt, quæ odit Domi-
nus. Oculos fastu plenos, linguam falsè cri-
minantem, manus cruentas, cor fraudulen-
tum, pedes ad omne nefas alacres, testem ini-
quum;* &, quod sequitur, septimum
quidpiam longè est exosius. Quod-
nam verò istud est tam nefandi sceleris?
Qui seminat inter fratres discordias. Quid
hac vnâ nequitia nequius? Nam cum
amicitia maximum sit bonum vitæ hu-
manæ, fortunæ, famæ, ac ipsi vitæ non-
nunquam præferendum: profectò is,
qui discordias serendo amicitiam sustu-
lit, fortunas eripuisse, famam, ac vitam
propè

propè ipsam existimandus est. At quæ-
nam tandem vox est, quâ incendiarij
illi, atque exitiales reipub. faces, alios
quoque suis furijs incendunt, & inflam-
mant? melle suavior est illa oratio: at
caue: propinatur certissimum venenum.
Habe hîc iterum iam toties ad danda
sana consilia intentum Salomonem.
Fili mi, ita ille paternè te monet: *Si te*
lactauerint peccatores: si verba quædam in-
speciem dulcia suauiter inspirent, quo
incautiùs ad probitatem trahi te sinas:
si me audis, *ne acquiescas* blanditijs, per-
niciem tandem adferent. Quare si di-
xerint (hæc enim est mellea istorum
hominum oratio) *Veni nobiscum*, nihil
metue, plures sumus: Adiunge te no-
stris lateribus, oppositu nostro, si quod
est periculû, propulsabimus. At ne quod
discrimen subsit, cuniculis & ex insidijs
rem aggrediamur, *insidiemur sanguini,*
abscondamus tendiculas, laqueos ad ca-
piendum benè instructos compona-
mus: sit ille qui accurret, innocens, fru-
strà innocentia vanum præsidium op-
ponet: ita eum tollemus planè de me-
dio, vt ne vllum quidē ipsius vestigium
superfit; perinde omnino ac si eum de-
hiscens ima tellus ruinæ mole obuolue-
rit. Porro omnis generis opes agemus

in prædam, domumque comporrabimus, experiemur verò communem fortunæ aleam, spoliaque ex equo partiemur. Ah!fuge, Fili mi, tam nefariam societatem, imò congressum time. Turpe est cum sicarijs ac furibus, vel semel fuisse. Nullum est latrocinio crudelius flagitium: Nullum genus hominum furibus magis seruire ac dedecorosum, nullum maioribus aut periculis, aut supplicijs magis expositum. Nam quò demum putas euadere prædones istos aut sicarios? certè in malum, ad malam (inquam)crucem procurrunt festinantque: vt non tam alienum, quàm suum sanguinem profundant: cùm enim fuerint, vt sit plerumque perpetrato scelere deprehensi, tam denique cædem, quam alijs pararunt, se sibi fuisse machinatos sentient. Quare (neque enim satis inculcari res tanta potest) iterum moneris. *Noli esse amicus homini iracundo, neque ambules cum homine furioso, ne forè discas semitas eius, & sumas scandalum animæ tuæ.* Exemplo atque exhortationibus abducêris facilè, vt, si in furiosi hominis amicitiam te dederis, abeas quòque cum illo grassatorum more, & vnà per vias latrocineris, atque ita, in vitæ salutisq; discrimen incidas. Istud etiam me audi, si quan-

si quando fortasse iter faciens, ut fit, incurras in quosdam, qui sese mutuo probris conuitijsque proscindant, quasi allatrando, mox *canum* instar excitatis rixis, etiam moribus se impetant, *transi*, imò præteruola: licet autem te prætereuntem, aut etiam præteruolantem laceessant, elabere, neque te patiari alienis rixis immisceri: periclitaberis alioquin, quàm enim difficile est apprehendere *canem auribus*, neque eius moribus lædi: tam periculo affine est se aliorum iurgiis ingessisse. At turpe est atque ignominiosum ita sese furtim subducere, aut nonnunquam euidenter subripere. Erras, bone vir, *Honor est homini, qui se separat à contentionibus: omnes autem stulti miscentur contumelijs*. Quare iterum iterumque moneo, *Ne delesteris in semitis impiorum, nec tibi placeat malorum via: fuge ab ea, ne transeat per illam*. Audis in vico, plateâ, angiportu tumultum aut turbas? Ah citò declina, & desere, caue ne in tumultuosorum sicariorum ordinem adscribi te finas. Inscriptus es? & nunc in impietatis castris versaris? iam tesseram habes impiæ militiæ, transfuge: summa laus est hic esse desertorem. Scire amas quanta sit facinorosis istis hominibus malè agendi nocendique

diſque cupiditas: quieſcere nequeunt, ne profundâ quidem nocte, niſi prius quæ designarant, flagitia perpetraverint, viſusque ſuum effuderint in innocentem perniciem. Serpentes illos eſſe diccas, quorum Plinius meminit: Hi tamdiu inſomnes agunt, quamdiu intus venenum viget, neque antè ſomnos capiunt, quàm viſus aut euomuerint, aut perdiderint. Ergo illi, quod Salomon dicere pergit, *Comedunt panem impietatis, & vinum iniquitatis bibunt.* Eo ſe cibo ſuſtentant, eo meraco oblectant ſeſe, ac mirificè reficiunt, patrando ſcilicet aut patrato ſcelere: quâ vnâ re ſi ſe affatim impleant, omnem aliam famem ſitimus facile tolerant. Quid poſthæc?

§. IV.

Pugna, & paraſiti.

SVbeunt iam neceſſario pugna; paulò poſt funeſtiora. Rectè enim S. Hieronymus. *Janua vitiorum omnium eſt iracundia, quâ apertâ ad omne facinus armabitur animus.* Et S. Baſil. *Contumelia, probra, verbera, & alia eiſmodi ſunt ira fructus: ob iram enſes acuntur, mors homini ex homine venit.* Salomonis oraculum eſt.

est. *Arma & gladij in viâ peruersi.* Accidunt autem eæ pugnae in Academijs à malè feriatis iuuenibus per cœcam noctis caliginem, non modò eâ generali causa, quod scelus præsertim nefarium lucem exosam habeat: sed ne flagitium deprehensum publico carcere ac supplicio castigetur: quo trahi posset etiam alterum istud Salomonis effatum: *Via impiorum tenebrosa:* nesciunt, vbi corruant. Cerrè inter opera tenebrarum Apostolus contentiones, quæ ab ira proficisci solent, accenset: & alicubi monet, ne sol super iracundiam occidat, quòd, sole extincto, iræ accendi tùm potissimùm soleant, atque inter tenebras animus manusque ad audendum, contendendumque obarmari. Ita igitur nocturni isti erronei inambulant, vti vespertini lupi atrâ in nebulâ:

Rom. 13.

Quos improba ventris

Exegit cacos rabies, catulique relictis

Faucibus expectant siccis.

Verùm hîc mihi paulatim à via digrediendum: verbulo vt perstringam, sed obiter tamen ac leuiter, famelicam & pugnacem, seditionumque amantem nationem Parasitorum, cuiusmodi mures (ita enim semper esitant alienam dapem) plagopetidas, ac flagriones (vt

Y 4

rectè

rectè Comicus appellat) quiduis enim patiuntur, dum lautè viuunt, cuiusmodi Saturiones, Gelasini, Gnathones (vt alij vocant) sordidissimum, pugnacissimum-que animalium genus in Academijs passim plurimos inuenies, iuuenes mendiculos, comâ horridos, fronte corneâ, oculis sæuum micantibus, inflatis buccis, obeso corpore, hircis malè olentibus, vestibus fœdè laceris: hi sese in locupletiorum, non quidem amicitiam (longè enim sunt impares conditione ac fortunis) in societatem tamen blandè insinuant, aut veriùs in coquinam, ipsumque triclinium, veri mensarum Afsectæ, Versipelles, Polypi, iidemque veluti lyricâ arte, ad decipiendos eos, quos corpore ac viribus minùs instructos, minusque audaces viderint, affabrè instructi: operam igitur pollicentur, & artem, qua pollent, ad comportanda è cellarijs ingentia vasa. Deinde si noctu vagari, & insanire allibitum sit, siue per lunam, siue per tenebras oberrandi prurigne caleant pedes, vastorum laterum oppositionem, & gladiatorias manus adpromittunt. Horum quispiam vnus aut alter incautum Adolescentem aggreditur. Ohe (inquit) hodiène apud te sunt Saturnalia?

Sic

*Sic audio, imò subodoror, est enim genti
nostra*

*Vis & par venandi studium: fatebor in-
gennè*

Esuriales apud me pridem sunt seria,

Venter laterna est, adeò pellucet totus.

Non vocabis frustra: conferam ali-
quid opis ac operæ, tu mittes aut duces,
quò fuerit libitum, nihil metues me aut
Duce, aut Comite, si quis tibi malè velit,
precor, mi Nicomache, isti me appone
militi: hac ego clauâ, quam chlamyde
obtectam teneo, trinodi que baculo
Hercules mox siem, trifauci isti cani
Cerberò horrorem nisi incussero, vapu-
lem à te probè, si quis, inquam, infensus
hostis occurrerit Germanus, Gallus,
Hispanus, Italus fuerit, nullo discrimine,
peponis ego illum instar flagris emol-
liam, reddam que mollius vel spongiâ
caput: id age tantum; quoniam adhuc
aridus sum, & siccus ut pumex, fac ut
madeam. O vaser! madeas licet aut ace-
to aut aquâ melius, quàm cereuisiâ aut
vino, ut leuius insanias. Ita isti Parasiti
molliter adrepunt, ut illi Cancri sunt,
& toti ventres. Verum hîc, mi Acade-
mice Adolefcens, quia rixarum ac pu-
gnarum sunt faces ac seditionum, ab
ijs tantum caue, quantum rixas & pu-
gnas

Sic

gnas horres, quarum isti ferè sunt Principes ac Duces; nunc ex isto breui diuerticulo in viam redeamus.

§. V.

Verbera, & Cædes.

Hom. de
Ira.

Sequuntur post iras, rixas, pugnas, iam tandem verbera & cædes. Testor S. Basilium. Omni, ait, ferà venenatà impudentius ruunt, nec prius desistunt, quàm aliquo malo iurgio, & intolerabili irà intumescente aestuantem exacuant animum: neque enim ensis acies, neque ignis, neque horridum aliquid animum irà intumescentem ac furentem satis compescere valebit: non magis, quàm à Daemonibus detenti, à quibus irati, nihil nec formà, nec animi affectu differunt. Subdit postea. Si autem pariter aliquem ex aduerso occurrentem inueniant, iramq; mutuam inter se exercuerint ea patiuntur, quæ fascinati, qui sub tali demone contendunt, ac certant membrorum mutilationes, vulnèra, mortes, præmium pugna ferunt. Eiusdem sanctissimi viri ea quoque est æquè certa sententia. Sape leues iræ, in homicidia tandem desinunt; præcedunt ferè contumelia: hæ sunt sagittæ, quibus velat à velutibus præluditur; ubi contumelia

omnia

omnis per linguam absorpta est, ad manus
venitur: & pugnam ac certamen comitantur
verbera; hæc vulnera: ex quibus ferè mor-
tes existunt. Eadem canit etiam S. Gre-
gorius Nazianz. Abscedat ira cautio ad
eamdem hæc erit: sic namque reputes. Ira ser-
monem parit, ictusq; sermo, vulnera ictus
adferunt: tandem quod ictus vulnera accer-
sant, liquet. Sic ira cadis horrida certa est
parens. Verbo istud totum effatus olim
fuerat S. Chrysostomus cùm dixit, ra-
dicem homicidij esse iracundiam. Quod
vtinam verum esse in ipsis Academijs
minimè didicissemus! non tot funera
charissimorum filiorum luxissent ma-
tres. Sed quid de eâ re Salomon? Ira
(inquit) non habet misericordiam, nec
erumpens furor, Et, impetum concitati quis
ferre poterit? graue est saxum. & onerosa
arena: sed ira stulti utroque grauior. Expe-
dit magis vrsa occurrere raptis fœtibus,
quàm fatuo confidenti in stultitiâ suâ.
Quamquam miser ille fabam, quod ada-
gio dicitur, in suum cudet caput, sicque
fit, quod alibi dicitur, sagitta in eum,
qui iaculatur, recidit. Ipsi, inquit, contra
sanguinem suum insidiantur, & moliantur
fraudes, contra animas suas. Qui ambulat
confidenter, saluus erit; qui peruersis gradi-
tur vijs, corruet semel. Semel omninò, quem
enim

In Iamb.
de Ira.

Homil. 16
in Matth.

enim sepe casus transit, aliquando inuenit
 Cantatum pridem à Vate tragico, at
 perijsse semel æternum est. Itaque redit
 vetus prouerbum, *qui fodit foveam,*
incidit in eam: & qui voluit lapidem (fun-
 dâ aut iactu) *reuertetur in eum*: dicatur
 clarissimè, *qui iurgia seminat huic exem-*
plo veniet perditio sua, & subito conteretur,
nec habebit ultra medicinam. Mortuo ni-
 hil opus medico, planissimè occidit.
 Occidet aliquem (inquies) occidat ipse
 aut occidat alium, nescio è duobus quid
 aut optabilius, aut minus miserandum
 sit: Ecquid enim esse posset homicidâ
 calamitosius? omnes persequuntur, &
 exosum habent: ipsæ etiam mutæ res
 atque inanima elementa ad vindictam
 requirunt: imò sibi perosus est: ita va-
 gus, exul, extorris, vel seipsum fugit;
 licet nemo insequatur, ubique adesse
 prætorem, carnificem, crucem retur, &
 verò credit: opem ab hominibus im-
 plorat, nulla res aut tuetur aut saltem
 excipit: quam homicidæ omni suppli-
 cio diriores pœnam nec Salomon ta-
 cuit. *Hominem, qui calumniatur animæ*
sanguinem, si usque ad locum fugerit, nemo
sustinet. Quam sententiam Hebræus
 scriptor clarius expresserat. *Homo op-*
pressor in sanguine animæ, usque ad cister-
nam

nam fugiet, ne apprehendant eum. Quorum
verborum hic genuinus est sensus: qui
iniuste hominis sanguinem fuderit,
perpetrati homicidij conscientia ita
atrociter percellitur: ut etiam in pu-
teum vltro delitescendi studio sese de-
mittat: ne scilicet à satellitibus ad Iu-
dicem pœnamque abripiatur. Igitur
cùm nullibi satis sibi cautum putet, in
latebras sese abdit: sed nemo est qui su-
stineat, produnt omnes: quare non in
puteos modò se abijcit: verùm commu-
nis lucis, humanæq; societatis fugitans
etiam ad sepulchreta deuolat, ibique se
vium defodit. Imò verò tandem eò ab-
ripitur aut furoris, aut dementiæ, ut
cùm nullus adsit prætor aut lictor, pri-
mus tanquam Iudex capitalem in se sen-
tentiam ferat, & necem, velut carnifex
suus, sibi interitu voluntario inferat:
atque ita omnibus inuisum caput dam-
net orco, quod Iudam Christi homi-
cidam olim fecisse audiuius: neque
verò ullus prohibeat aut retineat, quin
nouo homicidij flagitio flagitium prius
cumulet: nam cùm mille sint moriendi
viæ ac modi, mori volentem ægrè pro-
hibere quis potest.

Hæ scilicet sunt furæ, quæ arden-
tibus tædis dies noctesque ingentium
sceles-

Platarch.
de Sera
numinis
vindicta.

scelerum conscientiam circumerrant, & nusquam quiescere sinunt, cū ē suis corporibus per vim eiectæ vmbrae recursant in oculis itentidem, fusi que impij sanguinis pœnas à sceleratis reposcunt: quales furias fuisse Orestis in Tragœdijs; Item Pausaniæ cuiusdam, ante cuius oculos continuò virgo, quam pudicitia primū, deinde vitæ flagitiosè spoliaret, ubique obuersans, sæuū flagitium horrendis vocibus minitabatur. Apollidorum quoque sæpenuerò somniasse ferunt viuum excoriari, cordeque quasi in lebetem proiecto, vmbra obiectam ac manes, qui tantorum malorū eum causam esse occlamarent. Prodeat etiam Tragicus Nero in hoc Theatrum. Is, matre per nefarium scelus trucidatā, dicebat se eius funestā specie flammis tædisque ubique perniciem moliente, ita agitari, vt nusquam quiesceret. Sed in hoc genere nullum præstantius exemplum Caino homicidarum Antesignano: qui omnium primus innocentissimi fratris Abelis fratricidio scelestas manus, putramque adhuc humum funestauit; hunc recenti cruore madentem aspice tantum & audi; spectabis detestabilis fratricidij horrendum supplicium. Adest
statim

statim vindex Numen. *Vbi est*, ait, *Abel* Gen. 4.
frater tuus? horruit ille ad Abelis vocē ac
 torus animo vultu; concidit; dissimu-
 lanter tamen, *Nunquid* respondit, *Ego*
sum custos fratris mei? atque vel *Sanguis*
 (subdit iratum Numen) *fratris tui de ter-*
ra clamat ad me: neque mora tonans ac
 fulminans, æquissimā sententiā maledi-
 cti, vitæque vagæ ac profugæ hominem
 percellit, neque tamen ipse reus cæpæ-
 nâ tam immane patricidium satis puni-
 ri ratus, priusquam diuina ista lex san-
 cta fixa que esset, *Quicumque effuderit hu-* Gen. c. 9.
manum sanguinem, fundetur sanguis illius:
 suus ipsemet grauioris supplicij iudex
 atque ultor factus est, ratione dictante,
 hanc sibi pœnam indixit, *Omnis qui in-*
uenerit me, occidet me. Verum à quo tunc
 (quærit hic S. Ambros.) à quonam in ista In Gen.
 hominum solitudine Cain timebat occidi, qui
 solos parentes habebat in terris? potuit qui-
 dem & incursus bestiarum timere: nam qui
 legis diuinæ curam violauerat, nec præsume-
 re de subiectis animalibus poterat, qui homi-
 nem docuerat occidi. At eò temporis ex-
 pediebat istud insolitæ crudelitatis por-
 tentum in signum atque ostentationem
 diuinæ ultionis vagum & extorre, pu-
 doris metusque plenum in ultimas usq;
 terrarum oras deportati. Postea mutæ
 ani-

animantes de homicidis vindictam quoque aut sumpserere, aut depoposcere. Refertur à Martino Cromerio mirabilis de hac re historia. Popielus, cū susceptum innocenter antè pubertatem principatum pubes factus flagitiosissimè administraret, & per uxorem, quam ei proceres viro ad frugem meliorem reducendo delegerant, dominandi libidine impotentem deterior indies enaderet: ab eà tandem firmandi imperij causà istud consilij cepit, ut patruos, quos gratià & auctoritate apud populum valeresciebat, è medio, die vno, omnes tolleret: necandorum hac fuit suscepta ratio. Gravem & periculosum morbum princeps simulat, patruos neci destinatos acciri eius nomine uxor iubet: Conveniunt sine morà, circumstant mœsti, consolantur. Ille morbi magnitudinem gemitu assimulat; uxorem paruosq; liberos illorum fidei ac tutela sapius commendat. Completur muliebribus eiulatibus, planctibus & lamentis regia, parantur funebres exequia, atque in his dies absumitur. Cū iam ad occasum sol tenderet, Princeps patruos quasi ultimū valedicturus, nomine quemque compellat, & in signum Amoris circumferri poculum iubet, quod ad necem medicatum apparari iusserat, quasi prae-sturiens ipse spumam tantum à medio extantem halitu difflet potum ne extremis quidem

dem labijs attingit. Cum bibissent omnes ordine, fingit somno se premi: disceditur reuerenter salutato principe: at conceptum precordijs venenum sinit, neque diu grassatur: de mentis statu dimoti procures maximo cum cruciatu abeunt & exanimantur. Ibi mulier, re nunciata, cadavera insepulta proijci mandat: insidiosos eos vite optimi principis iusta & euidenti Deorum immortalium vindicta percussos repente perisse divulgat. Vidit & in vindictam mox adfuit Nemesis: Nam ex cadaveribus putrefactis enatæ mures iniustata magnitudinis impium patricidam cum scelerata uxore ac liberis fugientem quoquoersus per aquam, flammamq; prosequuntur tam obstinati: ut nec claustra prodesse, neque abigentium satellitum praesidia: ad extremum diffugientibus omnibus, absumentis prius filijs, deinde uxore; postremus ipse infelix Popielus contabuit. Post tam horrendum supplicium facile omitto Pyrrhi atque Hesiodi interfectores à canibus fuisse proditos. Omitto & loquaculas grues Ibici Rhegini necem inuolando retexisse, tradisque iudicibus atque carnificibus extremo malo afficiendos; similique modo Bassum quendam ab Hirundinibus reum parricidij denunciatum: ut iam minus mirum sit post innatam indi-

Z

tamque

ramque à natura sanctionem, post diuina edicta atque imperia, leges quoque humanas (vt est apud Libanium) voluisse, omnium quæ in homines perpetrantur, homicidium facinus esse deterrimum. Ideoque ita cauent. *Ne mensa cum homicida communicator, ne libatio, ne crateres, ne forum: & in iudicium si adductus sit, mortis poenâ afficitor.* Merito: sunt enim homicidæ humani generis atque adeò naturæ hostes infensissimi. Quippe cum omne Animal naturaliter diligat sibi simile: non modò ferinam, sed plus quàm ferinam esse oportet illam hominis rabiem, qui non nisi humano sanguine expleri possit: nulloque alio minori supplicio coerceri debet, quàm iustissimâ rei sanguinis profusione. Certè quàm homines dedeceat ista crudelitas docent bruta vniuersa, quæ vt in Zoopædia rectè colligit Author, in suo genere probè degunt: leonum enim feritas inter se non dimicat: Serpentum morsus non petit serpentes: lupi naturâ immanes, nisi extremâ cogente fame sibi inuicem indulgent: Canes suorum etiam cadaueribus abstinere, neque vllâ urgente fame, vt caninam carnem comedant, adduci possunt. Denique vultures, licet aliqui genus omne

ne cadauerum liguriant, sui tamen generis cadaueribus parcunt. Solus homo humanitatem exuit, imò ferinam naturam induit, fitque pro adagio ingens quoddam portentum ac monstrum: *Homo homini lupus*. Labet finire Varis Lyrici versu.

*Quo quò scelesti ruitis, aut cur dexteris
Aptantur enses conditi?*

Parùmne Campis, atque Neptuno super

Fusum est ab Homine sanguinis?

Neque hic lupis mos, nec fuit leonibus

Vnquam nisi in dispar, feris.

Lib. Epod.
ode 7a

ORATIO.

*Ad Sanctos vitæ Tutelares, ut contra
funestos mortis casus suo
præsidio tueantur.*

HEu miserandam nostri generis peruersitatem! exutâ humanitate truculentiam induimus, hominesque lupi facti bestiis ipsis crudeliores in mutua vulnera, cædesque efferamur: ita vitam naturæ parcite breuem nequitiam etiam nostrâ contrahimus, &

ante diem aut cædimus alios, aut ipsi
cadimus. Atqui à momento vno pender
æternitas, & semel cecidisse, æternum
est. quis verò in horas satis sibi cauerit,
si alicui in nostram cædem insanire li-
buerit semel, ac furere? Vos ô vitæ no-
stræ salutisque Diui Tutelares, qui, etsi
de vestra felicitate, immortalitateque
securi, adhuc de nobis solliciti estis,
nosque in huius nostræ mortalitatis
sanguinolentâ arenâ omnibus casibus
expositos intuemini: Adeste vestro præ-
sidio, atque ope tutamini. vt è pericu-
losissimo difficilis pugnæ circo erepti,
& in vestræ felicitatis beatam sedem
admissi gratiarum actionem vobis,
Triumphatori que Deo æternas laudes
accinamus. Amen.

SYM.

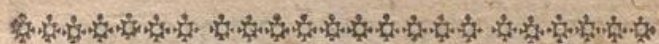
ut ipsi
endet
ernum
uerit,
ire li-
æ no-
ni, et si
te que
estis,
liratis
asibus
o pr.
ericu-
repti,
sedem
obis,
audes

YM.

Industria, et Constantia . 16.

Hic labor est, fructusq; laboris.

SYMBOLI EXPLICATIO.

Laboriosa & permolesta est
omnis agricolatio: proscindē-
dus, cōplanandus, expurgādus
ager, quanto studio parandus
etiam ante sementem? pręser-
tim, si solū sit naturā infœlix,
aut spinis, saxisque horridum.
Idem, mi Adolefcens, de te co-
gita: nisi diu multumq; animū
excolueris, frustra eruditionis
segetem, laudis messem expe-
ctes: sunt quidem etiam ab ar-
tibus ingenuis vitę subsidia,
sed si constantilabore, quem
ducere cœpisti circulum ab-
soluas.

Nunc egredere ad campo-
rum aperta, & istictum mihi

Z 4 primò

primò formicarū agmen conspicere; & demirare: pro colligenda condendaq; in hiemem annona quàm defudant? oneribus vix breues humeri sufficiunt, tamen annituntur, & per feruentes semitas conuehunt, quantum per soles benignos possunt. Sapientiam ab animalculis discere ne te pigreat.

Habes hîc quoque Magistram Apem, pro scholâ apertum Aluearium: condisce etiam in hoc ludo operis studium, atque industriam, ex aculeatis rosetis florem apes colligunt, inde mel cōficiunt: nimirum, duri laboris fructus esse iucundi solent.

IN;

INSTITUTIONVM

SALOMONICARVM

PARS QVARTA.

Virtutes Academici Adole-
scentis.

CAPVT PRIMVM.

Industria & Constantia.

M O N I T V M.

Ad messem animum complanato,
expurgato, arato, serito; labore
& constantia exerceto.

S A L O M O N .

*Vi operatur terram suam,
satiabitur panibus. Pro-
verb. 12.**Si impiger fueris, veniet
vt fons messis tua. & egestas longè fu-
giet*

giet à te. Prou. 6.

Qui congregat in messe filius sapiens est: qui vero stertit æstate, filius confusionis. Prou. 10.

Vade ad formicam, ô piger, & considera vias eius, & disce sapientiam, quæ cum non habeat Ducem, nec Præceptorem, nec Principem, parat in æstate cibum sibi, & congregat in messe, quod comedat. Prou. 6.

Vade ad Apem, & vide quomodo operaria est, operationem quoque quàm venerabilem facit. Prouerb. 6. ex 70. in cod. vatic.

MEN-

MENTIS SALOMONICÆ

INTERPRETATIO.

§. I.

Ingenium & labor ingenium pariunt, idque ex agricultura docemur.

Optandæ quidem hæ duæ res in literarum ac Philosophiæ præsertim studiosis, ingenium & labor: (nam qui utroque caret ab ingenuis artibus & scholis ad servile opificium est ablegandus) verum, quia ingenium, eximium istud naturæ bonum, plurimi adferre ipsi non possunt; id saltem curandum, ut quod in potestate habent, laborem, eumque industrium satis de se, constantem certè adhibeant. Ac in Philosophia quidem quantum id desideretur, quantumque valeat, Græci appositè olim significarunt. Pingebant Herculem, qui telo trifulco tricipitem illam belluam, Cerberum ex Inferis extraheret,

ret, atque ita docebant Philosophiam, quam trifariam in Logicam, Ethicam, Physicam partiebantur, etsi in abstrusissimis quodammodo specubus latitet, laboriosi tamen, & diligentis hominis operâ, proferri in lucem posse. Hinc opinor factum, ut Cleanthes ille, quem tardissimo fuisse ingenio tradunt, quod magno & forti labore insignis Philosophus euasisset, alter sapientiæ Hercules appellatus sit. Et locus eruditioni sacer olim Heracleum dictus est ab Herculis statua, quæ ante gymnasia poni solebat: ut fortes esse admonerentur, quicunque ad scientias addiscendas accederent: quare & ipse Hercules à Græcis *πρωτεύης* appellatus. *Nihil autem est*, inquit Seneca, *quod non expugnet intenta ac diligens cura*. Auger idipsum allatis etiam exemplis Plutarchus, *Multum*, ait ipse, *rerum contemplatione addiscere potes, quantum ad perficiendas res efficacitatis, atque virium habeant, industria atque labor: nam & aqua guttatim lapsa lapidem cauat, & ferrum atque æs manus contrectatione attenuantur: atque ex hoc communi hominum sensu fluxere illa, quæ iam vulgatissima sunt, *Muse in montibus habitant, Dij omnia laboribus vendunt*, quo etiam pertinet istud non insulsi Poëtæ nuperum carmen.*

De Educ.
liberor.

Absque labore nihil, Domiti, nihil absque labore:

Bahus.
lib. 3. Epigram.

Vox vetus, & vera est, absque labore nihil.

*Ipsi Cœlicola vendunt sua cuncta labore;
Nec nisi callosis, premia dāt manibus.*

*Pulchra quidem virtus: sed sole & pul-
vere fusca,*

Sudatrix Diva est, otiaq; alba fugit.

*Otia tu sequeris, Domiti piger, exue pi-
grum,*

*Quid pila, quid somnus, nuxque, tro-
chusq; dabunt?*

*Tolle animum vilem, vili tellure iacen-
tem;*

*Atque ut magna feras premia, magna
velis.*

*Quid quereris, non vlla tibi, quod premia
dentur,*

Et nulla in tota sit tibi palma scholæ.

Segnis ovis donec fueris, ne premia speres:

*Aspira; veniet mox tibi pulcher ho-
nos.*

Verum omnium scitissimè Salomon
tum sapientiæ labores ac studium agri-
culturæ comparat, tum illius studiosos
ad formicarum Apumque disciplinam
transmittit.

*Qui operatur terram suam, satiabitur
panibus, si impiger fueris, veniet, ut fons
messis*

mensis

messis tua, & egestas longè fugiet à te. Sicut ille, ait, qui multo sudore agrum excoluerit, tam vberem ac copiosam messem inuehet, vt ad satietatem, imò ad delicias congesturus sit; ita qui animum sapientiæ culturâ quasi arârît sedulò, omnibus, quæ in vita homini optanda sint, bonis, opibus, honoribus, delicijs perfruetur. Sed non omnis æquè tempestas ad messem idonea: quare ij, qui in rusticana versati sunt, estate, quòd hoc tempus sit opportunissimum, falcem maturæ segeti adhibēt, manipulos conficiunt, domumque comportant vrente licet æstu: sic tibi, Adolescens, tempori prouidendum, dum fert ætas, operam vt sapientiæ parandæ industriamque impendas: nam si te iam somno atque inertia dedas, studiaque differas in frigidam ac torpentem senectam, eueniet proculdubio, vt spe decidens, probrum & fabula factus queraris serò de neglecto tempore, tuique tum demum pudeat, cum præsentissimæ occasiones præteruolarint. Quare audiendustibi est Porcius latro, disertissimus Rhetor, cuius est vetus istud dogma templo Delphico dignum. *Quare Adolescens, vere senex.* In adolescentia inquam (quod etiam dicere solemus) para viaticum

ticum senectuti: certè quemadmodum apud Plautum Pater Filio loquebatur, vt in colendo agello ad laborem exa-
*cueret. Tibi aras, tibi occas, tibi seris, tibi eidem metis: Tibi denique ipsi pariet lati-
 tiam labor.* Atque huc eadem incidit Sa-
 lomonis Formica, ad quam bestiolam hominem pigrum sapiens ablegat: quod ne aut mirum aut nouum esse putes, istud cohortandi genus, quod à brutis ducitur, & acre est, & in scriptura non semel, à Patribus verò sæpenumerò v-
 surpatur. En tibi aureum os Chrysosto-
 mum. *Non erubescit scriptura, animal ra-
 tionis honore donatum, brutorum discipulum facere: cum enim homo ex scripturis virtu-
 tem discere renuat, nec Doctoribus aurem accommodet, eum ad bruta ablegat. Quem-
 admodum patrifamilias usu venit, qui fi-
 lium aliquem suum natu grandiorē verbis castigaturus; ei filiorum suorum, qui eo
 etate minores sunt, exemplum proponit: ut
 eo perspecto illum pudeat, pigraque se pue-
 rulis istis virtutum atque morum honestate
 cedere.*

In Merg
 cat.

Homil. 22.
 ad pop.

Similia tradit S. Basilius de diuino iudi-
 cio verba faciens: cum enim docuisset
 brutorum exempla nobis dari à Deo, vt
 ijs doceamur & corrigamur: subdit fo-
 re, vt si disciplinam fuerimus auersari,
 id in

Homil. de
 Iudic. Dei.

id in magno illo atque formidabili iudicij die, ad ignominiam & condemnationem obijciatur. Sed nunc ad rem propius.

§. II.

Laborem industrium docent formicae.

Nihil in agris magis obuium, quam myrmecia & formicarum exercitus, ita facilis est hæc schola, & cuius patens: neque est quod quenquam pudeat à perparuulis hisce animalibus mores trahere: nihil enim est illis non modò ingeniosius, sed neque solertius: quæ res nonnullos impulit, ut mentem rationemque concederent, multi saltem memoriam, plerique omnes aliquam Reip. formam, atque administrationem. Quare Pythagoræi, qui animarum transmigrationem adstruebant, Vlyssis hominum suo ævo callidissimi animam in formicam animalculum sagacitatis plenissimum transisse tradebant: ut in designando corpore τὸ πρῶτον servare viderentur. Certe Chrysostomum ipsum, quem iam laudabamus, non puduit olim in eum ludum discendi

Plin. l. 11.
hist. c. 30.

discēdi studio conferre. *Formicarum*, ait, Serm. de
Pentec.
facti sumus discipuli, formicarū amulatione

*vinimus, formicarum conuersamur exem-
plis. Vale & tu, mi Adolefcens Acade-
mice, ad formicam, & considera vias eius:*
semitas quidem quas per angustis calli-
bus vel per duros silices sibi sternit, vias
autem, rerum, inquam, ingentium mo-
litiones, quas non modo generosè ag-
greditur, sed etiam constanter perficit.
Itineris ducem habent oues & grues,
regem Apes, Præceptorem & Magi-
stros boues & equi, illi enim hos insti-
tuunt, stimulant, ad opus vrgent. For-
micæ solo naturæ instinctu, ac genio
suo diligentiam præstant, improbè la-
borant, & temporum oportunitatem
secutæ in venturam hyemem recon-
dunt, non avaritiæ aut luxus studio, sed
quantum ad bestiolæ vitam tenuiter su-
stentandam vident fore necessarium.
Verùm hæc quæ generatim dicimus,
enucleatius, exactiùsq; demonstramus:
vt vim habeant, tum ad docendos, tum
ad commouendos animos, vehemen-
torem.

Desidiam adeò fugiunt, & laborem Formica-
rum labor
amant formicæ: vt, si cælum & valetu-
do patiantur, nullus illis otio dies vn-
quam pereat. Silices ipsas assiduo ad
Aa opus

opus feruentium concursu attritas vi-
deres: in plenilunijs etiam noctu opera-
ri: nam interlunijs, quòd lumen defi-
ciat, necessitate magis, quàm sponte
cessant. Quanto autem conatu ac mo-
limine humeris ac cruribus connixæ
onera, se multis partibus maiora mor-
dicus tenendo in horrea conuectant?

Industria.

Deinde quâ in operibus industriâ, quâ
naturæ solertia vtuntur? viarum com-
pendia continuò sectantur, quo minor
sit erratio, aut temporis iactura: cum
cibos humidos esse deprehendunt, fo-
ras ad solem exportant, si sudum sere-
numque fore cælum præfagierint, (nam
dicuntur etiam quandam habere tem-
porum præensionem) cum verò grana
primum in penuarium conuehant, ve-
ritæ ne humo conforta repullulantiaque
sibi pereant; erosâ eâ parte, in qua est
germen, inferre solent. Portento simile
est, quod S. Hieronymus grauiissimus
author scribit defunctorum exequias
indici, & iustis funebribus in formica-
rum Repub. parentari. Ac ne quid desit
Ælianus etiam sarcophagum, feretrum,
& funebrem pompam tribuit. In Ar-
chitectonica quoque præstant, nam tri-
partitas cellulas, vnam maribus, alte-
ram foeminis, tertiam annonæ seruan-
dæ

S. Basil.
hom. 9.
Hexame-
ron.

In vita
Malach.

Lib. 6. c.
49.

dæ horreum dædaleâ arte efformant, vt neque à gentis hostibus, neque à Cælorum iniurijs lēdi possint: ad annonam quod attinet, eam metiuntur tam exactè: vt nec plura, nec pauciora condant, quàm satis sit, quibus in annum frugaliter viuant. Si quando aquæ tranandæ sunt, posteriores præcedentium dorsa mordent; itaque mutuo nexu fultæ sine periculo transmeant. Suas etiam colloctiones redditionesque rationum certas & statas habent: cùm enim ex diuerso conuehant altera alterius ignara (vti obseruatum) dies ad mutuam recognitionem per speciem nundinarum instituunt: *Quæ verò tunc earum conuersatio* (inquit Plinius) *quàm diligens earum* Sup. 2. *cum obuijs quadam collocutio atque percunctatio?* Adhæc suas habent ferias, neque enim solùm interlunijs, ab opere vacant: sed quosdam insuper dies otio indulgent: quod non exiguum est in bestijs prudentiæ specimen. Deniq; quod maximè in formicis laudat Salomon, singulari prouidentia in futurum longè prospiciunt: æstate, quo tempore oportunitas suppetit, coaceruant, atque in penuarijs comprimunt: vt in hyeme, cùm magna est raritas, caritasque annonæ, & difficilior ventura, de thesauro

promant, quantum opus sit: contra faciunt cicadae more suo: æstate varijs sese cantilenis oblectant, venturæ hyemis nihil cogitantes, quæ ubi aduenerit inopia & fame contabescunt: quâ de re non inelegans extat Apologus: Fortè quondam accidit: vt quod sit, formicæ grana putrescentia siccanda ad solem terræ hiatis sedulæ exportarent; præteriens cicada orat, vt esurienti sibi per pauculum impertiant, cui formica senior, *Quid verò tu inquit, per astra emectuabas? cur tibi tunc, quod nunc m. nderes non collegisti? subduci a te, non eram otiosi, ô bona soror, canebam tum musicè: hîc coorto risu formicæ, simul acutè profectò, Si æstate, aiunt, cantasti, hy me salta: cum eo sale, vacuum, vt venerat, abire iusserunt.*

Constan-
tia.

Placet nunc in illo industrio, quem dixi labore, constantiam atque assiduitatem notare, continuo tùm ita, tùm reditu ad scrobes, saxa ipsa excauant: tantum valet labor assiduus. Iter quod semel instituerint, totum agmen insistit, neque vsquam à susceptis tramiribus aliorsum deflectit: ea est in proposito pertinacia. Si quando oneri impares se esse sentiant, non absistunt tamen, neque desistunt, saltem experiri conari-
que,

que, humeris pedibusque connitenti-
bus: ut integra boum cadauera subinde
auchere etsi irrita conatu moliantur:
tanta vis aut bilis formicæ inest. Non
contentam diurnis solibus, ad lunæ lu-
men noctibus operari superius dixi: Ea
est in opere constantia.

§. III.

Apes paria formicis docent.

TRansi nunc, mi Academice Ado-
lescens, ad celeberrimam Apum
scholam, quo te pridem Salomon inui-
tat. Vade, ait, ad Apem, & vide quomodo
operaria est, operationem quoque quam ve-
nerabilem facit. 1. Sunt eæ non minus,
haud scio an non quàm formicæ, magis
laborum amantes, otij verò fugitantes
supra fidem. Hyeme quidem ab occasu
Pleiadum, usque ad Æquinoctium se in
alvearibus continent, frigore scilicet
cogente, ne vitam amittant: verùm re-
liqua anni tempestate gnauiter laborât,
nisi morbo impediuntur: ac ne cælo qui-
dem turbido planè otiantur: excremen-
ta enim saltem, teste Plinio, vnum con-
gesta in locum domo egerunt. Primo
vere fauos construunt, tum ceras fin-
gunt,

Apum la-
bor.

L. II. hist.,
ac. 5.

A a 3

gunt,

gunt, id est, ædium cellulas; deinde soboli progignendæ vacant; postremò mella diuinum munus conficiunt: interdium sunt, quæ ad portas vigilant, ventis ac imbribus expositæ in morem castrorum: ne quâ irruant vespæ prædones: sunt quæ noctu excubent, par-uamque urbem alijs dormientibus tu-tentur, indicto seruatoque intra muros religioso silentio: cùm diluxerit, vna excitat reliquas gemino triplicique bombo quasi buccinâ: ad eiusmodi au-tem tum vigilias, tum excubias, ferè eæ deputantur, quæ mellis conficiendi, condendi que industriâ carent; ne nihil agant, eademque ob eandem causam ore, totoque corpusculo collectam de-ferunt vetulis apibus, quæ honoris cau-sâ Regem stipant, aut mortuos ex alueis ad sepulturam efferunt. Denique ita ignauiam detestantur, & castigant apes, vt fucos iners pecus primo mane ad opera è domicilijs extrudant; tardiores ex ijs seuerè puniunt, aut exilio (quod fit plerumque) aut nonnunquam, ad exemplum, extremo supplicio, Draco-nis lege, qui eandem otiosis hominibus olim pœnam sanciauit: quæ mortis pœ-na cum Demadi oratori videretur cru-delior, declamauit legislatorem illum
leges

leges suas scripſiſſe ſanguine, non atra-
mento. Athenis Areopagi Iudices, etſi
mitius, tamen graui mulctâ in deſidio-
ſos ciues animaduertebant. Sinæ verò
etiānum otioſos apud ſe minimè vi-
uere patiuntur, ſine inſigni notâ ac de-
decore.

P. de Iar-
ric. t. 2. l.
4. c. 20.

Porro non ſunt laborioſiores apes
quàm ſolertes, atque indiſtriæ. quan-
tum artis habent fauorum crates, in
quibus minutæ illæ ac rotundæ ediculæ
connexione ſui inuicem fulciuntur? Ec-
quis eas docuit hexagonica illa laterum
indiſcretâ æqualitate componere, tenues
intra ſepta ceras ſuſpendere, ſtipare
mella, idque in caliginofis aluearibus,
& ſub obſcuris tectis, intra cæcos pa-
rietes; perinde atque ad ſolem exactè &
quodam pulcherrimo ordine? Mel verò
ipſum, quod Plinius cæli ſudorem, aut
quandam ſyderum ſaliuam appellat,
quantâ ſolertiâ elaborant? quantâ de-
inde curâ, ne inquinetur, cauent, nam
ea cauſa tantam munditiem ſeruant; vt
neque rei grauiter olenti, aut immundæ
vñquam inſiſtant, neque vllas in alueo-
lis ſordes, ac ne ſociarum quidem cada-
uera patiantur: ex eodem puritatis ſtu-
dio fit, quod mirere magis, vt caſtos ho-
mines ament, & ſecutentur. Verùm nihil

Induſtria
in Apibus

L. 11. c. 9.

Apum industriam prudentiamque tam commendat, quàm quòd domi Reipub. formam, foris ordinem militarem tam delineatè exprimant: vt ab ijs primi Urbium, armorumq; moderatores tum administrandæ Reip. tum gerendæ militiæ exempla duxerint: quæ duæ res etsi præstantissimæ sint, consultò tamen celeriter prætereo, ne in re satis vulgatà sim longè, quàm interpretem deceat, prolixior; id tantum addam ex Plinio, propter istam præsertim regendi, agendique normam nonnullos homines tanto apum amore captos, vt in ijs alendis æratem suam contriuerint, atque ex eorum numero Aristomachum quendam duo de sexaginta annis aliud nihil, nisi apibus contemplandis egisse, quòd de Philosophandi studio, vitreorum opinor aluearium vsum iam celebrem esse cœpisse.

Apes indefessæ.

Restat apum in laborando constantia, de qua id generatim breuiterque dici potest. Quamdiu tempus suppetit, nulla quies, nulla intermissio; semper sectantur, quod omnes moliantur.

Virg. l. 4.
Georg.

*Mane ruunt portis, nusquam mora.
At fessa multà referunt se nocte minoris
Crura thymo plenæ.*

Labor omnibus vnus:

Sape

*Sape etiam duris errando in cotibus, alas.
Attrinere, vltroq; animam sub fasce de-
dere.*

*Tantus amor florum, & generandi gloria
mellis.*

Habes igitur, Academice Adolefcēs,
in duabus exiguis animantibus præcla-
rissima laboris, industriæ, constantiæ
exempla, quæ æterna mens idcirco mu-
tis animalculis indidit: vt tu, grandius
scilicet animal atque diuinius, imitare-
ris. Heu! ne istam tuo nomini aut gene-
ri nostro labem inuras: vt te patiaris
brutis esse peiorem; esse autem te oportebit, si in disciplinis capeffendis laborem, industriam, assiduitatemque refugias.

Et ecce reuolant huc Ambrosianæ
apes, neque se taceri sinunt. Infans Am- In vitâ
brosius in area Prætorij, inque cunis
positus aperto ore cum dormiret, subito
apum examen adueniens, ingrediendi-
que in os & egrediendi vices frequen-
tans, diu lusit. Quo portento intelle-
ctum, eum assiduo ac peruicaci, simulque
industrio labore, eruditionem tantam
olim comparaturum, quantam poste-
riores ætates senserunt, eam verò tam
melleam ac suauem; vt, qui Ambrosium
legunt, Ambrosiam sibi degustare vi-
deantur.

deantur. At tu laborem auerfatis: & uti
olim Florus Poëta, flores amas, sed odo-
riferos, non amara thyma; umbram se-
queris, non solem, aut puluerem. Quid
inde? ergo, nihil umquam amplum con-
sequeris; Sane rectè Philosophor?
audi rem oppidò lepidam.

Florus in Adrianum Cæsarem, satis
acutè, ut arbitratur, ita scripserat.

*Ego nolo Cæsar esse,
Ambulare per Britannos,
Scythicas pati pruinas.*

Cui mordacius Cæsar rescripsit hos
versiculos.

*Ego nolo Florus esse,
Ambulare per popinas,
Latuare per tabernas,
Culices pati rotundos.*

Pungant nonnihil te, isti culices; sed
tamen totus repugnas, multaquæ in
promptu habes, quæ obijcias. Primum
meus Magister nimis est homo durus,
valeant literæ, istam Dionysij Syracu-
fani tyrannidem diutiùs non patior. Si-
ste, & antequam te perditum abeas;
paucos boni monitoris versus, excipe,
fortè frenos fugæ inijcient, reducentq;
ad saniolem mentem. Ausonium dabo
non malum, ut nosti, Poëtam.

Eydil. 5.

Disce

Disce lubens tetrici nec Praeceptoris habenas
 Deestere nepos; nunquam horrida forma
 magistri

(Ille licet tristis senio nec voce serenus
 Aspera contracta minuetur iurgia frontis).
 Nunquam immanis erit, placida assuetudi-
 ne vultus.

Qui semel imbuerit, rugas nutricis amabit,
 Qui refugit matrem, pappos, aniasque tre-
 mentes

Anteferunt Patribus seri, noua cura, nepotes.
 Sed neque Pelidem terrebat Achillea Chiron
 Tessalico permixtus equo, nec pinifer Atlas
 Amphirioniadem puerum. Sed blandus uterq;
 Mitibus alloquys teneros mulcebat alum-
 nos.

Tu quoque, ne metuas, quamuis schola ver-
 bere multo

Incipet, & truculenta senex gerat ora ma-
 gister.

Degeneres animos timor arguit: at tibi cōsta
 Intrepidus, nec te clamor, plageq; sonantes,
 Nec matutinis agitet formido sub horis,

Quod sceptrum vibret ferula, quod multa
 supellex

Virgea, quod molli scuticam pratexat a-
 luta,

Quod feruent trepido subsellia vestra rumul-
 tu

Pompa loci, & vani fugiatur scena timoris.

Quan-

Quamquam nihil ita tragicum viderim in altioribus illis Sophiæ pulpitis: ut tanto ere Magistrorum frontem, ora, manus pertimescas: nam in oratione & ratione cum Philosophis agere contenti ferè à verberatione abstinere. Ferrem, ais, equidem ista fortasse: verum pro re deridicula habeor, & à condiscipulis passim Arcadiæ pecus, aperte asinus, inter olores anser, audio. Ita præter magistri istam seueritatem, sociorum præterea molestijs excarnificor. Expedio me hisce omnibus cruciamen-
tis, hincque properè auolo. Noli, obsecro, nam quo te amens proripis? Verbulum saltem ex Plutarcho. *Cleanthes & Xenocrates uterq; patiebantur se rideri ab ingeniosis quod ipsi tardiores essent, ne tamen profugerunt à discendo, nec animos desponderunt: sed ultro in seipsos dictoria in-
stabant, se vasis angustæ orificij & tabulis æneis similes dicentes: ut qui agrè Doctorem perciperent; recepta tamen fortiter constanterq; retinerent.* Quia Cleanthem loquimur, istud etiam accipe ex eodem Plutarcho, eodem enim pertinet. *Cleanthem Antigenus Rex, cum longo intercepto tempore vidisset Athenis, interrogauit, etiamne molis Cleanthes? Ego verò, respondit ille, o Rex, idq; vita toleranda facio, facturus quiduis*

De Audit.

De vit.
ere alieno

quidvis aliud, dum ne à Philosophia auellar.
 Quàm placido ille vultu lannas & iocos
 tulit? *En tibi ingentem viri animum* (ex-
 clamat idem scriptor) *qui à pistrino &*
alucolo pistorio digressus ipsâ manu, quâ
molam versauerat, aut farinam coquendo
pani subegerat, de Dijs Lunâ, Sole sideribus
scriberet. Molis me, inquis, istâ Philoso-
 phi molâ, & ferè animum emollires, ni-
 si adesset aliud incommodum, quod
 me potissimum premit: nam vt ad stu-
 dia animus sit; desunt opes, quibus me
 in literarum otio alam, ac sustentem.
 Pergamus igitur ferrum tundere, dum
 calet. Ego verò opes studijs obesse ma-
 gis, quàm inopiam arbitror. Pauper sa-
 nè ad Philosophiam expeditum iter ha-
 bet, diuitem multa præpediunt. Non
 equidem inficior auream, quam Salo-
 mon à Deo contendebat, mediocrita-
 tem sapientiæ studijs plus commodare,
 quam summam aut egestatem, aut opu-
 lentiam: sed nego, aut opes requiri, aut
 inopiam omninò obstarè. Vt Philoso-
 pharetur Anaxagoras sua in amicos di-
 spertijt, Socrates in mare abiecit, Xe-
 nocrates ab Alexandro missa munera
 repudiauit, Aristippus quoque, cùm
 partim offerrentur, partim præstò es-
 sent, generoso fastidio contempsit. Iam
 Demo-

Demo-

Demosthenis Pater cultellos vendidit,
Euripidis mater oluscula. Nulli eorum
paupertas eruditionis, honorisque tem-
plum clausit. Vis alia? Zeno è naufra-
gio Athenas venit inuestis vt anguilla,
tumque primùm philosophari cœpit.
Menedemus Princeps inter Socraticos
fuit: is Patrem sortitus est pauperem
Architectum, & cum interdium Philoso-
phiæ operam daret, noctu pinsebat,
idemque de Asclepiade Philosophiæ
studio memorant, Plautum omitto,
quem molam quoque in pistrino versas-
se constat. Sed huc iterum redit Clean-
thes, neque omittendus est. Ille Athe-
nas venit quatuor drachmis instructus,
ibi cùm à Zenone erudiretur, cogente
inopia noctu in hortis aquam haurie-
bat, vnde nomen accepit, interdium au-
tem Philosophiæ operam dabat. Coa-
ctam aliquando stipem plenus animi
magnitudine in medium familiare
cum his verbis coniecit, *Cleanthes iam
aliam Cleanthem alere possit, si velit.* Adria-
nus Sextus Pontifex Max. fuit, idem à
studijs Carolo V. Imperatori fuerat. Is
cum Louanij literas tractaret, aded ab
opibus nudus fuisse proditur: vt ad pu-
blicam lucernam noctu lectitare coge-
retur, quòd ad candelas, oleumve e-
mendum,

mendum, nihil haberet. Nemo igitur, ne is quidem, cui, ut loquitur Catullus, nec feruus est, nec arca, nec cimex, nec araneus, modò animus ad sit, non modò à consequenda scientiâ, sed ne à summis quidem honoribus adipiscendis desperet. Das iam mihi, ut apparer, manum, teque in scholis retineri pateris: sed alius nescio quis obmurmuret, & telum istud alterum obiectet. Quorsum mihi ego ita hostis, atque infensus sim, ut his me illætabilibus, imò lethalibus studiis enecem? nam (ut de librorum expensis nihil conquerar) ita iam nunc totus chartis impallui, breui ut futurum sit, ut immoriar, si hîc diutius immorer. Hîc verò planissimè erras, mi bone vir, quisquis es: studia si ordine methodoq; instituantur, nihil, aut parum de vita absument: luxus, delitiæ, otium potius hominem necant, tandemq; perimunt. Excusas inualerudinem, insomnia, librorum pretia, taces quòd noctes totas alex lusibus poculisque impendis, qua ex re, præter sumptus, febrim contrahis, podagram, hydropem, lippitudinem: ex luxu præterea paraly sim, tabemque infamiæ plenissimam: quorum similia incommoda à moderatis studiis nulla existunt. Isocrates librum, qui Panathe-
naicus

naicus inscribitur, quatuor & nonaginta annos natus scripsisse dicitur. Eius Magister Leontius Gorgias centum complerat. Democritus centenarium quatuor addidit. Hippocrates totidem, neque Galenus annis multò fuit minor, traditur enim peruenisse ad grauissimam ætatem. Plato diuinus ille Philosophus vno & octuagesimo anno scribens ereptus est. Cicero in Catone eiusmodi plures adducit longæuos, eosdemque eruditos, Sophoclem, Homerum, Hesiodum, Pythagoram, Socratem, Zenonem, Diogenem: in quibus omnibus studiorum cogitatio æqualis vitæ extitit. Quid tu ad hæc? placent sic satis: sed tamen: age quid istud? ingenium, ceteraque naturæ dotes, quia desunt, à studijs auocant. Salutauimus iam Philosophiam à limine, adedò tristes & morosos vultus illa intranti ostendit: ut pedem efferre lubeat: enimuerò in primo Logices aditu atque adspectu, quàm gordianæ tricæ, quàm Cimmeriæ tenebræ: feliciter lusit, qui literis solo situ mutatis isto anagrammatismo risit, *Logica, Caligo*: demus tamen importunitati: ut mihi existimem frangendam esse eam nucem, esitandumque, quem intrui, panem, atrum licet, atque tetrum, quid verò

verò ad me Iurisprudentiæ inhianti
 quæstiones Physicæ? aut (vt plurimum
 concedam) Physicus fiam, præsertim si
 Medicus postea fieri velim; quid verò
 cum Metaphysicis calliditatibus mihi
 est negotij? nam futuro Theologo for-
 tassî omnem illam totius Philosophiæ
 molestiam esse exorbendam, non per-
 pugnaciter dissenserim. Iam, Academi-
 ce Adolefcens, quisquis es, Philosophari,
 id est, ratione agere videri possis: est
 tamen in tuo illo discursu, quem ipsi
 Philosophiæ debes, error quidam ex rei
 ignoratione profectus, quem vbi veluti
 nubem vmbramve dissipauero, abire te
 sinam; si insanire & perire omnino de-
 creuisti. Arque in primis, quod ad inge-
 nij, iudicij cæterarumque rerum supel-
 lectilem, quam ais tibi à natura curtam,
 attinet, dabo duos ex veteri Philoso-
 phia Poëtas, qui præter exempla, quæ
 superius allata sunt, similitudinibus ap-
 positis demonstrent animi tarditatem,
 non omnem ad ingenuas disciplinas
 viam intercludere, si modò obstinatâ
 constantia perrumpere constitutum sit.
 En tibi primò Lucretium.

Nam leniter quamuis, quod crebro tun-
ditur ictu

Lib. 4.

Bb

Vin-

Vincitur in longo spatio tamen, atque labascit.

Nonne vides etiam guttas in saxa cadentes

Humoris, longo in spatio pertundere saxa:
Accinit his Hesiodus.

Nam si vel paruum, ait, pergas superaddere paruo

Vt crebro id facias, ingens existet acervum.

Vsus præterea apte & magister rerum tempus, aliquid, imò plurimum conferent. Fateor in primo ad sapientiam ingressu difficilia, atque implicata quedam occurrere: quæ ulteriora nihil perspicientem deterreant: sed istud cogitandum, quod in ceteris rebus omnibus, nihil est, quod assuetudine non atteratur, reddaturque facilius. S. Bern. vir

De confid.
a. l. Eugen.

Cap. 6.

ille, cuius intar mellis suauiter fluit oratio, istud Prophetæ Iob, *Quæ primo nolebat tangere anima mea, præ angustia cibi mei sunt*, diuinè explanans. Primum, ait, *impatibile videbitur aliquid*, quod ipso tempore, si assuescas, *iudicabis non adeo græue; paulo post, & lene senties; paulo post nec senties; paulo post idem delectabit.* In rem præsentem accommodatè Aulus Gellius. *Huius discipline studium atque cogitatio, in principijs quidem tetra & aspernabilis, insuavisq; esse, & inciuilis videri solet:*

scd

sed ubi aliquantulum procefferis, tum denique & emolumentum in animo tuo, & sequetur quedam discendi voluptas insatiabilis. Aptissimè Plutarchus. Auditor sic statuat, se Philosophia tanquam mysterijs quibusdam magnis initiatum: Primas lustrationes, atque tumultus ubi pertulerit, spem habere iucundi splendidique fructus presentem molestiam & conturbationem secuturi. Nihil adderem, neque enim video, quid nervosius, aut efficacius adferri possit; nisi magni sanè momenti questionem, quam digito tetigisti, paulo explicatius tractandam hoc loco esse iudicarem.

Lib. 2. de
Audit.

Est autem illa eiusmodi. *An uniuersa Philosophiæ studium, non modò ad Theologiam necessarium sit, sed utile saltem & percommodum ijs, qui ad Iurisprudentiam vel Medicinam animum applicant: qui enim hoc consilij cœperint, ferè ex minimâ causâ relicto, quem tenere cœperant, Philosophiæ cursu, facile ad ista alia conuolant, quòd frustra inutilibus studijs ætatem sibi impendendam esse existiment: verum in principijs errant, ideoque male concludunt.* Bene Plutarchus: *Ut Tragœdi in Theatris: ita Philosophus audiendus est ad finem usque.* Non est existimandum, sicut Lernæ dentes Iouis saty (ut est in fabulis)

In Mora-
lib.

bulis) in terram sparsis, repente die ipsâ gigantes proceri, & armis instructissimi prodierunt: ita subito brevi tempore Philosophos, aut omnino Eruditos euadere: dum nimium procurris, caue, ne impingas. Nota ista in triuijs, *Canis properans cæcos parit catulos, & festina lente*, grauitè dixit Alexander, *Festinatio multorum malorum causa*: rectè etiam Sophocles, *Periculosa est præpropèra prudentia*: rectissimè Publius Syrus, *Omnis mora odiosa est: sed facit sapientiam*. Nunc quod ad rem ipsam spectat paucis sic statuo, primùm Logicam tam esse ad omnes scientias necessariam, quàm sit ipsa ratiocinatio: cum enim ea ars rationem dirigat, & veluti prætensâ faciat, ne in errorum abrupta præcipitet, tam sine Logicâ perueniri nequit ad ceteras disciplinas, quàm sine oculo iri aliquò non potest. Deinde assero Physicam quæ rerum naturas, viresque explicat, ei saltem qui Medicinam meditetur esse oppido necessariam, Physica corpus naturale considerat, Medicina in eodem sanando seruandove occupatur: an sanabit aut seruabit Medicus, si corporis humani constitutionem, si Elementorum, Cælorumque proprietates, si gemmarum, lapidum, herbarum, florum,

rum, medicarumque rerum occultas vires, quæ Physicæ sunt tractationis, ignoret? Verum est istud, quod est vulgò iactatissimum. *Incipit Medicus, ubi desinit Physicus.* In Iurisprudentiæ studio rerum naturalium cognitionem requiri non æque liquet: requiri tamen censeo, nam quî pro reo aut contra reum dicet, quâ ratione iudici, atque populo fidem faciet, quibus argumentis ad persuadendum dissuadendumve utetur, nisi ex Philosophiæ armamentario hastas, & clypeos expromere, è rerum natura sumptis amplificationibus orationem illustrare atque exaggerare cognovit? Metaphysica saltem Medico, aut Iurisconsulto erit superuacanea; ne id quidem admisero: si modò excellens in vtrâque illa arte euadere velis: nam ut Logicam ad scientias necessariam, ita Metaphysicâ ad scientiarum perfectionem, absolutionemque desiderari, existimandum est: cùm enim præstare in nulla disciplina possit, qui non entis ac veri notiones habeat perfectissimas; Metaphysicæ autem sit munus eas conceptiones in animo proprias genuinasque efformare, hac vnâ scientiâ si carueris, nusquam Magister esse possis: Atque ex ijs istud postremò conficitur, ei qui ad

Rempubicam sit accessurus vniuersæ
Philosophiæ quoq; supellectilem prius
esse comparandam. Quid enim? an pru-
denter & tutò ad clauum sedebit, qui
conceptiones rerum proprias, dicendi
persuadendique vim præstantem, quæ
sine sapientiæ cognitione haberi non
possunt, non sibi prius conquisiuerit?
alioqui configatur celeberrima illa Pla-
tonis viri sapientissimi sententia, qui
docebat beatas tum demum fore Res-
publicas, in quibus aut Philosophi re-
gerent aut Reges philosopharentur.
Dicam, quod minus probari posse vi-
deatur, ne Ciuem præclarum quidem
esse, aut cum laude inter contribules
posse versari, qui ex Logicis saltem
scholis rectè ratiocinari, ac propriè lo-
qui nunquam didicerit. Nam si Physicæ
sit ignarus, quàm sæpe erit ei in circulis
ac confessibus turpiter contiscendum?
quid enim eo homine fiet, vbi de
maris fluxu & refluxu, de gemmarum
plantarumque natura, de terræ succu-
sionibus, de ventis, de niue, de grandine,
de tonitru, de fulmine, de stellis, de
Ecclipsibus sermones, vt fit plerumq;
inter suos inciderint? Sapienter igitur
Diogenes cuidam garrienti se Philoso-
phiam parum curare, respondit, *At*
quid

quid viuus, si, ut rectè uiuas, tibi cura non est? Meritò Romanus Orator Matrem omnium bonarum rerum dicebat esse sapientiam, quâ nihil à Dijs immortalibus utilius, nihil salubrius, nihil præstabilius hominum vitæ mortalibus datum esset. Sæpe alias idem Philosophiam appellabat vitæ ducem, virtutis indagatricem, expultricem vitiorum, Urbium, Legum, societatis denique humanæ procreatricem. Quæ cùm cogitaret Seneca, vir ille acerrimi iudicij, iure quoque sentiebat Philosophiæ nullum satis tempus magnum esse, etsi à pueritia vsque ad longissimos humani æui terminos vita protenderetur. Verùm contra Philosophiæ tum osiores, tum vituperatores ista hîc satis. Ex illa Ludicra pugnâ, quasi dato classico, quia à parte nostra stat victoria, reuocari nos in umbram non ægrè patiamur.

O R A T I O.

*Pro industrio & constanti labore in
excolendæ mentis studio.*

OMnipotens & sapientissime Deus,
qui in rebus minimis æquè, vt in
maximis, te mirabilem ostendis, & qui
nos homulos rationi minùs auscultan-
tes ad Formicarum Apumque scholam
remititis: vt ab ijs ad virtutum discipli-
nam informemur; da mihi per gratiam
tuam: vt talem in virtutum, literarum-
que studio diligentiam, industriam con-
stantiamque adferam, qualem à me re-
quiris. Et quia animum tanquam agrum
excolendum mihi tradidisti; fac ita fide-
liter serioque rem agere; vt in die iudi-
cij, quando vnusquisque metet prout
seminauerit, de corruptione metam in-
corruptionem, deterisique sudoribus
labores manuum mearum in mensâ tuâ
manducare valeam, quando momenra-
neum & breue hoc tribulationis nostræ,
æternum gloriæ pondus operabitur in
nobis. Per Christum Dominum no-
strum. Amen.

STM.

✠✠✠

e in

cus,
vt in
qui
tan-
lam
pli-
iam
um-
con-
e re-
rum
ide-
udi-
out
in-
bus
ruā
ora-
tra,
e in
no-

Me

Ingens Peccati Horror. 17.

Herculis hic summus labor est *M. Gaus*

SYMBOLI EXPLICATIO.

Hercule hic magno opus,
qui ferro & igne septempli-
cem belluam domet: capitale
istud monstrum peccatum est,
quam multicipitem Hydram
edomuisse, erit supra duode-
cim Herculis labores, ac vi-
ctorias.

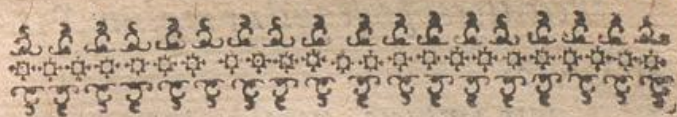
Sta in arena, Adolescens, &
pede presso cum hoste non
vno manum consere. Quid
fugis? ad peccati foeditatem
& truculentiam horres, opi-
nor, timesq; ne tam exitialis
pestis vel afflet venenum, vel
tactu noceat, imo necet: nihil
remoror; ah cito fuge.

Præit

Præit Dux & monet, me-
morare nouissima tua, & in æ-
ternum non peccabis. Mor-
tem, Iudicium, Inferos, Cælum
adspice, & diu, multumque
cogita. His armis non tantum
declinari Monstri furor, sed si
stare malis, etiam domari, &
vinci potest.

CA.

CAPVT SECVNDVM.

Ingens peccati horror.

M O N I T V M.

Deum time; peccatum peste, morte
peius fugito.

S A L O M O N.

*Principium Sapientia,
timor Domini. Prou. 9.*

*Timor Domini odit
malum. Prou. 8.*

*In maleuolam ani-
mam non introibit sapientia, nec habi-
tabit in corpore subdito peccatis. Spiri-
tus enim sanctus disciplinae effugiet fi-
lium, & auferet se à cogitationibus,
quæ sunt sine intellectu, & corripietur
à superueniente iniquitate. Sap. 1.*

Pecca-

*Peccatores prosequitur malum. Pro-
verb. 13.*

*Fugit impius, nemine persequente.
Prou. 28.*

*Cum sit timida nequitia, dat testi-
monium condemnationis: semper enim
præsumit sæua, perturbata conscientia.
Sap. 17.*

*Stultus illudet peccatum. Pro-
verb. 14.*

*Iniquitates suæ capiunt impium,
& funibus peccatorum suorum con-
stringitur. Ipse morietur, quia non ha-
buit disciplinam, & in multitudi-
ne stultitiæ suæ decipietur. Prou. 5.*

*Deum time & mandata eius ob-
serua: hoc est enim omnis homo: & cun-
ctæ quæ fiunt, adducet Deus in iudi-
cium pro omni errato, siue bonum, siue
malum illud sit. Eccles. 12.*

MEN-

MENTIS SALOMONICÆ

INTERPRETATIO.

§. I.

Timor Domini principium Sapientiae.

MEminisse hic te imprimis oportet, Adolescens Academice, quod alias monui, Christianam sapientiam nec esse nudam solum, atque inanem veri inquisitionem aut scientiam, quam nonnulli consectantur: sed honesti probitatisque studium atque comprehensionem: rectè enim & ex virtutis normamores suos componere; hoc demum sapere est, hoc esse veri nominis Philosophum, imo sapientem. Atque hæc ipsa est sapientia, cuius principium esse Domini timorem dixit Salomon. Verum Diuinitimoris non vna est indoles. Vnus enim est ingenuus & nobilis timor, ab eo amore profectus, quo liberi bene nati, atque educati Parentes suos

suos

suos syncerè diligunt, eâque causâ gravissimè deestantur, quæ illi oderint. Alius est in nonnullis timor, abiectæ & servilis conditionis, quem pœnæ infamiaeque horror, aut causæ similes pariunt; cuiusmodi in servis esse solet, qui etsi vitio ducendus non sit, priori tamen longè est dignitate, meritoque inferior. Principium quoque non vno modo dicitur: iam, initium est rei cuiusvis, & quasi radix, vnde illa existat; iam, primus anni fructus, præcox adhuc neque satis maturus; postremò, quod in quaque re præcipuum est, & veluti caput. Ex quibus qua ratione Sapiens dixerit principium sapientiæ esse timorem Domini intelligi potest. Imprimis enim divinæ offensæ timorem, si ex horrore & metu supplicij concipiatur, cùm servilis sit atque imperfectus, constat primam duntaxat radicem esse, & inchoationem quandam sapientiæ, neque aliter, quàm pro fructu necdum satis cocto à sapientia præmitti. Verùm si timor is sit, qui esse debet, divini Amoris genuinus partus, certum est non modo præcipuam fore sapientiæ partem; sed singulare quoddam decus atque ornamentum. Porro quoniam qui aliquem amat, ideoque timet ne offendar,

id

id etiam odio habet ac fugit, quodd alterum nouit odisse atque auersari: necessarium, quodd alterum est Salomonis oraculum, *Timor Domini odit malum*: peccatum, inquam, dirissimam illam animorum pestem horroificumque monstrum: quod simpliciter atque omnino ita malum est; vt cetera quacumque cum eo collata, ne mali quidem nomen mereantur. Verum, priusquam illius aut fœditatem, aut malitiam persequamur (quod proprium est huius loci) conceptum ex sacro offendendi Numinis timore, peccati admittendi metum atque horrorem, viam, gradumque esse ad sapientiam demonstremus. En tibi oraculum.

§. II.

Peccatum pugnat cum Sapientia studio.

IN maleuolam animam non introibit sapientia, nec habitabit in corpore subdito peccatis: Spiritus enim sanctus effugiet factum, & auferet se à cogitationibus quas sunt sine intellectu, & corripietur à superueniente iniquitate. Nimirum, cum eximium quoddam istud sit Spiritus sancti donum,

Cc

num,

num, nefas sit suspicari concedendum
ijs, qui se ipsius Numinis hostes infen-
sissimos profitentur: stulti verò, & a-
mentis hominis est, studio & labore
quantumvis improbo sperare consequi,
quod, nisi pacato propitioque Deo, im-
petrari non potest: accedit, esse peccati
gravioris, si foueat cor vim sapientia
ita hostiliter infensam, atque aduersa-
riam, ut sibi cum illa nullam retineri
societatem patiatur.

Vt sapiens sis, aut ut omnino euadas,
cōpositas esse oportet animi appetitio-
nes, apprehensiones rerum veras, valde
re memoriam, ingenij aciem, iudicijque
vim adesse maximam: mentem denique
ne quid serijs studijs obstrepat, sibi sem-
per præsentem: atqui flagitijs dediti
homines, appetitiones habent efferatas,
bellis cupiditatum intestinis exagitan-
tur continuò, imaginationes verò fœ-
das, ac plerumque rerum falsissimarum
idola sibi ipsis effingunt, memoriæ of-
ficinam confusissimarum imaginum ista-
rum tumultibus perturbant, ingenij sui
nervos animi mollietie debilitant, men-
tis oculos aut eruant, aut obcæcant: ita
denique deuastant commiscuntque om-
nia, ut inter tot motus audiri Musæ
pacis, & odij amantes neque velint, ne-
que

que verò possint. Itaque quàm fieri nequit, vt nube densâ, solem intercipientem, aut in cœnoso fonte oculus cœlestes radios aspiciat, si ipse præsertim noxio humore sit impeditus: ita abstrusarum rerum reconditas veritates vitiosus animus assequi non potest: & vt ista non sint, quæ diximus; tantæ tamen sunt in flagitiosis hominibus procellæ, quæstiones, tormenta, honores, metus, trepidationes, fugæ, examinationes: vt viuere, nedum philosophari neque libeat, neque vacet. Audiamus super ea re grauissimos scriptores. *Ipsas*, inquit Seneca, *nequitia tenebras timet: prima* Ad Luc. epist. 97.
maxima peccati pœna est, peccasse: nec vllum scelus impunitum est: scelus in scelere supplicium est, proprium est nocentium trepidare. Pætia habet S. Augustinus. *Quis* In Psalms. 36. & 49.
quis malus est, male secum est, torquetur necessum est, sibi ipsi tormentum est, i se enim est pœna sua, quem torquet conscientia sua, fugit ab inimico quò potuerit, à se quò fugiet? Quocumque fugerit se talem trahit post se, & quocumque talem traxerit se, cruciat se. Conc. de Lazaro.
Iam Chrysostomus. Explica mihi (ait) istius epulonis conscientiam, & videbis nimis grauem peccatorum tumultum, ingem metum, tempestatem, turbationem. Videbis, velut in curia, mentem ad thronum conscientie con-

sedisse, regalem & tanquam indicem quempiam sedentem, & cogitationes loco carnificum adhibentem, in equuleo suspendentem, lateraq; conscientia radentem ungulis, pro commissis; Rem deinceps oculis subiicit. Etenim qui committit adulterium, etiam si milles fuerit diues, etiam si nullum habeat accusatorem: non desinit tamen intus seipsum accusare: & voluptas quidem temporaria est, dolor vero perpetuus, timor undiq; ac tremor, suspicio & anxietas; angulos metuit, umbras ipsas formidat, suos ipsius famulos conscios, inscios, illam ipsam quam corrupti Virum, quem affecit contumeliâ: obambulat amarum accusatorem circumferens conscientiam, cum sit sui ipsius iudicio condemnatus, nec ad breue tempus possit respirare. Idem patiuntur & qui rapinam exercent, & qui fraude lucrum faciunt: hoc & ebriosi: in summa, quotquot in peccatis viuunt. S. verò Ambrosius tres producit scelerum carnificinæ testes, Adamum, Cainum, Dauidem: quorum primus cum Dei in paradiso ad auram inambulantis, propiusque aduentantis strepitum inaudisset, & necdum ad supplicium deposceretur, tamen fugit sui male conscius atq; in latebras se abdidit. Alter veritus, ne ob fraternali parricidium, à quocunque obuiò necaretur, in se

In Apo-
log. Dauid
c. 9.

se tulit sententiam, quòd dignus esset
cui nemo ignosceret: itaque cùm nul-
libi consistere posset, vagabatur, &
oberrabat. David denique idem de se
fatebatur, *Peccatum meum contra me est* Psal. 50.
semper, id est, vt S. Ambrosius est inter-
pretatus, sine interuallo aliquo recor-
datio & species ipsa mei me erroris im-
pugnant: diceret militem armatum
continù ei obuersari ante oculos, vbi-
que occurrere, incurrere, extrema mi-
nitari. Artemonem facillè prætereo, ne
profana sacris immisceam: ille tamen Cassian. in
symb.
ob insignem improbitatem atque ne-
quitiam, adeò fuit meticulosus: vt cùm
foris continù in lectis portaretur, domi
tranquillè desidenti duo famuli scutum
æreum supra caput sustinere iuberen-
tur, ne, nescio quâ re ex alto decidente,
aut improviso aliunde telo feriretur.

At ne vetera magnopere requiramus,
res ipsa quotidie loquitur. Vide tu mi-
hi pauculos ex isto hominum flagi-
tiosorum grege, Deus bone vt erubesc-
cant, vt pallent, vt palpitant, vt dies
ac noctes diris modis lancinantur? Præ-
torem, lictorem, carnificem, vbiq; in-
stare, adesse suspicantur: tonat, fulmi-
nat, grandinat? peti se, iam iamque fe-
riendos arbitrantur. Hinc fuga & late-

bræ: verum frustra: ut enim ij, qui ad mortem ducuntur, furcam & laqueos suos; ita illi excarnificantem conscientiam secum ferunt: quocunque enim se proripiant; incurrunt in Deum improbitatis testem, iudicem, vindicem. Neque verò ista tantum, quæ reuera horrenda sunt, isti timent; sed umbras ipsas, exanguia spectra, inquietæ mentis inania somnia, strepitus foliorum, pedum strepitus, insidias omnium, etiam amicorum perhorrescunt. Agedum: ut res, quæ tanti est ad horrorem peccati concipiendum sapientiamque comparandam momenti, sit testatior; è sacris ipsis literis id ipsum comprobemus.

Iob 15.

Canctis diebus suis (verba sunt sacra apud Iobum) *impius superbit, & numerus annorum incertus est tyrannidis eius. Sonitus terroris semper in auribus illius, & cum pausat, ille semper insidias sufficitur. Non credit quod de tenebris possit redire ad lucem, circumspectans undique gladium. Cum se moverit ad quærendum panem, novit quod paratus sit in manu eius tenebrarum dies. Tenebit eum tribulatio, & angustia vallabit eum, sicut Regem qui preparatur ad prælium: Legunt alij, ad rotam. Quid gravius dici potuit ad exponendam improborum calamitatem? succinctè Salomon, Pec-*
catore;

tatores persequitur malum, fugitque impius
 nemine persequente; rationem adfert Sa- Sap. c. 17.
 piens, cum sit timida nequitia, dat testimo-
 nium condemnationis; semper enim prasu-
 mit sana, perturbata conscientia. Sine enim
 spiritus sibilans, aut inter spissos arborum ra-
 mos anum sonus suavis, aut vis aqua decur-
 rentis nimium, aut sonus validus precipita-
 tarum petrarum, aut ludentium animalium
 cursus inuisus, aut mugientium valida be-
 stiarum vox, aut resonans de altissimis mon-
 tibus echo, deficientes faciebant illos præ ti-
 more. Quid esse potest calamitosius? si
 ea, quæ fere cæteros oblectare solent,
 lenis auræ sibila, garrientium volucrum
 suauitates, lene labentis aquulæ rythmi,
 bonæ mentis oblectamenta, improbis
 timori sint, horrore, dolori? quis verò
 in tot, tantorumque malorum equuleo
 atq; catastâ distentus, ut in Ixionis axe,
 aut Syphio saxo, aut in ipso Phalaridis
 candente Tauro distractus, commolitus
 atque immugiens, fatis tamen habeat
 aut animi, aut virium, ut ei etiam tum
 liceat, libeatve philosophari?

§. III.

*Sapientes id vident, & curant; stulti
illudunt.*

*Eccles. c.
21.*

Tob. c. 4.

AT sapientes quidem id vident sci-
licet, & apprimè curant, atque
adedò cauent; ne quod grauius animo
flagitium designent, aut admittant:
alijs persuadere etiam student: vt pec-
cati tanquam fœdissimæ pestis odium
concipiant. Hinc istud Iehu filij Naue
monitum, *Quasi à facie colubri fuge pecca-
tum, dentes leonis dentes eius, interficientes
animas hominum. Quasi romphea bis acuta
omnis iniquitas, plaga illius non est sanita.*
Hinc Tobix quoque senioris ad filio-
lum ista, cùm testamentum conderet,
adhortatio. *Omnius diebus, vite tua in
mente habeto Deum, & caue aliquando ne
peccato consentias.* Extat & inter sanctis-
simi Ludouici Francorum Regis diui-
nissima præcepta, quæ Philippo primo-
genito suo in Tunetana obsidione de-
dit, hoc documentum. *Cane ne vnquam
admittas peccatum mortiferum: sed om-
nia potius ferre velis genera tormento-
rum, quam aliquam talem perpetrare
culpam.* Quam legem procul dubio ipse
à te-

à teneris annis Ludouicus à Blanca Ma-
 tre sanctissima hauserat : imò aure altè
 imbiberat, cuius istæ fuerant ad aures
 pueri continuæ nœniæ *mori potius, quàm*
fœdari, quæ & muris Alpini natura est,
 & eorum, qui martyrium subiere, opti-
 mum semper factum extitit. Omitto
 Edmundum & Anselmum summos
 Cantuariensium & sanctitate celeberr-
 mos Antistites : quorum prior dicebat,
 malle se in ardentissimum rogi, alter
 etiam in ipsa inferorum incendia con-
 iji, quàm ut vel in vnum mortale pec-
 carum consentirent. Omittere tamen
 non possum acerrimū opportunissimū-
 que hoc in negotio magni Thomæ A-
 quinatis iudicium : is ad quendam qui
 de modo acquirendi scientiam quæsie-
 rat, epistolam conscripsit, quā innocen-
 tiam, peccati præcipuè horrorem com-
 mendat. Totam hic ijsdem verbis ad-
 do. *Quia qua suisti à me in Christo, mi cha-
 rissime N. qualiter te studere oporteat, & c.
 tardiloquum te esse iubeo, conscientia puri-
 tatem amplectere: orationi vacare non des-
 nas, nihilq; penitus de factis aliorum intro-
 mittas, nemini te multum familiarem osten-
 das, discursus super omnia fugias, sanctorum
 & bonorum vestigia imitari non desinas, &
 quæ legis & audis, fac, ut intelligas: altiora*
te ne

*te ne quaesieris: ita frondes ac fructus in vinea domini Sabaoth utiles, quamdiu vitam habebis, proferes ac produces: hac si sectatus fueris ad id attingere poteris, quod affectas. Verum ista viri illi sapiant, vident, sentiunt: peccator cum peccati leprâ infectus sit, miserrimeque cæcus, atque amens, neque sentit, neque videt, nec sapit: quo deploratissimo statu nihil fingi potest infelicius: frustra verò aurem vellices, acrius pungas, expergefacerere coneris: ferreo somno ille sepultus iacet, quo sopore nullus esse queat, aut profundior, aut lethalior. S. Augustinum testor, quem in flagitiorum cœno semel altè decumbentem tam brutus sopor obligarat, ut res eum nulla excitare potuerit, donec vis maior è caelo adamantinas compedes effregisset: si diu multumque percusseris, eriget fortassis nonnihil palpebras graues, osque plumbeum resoluet in somnolentas, voces, imperfectasque, nescio quas murmurillationes, quibus sana monentem pro deridiculo habeat, & quæ de peccati dedecore, turpitudine, damnis proponuntur, exhibilet, atque pro inanibus nanijs, fabulis, anicularum terculis illudat. Salomonis istud est: *Stultus illudet peccatum.* Quid vero isto homine*

pecude

In lib.
Confess.

pecude agas: igitur relabitur mox in ex-
 itiale sōnum, obstinatusq; cōstringitur,
 atque arctius suo se vinculo implicat,
 quanquā non iam somnus futile mortis
 simulacrū, sed atra, terraq; mors dicen-
 dus est, ita sine sensu & animo peccator
 iste obdruit, lapiduit, denique mor-
 tuissimus est. Hoc etiam docuit Salo-
 mon, *Iniquitates sua capiunt impium, &
 funibus peccatorum suorum cōstringitur,
 ipse morietur, quia non habuit disciplinam,
 & in multitudine stultitiæ suæ decipietur.*
 Tundenda tamen peccatoris mens licet
 ferrea; nam crebris fortassis ictibus per-
 fringetur, emollescet saltem: Iphis, in-
 quam, si fieri potest oculis, peccati de-
 decus, infamia, turpido subiicienda;
 pudor fortassis aliquis suborietur, mox
 etiam horror: & quoniam suis commo-
 dis omnia metiri solent improbi, enu-
 meranda damna atque naufragia, quæ
 peccatum in vitam nostram inuehit, &
 post mortem infert grauissima incom-
 moda, vt sua acerbitate nonnihil com-
 moueant, insanumque hominem, ad
 saniora consilia deducant.

§. IV.

Peccati gravitas & damna.

SI virtutis diuina species, quod Platonem dixisse accepimus, oculis corporis cerni posset, mirabiles sui amores in hominum animis excitaret: ita si peccati turpitudine è contra sese, quæ & quanta sit in aspectum daret; suspicor ego fore omnino neminem, qui non exhorresceret, atque refugeret; verùm ea fœditas aureo & gemmeo gypso adhibitisque boni cuiusdam coloribus obducitur, mentitur, fallit. Agedum omnem istam laruam, fucumque detegamus: ut qualis demum sit res ipsa, cognoscatur.

Gravitas
ex inobedientia &
rebellionem
contra
Deum diuinasque
leges.

Peccatum præsertim si mortiferum sit nefaria quædam est perduellio, qua refractarius homo ac cælo rebellis diuinarum legum iugum excutit, & ab ipso Deo infinito bono, bonorumque omnium inexhausto fonte auersus eius summa maiestati ac possessioni, in qua sita est vera felicitas, rem quampiam vilem vnius oboli, nulliusque momenti amplectitur, honoris, inquam, fumos, opum quisquilias, voluptatum cœnum, vanis-

vanissima idola vero Numini antepo-
nit; desertis legitimi ducis signis, atque
castris, idē impius transfuga ad capita-
lissimi tum Dei, tum hominum hostis
partes, infami proditione transuolat,
hunc deinceps dominum agnoscit, hu-
ius nutus obseruat, imperijsque indi-
gnissime patet; igitur peccatum imma-
ne sacrilegium est, quo anima de veri
domini potestate, cui iure mancipij at-
que emptionis, alijsque sexcentis no-
minibus reuincta erat, detestabili rapi-
na subducitur, vt impurissimo pradoni
diabolo tradatur: spirituale adulterium
est, quo eadem illa, quam sanctē nouit,
fidem confringit & violat: vexillum est
dæmonis, quo Reprobi omnes constri-
cti tenentur, atque mortis, æternorum-
que ignium stipendia merent, militant,
pugnāt: vinculū est, quo hominem Ca-
codæmones arctissimē obstrictum ca-
ptumque detinent tam durā tyrannide;
vt nodos soluere, aut omninō frangere
vis creata nulla possit, ac ne diuina qui-
dem effringat, nisi valido forti que co-
natu: reluctatur enim diu multumque
ferus animus; siue quia iam seruitutem
suam demens amat; siue quia Circæā
potione ebrius miserabili metamor-
phosi bestiam induens, humanitatem
propē

propè omnem rationemque ipsam ex-
 uit. Ex quibus rebus omnibus facile
 cuius sanæ mentis intelligit peccatum,
 cum ex se & sua natura nihil sit, aut re-
 nue quidpiam, idemque e mentitum
 bonum; reuera tamen infinitum quod-
 dam malum esse, atque in sinu tegere
 malitiam infinitam, amentiam singula-
 rem, summam infirmitatem, atque in-
 iuriam in Deum incredibilem, impu-
 gnat enim, atque si fieri posset, de me-
 dio tollere nititur bonitatem Dei im-
 mensam, sapientiam inexhaustam, po-
 tentiam iustitiamque omnimodo, ac fi-
 ne eternam caritatem. Cogita hic tu
 mihi (ut quod est in eo, quod tracta-
 mus, indignissimum & totius nequitie
 caput, oculis obijciatur) cogita, in-
 quam, Deum, naturam infinitæ digni-
 tatis, tum verte animum in hominem,
 quem verò? lutum ex miserijs omnibus
 confectum, rem abiectissimam, proiec-
 tissimam, hunc in illum insurgere, im-
 minuere velle divinam maiestatem, le-
 ges sanctissimas pessundare, pleno ore,
 fronte impudentissima, palam, eius im-
 perijs oblectari, & dicere, *non parvo,*
non serviam: demum ad Dei hostem
 terribilissimum confugere, & perdule-
 lem agere. Quid dici potest in Nu-
 men

men iniuriosius? præsertim cum huius
tantæ perfidiæ causâ fuerit nulla, nisi
impurus reculæ nescio cuius amor, con-
tempto ipso Creatore; quo? scilicet eo,
qui in hominem ingratisimum tot be-
neficia contulit, & quidem immeren-
tem, ut vel multitudinem, vel magni-
tudinem æstimare, nulla ingenij vis
possit: quid si adhæc adiungamus infi-
gnem quoque illam in Christum Serua-
torem contumeliam, cædem, barba-
riem? si dicamus peccato, quod Apostoli
Pauli testimonio certissimum est, san-
guinem testamenti pollutum duci, fi-
lium Dei cõculcari, contemptui haberi,
iterum cruci suffigi, an non exclamare
& ingemiscere lubebit? O crudelitatem
atrocissimam aduersus nostræ vindi-
cem libertatis! ô infandam diuino san-
guini illatam iniuriam! ô mentem sce-
leratissimam, quæ tantum facinus vel
cogitare, ô linguam, ô manus, ô pedes
omni supplicio perdendos, qui perpe-
trare atque exequi audeant! Et ô beni-
gnitatem Numinis, in hominis tam im-
probi, ac perditæ scelere tolerando, in
beneficijs etiam cumulandis planè ad-
mirabilem, summisque laudibus effe-
rendam! Deum immortalem! quænam
hæc est quorundam hominum tanta
per-

peruersitas, aut quæ humanæ mentis infirmitas, aut cupiditas tam effrænis, vt tam faciliè peccato, cui tantum nequitia inest, sponte succumbant? nimirum ista, quæ à sensibus paulo remotiora reconditioraque sunt, homines isti hebetes ac stupidi minimè percipiunt.

Damna
peccati.

Conijciamus igitur nunc quasi in cumulum damna & supplicia, quæ à peccato proueniunt: vt quos amor diuinus, nec in officio continet, neque abductos reuocat; incômodorum grauissimorum, acerbissimarumque pœnarum metus refrænet atque deterreat; atque vt hæc ratio aliùs fodiat fortiusque vulneret; peccatorem vnum aliquem (ita enim ista certius ferient) alloquamur. Ergo Dei gratiâ iam excidisti, infœlicissime homuncio, diuinumque illud esse, quod in filium adoptatus cælique hæres scriptus acceperas, perdidisti? ita nunc detractâ nobilitate, diuinâ illâ ingenuitate, Dei que familiâ atque vitæ hæreditate deturbatus iuberis exulare aulâ, & solum turpiter vertere, diuinæ maiestatis desertor & hostis. Neque verò ista simplex est gratiæ amicitiaque diuinæ iactura: quam indueras, prætextam charitatis reliquarumque eius comitum, & Christiani hominis

hominis virtutum amplissima ornamenta offensum numen summo cum dedecore abstulit: ita cum filio prodigo paternâ domo exul & vagus, regiâ dignus mensâ inter porcos iaces fame prope enectus, neque à vestibulis modo & delicijs nudus & egens: sed spoliatus præterea (qui alius est funestissimus casus) ab omni illo meritorum præmiorumque cumulo, quem aut eleemosynis, aut multis ad Deum fuis precibus, aut alijs aliarum virtutum pretijs, tibi compararas, in eam te miseriam coniecisti, ut quamdiu in eo, in quo es, statu versabere, quantumvis multa benè laudabiliterque gesseris, ad mercandam celestis gloriæ felicitatem, nihil unquam valitura sint. Perge misera atque miserabilis Animula, & saltem te aspice, & quæ nunc sis, vide: quæ? diuinæ maiestatis perduellis; nam ausa es sanctissima decreta impudentissimè perfringere: quæ? tui ipsius vilissimum mancipium; seruire enim scdissimarum & efferatarum appetitionum, quam Dei perhonorificam seruitutem vecors maluisti; illi iam te voluntarij carnifices ac tyranni torquent, dilaniant, excarnificant ijs constrictam loris ac vinculis, quæ tute tibi innexuisti: Iniquitates iam illæ tuæ

Servitus
peccati &
turpitudi-
do.

D d

te

te cœperunt, & funibus peccatorum tuorum constringeris. Quasi verò hoc satis miserum non sit, tartarei quoque Cacodæmones, in quorum potestatem volens te dedisti, tyrannidem in te suam exercent, te summo aditæ possessionis iure exagitant, quo iugo non video, quid esse possit sæuius. Iterum te contuere, tuamque, ô peccans Anima, turpitudinem: *Denigrata est facies tua super carbones*, itaque stygio tenebrione facta es iam tetrrior: nam quæ peccati labes eum fœdissimè turpauit, eadem te nunc macula dehonestat. O si videres! ô si fœtorem saltem, profluentemque peccati vlcere graueolentiam, pestiferamque mephitim, sentire saltem: *Computruisti enim, ut iumentum, in stercore tuo*: ô si sentire! exhorresceres fortassis: verum æquè naribus atque oculis captus, bis homo miser, neque vides tuorum flagitiorum deformitatem, neque fœtorem percipis; an communem etiam sensu cares? obbrutuisti. Fuge, fuge, Angeli diuinæ iustitiæ administri ac vindices, diutius te Principis sui charissimam olim sponsam, Christi cruore emptam, elutam, exornatam, ad insanos vilissimarum rerum amores abiectam, in eoque cœno volutari non ferunt; sceleris

Thren. c.

4.

Iob c. 1.

leris atrocitate, odio, vindictæque faci-
 bus accensi, iam iamque gladios, quos
 pro officio gerunt, etiamnum tot im-
 piorum hominum repetitâ cade cruen-
 tatos, adhucque calentes in te distrin-
 gunt, te vnum quærunt ad cædem, &
 ecce inuolant: Tutelarîs Goniûs recessit
 à te longiusculè, & propè nudum iam
 ictibus latus deseruit, certè mæret, &
 malè metuit, quid enim? Deus ipse, qui
 cum vitijis immortale bellum semper
 indixit, intulit, gessit, in tuam perni-
 ciem arma iam sumpsit, vnum te ore,
 oculis, manu, deposcit: Audire, videre
 eum videor; micant ex irati vultu ira-
 rum, flammarumque globi, *Vbi est?* in- Deuter.
 quit, *iuxta est dies perditionis, vino ego in* 32.
aternum, si acvero, ut fulgur gladium meum,
reddam ultionem, inebriabo sagittas meas
sanguine. Tonat, fulminat, exeruntur iam
 lacerti, in certum vulnus fugit sagitta,
 & ferit. *Nisi conuersus fueris arcum te-* Psalm. 7.
rendit & parauit illum, & in eo parauit
vasa mortis, sagittas suas ardentibus effecit.
 Mors arcus sonitum expectat, & nutum
 iaculatoris; crispisulcans fulmineumq;
 telum iam intentat, quo minimè reris
 tempore per insidias necatura. Seque-
 tur deinde iudicium: hîc horrida sunt
 formidabiliaque omnia, exactissimum

tribunal, Accusatores importunissimi
atque acerbissimi dæmones, iidem li-
ctores & carnifices, aspectu clamori-
busque perterrefacientes; subscribent
testes omni exceptione maiores: quan-
quam his nihil opus erit, ipsa pro mille
aduersarijs aderit, sufficiensque scelerum
conscientia accusatrix & testis. Iudex
verò quis? sapientissimus, acerrimus, &
iam implacatus atque inexorabilis, qui
vbi plagas, crucemque tui causâ illatas
fortiterque perpeffas exprobrarit, ro-
tiesque, quoties lethale crimen perpe-
trasti, inflicta quodammodo denuò vul-
nera, exulcerataque iterum cicatrices,
conculcatum pedibus sanguinem, cæli
terræque pretium obiectarit: capitalem
sententiam tandem proferet horribili
ista formulâ. *I, maledicte, in igne æternum,*
quod fulmen vbi contorserit, peractum
est, illicò dehiscet terra, patefcent in-
feri, dæmones pertrahent, proque mo-
mentancâ voluptate, æterna supplicia
repetent; trutinare, expende, ardendum
est quamdiu Deus erit Deus, cælum erit
cælum, inferi erunt inferi: ista verò duo
verba diu metire, *momentum, æternita-*
tem. Bene est, nonnihil ista te, miser
peccator, concutiunt atque commo-
uent: igitur dum ferrum calet, pertun-
damus,

damus, & partim ex ijs quæ verbo teti-
gimus, partim ex alijs quibusdam capi-
tibus producamus remedia, quibus pec-
cati tam graui malo medicinam ali-
quam faciamus, siue ad curationem,
cum incideris; siue ad cautelam, ne vn-
quam tantis te periculis exponas, sta-
tim illud ex sacris literis alexipharma-
cum occurrit.

§. V.

Peccati remedia.

Memorare nouissima tua & in eter- Eccl. 7.
num non peccabis; tum illud, Deum
time & mandata eius observa: hoc est enim
omnis homo. Et cuncta quæ sunt adducet Eccl. 12.
Deus in iudicium, pro omni errato siue bo-
num, siue malum illud sit. Verum recen-
tem semper viuamque esse oportet ista-
rum rerum memoriam, tumque præfer-
tim viuere debet: cum tentator demon
acrius insistit, & vehementius insultat:
quem in vsum si sapere velis, efformabis
frequenti exercitio in mentis tabellâ,
nouissimorum expressas imagines: id
est, definies tibi in singulos dies tem-
pus, quo solus tecum attentè & seriò
mediteris, mortem, Iudicium, Inferos,

D d 3 quo

quo de argumento quædam dixi in li-
lio Mariano, vnde huc punctula ad-
ducam exiguis ad tristitiam tetrarumq;
rerum horrorem mitigandum adiectis
luminibus. Occurrit prima mors in cu-
ius frequenti meditatione quantum vi-
rium insit ad peccati fugam, docuit
olim S. Augustinus, *Si diem*, inquit, *mor-*
tis sue homines cogitare vellent, animam
sua ab omni cupiditate & malitia cohibe-
rent, addo è mundo ipso longissimè ab
omni peccandi occasione diffugerent.
Ita Adolescens quidam non ita pridem,
cùm Nobilis alterius iuuenis sepul-
chrum apertum vidisset, introque ad-
spectasset horridis ossibus perterrefa-
ctus. *En*, ait, *quod hic fuit, ego sum, &*
breui ero, quod hic est: nec plura: mox se-
cessit in solitudinem, sibi Deoque post-
hac victurus: tantumque profuit; ut
non virtutibus modo, sed etiam mira-
culis inclaresceret. Rectè monet Poëta
ille:

Serm. 3. de
Innoc.

Horat.

Omnem crede diem tibi diluxisse supre-
мум.

Quid ex eo boni speres? S. Basilium ac-
cipe. *Semper ante oculos tuos versetur vlti-*
mus dies: cùm enim diluculo surrexeris, ad
vesperam te ambigas peruenturum, & cùm
in lectulum membra tua posueris ad quies-
cendum,

*cedendum, noli considerare de lucis aduentu: ut
facilius possis te refranare ab omnibus vitijs.*
At dæmon scilicet, quia istud quantum
valeat, nouit, mortalium oculos confi-
git, ne mortem cogitent; quid enim a-
liud est causæ; cur, (quod miratur S.
Euthenius) cum nihil ita quotidie ho-
mines ut mortem videant, nihil ita ob-
liuiscantur, ut mortem? Quid istud que-
so, quid istud est? Horreo, ais; quid hor-
res, & refugis? siste tantisper, & osseum
istud mortis cadauer fixis oculis con-
tuere: puerilis est iste timor, insolito
spectro commoueris, assuesce, etiam ri-
debis: in cælum minacem Rhodium
olim illum Colossus peregrini, cum
primum adspectarent, quasi ceruicibus
suis iam iam impendentem atque deci-
dum reformidabant: ciues, qui eo
ostento assueuerant etiam cum volu-
ptate contuebantur: tanti est rebus
quantumcunque horrificis assuescere.
Refert Ortelius scriptor grauis non-
nullis populis in more positum fuisse;
ut mortuorum ossibus pro num-
mis vterentur, neque illis (quod
forte arbitrere) auro, argento vel ære
incisis imaginibus; sed reipsa mortuo-
rum reliquijs: opinor ut emendo ven-
dendoque, nundinando, alteri alteris
D d 4 quasi

In paræ-
ner.

Apud
Caussin. in
symbol.

quasi istud sibi sapiens monumentum obtruderent. *Vine memor lethi.* Omitto Ægyptiorum mensas, in quibus ossa mortis simulacra circumducebantur: ut conuiuæ eo tempore quo mollis obliuio facilius obrepit, mortales se esse meminissent: & sanè tum præsertim expedit, ne cum potu ut fit, flagitia primum imbibantur, deinde euomantur. Insolens magis hoc admirandum Domitiani Romani Imperatoris factum, si factum, uti refert in suo Domitiano Xiphilinus. Ille Imperator primoribus Senatorum, equestrisque ordinis conuiuium in hunc modum apparasse scribitur. Instruxit ædem omni ex parte nigerrimam; intus atra laquearia, parietes pauimentum; in eaque sedes nudæ collocatæ; quibus paratis rebus, in eas de more introduci iubet absque comitibus: horridum istud, etsi nihil præterea sequeretur: quid porro? primum omnium iuxta vnumquemque columnam collocat factam instar sepulchri, in qua nomen eius scriptum erat, pendebatque lychnuchus paruus, ut assoleret in monumentis; satisne? tum nudi pueri atramentoque obliti tanquam spectra ingrediuntur, eosque horribili saltatione circumdant: ad extremum

mum, omnia, quæ in exequijs mortuo-
 rum adhiberi solent in vasis eodem mo-
 do eis apposita fuerunt: cæna interim
 peragebatur, ingens silentium, ut qui
 timore poenæ extincti essent; Domitia-
 no insuper sermonem de re, quæ ad
 mortem & funera pertinent, super men-
 sam ingerente. Utinam tyrannus iste
 in ea funestâ Lybitinæ cæna, aut tragica
 potius humanæ vitæ scenâ sapere didi-
 cisset. Tu saltem, Academice Adolefcēs,
 ita Philosophare: Philosophare omni-
 no, dicere enim Platonem solitum fe-
 runt, Mundum Academiam quandam
 esse, in qua stulti de vita, sapientes de
 morte cogitarent, nihilque esse aliud
 philosophiam, quàm studiosam mortis
 meditationē. Quod si à Domitiani illo
 funebris epuli apparatu adhuc abhor-
 res, neque opiparas eiusmodi menfas,
 aut instruere licet, aut non libet: accipe
 aliud probi Adolescentis bonum factū,
 quod sine sumptu nulloque negotio
 imitabere. Hic libidinum facibus vehe-

Cantiprat.
 l. 3. c. 3.

menter inflammatus abiit ad cæmete-
 rium; nares faciemque lotam in putre-
 facti corporis cœnum immergit, tam
 diu in eo tabo hæret, dum præ foetore
 tantum non exanimis concideret; atque
 ita facile libidinem omnem abiecit.

Quidni

Quidni tu eo exemplo exiguam soli sepulchralis particulam auferre, strophilo includere, tecum gestare, & cum ad flagitium pertentari te senseris, applicare ad oculos, aut etiam ad nares possis? Neque istud placet? cum eius facultate, penes quem ea est potestas, demortui hominis cranium tolle, & colloca ad cubiculi mensam, aut lectuli spondam: at ne hoc quidem spectrum arceat. Igitur pictam saltem, aut sculptam habe penes te mortis effigiem, in eamque obrutum sæpe fige, tum verò præsertim tibi obijce, cum ad peccatum concipiendum perpetrandumve stimularis, nihil ea re expeditius; atque ita fecit Adolescens ille, de quo Pontanus noster in suis Atticis bellarijs, per cubiculi latera mortis effigiem affixerat: ut quancunque in partem adspiceret ea sibi occurreret, ac mentem finiendæ aliquando huius vitæ memoriâ fodicaret. Inscripterat autem varijs illis imaginibus varios versus: Vni quidem *Vivens semper morere: ut mortuus semper viuas*, alteri verò: *Ut moriari, opus est mortem prævertere morte*: Tertiæ etiam cuidam mortis imagini hoc carmen adscripserat.

Semina nequitia languidiora facit.

Tu

Tu etiam his verbis mentem altè vulnerato, statim atque videris te ad scelus impelli: *Egone ut consentiam mox putridum cadaver, vermiumque vile pabulum futurus? tam sim amens? at nescio diem, neque horam. Forte hac die, hac hora, hoc momento moriar. Quid tum verò? Iam tibi hic statim in animum recurat exactissimum illud supremi Iudicii tribunal: ita præcipitantem in flagitium temet refrænabis, Si quando (ait S. Basilus) ad unum aliquod cieri aut prosilire peccatum te videris, mihi ad mentem reno-
ta, formidabile illud, nec ulli mortalium tolerabile Christi Iudicium. Ac deinde postquam iudicii istius formam omnem descripsit, hæc subiungit. Hæc tu time, & eiusmodi timore eruditus, quasi freno quopiam ab arce animam & inhi-
be ad viciisam concupiscentiam propendentem. Porro quatum ille diuini iudicii terror valeat, in Bogore Bulgarorum Principe olim intellectum: is supra modum venationibus delectabatur, quâ voluptate cum cuperet frui, non tantum cum venatum iret, sed etiam in otio; atque eam in rem domum novam edificasset, Methodio Monacho Româ oriundo pictori non ineleganti negotium dedit, eam ut totam historijs exornaret; diuino autem numine*

In Psalm.
33.

Causia. id
symb.

numine accidit, ut non nominaret animalia qualia depingi vellet; sed ex mero suo arbitrio ei totam sineret, modò terribilis pictura exhiberetur. Monachus secundum Christi Iudicis aduentum depingit, quod eo nihil terribilius haberet. Princeps hinc spectans piorum beatos coetus, inde impiorum expressas effigies, extrema quæque perpetentium: edoctus ab artifice, quid sibi ista vellent, extemplo abnuntiata superstitione suâ, religionem Catholicam est amplexatus. Si umbra sic terruit, si multa pictura tantum habuit ad persuadendum eloquentiæ: quid ipsum corpus, quid res ipsa efficere in te deberet? hæc cogita quoties dæmon impugnaturus, & ad peccatum laceffiturus accedit. Ne ista quidem efferatam tuam peccandi licentiam, aut libidinem satis cohibent, Academice Adolescens? iam restat illud ultimum: *ut vivus descendas ad inferos*; vivus inquam, ne mortuus in illud barathrum abripiare.

Cassian.
supra.

Refert Athenæus glacie confectos pisces nonnullos, non sentire, nec moveri, priusquam in patinas coniecti elixerentur: is est improborum quorundam stupor, nihil percipiunt antequam Inferorum flammæ experiantur: ne tu, quæso,

quæso, ex eo hominum, piscium, in-
quam, insulso genere esse velis, sed
nunc potius dum vacat, serio, diu mul-
tumque cogita (quæ studiosè olim B.
Prosper expendebat) *Quale malum sit ab*
illo gaudio diuina contemplationis excludi,
beatissimâ sanctorum omnium societate pri-
uari, si ri patriæ cœlestis extorrem, mori
vita beatæ, mori viuere sempiternæ, in eter-
num ignem cum Diabolo & Angelis eius
PELLI, ubi sit mors secunda, damnatis exilium,
vita supplicium: non sentire in illo igne, quod
illuminat, sentire quod cruciat, exundantis
incendij terribiles crepitus pati, barathri fu-
mantis amarâ caligine oculos obcœcari, pro-
fundo gehennæ fluctuantis immergi, in ater-
num dilaniari vermibus, nec finire, hæc &
similia multa (subdit idem vir sanctissi-
mus) *cogitare nihil est aliud, quàm vitij*
omnibus repudium dare, & omnia blandi-
menta carnis refranare. Est autem in cru-
ciatum istorum calamitosissima acer-
bitate maximè expendenda pœnarum
eternitas: nam malum quoduis, & si
fortasse graue, tamen tolerabile videri
possit, si aliquando finem habeat; si verò
eternum est, etsi aliqui leue, infinitum
quoddam est malum, & longè acerbissi-
mum: iam verò, *Tam diu durabit* (Bellar-

L. 3. de vi-
ta con-
templat.
c. 12.

L. 2. de ar-
temorien-
di c. 3.

tam diu

quamdiu, ait, durabit habitatio impiorum, in tormentis gehennæ, quamdiu durabit aternitas Dei, quæ sicut principio caret, ita carebit & fine. Tamdiu torquebuntur damnati, quamdiu letabuntur beati, denique reprobi tamdiu morientur, quamdiu Deus ipse viuet, & nisi desinat esse Deus, quod est, non desinent improbi esse in pœnis, in quibus sunt. O vita mortifera! ô mors immortalis? si vita es, quomodo occidis? si mors es, quomodo duras? neque igitur mors, neque vita ducenda est, quoniam utrumq; horum boni aliquid habet; tu verò neque quietem, neque finem habes. Quid igitur te esse dicemus, nisi id totum mali, quod & vita & mors habet? tum subdit, hæc sola cogitatio tanquam frænum quoddam omnes hominû libidines coerceret, & ita nostram vitam temperaret, ut non Christiani modo, sed etiam Anachoreta sanctissimi omnes esse videremur. Sequebatur, ut de contritionis sanctæque Confessionis frequenti usu (quæ duo sunt potentissime ad peccati Babylonicam aciem destruendam machinæ) nonnulla edifiererem: verum, quia commodius alibi de ijs dicendi locus suppetit; & fui, quàm cogitaram, in hoc capite longior, in præsens supersedebo.

ORA-

O R A T I O.

Pro horrore peccati concipiendo.

Mones, imò iubes Domine, vt tan-
quam à facie colubri peccatum
fugiam, velle istud mihi adiacet, sed
perficere non valeo: nisi hanc meam
imbecillitatem, Deus meus, speciali
tua gratia, sustentens, sentio enim aliam
legem in membris meis contradicen-
tem legi mentis meæ, & captiuantem
me in lege peccati: nimirum coluber
ille blando cultu versicoloribusque
squammis oblectat, & sibilo mendaci
blanditur, tumque primùm, cùm iam
animo infusum est virus, vulnus senti-
tur, simulque perimit. Ne vnquam le-
thalibus blanditijs illis allectus à diuina
legis tuæ obseruatione abstrahar, con-
fige, bone I e s u, timore tuo carnes
meas, vt à iudicijs tuis timeam. Ecquis
verò non timeat, considerans huius vi-
tæ breuitatem, certissimæ mortis sum-
mam incertitudinem, vltimi iudicij
acerbitatem, tartarearum pœnarum
æter-

æter-

æternitatem? sed tamen donum tuum
est salutaris hic timor: eo confige non
tantum carnes meas: sed etiam cor ip-
sum transfige; ut concipiam & partu-
riam, & pariam spiritum salutis. Ini-
tium enim sapientiæ timor Domini.
Timendum igitur mihi est, si sapere ve-
lim, si æternum perire nolim; heu æter-
num ne pereat seruus tuus, bone Iesv,
pro quo sanguinem tuum fundere pro
meis omniumque hominum peccatis
crucifixus dignatus es. Amen.

SYM.

tuum
e non
or ip.
pattu-
. Ini-
omini.
ere ve-
i eter-
Iesv,
re pro
ccatis

YM-

Ardens Castitatis studium . 11

*Fortior est qui se, quam qui fortissima
Vincit .*

M. B.

SYMBOLI EXPLICATIO.

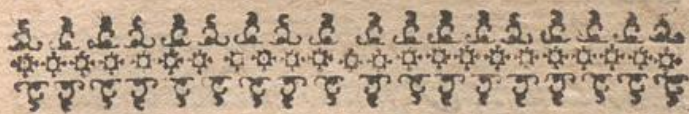
Dente timendum hoc mōstrum
Luxuria est, cui lupatos, frānumque
inijcere tam arduum est, vt pulcher-
rimum victoriæ genus haberi de-
beat, quia difficillimum. Inter om-
nia certamina Christianorum, ait
S. Augustinus, sola dura sunt prælia
Castitatis, vbi quotidiana est pugna,
& rara victoria: grauem namque
fortita est Castitas inimicum: cui
quotidie resistitur, & semper time-
tur.

Armatus igitur sit oportet Casti-
tatis pugil, qualem Mineruam Ca-
stitatis præsidem poëtæ finxerunt:
neque enim soli pugnant in Eccle-
siæ Circo Martyres: sed etiam arma-
tæ Virgines bellant: ita (quod vene-
rabilis Beda olim dixit) Ecclesiæ
floribus nec rosæ, nec lilia defunt;
accipereque possunt in cælo singuli

Ee 2 coro-

coronas vel de passione purpureas,
vel de virginitate candidas : quan-
quam & ipsum tuenda pudicitiae
studium genus etiam est Martyrij,
grauitate forte tolerabilius, sed diu-
turnitate molestius.

Quare vires humanae hic mino-
res sunt, quam ut ijs sperari possit
victoria, subsidium è caelo exqui-
rendum : id verò fecit Sapiens : *Vi-
sciui, inquit, quoniam aliter non pos-
sem esse continens, nisi Deus det, & hoc
ipsum erat sapientiae scire cuius esset hoc
donum : adi dominum & deprecatus
sum illum.* Idem age, Academicæ
Adolescens, aliorum quoque ca-
stissimorum Athletarum exemplo.
Et ecce non modò spectatores An-
geli Laureas, coronas, palmas præ-
tendunt, sed adest ipse è caelo pu-
gnanti Deus, vires domando hosti
pares submittit, & victoriam spon-
det; generosè pugna.

CAPVT TERTIVM.

Ardens Castitatis studium.

M O N I T V M

Corporis insolentiam reprimito,
Castitatem colito, eidem tuen-
dæ, & retinendæ studero.

S A L O M O N.

*X Studijs suis intelligitur
puer, si munda & recta
sint opera eius. Prouerb.
20.*

*Qui diligit cordis munditiam, pro-
pter gratiam labiorum suorum habebit
amicum Regem. Prou. 22.*

*Purus sermo pulcherrimus, firmabi-
tur à Domino. Prou. 15.*

*Quæ nesciuit thorum in delicto, ha-
bebit*

Ec 3

bebit

bebit fructum in respectu animarum
sanctarum: Et spado qui non operatus
est per manus suas iniquitatem, nec co-
gitavit aduersus Deum nequissima:
dabitur enim illi fidei donum electum,
Et sors in templo Dei acceptissima. Bo-
norum enim laborum gloriosus est fru-
ctus, Et quæ non concidat radix sa-
pientia. Sap. 3.

O quàm pulchra est casta generatio
cum claritate: immortalis enim est me-
moria illius, quoniam Et apud Deum
nota est, Et apud homines: cum præsens
est, imitantur illam: Et desiderant
eam, cum se eduxerit, Et in perpetuum
coronata triumphat incoinquinatorum
certaminum præmium vincens. Sap. 4.

MEN.

MENTIS SALOMONICÆ

INTERPRETATIO.

§. I.

Adolescentis pudicitia facit spem rerum magnarum.

QUod in plantis accidit, & herbis quibusdam: ut ex earum, dum adhuc teneriores sunt, quadam quasi externâ specie aut viriditatis aut floris, aut rei cuiuspiam alterius, liceat peritis diuinare de eo, quod postea secuturum sit; atque ipsi præsertim Agricolaë plerumque è prima fuge coniectant, quàm opimam messem sint habituri: ita in hominum moribus euenit plerumque: ut antequam ad res magnas, ut ita dicam, decocti maturitatem suam assequantur, præferant ex primæuâ indole, quam sint Reip. ac Religioni frugem allaturi: quod & communis vsus docet, & è communi hominum sensu Salomonis Prouerbum. *Ex studijs suis, ait,*

Ec 4

intel-

intelligitur puer; Atque adeò etiam Adolescens, ut 70. senes sunt interpretari: nam in istius ætatis mores si quis vel leuissimè animaduertere voluerit, mox intelliget, quid illi & quantum in reliquam vitam polliceantur. Etsi verò neque pauca, neque obscura sint eiusmodi indicia, ex quibus de secuturo fructu præfagire liceat: duæ tamen hæ res, facilitas & pudicitia, esse solent maxima, clarissimaque signa optimæ tum indolis, tum spei. *Si munda & recta sint opera eius.* Primum si mores habeat rectos, id est faciles, non obliquos, non asperos: deinde si mundos, id est, ut ex voce Hebræa est clarius, nitidos ab ea luce, qualem in puro auro videmus, cui neque impurius metalli, neque aliarum foridum scorix ullæ adherescant. In aliquem eo nitore purum Adolēscētem si aliquando incideris, latere puta intrus auream indolem, spemque crede isticali, nisi quid interciderit, rerum præclarissimarum. Metallicarum venarum indagatores præscribunt montem, qui auri argentiue diuitias suis visceribus includit, sterilem esse, neque ullam, ne herbarum quidem luxuriam è solo suo profunderē: ita docet Sapiens, (ut de asperitate ingeniorum nihil hîc dicam)
exterior

exteriorem munditiem morum, quam pudicitiam appellare possumus, indicio esse latentis optimæ mentis, opumque futurarum in Reipub. bonum. Sicut è contrà nullum est vitæ posterioris improbæ omen certius, quàm si in primæ ætate mores impudentes extiterint, atque impudici: impudicitia enim & libido omnes virtutum igniculos suffocat, vitiosisque ignibus bonarum rerum initia excoquit, vt propterea merito inde nihil bonæ sementis, bonæve frugis expectes.

Iam verò mundi illi Adolescentes, quales Academicos optamus, ignoti aut obscuri esse nemini possunt: studium enim statim produnt suum, tum vultu, tum ore, tum corporis habitu vniuerso: verecundiâ, inquam, atque ingenuo pudore: qui pudor, licet (vt est quædam exterior corporis affectio ex quadam appetitus sensitiui passione proueniens, quod Philosophis Theologi (que placuit) pro virtute minimè habendus sit) eo tamen nomine plurimam laudem meretur, quòd casti animi indicium sit; imò animo ipsi (quod S. Bernard. dixit) vt faciei pulcher color, venustatem ingerat, augeatque mirificè eius gratiam.

Est (ait S. Ambrosius) *verecundia pud-*

Ser. 40. in
Cant.

Lib. 1. de
offic. c. 12.

etia

*citia comes, cuius societate Castitas ipsa tu-
 tior est: bonus enim regenda Castitatis pudor
 est comes; qui sese pratendat ad ea, quae pri-
 ma pericula sunt, pudicitiam temerari non
 sinat. Addit praeterea verecundiam om-
 nibus quidem aetatibus, personis, ut
 temporibus ac locis aptam: sed Ado-
 lescentum maximè, Iuuenumque ani-
 mos decere. Nullus pudoris orator Ber-
 nardo aut mellitior, aut facundior ad-
 ferri potest, ita ille eloquitur. Quid ama-
 bilius verecundo Adolescente, quàm pulchra
 haec, & quàm splendida gemma in vita &
 vultu Adolescentis! quàm vera, & quàm
 minimè dubia bona nuncia spei, bona indolis
 index! virga disciplinae est illi, qui pudendae
 aspectibus imminens lubrica atatis motus,
 actusq; lenes coërceat, comprimat insolentes.
 Quid ita turpiloqui & omnis deinceps tur-
 pitudinis fugitans? soror continentia est.
 Nullum eque manifestum indicium colum-
 binae simplicitatis: & ideo etiam testis inno-
 centiae. Lampas est pudica mentis ingiter lu-
 cens: ut nihil in ea turpe vel indecorum reser-
 dere attentet, quod non illa illico prodat. Ita
 expunctrix malorum, & propugnatrix pu-
 ritatis innatae, specialis gloria conscientiae, &
 fama custos, vitae decus, virtutis sedes, vir-
 tutum primitiae, natura laus & insigne co-
 tius honesti. Rubor ipse genarum, quem forte
 inue-*

Ser. 36. in
 Cant.

inuexerit pudor, quantum gratia & decoris
 suffuso afferre vultui solet? usque adeo
 genuinum animi bonum verecundia est, ut
 & qui male agere non verentur, videri ta-
 men verecundentur. Neque his absimilia
 Ethnici tradiderunt: qui eam Adoles-
 centiæ propriam esse virtutem, & veluti
 Regiam istius ætatis purpuram censue-
 re. Non ad quamvis (ait Philosophus) 4. Eth. 1. 52
 etatem affectus verecundia; sed ad iuuenilem
 accommodatur. Censemus enim eos, qui hu-
 ius ætatis sunt, verecundos esse oportere: ut
 cum non sine perturbatione viuant, mul-
 tumq; ob hoc peccent, à verecundia probi-
 beantur. Et Seneca, Locutus est mecum Epist. 116
 ad Luc.
 amicus tuus bona indolis: ubi se collegit, ve-
 recundiam (bonum in Adolescente signum)
 vix potuit excutere, adeo illi ex alto suffusus
 est rubor. Et mox. Magis ille in iuuenibus
 apparet, quibus & plus caloris est, & tenera
 frons. Idemque monet nutriendum esse Epist. 256
 Adolescentis pudorem, quia, quamdiu
 (ait) in animo eius durauerit, aliquis erit
 bonæ spei locus. Ita Diogenes cum vidis-
 set aliquando Adolescentem inhonesto
 dicto erubescens, Confide (dixit) fili,
 huiusce virtutis color est. Quid Romanus
 Orator? sine verecundia nihil rectum,
 nihilve honestum esse posse; denique
 eam virtutem omnium reliquarum cu-
 stodem

Apud La-
 ért. in vit.

Lib. 1. de
 offic.

In partib;

istodem esse, dedecus fugientem, & laudem maximam consequentem.

Verùm istud hīc erit observandum, non in solo frontis rubore, genarumve igneo quodam colore omnem verecundiæ laudem contineri: nam etiam in capitis, ac supercilij demissione, in modestia oculorum, in oris custodia, in toto reliqui corporis gestu, atque habitu, atque adeò in ipsa quoque vestienti, incedendiq̃ue ratione pudor, verecundiæq̃ue cernitur. Iam verò erga superiores quidem, inferiores, pares semper pudens ac verecundus sit Adolescēs oportet, ac nunquam & nusquam, magis, quàm erga fœminas, imò erga se ipsum; idque etiam ipsi Ethnici non obscurè, nostri autem scriptores divinè præscribunt. Pythagoras ita præcipiebat. Facies autem turpe vñquam nihil, neque cum alio, neque solus: omnium maximè verecū dare teipsum. Idem monebant Democritus, Musonius, Theophrastus. Democriti hæc fuit digna cædro gnome. *Malum, etiamsi solus fueris, neque dixeris, neque feceris. Disce autem teipsum multò magis, quàm alios vereri.* Musonius ita monebat. *Verecundiā apud omnes dignus habebis, si primum teipsum vereri incæperis.* Denique Theophrastus.

Apud
Stobæ.

stus. Reuerere (inquit) teipsum, & non
 erubescas coram alijs. Nostri nunc super
 eadem re audiantur Tertullianus & Li. de Rel.
 Basilus ambo magni. *Vera, & tota, & Virg.*
puta virginitas (ait ille) *nihil magis timet,*
quàm semetipsam. Basil. verò præstantius,
Virgo (inquit) *sola quoque nullo prorsus* Lib. de
hominum teste, nihil quod sponso suo indi- Virgin.
gnum sit, agere ullâ ratione patietur: etsi
enim adsit nemo, ipsa tamen sibi virgo adest.
debetq; præ omnibus seipsam reuereri. suamq;
conscientiam.

Hæc scilicet legerant, aut diuinitus
 didicerant ex optimorum grege Ado-
 lescentes illi, quos accepimus pro more
 habuisse, ut cum se vesperi exuerent, aut
 induerent mane, talari veste sibi seipfos
 suffurarentur: ne qua pars nuda oculos
 vulneraret: quam exactam tuendæ Ca-
 stimoniæ curam Deus ipse olim visus
 est, in Ammone viro sanctissimo, quo-
 dam prodigio approbasse: cum enim is
 flumen esset transmissurus, & vestem
 ponere vehementissime timeretur, quod
 se nudum vidisset nunquam, precatus
 dicitur, sibi ut vestito transuadare con-
 cederetur: moxque commendatus est
 insigni portento virgineus ille pudor:
 nam Angelus hominem Angelicè pud-
 cum in vltiorem fluminis ripam, ut
 erat

Rufin. l. 2.
 c. 30.
 Pallad. l. 8.
 c. 8.

erat indutus, tunc transuexit.

§. II.

*Castitas iuuat ad sapientiam
comparandam.*

Serm. 249.
de Temp.

Porro Castitatem plurimum facere ad philosophiam comparandam, et ijs, quæ suprà de vitio contrario diximus, facile colligi potest, idque disertè asserit S. August. *Gloriosum (ait) & insignem inter ceteras virtutes Castitas & Munditia locum tenet, quia ipsa sola est, quæ mundas mentes hominum præstat videre Deum.* Tum in eodem pergens argumento. *Castitas cum humilitate Spiritus sancti meretur habitationem, quam expellit immunditia libidinum, dicente scriptura corpus peccatis subditum Spiritus sanctus effugiet.* Demùm ita concludit, *Affuecat Iuuenis ad Castitatem: ut sit dignus sapientia.* Resque ipsa, ut cæteri taceant, loquitur. Castitatis enim proprium est vim imaginatricem, internosque sensus impudicitiarum stabula expurgare, mentem animæ oculum illustrare, appetitionum tumultuarios motus reprimere, efficere vitales spiritus limpidos, cerebrum attemperare, ac denique ex homine

mine efformare Angelum, id est, ad philosophandum acutum & acrem. Certè videmus vnumquemque vt alios Castitate anteuertit, ita ferè semper scientiã præstitisse: in prophetarum choro Isaias & Daniel excellunt: vterque virginitatem coluit. Inter patriarchas Ioseph in diuinando habitus est diuinissimus: ac tum maximè vaticiniorum laude clauit, cùm innuptus vixit, post nuptias conticuisse dicitur. Inter Euangelistas Ioannes Aquila, inter Apostolos Paulus Lynceos oculos habuit: inter Doctores Thomas de Aquino Angelus exitit: iidem Virgines perstitere. Denique, quod aliàs à me est quoque notatum, Antonius in Syluis, in cellula Bernardus, in Oratorio Brigitta alijque vtriusque sexus plurimi ad summum scientiarum apicem pertigere non alia studiorum Magistrâ ac Præsede, quàm Castimoniâ: atque de Sybillis ipsis scripsit ipse Hieronymus Virginitatis seruata præmium eis diuinitus datam diuinationem.

L. s. cont.
Iouinianus

Verùm nihil ad hanc rem probandam plus habet momenti, quàm id, quod S. Greg. Nazianzeno olim accidisse legimus.

Is enim Adolefcens incredibili sciendi

di cupiditate incensus cū de rectā ad
sapientiam viā, secum diu multumque
cogitaret: duæ ei Virgines humanā spe-
cie maiores spectandas se per quietē de-
dere: posteaquā præsentiā suā cum miri-
ficè recreassent, & ecce, inquit, huc
cælo venimus à Deo missæ, vt tecum
hospitemur: quia mundum tu nobis do-
micilium in animo parasti gratissimam
nobis Cœlitibus Virginibus sedem.
Altera è nobis sapientia, altera Castitas
nominatur: ita perge porro non mi-
norem morum puritati, quàm literarum
studio operam locare. Quæ cū dicere
cessassent geminæ sorores, totam simul
Nazianzeni mētē subiere, simul ex ocu-
lis evanuerē. Cum ergo res ita sit, quod
pridem te, mi Academicæ Adolescens
moneo, castus sis, si sapiens esse volue-
ris: Sororiantur scilicet duæ illæ virtu-
tes, amantque & deposcunt eiusdem
Hospitij societatem.

Iam ad Castitatis commendationem
audiendam, quo eius consequendæ ma-
iori studio teneamur, aures propius
Salomoni commodemus.

§. III.

Deus castos amat.

Qui diligit cordis mundiciem propter gratiam labiorum suorum habebit amicum Regem. Magni id homines ducunt, principum gratiam ac fauorem sibi conciliasse; cum enim amicus, ut dici solet, sit alter Ego, ad regiam dignitatem conscendisse ij sibi videntur, qui Regum amicitiam, promeruerint. Sed tamen, quia & regna instabilia sunt, & dubiæ magnatū voluntates, & ita incertissimæ sunt amicitia: is gloriari iure pœnè solus poterit, qui diuinam sibi gratiam, Regumque Regis amicitiam fuerit consecutus. Atqui Salomonis ille locus, si 70. interpretibus credimus, quos spiritu diuino afflatos fuisse constat, mundis corde, castisque istud tantum aut beneficij, aut laudis tribuit: ita enim 70. illi reddidere. Diligit Deus sancta corda, & accepti sunt ei omnes immaculati. Et Chaldeus interpretes eodem spectans breuissimā clarissimāque paræmiā, Diligit Deus mundos corde; neque Hebræus textus longè abludit: quæ enim istic vox mundiciem significat,

Ff

cat,

cat, à metallis desumpta est puris atque planè excoctis, quæ res ita vni castitati conuenit, vt castitas non sit, si quæ libidinum fæces aut maculæ animo adhaerint. Atque ita Salomonem hoc loco grauissimi scriptores accepere, Beda, Hugo, Diogenes: quos inter ipse Theologorum phœnix S. Thomas: ex quorum mente sententiam sic exponit Salazar noster. *Qui corde, animoq; purus est, ob pudicitia meritum id assequetur, vt cum Deo colloqui, & ipsius familiaritate vi possit.* Mox id ad S. Ioannem Evangelistam castitatis coryphæum transferens, censet eum, quod S. quoque Hieronymo, pridem visum fuerat, ob extremæ pudicitia meritum obtinuisse: vt se intimiùs, quàm cæteri Apostoli, in Christi Domini amicitiam insinuat. Certe ei vnum Ioannem & amores & delicias fuisse omnes scimus. Age verò quid ad castitatis laudem præstantius adferre potuit Sapiens, quàm vt pronuntiaret Deum Opt. Max. in cuius femore scriptum est Rex Regum, Dominus Dominantium, tam vnice, tamq; tenerè hominibus castis affici; vt eorum etiam colloctionem, amicitiam, familiaritatem desideret, atque (si fas est dicere) exambiat? nam eodem istud quoque

In 22.
Prou.

quoque Salomonis pertinet.

Sermo pulcherrimus firmabitur à Domino. Dixerat paulò ante nihil æquè Deum auersari atque odisse, quàm cogitationum obscœnitatem, subdit igitur è contra nihil ita ei probari atque arridere, quàm sermonem pudicum ac castum, qui scilicet è mundo corde tanquam ex sincero limpidoque fonte pulcherrimus, utpote purus, illimisque emanet. Eum Deus ipse asserit profiterique ut pulcherrimum, ita gratissimum esse, neque se minus eo homine casto oblectari, quàm homines soleant puro auri conspectu affici, cuius splendor inuentium oculos animosque, mirificè recreare solet. Hanc vim esse Salomonice istius sententiæ evidens est Hebraicam & Græcam vocem expendenti; prior enim, quod etiam superius obseruabamus, à metallis hîc etiam desumpta, sermonem significat ab omni scoriâ ac fæce immunem. Græcum verò *ἀγνός*, quæ vox apud 70. hoc loco legitur, agninum sermonem loquitur, id est, nitidum ac castum, & qualis Agnetis, & Agnerianarum mentium semper extitit, & num etiam esse debet.

Sanè si quis animum aduertat in id, quod communi sermone circumfertur,

Ff 2

morum

morum ac humorum similitudine amorem præcipuè conciliari, neque eos consentire, aut animis ac voluntate coherere posse, quos ab invicem mores humoresque disiunxerint: is facile assequetur, vti Deo, qui idem castissimus, castimoniæque omnis studiosissimus est, impudici homines nausæ sunt, atque odio: ita castos in amoribus esse, imò in delicijs.

Rursum, si quis mentis oculos conijciat in castitatis pulchritudinem atque præstantiam, libidinum verò fœditatem atque infamiam, nullo negotio intelliget nihil esse mirum, si Deus ac superi eos exosos habeant, qui tantâ turpitudine mores, linguam, mentem dehonestarint; eos verò gratissimos atque gratiosissimos ijsdem cœlitibus Deoque ipsi esse oportere, qui castimoniæ decus animo impresserint, ore profiteantur castissimis facinoribus exprimant. Quæ ratiocinationes, si necdum id conficiunt, quod volo; castos homines à Deo diligi, imò verò vnicè amari, quod ad id probandum efficacissimum est, consideremus, quæso, obiter, quàm horrenda impuris hominibus supplicia tum hîc tum postea reservata sint: tum singularia atque eximia à Deo castis non modò

modò in his castris, vbi casti adhuc militant, sed in cælo potissimum, quæ castorum triumphantium patria est, præmia, opes, honores, oblectationes esse decreta eâ tum multitudine, tum magnitudine: vt coronæ istius amplitudinem (Aureolam Theologi appellant, lauream auream dicere possemus) prodignitate explicare nemo possit. In re difficili assequendâ præeuntem cum face in manu Salomonem, si placet, perdetentim insequamur.

Quæ nesciuit thorum in delicto, habebit fructum in respectione animarum sanctarum. Refutat Sapiens cum insigni castitatis laude, insanientium quorundam hominum stultam opinionem, qui miserimè agi existimant cum ijs, qui à se corporis voluptates brutas illas, atque per se satis fædas, procul castioris vitæ studio abdicarint.

Non est, inquit diuinissimus Salomon, non est vilis, aut etiam (vt nonnulli amentissimo errore existimant & loquuntur) misera atque infœlix hominum conditio, qui ab omni impudicitie genere animum corpusque auocarint. Nam etsi istius virtutis splendor debiliores animos ita obcæcat: vt eum, per se licet eximium, minimè contueri possint:

Ff 3

sint:

sint: erit tamen tempus aliquando, cum Deo ipso demonstrante inspicietur; tum scilicet cum ad ipsius tribunal qui casti qui incesti vixerint, quæ istorum erunt præmia, quæ horum supplicia iudice ac vindice numine disquireretur, atque tum demum mundus spectabit vniuersus, quam non fuerit castitas infæcunda, quæ tantam, quanta istic erit, castis animis mercedem fructumque pepererit. Eo tempore hominibus, Angelisque spectantibus.

Spadoni, qui non operatus est per manus suas iniquitatem, nec cogitavit aduersus Deum nequissima, qui, inquam, etsi vacare suæ cupiditati poterat, ita tamen castitatis retinendæ studio vitam instituit, ac, si ad voluptates ne quidem natus esset; qui non modò manus ab omni foeditate abstinuit, sed mentem quoque quæ Deum latere non potest, pudicâ habuit: dabitur illi scilicet à Deo coniugrior esse voluerat, data atque seruare castitatis donum electum lemniscata aliqua corona, munus palmare, fors, scilicet, in templo Dei acceptissima, palma & corona singularis, quam ob insignem de carne Triumphatâ victoriam egregius pugil reportabit. Etsi laboriosum sit nunc castrorum cum infectissimis luxuriæ castris armisq:

armisq̃ue certamen, iuuerit tamen meminisse aliquando gloriosissimæ pugnae.

Bonorum enim laborum gloriosus est fructus, & quæ non concidat radix sapientie. Omnino sapientiæ istud fuit, & quidem profundissimæ, prospexisse in futurum, mortalisque vitæ vanas atque euanidas voluptates vel contempsisse, vel etiam vltro abiecissee spe iucundissimæ immortalitatis.

Hæc, quæ profectò & verissima sunt, & ad laudem castitatis amplissima, cum deprædicasset castior tum, quàm postea, Salomon, continere se diutius non potuit, quin maximâ vocis animique contentione, admirationis amorisq̃ue, quo tum quidem inarserat, plenissimus exclamaret.

O quàm pulchra est casta generatio, castorum, inquam hominum natio cum claritate: immortalis est enim memoria illius, quoniam & apud Deum nota est, & apud homines: cum præsens est mirantur illam, & desiderant eam, cum se eduxerit, & in perpetuum coronata triumphat incoinquinatorum certaminum premium vincens. Placet, si vnquam placuit, Salomonice huius sententiæ nunc agere interpretem, ve-

Cap. 14.

rūm & clarum, & breuem : satis enim est hunc locum intelligi: vt quæ S. Ioannes in Apocalypsi de castitatis aureolā quasi præsens spectauit, tanto ante prauidisse Salomonem, atque prædixisse cognoscatur. Quis satis, inquit Sapiens, castæ vitæ pulchritudinem, atque claritudinem deprædicet? dignissima sanè illa est, quam omnes ament. Nam illorum satis mirari non possum amentiam, qui eos existimant inglorios atque inhonoros vixisse, neque vllam deinde consecuros esse post vitam immortalitatem, qui castè viuendo nullam post se reliquerunt sobolem quasi sui suorumque facinorum viuam effigiem, quam ad posteros transmitterent: quasi verò, isti, qui liberis procreandis minime vacare voluerint, pudicæque vitam exegerint suam, sine nomine, & famā toti demoriantur, ac planè pereant. Atqui omninò contrarium eueniet: tales enim immortalem sui memoriam transcribent ad posteros, neque apud Deum superosque dumtaxat inclarescent, sed toto etiam orbe erunt notissimi atque laudatissimi; siquidem tantam virtutem nulla vnquam aut ætas, aut tempus conticescet: cuius virtutis ea est propè præ cæteris diuinitas: vt qui
illam

illam præsentem vspiciam in terris aspe-
xerint, demirentur: cum verò ij, qui co-
luerunt, seruaruntque viui, mortui in
cælum, vnde castitas nata est, immun-
dam humum exosi euolarint; omnes vo-
tis eos, precibusque reperant, reuiden-
dæque virtutis istius desiderio quodam
incredibili teneantur. Et frustra. Ra-
puit illos ex oculis vnâ in cælum re-
uolans castitas, extulitque ex hoc su-
dore, puluere, arenâ, in amicum, pa-
triumque solum, in quo inter palmas
& lauros hostibus omnibus superior,
coronata triumphat præmio potiens
& maiori & digniori, quàm eorum olim
erat, qui in certaminibus Olympicis
vicerant: nam cum hi coronam marces-
cibilem corruptibilemque retulerint,
illa cum suis cælo recepta palmam ha-
bet laurumque nullo vnquam fulmine,
aut tempore intermorituram.

Haëtenus Salomon, quæ efferri, &
exaggerari hîc à me possent fusissimè:
nisi in lilio Mariano id aliàs cum de ca-
stitatis dignitate scriberem, abundè
perfecissem: quare ne actum agam, non
ero in hoc capite prolixior. Nequeo ta-
men prætermittere quin partim ex eo
libello, partim ex hîc superiusque ex-
plicatis, continuâ Antithesi breuiter
inter

inter se hinc castitatem, inde inimicum ei vitium committam: ut contraria hæc, quod maximi esse momenti arbitror, iuxta se pressim posita, magis, ut fit, elucescant; quo fiet, ut Academicus meus Adolescens clarè perspectam virtutem amet, in eiusque se partes conferat; vitium verò oppositum detestetur, atque fugiat.

ANTI-

ANTITHESIS

CASTITATIS ET LVXVRIÆ

EX SCRIPTVRA ET SS. PATRIBVS.

*Si spiritu facta carnis mortificaueritis,
vixetis: si secundum carnem vixeritis
moriemini. Rom. 8.*

O pulcherrima, Cœlestis, An-
gelica, plusquam Angelica,
diuina Castitas!

O turpissima, Tartarea, Dia-
bolica, plusquam Diabolica,
Deo exosa luxuria!

O Pulcherrima Castitas! quis enim
cum Salomone non exclamet? O
quàm pulchra est castorum generatio
cum claritate! immortalis est enim me-
moriam illius, quoniam & apud Deum
nota

Lib. de
pudic.

nota est, & apud homines; incesti ipsi
ad castitatis lucem stupent. *Pudicitia*, ait
S. Cyprian. nos commendat Deo, conneclit
Christo, Beata ipsa, & Beatos efficiens,
apud quoscumque habitare dignatur: quam
nunquam accusare possunt, nec qui eam non
habent; venerabilis est enim hostibus suis, dū
illam multo magis mirantur, qui expugnare
non possunt.

At tu turpissima Luxuria!

Lib. de
pudic.

Neque enim humanum: sed planē
belluinum es vitium: tu hominem ve-
luti circēo dementatum poculo in fa-
dam suam porcumque conuertis. Quis
igitur sapiens non meritō occlamet? O
quā turpis est incestorum hominum
natio, quā obscura, & vilis: quoniam
execrabilis est eius memoria & apud
Deum, & apud homines. *Impudicitia*, ait
S. Cyprianus, semper est detestanda, ob-
scenum ludibrium reddens ministris suis,
nec corporibus parcens, nec animis: debella-
tis enim proprijs motibus totum hominem
suum, sub triumphum libidinis mittit.

O Cœ-

O Cœlestis Castitas!

Nam ubi est nisi in Cælo patria castitatis? hîc aduena, ibi innata, eodemque hinc aufugiens veluti ad natium solum reuolat: aut certè si hîc hospitatur, è terra cælum facit. *Sola enim est castitas* (ait S. Bern.) *quæ in hoc mortalitatis & loco & tempore, statum quendam immortalis gloria representat, & S. Hieronym.* *In carne præter carnem vivere, non terrena vita est, sed cœlestis.*

In epist.

42.

In epistolis.

At tu, ô Tartarea Luxuria!

Tu namq; immundorum spirituum, aut parens aut soboles, ex ipsis Tartari faucibus egressa omnem libidinum Camarinam huc euomuiſti, sordēsque illas, in quibus Tartarei homines, quos propè Diabolos effecisti, computrescunt, ut iumenta in stercore suo, quæ Prophetæ Ioëlis similitudo est, atque S. Gregorio interprete, in fœtore luxuriæ vitam finiunt, post mortem scilicet, nisi respuerint in Tartareas cloacas abijcendi.

Cap. 1.

24. Mor. c. 2.

O An-

O Angelica Castitas!

Epist. 42.
ad Henric.
sen.

L. de Virg.
Cler.

Lib. 1. de
Virg.

Quid (enim) Castitate decorius, quā Angelum de homine facit? differunt quidem inter se homo pudicus & Angelus, sed felicitate, non virtute. Bernardum Laetum Virginis Alumnum audis. S. verò Cyprianus castitatem non dubitat Angelicæ qualitatæ statum appellare: an idè semper cum Virginibus tam familiares Angeli? breuissimè S. Ambrosius. Castitas Angelos facit, qui eam seruat Angelus est. An non igitur Castitas Angelica?

At tu ô Diabolica Luxuria!

Lib. 1. de
Virg.

*Quippe, qui Luxuriæ præest Almo-
deus Diabolus est: amant Cacodæmo-
nes libidinem, eoque in cœno cupidif-
sime volutantur. Hinc Magos, Sagas,
aliaque Diabolicarum fœdicitatum hor-
renda seruitia ad nefandas turpitudines
concitant, & cogunt. Meritò S. Am-
brosius, Castitas Angelos facit, Qui eam
seruat Angelus est, mox subdit, qui perdit,
Diabolus est.*

O plus.

O plusquam Angelica Castitas!

Angelicae enim mentes, cum corporibus careant, castitatem (cuius laus in reprimendis corporeis voluptatibus cernitur) propriè non habent: *Supergreditur Virginitas conditionem humanae naturae, per quam homines Angelis assimilantur. Maior tamen est Victoria Virginum, quam Angelorum: Angeli enim sine carne viuunt, Virgines verò in carne triumphant.*

At tu, ô plusquam Diabolica Luxuria!

Namque etsi Dæmones humanas libidines prouocent, iisque vehementer oblectentur, in se tamen non excitant, imò cum alios ad eas excitarint, abhorrent ipsi præsens flagitium, atque interim refugiunt. Scribit enim Lanspergus Diabolum postquam hominem ad peccatum infame pertraxerit, propter horrorem ipsi naturalem tantæ turpitudinis tantisper loco cedere, donec scelus

In serm.
Dom. 24.
post Trin.

scelus fuerit perpetratum. Quid iam
restat, nisi ut summum istud exclamem,

O verè diuina Castitas!

Sap. c. 6.
Li. de vera
Virg.

Propè Deam dixi, ita ad Deum ipsum
accedis. *Incorruptio certè facit proximum*
Deo, ait Sapiens. Et S. Basil. *Magnum*
quoddam, ac præclarum Virginitas est, qua
(ut totum simul explicem) hominem incor-
ruptibili Deo simillimum facit. Rectè S.
Grego. Nazianz. cecinit. *Sancta Tris*
Virgo est. Et in Psal. 2. pro *Apprehendite*
disciplinam in Hebræo legitur *Adorate*
Virginitatem, an Numen est Virginitas:
Apoc. 14. diuinum certè quidpiam, quod Deus in
cælo diuinioribus præmijs beat.

At tu caue exosissima Deo Luxuria!

Namque cætera ferè flagitia cælum
tolerat, luxuriam ferre non potest: ita
Deo stomachum iramque commouet.
Quare nihil æquè grauib. supplicijs
vindicat. Cataractis Cæli apertis gene-
rali cataclismo mundum propè vni-
uersum

uersum obruit. Disiectæ postea etiam è
 cælo vtrices flammæ Sodomam, Go-
 morrham, aliasque æquæ à libidine de-
 testandas vrbes inuoluerunt. David
 propter Adulterium quot cladibus affe-
 ctus? mitto cætera. Denique S. Paulo
 præcone ac teste, *Molles regnum Dei non*
possidebunt. Satisne? tum verò *Parseorum*
erit in stagno ardenti igne, & sulphure. Apo-
 calypsim S. Ioannis testor. I, & peri-
 miser, imò redi, & vitam corrige.

1. Corint.

6.

Apoc. 17.

O castos! O pudicos!

Sinite enim vt vos hîc verbulo allo-
 quar.

O milles beatos!

Si modò beatitatem vestram nostis,
 si quo par est in pretio habetis, si quo
 par est studio seruabitis hunc castitatis
 florem integrum, hanc illibatam gem-
 mam, incorruptam coronam, balsa-
 mum purum, intactum Thesaurum, hoc
 denique certissimum æternæ felicitatis
 pignus. *Florate flores, sicut lilium, & date*
odorem.

Eccles. 27.

Gg

At

At vos, ô incestos! ô impudicos! ô vos, quantum satis dici nequit miseros, & infelices!

O si si miseriam atque infelicitatem vestram videretis, si quo par est momento aestimaretis! Opes, honores, famam, valetudinem, vitam corporis & animæ Diabolo venditis pro momentaneâ voluptate. Pro momentaneâ voluptate æternum Deo priuari, æternum ardere! metimini momentum, *Æternitatem Momentaneum delectat, Æternum cruciat.*

Octo castitatis præsidia.

1. Singularis cultus B. V. 2. Amor ardens castitatis. 3. Ingens Luxuriæ horror. 4. Occasionum fuga. 5. Morificatio corporis. 6. Sacramentorum frequens usus. 7. Memoria Dei præsentis. Christi crucifixi, Angeli custodis. 8. Recordatio novissimorum.

Octo

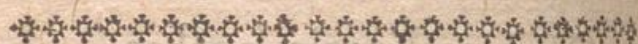
Octo castitatis hostes.

1. Otium. 2. Oculi. 3. Libri Turpes.
4. Comœdiæ & imagines obscœnæ. 5.
Turpiloquium. 6. Gula, & reliquis
corporis luxus. 7. Socij improbi. 8. Fe-
minarum familiaritas.

G g 2

LAVS

LAUS CASTITATIS

AD PARTHENICVM IUVENEM.

Vidi supra montem Sion Agnum
stantem &c. Apoc. 14.

O D E.

AN dormientem somnia fascinant,
Umbrisque complent pectus inani-
nibus?

Vigilne, vel sopitus axes

Ætheris intueor reuulsos?

Vatem quis ardor numinis entheat?

Valuæ recedunt quadrifores poli, &

Arcana Diuorum pateſcunt,

Este procul, procul hinc profani

Hæc sacra puris Virginibus paro.

Vides, vt altis nubibus altior

Immanè mons surgit, minaxque

Igniuomis caput abdit astris?

Non ille canâ stat niue candidus,

Nec strictus horret Sarmatico gelu,

Hic nullus atrox præliatur

Africus, ant pluuiialis Auster:

Sed æternæ suauæ rubent rosæ,

Viuarq;

Viuaque odorum perpetuat nemus:
Cui non hybla, aut florens hy-
mertus,

Non Arabum pia thura certent.
Has Agnus ædes scilicet incolit,
Agnus recenti candidior niue,
Quem turba circum multa plau-
dens,

Magnificos celebrat triumphos.
Inusitata frondibus implicant
Comas coronæ, scriptaque nomina
Agni, patrisque frontem honestam
Multicolore norant lapillo.

Mox omnis Agnum pone subit cohors,
Quo dux pudicum cumque tulit pedem,
Seu per reductas ire valles,

Seu per agros iuuat, atque lucos,
Vbi hospitem consociant comis
Vmbra peregrinæ indolis arbores,
Argenteoque collaborat
Lympha fugax trepidare riuo.

Quis ille mentem rursus agit calor!
Audire festum iam videor melos,
Testudinemque, barbitonque,
Atque tubæ, lituique cantus.

At præter Agni militiæ sacram
Phalanga, doctas tangere vel fides,
Vel sacra plectra, nemo diuum
Dicere nobile carmen ausit;
Quamuis laboret ambitiosior.

G g ;

Quis

Quis ista vinclis plexa adamantinis
Enodet, explicetve? non si
Nuncius adfuerit Deorum.
Erro, an stupenti se genius mihi
Alatus offert? vera vides, ait,
Audisq̃ue, quod miraris agmen,
Tot teneri pueri, & puellæ,
Vixere, Christo quos Comites dare
Sponsosq̃ue, castus promeruit pudor.
Hæc nempe laurus castitatem
Sanctior hicq̃; manet triumphus.
Non illa pubes Cælicolum bibit
Vulgare nectar, deliciæ iuuant
Sinceriores, grandiusq̃ue
Hostibus edomitis tropheum.
Quotendis audax prodere Cælitum
Arcana Clio? desine rem metro
Dignam cothurnato eleuare,
Sacra modis tenuans prophanis.

AD

A D E V N D E M

L V D V S A N A C R E O N T I

C V S.

MARIA lac propinat
 Purum, putum, suaue,
 Liquidumque melleumque,
 Quod reris esse nectar
 Epulas sacras Deorum.

Veni, veni, puelle

Maria lac propinat.

At heus, Maria virgo est,

De Virginis papilla

Age, bibe lac pudicum,

Sed vber istud vber

Casto premas labello.

Castum nisi huc labellum,

Corque adferas pudicum,

Abi procul, puelle.

Quid, impudens catelle,

Labrum adferes lutosum

Porci que, apri que dentem?

Ah siste, siste, siste.

Nam Iesulus Mariæ

Matris sinu implicatus

G g 4

Magnus

Magnus puer tonabit
Castæ parentis ultor.
Quod si tonet, peribis
Ab ense crispifulco:
Abi procul puelle.

Passercule impudice,
Venerisque pupa fœdæ,
Cupidinisque frater,
Tu Virginis pudicæ
Vis mordicare mammas
Vis sordidare mammas?
Deus puer tonabit,
Abi procul, puelle.

Veni, veni, puelle:
Puer iste non tonabit,
Sed mille, mille, mille
Dabit osculationes,
Cantusque tot, iocosque
Quot æthere astra splendent,
Littore iacent arenæ,
Modò vber istud vber
Casto premas labello,
Maria lac propinat
Exuge lac, puelle.

ORA.

O R A T I O.

*S. Elzearij Comitis pro Castitatis
conseruatione.*

Domine IESV CHRISTE, qui es se-
minator casti consilij, & cui cor-
dium arcana patent: scio quia sine tuo
speciali dono non possum castè & con-
tinenter viuere, quandoquidem nemo
continens esse potest, nisi tu des: & id-
circo rogo tuam gratiam, quæ omni
humiliter petenti liberaliter se commu-
nicat: vt carnis voluptates fugare, &
quod te inspirante in animo concepi,
ad finem vsque complere, & seruare
possim. Deus, qui habenti bonam vo-
luntatem etiam facultatem dare pollici-
tus es: affectum mihi, quæso, perseue-
rantem tribue, vt addatur gratia gra-
tiæ, & iugo contagionis excusso, susci-
piam iugum sanctitatis, ambulemque
corde sincero coram te, quoad immar-
cessibilem tandem percipiam in Cælis
coronam, & cantem laudes bonitatis
tuæ in sæcula. Amen.

Ad.

Adoptatio B. V. in Matrem, certissimum Castitatis Amuletum.

O Regina Virginum Maria, amantissima Mater mea, Ecce Iesus benignissimus filius tuus, Virgo Ioannem Virginem, & me indignissimum tibi Virgini in filium adoptavit. Obsecro te igitur, per amorem, sanguinem, & mortem eius suscipe me in filium, quia filium tuum & te toto corde diligo, atque eligo in matrem, & sumo, si placeat tibi, cum Bernardino & Edmundo tuo in sponsam animæ meæ. Malo siquidem mori, quàm cogitatione, verbo, vel opere alicuius amore inquinari. Sequi te cupio, & Iesum Agnum, quocumque ierit in Æternum, & cum Angelo custode puritatem servare Angelicam iuxta statum meum in Æternum: Accipe & serva, ô dulcissima Mater, cor & animum & corpus meum, tibi toto corde dicata in Æternum. Amen.

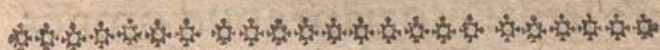
SYM.

certissi-
m.

aman-
sus be-
annem
m tibi
bsacro
nem, &
n, quia
go, at-
placet
do tuo
uidem
o, vel
Sequi
imque
lo cu-
eliam
Acci-
cor &
o cor-

YM.

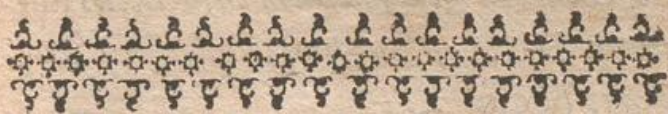
SYMBOLI EXPLICATIO.

Religionis in Deum hoc
Emblema. Mons pro theatro
est, actor Phœnix. Specta-
pium hoc spectaculum est. a-
uis illa in montis vertice ad a-
ram pietatis, thure, cassiâ, cin-
namomo, alijsque odoris stra-
mentis instructa, solisque ar-
dentioribus radijs exceptis vi-
tam Deo Naturæ authori im-
molat, sacrificula & victima.

Non caret suâ laude & præ-
mio tam insignis pietas: enim-
verò è cinere quasi è tumulto
nouvus, meliorque phœnix ex
surgit, qui tantam erga Deum
Religionem hominibus ipsis
commendet, spondeatque pa-
ri

ri virtuti gloriam apud omnes
posterorū immortalē.

Agedum, nam & te decet,
mi Adoleſcens, in iſto præſer-
tim florido ætatis vere, Numi-
ni offerre hoſtiam Abelis, id
eſt, quod in tuo grege præſtās
eſt atq; eximium, Cor, inquā,
nam hanc Deus à te victimam
depoſcit; Fili, ait, præbe mihi
Cor tuum. Ei debes, & cui po-
tius? Neomyſtam te eſſe volo,
thus adole, teq; tui, rerumque
omnium authori immola.

CAPVT QVARTVM.

Religio in Deum.

M O N I T V M

A primis Annis Religiosè Deum
colito.

S A L O M O N.

*V*erò Deum time. Eccl. 5.

*Memento Creatoris tui
in diebus iuventutis tuæ,
antequam veniat tempus
afflictionis, & appropinquent anni,
de quibus dicas, non mihi placent.
Eccles. 12.*

*In omnibus vijs tuis cogita Domi-
num, & ipse diriget gressus tuos. Pro-
verb. 3.*

Custodi

Custodi pedem tuum ingrediens domum Dei, & appropinqua, ut audias. Eccles. 4.

Iustus, prior est accusator sui. Proverb. 18.

Sapientia immolauit victimas suas, miscuit vinum, & proposuit mensam suam. Venite, comedite panem meum, & bibite vinum, quod miscui vobis. Prou. c. 9.

MENTIS SALOMONICÆ

INTERPRETATIO.

§. I.

Quid Religio, & quæ eius laus.

EAm virtutem quæ hominem efficit
pium Numinis cultorem, nos Religionem, *θεοδέρμαν* Græci appellant,
quasi Dei obseruantiam ac cultum: Religionis verò nomen docent Lactant. &
S. Hieronymus sumptum esse ab eo
vin-

*Is. 4. c. 28.
Insistent.
Hier. in c.
1. Amos.*

vinculo, quo arctissimè Deo religati obstringimur: cuius vinculi tam gordiani sunt nodi: ut exsoluere nunquam possimus. Licet autem habeat illa causas obligationum plurimas: tamen ad duo summatim capita videntur reuocari posse. Nam primùm cum à Deo Opt. Max. acceperimus, ut homines essemus, omnia ea officia ei debemus, quæ benè instituti filij debent carissimis parentibus: deinde quòd ab eiusdem potentissimâ manu ita pendeamus: ut neque ea quæ in nos profudit beneficia, neque nos ipsi omnino ad momentum temporis sine ipso consistere possimus: ea præterea debemus, quæ obsequentissimi serui suis dominis debent. Atque hinc, quæ quantaque sit huius virtutis laus atque præstantia, elucet: versatur enim circa cultum Numinis, eique suum honorem defert, cuius ipse Deus est vnicè amans & studiosus: ecquid, obsecro, excellentius agant homines in vita, quàm ut verum Deum norint, & quibus decet religionibus colant? Religionem

L. 6. in II.

L. 1. de offic. c. 27.

Carminè de hom.

externi utilitate Epiph. paul.

H h

terea

2.2. q.8.

terea propè Martyres appellauit. Denique Theologorum Phœnix S. Thomas, in virtutum choro secundum Theologicas vni Religioni principatum tribuit: idque iure meritissimo: quòd cum illa Deum propiùs spectet, qui supremus est omnium finis, moralium virtutum censerì facile princeps debeat, quarum dux sit atque quodammodo parens.

L. 3. diuin.
instit. c.
10.

Porro ad Religionem seruandam tum sacræ literæ aliàs sæpe, tum Salomon ipse hortantur; imò eius studium præcipiunt. Nam ex Salomonis oraculo effatum est istud *Deum time*: quanquàm eam legē iam antè rationi insculptam, cum primùm nasceremur, à natura ipsa accepimus, videmusque adhuc ita hominum generi altè impressam: vt nulla fuerit sitque natio, quæ non aliquod Numen ritibus, ac sacris coluerit: tractauit hoc argumentum ex oratoris Romani sensu diuinè Lactantius. *Hoc, ait, eximium facit hominem, quòd sibi datum esse nosse diuina*, cumque subiecisset ex Ciceronis sententia nullum esse animal præter hominem, quod habeat notitiam aliquam Dei, atque in ipsis hominibus nullam esse gentem tam feram, quæ non (etiã si ignoret qualem Deum haberi deceat)

deceat) tamen habendum sciat, hæc
deinde adiungit. *Quid est cur Philosophi
disputent eò dirigendam esse mentem quò
vultus erectus est? Si enim nobis in calum
spectandum est: ad nihil aliud utique quàm
ob Religionem: si Religio tollitur nulla nobis
ratio cum calo. Itaque aut eo est spectandum,
aut procumbendum in terram; quò nimirum
videmus esse proiectas reliquas animantes.
Quod ibi diuinè Lactantius, alibi haud
scio an non etiam diuiniùs prosequatur.*

Homo, inquit, ideo solus præter ceteras ani- De Ira Dei
mantes rectus corpore ac statu factus est: ut C. 13.
*ad contemplationem parentis sui exarsurus
esse videatur: ideo sermonem solus accepit
ac linguam cogitationis interpretem: ut
enarrare maiestatem Domini sui possit, po-
stremò ei cuncta subiecta sunt, ut factori ar-
tifici Deo ipse esset subiectus. Si ergo Deus,
hominem suum voluit esse cultiorem, ideoque
illi tantum honoris attribuit: ut rerum om-
nium dominaretur; Utique & iustissimum
est Deum colere, qui tanta præstiterit. Ro-
mæ olim supersticiosè quidem: sed ta-
men ad commendationem Religionis
appositè fontinalia celebrabantur. E-* Caussin.
rant ij dies festi, quibus ferta in fontes in symb.
*proiiciebant Romani, puteosque coro-
nabant: ut, quia ab illis perlucidos li-
quores ad restinguendam sitim accepe-*

rant, iisdem gratiam aliquam referre
velle viderentur: Commendabant eo
facto grati animi saltem significatio-
nem, in eos, qui erga nos benefici exti-
terint: ac si clarè dicerent, Aquam hau-
sisti, puteum corona. Quanta verò sit
numero & magnitudine ea beneficia,
quæ à Dei Opt. Max. munificâ manu
accepisti, ut intelligas, mi Academice
Adolescens, atque faciliùs memoriâ te-
neas, En tibi diuinorum beneficiorum
breuè, sed locuples Alphabetum. Bene-
ficia Dei sunt,

*Anima ratione alijsque omnibus potentijs
apprimè instructa.*

*Bonus Angelus vitæ ac morum custos, do-
ctor, tutelar.*

*Corpus sensibus suis, organisq; bellè ornatum.
Diuitiæ, certè quantum tibi sint satis.*

*Eucharistia: quàm verò diuinus ille animæ
tuæ cibus?*

*Fides, quâ in Christianorum numerum es
adlectus.*

*Gratiâ, quâ etiam in Dei filium, heredemq;
adoptaris.*

*Habitus supernaturales, quibus ad bene
gendum utaris.*

*Incarnatio filij Dei, quo munere nihil diui-
nius dari potuit.*

Libri tum sacri, tum pijs, quibus instrueris.

Maria

*Maria Virgo & Mater, quæ tibi Ianna
cali esset.*

*Natura doxa, Ingenium, Iudicium, memo-
ria, forma, vires.*

Occasiones tot ac tanta rei tuæ benè gerendæ.

*Parentes, Præceptores, Pedagogi à quibus
viam & amores acciperes.*

*Quæstus meritorum, ad gratia & gloria cu-
mulum.*

*Redemptio tui à servitute tyrannicâ Peccati,
Mortis, Dæmonis.*

*Sacramenta quibus Deo nascereris, arma-
rerisq; ad luctam.*

*Tempus, quare una nihil aut rariusest, aut
carius.*

*Vita æterna, si modò cum Dei gratia eam
consequi velis.*

§. II.

*Religio maxime decet Adolescentiam,
& literarum studiosos.*

QUOD si verò in omnem vitæ huma-
næ partem, quæ de Religionis vin-
culo differimus, aptè cadunt: multo
maxime in Adolescentiam: idè enim
Iuvenes præsertim ita monet Salomon:
*Memento creatoris tui in diebus iuventu-
tis tuæ, antequam veniat tempus afflictionis;*

Hh 3

& ap.

& appropinquent anni, de quibus dicas, non
 mihi placent. Scilicet ut verecundia, ita
 Religio maximum quoddam est illius
 ætatis ornamentum: Adolescenteme-
 nim plurimum commendare solemus
 cui non modò genæ honesto pudore
 purpurascant; sed oculi præterea, ora,
 totusque corporis habitus pietatis flo-
 rem quendam atque odorem intuenti
 inspirent. Deinde si statim atque sensus
 infundi cœpere (quod à S. Ambrosio est
 observatum) naturæ inductione vitam
 amamus tanquam creatoris singulare
 munus homini datum; par est profecto,
 ut ab ipsis vnguiculis cultum hono-
 remque ei deferre incipiamus, à quo esse
 & vivere cœperimus. Denique est istud
 primævæ vitæ tempus (quod Salomon
 quoque significavit) ad officia pietatis
 factum maxime, atque oportunum:
 dum scilicet vegetus est animus, & ad ea
 omnia, ad quæ se se applicuerit, impen-
 sus atque ardens: nam cum anni tristio-
 res, & displicentis tetricæque senectus
 incommoda successerint, neque di-
 vina meditari, neque orare, neque alijs
 Religionum partibus vacare licet: mul-
 tis certè parum lubet. Quare fit ple-
 rumque, ut qui in prima ætate minus
 pijs ac Religiosi aduersus Deum exerce-
 rint,

Lib. 1. de
 Offic. c. 17

rint, senes effecti, in pietatis etiam exercitationibus frigidi qui, animique torpentis, vtrò elanguescant: cum è contra qui in Adolescentia in pietatis studia exarserint, aut semel conceptum ardorem transferant in senectutem, aut aliquando sopitos illos ignes facillè quasi cineribus decussis excitet. Quamobrem, matres & nutrices imprimis curare istud studiosè debent, ut ipsæ primas pietatis (ut ita dicam) guttas cum lacte pueris instillent, atque ut pueri quoque exsurgere, atque imbibere vel in ipsis cunis assuescant. Addi istud hoc quoque debet, præ cæteris eos Adolescentes plus pietati operam ac studij collocare oportere, qui ad sapientiæ disciplinam animum iam conatumque applicuerint, siue quia impijs atque irreligiosis tam diuinum munus concedi nefas est, neque decet: siue quia sapientia non modò ad pietatem pertinet; sed etiam ipsa pietatis quoddam genus est. S. Augustinum huius rei authorem habeo. *Sicut* In Enchiridio c. 2.
nemo (ipsius verba sunt) à se ipso esse potest: ita nemo à seipso sapiens esse potest: sed ab illo illustrante, de quo scriptum est. Omnis sapientia à Deo est, hominis autem sapientia pietas est: habes hoc in libro S. Iob. Nam C. 8. iuxta 70.
ibi legitur, quòd ipsa sapientia dixerit homi-

ni. Ecce pietas est sapientia Si autem queras, quam dixerit eo loco pietatem, distinctius in Græco reperies θεοδότην, qui est cultus Dei. Quam S. Augustini sententiam verissimam esse multorum locorum temporumque usus luculenter comprobavit. Obseruatum siquidem est, eos fere Iuvenes in scholis primas obtinere, qui singulari in Deum pietate præstiterint, plurimos mediocriter tantum à naturæ donis instructos emergere tamen, atque per pietatis Templum, ad Sapientiæ aram, honorumque summos Apices grassari. Ingenia verò excelsa atque viuacia, etsi reliquæ Animi Dotes adsint, flaccescere plerumque, aut etiam humi iacere, nisi Pietas & Deuotio accesserint.

§. III.

Partes Religionis quæ sint.

Sed nunc quæ tandem partes actionesque sint pij Adolescentis (Academici præsertim) expressè & sigillatim persequamur. Verùm præcepta ad Salomonis mentem accommodatè tradendo, non libellum precatorium: itaque precandi formulas hîc non inferam, quòd

quòd sit istud ab instituto meo alienum: eas meus Academicus aut alibi facile reperiet, aut habebit separatim ad huius tractationis calcem si quid huiusmodi precationum visum erit, attexere. Nunc præcipere pietatis officia aggrediamur.

Manè primitiui fructus, imò rerum omnium primitiæ, Deo rerum omnium Authori iure olim diuino debebantur: parque foret illi eadem, uti sanctè debentur, ita religiose exsolui: nihil verò ipse tam impensè, vel optat vel deprecatur, quàm ut primas saltem cuiusque diei cogitationes, affectionesq; offeramus, quæ negare sine grandi piaculo minimè possumus. Quare statim atque expurgiscetur Academicus Adolefcens, mentem ab omni aliarum rerum curâ deuotam transmittet in Deum; Signoque Crucis munitâ fronte abire in diuinas laudes incipiet. Verùm scio neque feret istud malus Dæmon; utque Diuinitatis est ambitiosissimus, cordis primitias præripere sataget: sperat enim si prior partem sibi vindicarit, facile se reliquum totius diei decerpiturum. Audi quid hac de re B. Climachus senserit. *Est è spiritibus unus, qui præcursor dicitur, qui nos è somno surgentes protinus excipit, primusq; nostrum*

nostrum cogitatum inquinare nititur: Tum
 subiicit, quod te iam monere coeperam.
Da Domino primitias diei tuae: erit enim to-
ta eius, qui prior occupavit. Iam ubi è ita-
 to te proripueris, aqua lustrali tinctus,
 rectà ad Oratoriolum te conferes, fle-
 xisque genibus, manibus iunctis, animo
 in Deum præientem, oculis in piam ali-
 quam imaginem defixis precabere. Deo
 Opt. Max. gratias ages pro beneficijs,
 præsertim noctis foeliciter transactæ:
 te, tuaque omnia ei offeres, propones
 virtutis studium sectari, vitij grauioris,
 cui es addictus, fugam. Opem in id di-
 uinam implorabis. Subijcies deinde a-
 liàs preces, tum si plusculum in-
 dulgere pietati voles, aliquantulum
 præterea temporis tribues diuinarum re-
 rum meditationi, *Quem in finem Deus te*
creauit? quibus vijs eò contendas? quàm viles
sint res humanae? quàm certa mors? quàm
dies incertus? quæ ratio reddenda? quid Cæ-
lum? quid Inferi? quid Aeternitas? quæ, &
quanta Christus egerit & passus sit tui causa?
quàm propè Beata Virgo, reliquique Caelites
sint insequuti: quàm tu longè absis; aliæque
eiusdem generis. Postremò oratione S.
 Thomæ Aquinatis, aut aliâ quapiam ad-
 uocabis è cælo increatam sapientiam:
 atque tum tandem promptus atque ala-
 cet

cer in literarium negotium incumbes. Occurrent loci difficiles atque implicati: figes in imaginem piam oculos, mentem in Deum, è Cælo lucem implorabis. Tum cubiculo egrediens Cruce te prius & aquâ lustrali munies, brevissimâque ad Deum, Angelum, aliosque Diuos Tutelares oratione, rursus opem diuinam implorabis, idemque ages, cum regredieris, neque studia resumes, quin precatiunculâ S. Spiritus gratiam efflagitaueris: imò, si me audis, quoties Horologium ad horam vitæ tuæ fortassis vltimam insonuerit, horæ malè tibi delapsæ veniam, secuturæ vsum meliorem à Deo peres: mentis citissimâ agitatione fieri istud potest, præsertim postquam assuêris: quid ni & semel salutationem Angelicam recites? cui pietati in Virginem Leo X. & Paulus V. mille dierum Indulgentiam concessêre. quid ni & subinde per interualla quasi ad quandam animi respirationem, orationes quasdam & ardentissimas & breuissimas, è paratâ ad eum finem pharetrâ depromas, & eiaculeris? *Religiosum*, inquires, *non Academicum Iuuenem videris instruere, quem continuò orare, non Philosophari velis*: Atqui ego saltem Christianum me instruere existimabam. An rerum

rerum fidei Christianæ tam ignarus es, ut nescias te in Cælum contendere oportere viâ non lubricâ modò, sed ita etiam Tartareis prædonibus infestâ, ut nullo tempore, nullo loco, nisi diuinâ ope fultus consistere queas? quid agat homo, & imbecillis & inermis in tanto salutis discrimine, in quo perijsse semel æternum est? Quid agat? nimirum quod iam monebam & ipse hortatur Salomon: *In omnibus vijs tuis cogita Dominum, & ipse diriget gressus tuos.* Verùm quia non tam Religiosus, quàm Philosophus esse amas, velim istud tibi persuadeas te in literarum otio tantum consecuturum quantum orando precandoq; Deo diuinisque rebus indulseris. Quis Magno Aquinate aut in Philosophicis disciplinis doctior, aut in Theologicis questionibus sublimior? Quis vnquam eodem orationi addictior? Nunquam ille se lectioni, aut scriptioni dedit, nisi post orationem: in difficultatibus locorum scripturæ ad orationem ieiunium quoque adhibebat; quin etiam Sodali suo Fratri Reginaldo dicere solebat: quicquid sciret non tam studio aut labore suo peperisse, quàm diuinitus traditum per orationem accepisse. Ita igitur, cùm in precandi studio Thomas

lingua

In vita
Sur. 7.
Mart.

singularis Phœnix esset, in eruditionis laude sublimis Aquila euasit. Cum Thomæ istius memini, venit quoque in mentem Thomæ alterius, qui non ita pridem Romæ Philosophus pius sanè extitit: Pietati enim se ita dederat, ut omnes ipsius actiones diuinum quidpiam saperent; Inter Schedulas, quibus Logicus in syllogismorum se formulis exercebat, reperta est vna, quæ hoc Paradigma, summæ Pietatis exemplar referebat. *Omnis sempiterna vita, si fieri posset, sempiterno esset labore emenda: sed cœlestis gloria est vita sempiterna: labore igitur, si fieri posset, esset emenda sempiterno:* ita non magis Philosophiæ Thomas, quam pietati studebat. Et placuit superis ista Philosophandi ratio: nam Cœlestem Iuuenem Angelus, & Apostolus Thomas, Diui ipsius Tutelares suauissimo suo aspectu, iucundissimaque per pratorum amœnitates inambulatione mirificè aliquando à studijs grauioribus recrearunt.

In Alph.
Christi ex
lite. soc.

Tempus est ut domo egressi Templum, Religionis propriam eadem ingrediamur. Verùm retinet in primò statim limine pientissimus Salomon. *Custodi, inquit, pedem tuum ingrediens domum Dei & appropinqua, ut audias.* Moyfi propiùs

Templum.

ad

ad montem accedenti: vt rubum prodigiosè nullo sui damno ardentem comminus contueretur, à præsentè Numine oraculum emissum. *Solve calceamentum de pedibus tuis: locus enim, in quo stas, terra sancta est.* Nefas igitur & piaculum videbatur calceatum assistere eò loci, vbi præsens Numen, videndum se mortali homini præberet. Quid quod etiam num Mahumetani, nudis pedibus, venerationis ergo sacrilega sua delubra ingrediuntur? & ex Idololatræ nonnulli, non nisi excalceati ad res sacras accedunt? & necdum intelligunt Christiani maiorem à se reuerentiam in Templis præsentì Deo deferri oportere? Igitur modestè primùm, corpore, animoque ad pietatem compositis, religioso metu plenus Templum ingredi: nam si cui in Aulam Principum concessus est aditus, vt primum limen attigerit, colligit sese, sibi rebusque tractandis solum intentus: vt verò Regis Principumque vultus atque ora conspexerit, mox ita impallescit, ita omnibus cohorrescit artubus, vt si fulmine repentino percelleretur: atqui ædes sacræ Basilicæ sunt, & augustissima Palatia: Vbi Deus est modo singulari; vbi Christus in Eucharistiæ Sacramento cum amplissimo Angelorum

gelorum comitatu ac famulatio sistitur:
quâ par est ibi reuerentia assistere? Sed
preter decentiam corporis animique
sibi præsentis attentionem, id maximè
faciendum: vt pedem nudes, calceum-
que abijcias, id est, adferas cor à prauis
affectionibus nudum ac liberum, alio-
qui solenne istud carmen occinetur.
Procul hinc, procul esto prophane; etiam
flagellis arcendi canes ab aditu adytis-
que Templorum. Heu me! quis enim si-
ne bile & lachrimis ferat eos, qui ad
Templa veniunt superbo pede, impu-
denti vultu, luxurianti vestium pompâ
comptuli, polituli, animo etiam subinde
insolenti, & lasciuo: vt aut spectent, aut
spectentur: id est, vt dicata Diuino cul-
tui loca pro foris aut prostibulis ha-
beant, nudinentur pudicitiam, lenoci-
nentur, libidinentur? Heus tu! quid
hæres ad valuas, ad Templi limen? aut
ingredere, & aræ appropinqua, vt rem
Diuinam audias; vel omnino egredere.
Oculis hunc, illum, illam, hancque im-
probe sagittas, & alios teque nefandè
vulneras. Sacrilegus es, abi; aut ab irato
Numine non è funiculis flagellum; sed
pice ardentem facem time. Paulò leuius
sed tamen satis grauitè peccat nonne-
mo alius toto corpore bos, aut ad Co-
lumnâ

lumnæ cornutus astat, aut in scamna
procumbit: iam vno cubito innititur,
iam altero: iam hunc flectit poplitem,
iam illum, vtroque rarò supplicat: di-
ceres vnum esse aliquem ex ijs satelliti-
bus, qui in Cayphæ Domo flexo vno
genu quasi venerabundi, Christum non
adorarunt, sed irriserunt; aut ex sodali-
tio eorum veteranum quempiam, qui
ad geniculantes atque inclinantes ar-
cubalistâ eiaculantur. Res non modo
ridicula in Templis: sed etiam impia.
Sunt qui oculos hinc inde euibrant, at-
que ceruices fœdum in modum contor-
quent; res minimas censore supercilio,
etiam muscas, atque atomos observant.
Quid cætera enarrem? orant perpârâ,
& istud, quidquid est, obscure obmur-
murando ita corrugatâ fronte & malè
diuaticato ore: planè ac si spinas elirèt,
aut crudas ficus. Alij libros interim
volunt à loco & tempore alienissi-
mos, turpiculos enim dicere puduit.
Plurimis distrahitur in alia omnia ani-
mus, non dicam ad fœda & obscena:
sed tamen in nugas de Sphæristerio, de
pilis, de lusu, de nuncio, de pecunia, de
popina mens consilia aut suspiciones
agitat: nec desunt qui cum alijs nugas
tractent, &, ne quid sceleratius nomi-
nem,

nem, fabulas. At domus ista Dei est & orationis; non forensium causarum, non nundinarum. Academicus meus Adolefcens non ita ager, si mihi & Salomoni auscultat. In primo ingressu, sancti Bernardi exemplo alienas cogitationes iubebit consistere, dum redeat; vestem mentemque componet ad pietatem, aquâ sacrâ se religiosè leuiter tinget: utroque genu posito, manibus iunctis, oculis ad Aram aut piam ad Imaginem, aut pium librum deflexis supplicabit. Accedet, si commodè potest, ad sacris operantem propius, ut audiat. Vbi hæc paucis præscribenda: Peccatorum primò veniam enixè à Deo petes, quamdiu ad pedem Altaris consistet Sacerdos. tum certum finem sacrificio præstitues, vel Hæreticorum Conuersionem; vel bonum quoduis aliud Reipub. aut Catholicæ Religionis, aut priuatum siue tuum, siue eorum, qui ad te pertinent. Cùm sacra Hostia adoranda proponetur Christum istic recognosces tam dira, duraque pro te olim passum, & demississimè adorabis: te, tuaque ei omnia commendabis. Sacerdote verò hostiam consumente, Sacramenti fidem veram, eius sumendi ardens desiderium, seruatoris tui in te

vehementissimum amorem excitabis. Atque ita communicabis de sacrificio saltem spiritualiter. Reliquo tempore dum res diuina agetur, alia pietatis pensa exsolues, ut volueris: Satis mihi est ista vel digito vno attigisse.

Menfa.

Epist. 1.
ad Greg.
Theol.

Iam ne communis quidem mensa, religione apud Christianos vacare debet. Insigne huius officij est apud S. Basilium documentum. *Antequam, inquit, corpus cibo reficiamus, preces concipiendae sunt pro dignitate diuinorum munerum tum eorum, quae in praesens nobis tribuit, tum eorum, quae in posterum tribuentur. Curatis corporibus rursus preces fiant: quibus & ob accepta beneficia gratias agamus, & promissa nobis à Deo efflagitemus.* Hunc benedicendi gratiasque agendi morem antiquissimum esse, constat ex S. Iustino Philosophorum Christianorum Coryphaeo insigni & prenobili Martyre, qui istarum precationum formulas ad nos usque transmissit. Supervacaneum est igitur istud pluribus monere: ac non monissem quidem, nisi compertum haberem à leuiculis græculisque subinde Adolescentibus, cum praesertim extradomum paternam in Academijs versantur, illam Religionis partem negligi, graui sane reprehensione omnium prope

prope animantium, etiam ferarum: quæ
ijs à quibus cibos acceperunt, gratiam
quo possunt ritu, referunt. Soli enim
sunt Porci (verè Porci) quos videas,
nullà aut prece, aut redhibitione gratiæ
accedere ad epulas, & æquè inofficiosos
recedere.

Abit iam dies in altam noctem, *Vesper.*
& tu diurnis curis studiisque fes-
sus, ad quietem properas. Placet; tamen
hic etiam mihi monendus es, mi Aca-
demice Adolescens, è trito quidem,
sed planè Christiano documento.

*Non prius in dulcè declinent lumina somnũ
Quàm prius exacta reputaveris acta diei.*

Ne diu in modo hæsites, facile erit
ad manum amissis, ad quam id exigas.
Solue Deo grates, pete lumen, discute mentẽ.

Delicti veniam posce, recide malum.

Hoc facies efficacissimè actu contritio-
nis ex amore Dei super omnia. Subij-
cies alias quoque precatiunculas, pro vt
opportunitum iudicabis: ita denique si-
gnum Crucis, aquæque lustralis sacro
tinctu munitus, ad quietem te compo-
nes. Curandum maximè vt in pia ali-
qua cogitatione indormiscas, mortis
præsertim, cuius somnus imago est: vn-
de & iuuerit ad lectum habere mortui
effigiem, quæ mentem magis feriat.

certe eæ ferè dormientium & experget-
centium cogitationes recurrant, quæ
postremæ in vigiliâ fuerint, quam in
rem facit, quod B. Climachus scripsit.
Gradu 36. *Quoties, inquit, quietis causâ lectulo decu-*
buerimus, adueniens immundus Spiritus
iniquas ac sordidas cogitationes, velut spicula
quedam, iaculatur in nos: ut cum per desi-
diam ad orationem non exurgimus, neque
contra illum ocnis armamur, in sordidis ob-
dormiscamus cogitationibus, sordidaq; vi-
deamus somnia. Quare laudandus quo-
rundam ille feruor, vt Rosarium B. V.
ad spondam lecti & aquæ lustralis vas-
culum, flagellum, cilicium in promptu
semper habeant contra nocturnos illos
assultus: atque vt somnus identidem
noctu interrumpitur, in orationem pro-
mouetur, atque in suauissima pientissi-
maque illa nomina prorumpant. IESVS
MARIA. Quæ dixi, in dies singulos adhi-
benda sunt: quæ sequuntur diu saltem
differri non debent, Confessio peccato-
rum & sacra Communio.

Confessio. Ac de Confessione quidem ad pecca-
torum expiationem diuinitus institu-
dâ aliquid præsensisse videtur Salomon:
Iustus, ait, prior accusator est sui. Quem lo-
cum de Sacramentali ad Sacerdotis au-
res accusatione grauiissimi scriptores
accipiunt; inter quos eloquentiæ Chri-

stianæ fulmen ipse Chrysostomus, cum
 enim ex 70. interpretatione ita legisset: *Hom. 20.
 in Genes.
 c. 4.*
Iustus sui ipsius est accusator in principio ser-
monis, ita explicat. *Dic tu iniquitates tuas*
prior, non simpliciter dicit: dic tu iniquitates
tuas, sed adiecit, prior: hoc est, ne expectes te
arguentem, ne praestoleris Actorem, ipse pra-
ueni, & rape sermonis principium, ut accu-
satoris linguam obmutescere facias. In hu-
manis quidem iudicijs si quis hoc faceret &
ante accusatorem crimina confiteretur,
quamvis apud humanissimum iudicem, is
sententiam capitalem omnino in suum caput
accerseret; At misericordia Dei maior est,
Ineffabilis Bonitas & Clementia. Nam si
aduersarium nostrum prauenterimus, (Diabo-
lum dico, qui in die illa ob faciem nostram
stabit) & in presenti vita, antequam tri-
bunal ingrediamur, facinora confessi fueri-
mus, dicendiq; principium rapuerimus, no-
stri ipsorum facti accusatores, in tantam mi-
sericordiam prouocabimus Dominum: ut
non solum nobis donet liberari à peccatis, sed
etiam in iustorum Catalogo numerari.

Placet ad Salomonicae sententiae ma- *Lfb. 6.
 hexa. c. 4.*
 iorem lucem ex sancto Ambrosio etiam
 facem accendere, etsi sensu non nihil
 diuerso. *Lupus, inquit, si prior hominem*
viderit, vocem illi eripit, & despiciit eum
tanquam victor vocis ablata. Idem si se ab
 li 3 homine

homine prauisum senserit, deponit ferociam,
& currere non potest. Tu nescis, quomodo
eripias virtutem aduersario, ut tanquam
præuentus lupo effugere non possit, ut oculo
tuo mentis eius perfidiam deprehendas; ut
prior cursum verborum eius impediās, im-
pudentiam eius & acumen disputationis ob-
iundas: quod si ille te præuenerit, vocem tibi
aufert. Hoc tibi mi, Academice Ado-
lescens, dictum puta. Rem propius at-
tingamus: peccasti? id est, luculentam
animo plagam accepisti? ad spiritua-
lem medicum, qualem tibi superius de-
scripsi, fidenter & planè, integrèque
vulnus quantumuis sanie & fœtore
horridum apert, & ad Sacerdotis aures
doloris, melioris propositi, optimæque
spei plenus depone. Non audeo, inquis;
atqui ausus es tamen Deo ipso spectan-
te facinus admittere: audesque etiam
nunc eo scelere contaminatissimus in
conspectu solis ac irati Numinis com-
parere; Fateri admissum crimen, non
vitio, sed virtuti vertere debes; non
probrio, sed honori. Deinde puduisse
anteà oportuit, cùm facinus designares,
aut patrares; præposterus, imò turpis,
nunc est tuus pudor. Ferunt Iuuenem e
domo infami egredientem cùm præter-
euntem Socratem deprehendisset, mox
in

in conspectum Philosophi prodire minimè ausum resilijsse retrò postem, ne videretur. Socratem accessisse, apprehensoque brachio extrahentem, dixisse Iuveni rubore suffuso; ingressum te fuisse siquidem pudeat, at ne pudeat, Adolescens, ex infami loco egredi. Pergis verò tu mihi iterum istud obtrudere; *Certe non audeo, ac ne egredi quidem*: hoc nimirum callidus & impius Cacodæmon agit, ille animo tartareum illum pudorem suffundit, & quod lupi faciunt ouiculis, ne pastoris opem balando implorent, faucem tibi strangulat, & ora, ne fateare, occludit. Quid (hæ sunt ipsius astutiæ) istas turpitudines tuas impudens vel in aurem vomere audebis, quarum vel te nunc meminisse perpudet? quid confessarius de te cogitabit? quid obijciet? quid exprobrabit? hæccine fides, hoc toties promissum iuratum, non recidam, non relabar? ea ille. Sed omnino Diabolicæ sunt hæ artes, ideoque negligendæ. Audi Chrysostomum. *Deus pudorem dedidit peccato, confessioni fiduciam: inuertit rem Diabolus; & peccato fiduciam præbet, confessioni pudorem.* Quid ages? quid? contra tu, lupum istum falle, & ei guttur vocemque strangula, ne te in die

Hom. 3.
de penitentia.

olim iudicij perditū sacrilegumq; accu-
set: erit serò, cū pœnitere seriò voles,
fortasse non poteris: si verò iam pecca-
tum liberè fatendo Dæmonem præuer-
tis, eum mutescere in iudicio facies; id
te scilicet paulò antè iterum Chryso-
stomus Ambrosiusq; monuere. Valere
hic quoque istud debet, accusationem
hanc apud prudentem, bonumq; Sa-
cerdotem (cuiusmodi non difficile
vnum aliquem reperies) eam, inquam,
accusationem tuam non eò pertinere, vt
sicut in humanis iudicijs fieri solet, in
carceres primū, in vincula, ac denique
in'diram necem à carnifice pertraharis,
sed vt à Iudice pro potestate, quā à
supremo Principe accepit, absoluaris,
hæc enim est huius fori ac iudicij po-
strema formula. *Absoluo te.* Adhuc ta-
men horres, & pudorem, iam impu-
dens, toties obijciendo obrundis? sic
habe igitur, excarnificabunt te & ne-
cābunt sordes tuæ, quas præ pudore in
conscientia retines, nisi stomachum ex-
onerēs, & confitendo pus euomas. Pu-
det? quantum voles, guttur, & os fer-
reum occlude; non est via alia euadendi,
confiteri debes aut æternū perire. Pudet?
illæ, illæ, quas tam nequiter animo in-
fodis, & sigillo clausis vnius Sacerdotis
auribus

auribus occultas, toti olim mundo reuelabuntur turpitudines tuæ, nisi iam detegis. Næ, inquis, isti stimuli perforant, & altè vulnerant. Igitur. Cras, cras, ô Coruinam iterum stygij venatoris vocem? non times istud sancti Gregorij fulmen? *Qui pœnitenti veniam spondit, crastinum non promisit.* Si virus, si vulnus lethale acceperis, an Medicum, aut Chirurgum, vel non vocas statim; vel, si potes, ad eum non aduolas? periculosa hic est mora. Quid si ardens scintilla in lectuli plumas dilapsa sit, nisi priùs extinxis, indormire non audes: audes peccato mortali nondum ex animis sublato, illâ inferorum ignium faculâ nondum excussâ, etiam vnus noctis quietem capere?

Sequitur Communio, quam Regis ^{Comme-} Angelorum diuinissimam mensam ^{nio.} ut frequens adeas, ipse (quod mirum est) inuitat Salomon, imò ipsamet, quam toto pectore hinc clamantem audire poteris. diuina Sapientia ad Euangelicam hanc Cœnationem vocat. Ac primum pro triclinio Ecclesiam esse iubet, pro mensâ sacerrimæ Religionis Aram. Atque prælusum quidem pridem fuit huic epulo tot illis Mosaicæ legis figuris atque vmbris: at nunc post vmbratiles

les illas mensas rem ipsam, Panem & Vinum, sub speciebus, inquam Panis & Vini edendum, bibendumque Corpus Filij Dei, & Sanguinem exhiber: nam eum Salomonis locum ad Eucharistiam SS. PP. neque ij pauci, neque obscuri referunt, Cyprianus, Chrysostomus, Ambrosius alijque. Tum vero illa, quæ epulum apparauit, Sapientia, ad cœnationem amicissimè inuitat; quis enim ad tam diuinam mensam non inuitatus accedere auderet? *Venite* (inquit) *& comedite Panem meum, & bibite Vinum, quod miscui vobis.* Ne verò obscura cuiquam sit ista inuitatio: misit Ancillas, aut (vt 70. interpretantur) seruos suos: Angelos, Apostolos, Doctores, reliquos verbi Diuini Præcones: vt omnes quidem, qui modo genialem albamque vestem induerint, in Cœnaculum conuocaret, verum paruulos præsertim & rerum, scientiarumque adhuc rudes. Hæc enim est illius vox, *Si quis est paruulus, veniat ad me, & insipientibus locuta est, venite, comedite, bibite.* Imperitos igitur, & (vti S. Gregorius Magnus explicat) à Sapientiæ fastu minime turgidos adesse illa præcipue ac nominatim iubet. Nimirum huic Angelorum mensæ crebrò assidere deberent profectò omnes, at
erate,

L. 4. Mor.
c. 17.

etate, Sapientiâque minores facere id debent & crebrius & ardentius. Quæ enim dñæ res magis ijs optandæ sunt, vita longior, & maior eruditio, eas dignâ Sacramenti huius frequentatione, atque crebro usu facile consequentur. Enim verò hic ille diuinus panis est quem vitæ & intellectus ideò Sacræ literæ nominant, quòd non modò vitam seruet, augeatque, sed ipsam præterea multò efficacius quam arbor vitæ conferat immortalitatem; intellectum verò non modò illustret, sed ipsum (vt Ioël ^{Cap. 2.} loquitur) Iustitiæ Doctorem, aut (vt 70. hic iterum interpretantur) iustitiæ escas in mentem quasi in stomachum, per modum cibi intromittat. Ministrat huic, quod tractamus, argumento facem Psalmistę Regij iste versus, *Filij tui sicut* ^{Psal. 127.} *novellæ Oliuarum in circuitu mensæ*, quo iuniores Ecclesiæ filios & ob ætatem adhuc rudiores, novellis oliuarum plantationibus comparantur: nam Oliuæ, quòd alternis tantum annis fructum ferant, annosiores sunt, & tardius emoriuntur, eademque prudentiæ & sapientiæ symbolum perhibent. Quam ob rem sapientes viros oliuarum frondibus ac ramis olim prisci coronabant, Palladiæque sapientiæ Deæ oleam consecra-

secra-

seccarunt. His igitur de causis, Adole-
lescens mi Academice, siquidem vivere
& sapiens esse amas, frequentandam
hanc tibi mensam esse, ut opinor, satis
iam intelligis. At id etiam, nescio an
non maiori de causâ facere debeas stu-
diosius, quod imbellis, & ad prolapsio-
nem facilis in summo salutis periculo
versere. Nam etsi omnem hominis æ-
tatē tartarei hostes infestis prælijs ado-
riantur, atque sollicitent: faciunt tamen
& acriori difficilioriq̃ue pugnæ genere
in Adolescentia, ad quam minori nego-
tio debellandam vident ætatem ipsam,
ætatisque vitio ardentem concupiscen-
tiam, faces maleuolas, machinasq̃; sibi
subministrare. Quare eò tibi est magis
providendum, ut ne solus sis, & ea arma
tibi compares, quibus resistere saltem
hostibus, & minimè vinci possis. Atqui
Eucharistiæ Sacramento nihil ad hanc
rem potest esse præsentius aut fortius.
*Parasti, aiebat Propheta, in conspectu
meo mensam, aduersus eos, qui tribulant me.*
Rectè, nam si Deus non modò pro no-
bis, sed etiam in nobis, quis contra nos?
Zachariæ istud fuit olim vaticinium.
*Quid bonum eius est? & quid pulchrum
eius? nisi frumentum electorum, & vinum
germinans virgines? quem locum* 70. ita
expli.

Psalm. 22.

plicant. Si quid pulchrum Deus, etsi quid bonum eius, frumentum iuuenibus & vinum boni odoris ad virgines. Atque hinc scilicet factum, ut initio nascentis Ecclesiæ, cum quotidianus Eucharistiæ vsus, esusque esset; tot reperirentur & pueri & puellæ, qui non modò virginitatem atque vitæ innocentiam colerent; sed pro ea etiam tuendâ vitam obijcerent, & crudelissimas neces obire minimè reformidarent. Scilicet panis hic gladius est Gedeonis, quo de Madianitis populus Iudic. c. 7. Dei triumphat, Panis Angelorû, idem, & (ut alij ex Hebræo legunt) Fortium. Iob aquilinorum pullorum ingenitam Cap. 36. indolem commendans, Pulli (ait) eius lambunt sanguinem. Aquilarum vnum genus istud est, de quo Aristoteles scribit: pro potu sanguinem exsugit: Hinc illis ad audendum prædandumque ingentes animi. Quid non faciet in adolescentibus Christianis viuidior ille diuiniorque Christi sacer pro potu propè quotidie hauitus cruor? Quare, ut sancti Gaudentij verbis hunc locum concludam: *Contendite, pulli generosi, ad sacram offam, in qua est vita; & ex cœlesti illo cibo mica non cadat.* Fuit olim vnum è reliquis diuinandi genus apud supersticiosas gentes per Augurium: pullis auium

Serm. ad
Neoph.

aiuum famelicis offula obijciebatur, illi ad obiectam sibi escam prouolabant. Si ita negligenter aut parum studiosè, ut aliquid in terram decideret tripudium, aut terripaiumerat infaustum, rei que malè agendæ inauspicatum omen: si verò ruentes ita auidè sumerent; ut nihil tamen ex ore in terram delaberetur, negotium auspicato suscipi posse augurabantur: ita Reipub. ac Religionis Christianæ, tuoque ingenti bono fore ominabimur, si ita crebrò, auidè, alacriterque ad diuinam istam Ambrosiam prouoles, ut nullam tamen istius cibi partem, nullamque sacram communionem sine fructu tibi excidere pariare. Atque ista de Religione, quæ Deo ipsi in se debetur dicta sint hæcenus. Restat ut de ea, quæ illius causâ cœlitibus debetur pietate ac cultu verbulum attexam: ij è cœlitum numero præcipui sunt Patroni Tutelares, custos Angelus, Dei Hominumque Virgo Parens Maria.

§. IV.

Religio in superos.

QVibus suæ est impensior salutis cura, istud quoque est studium: aliquot sibi ut è cœlitum toto numero, deligant cœlarum causarum rerumque apud Deum intercessores atque Patronos, quos adeant, saluent, eisdem negotia commendent, quoties tempus & res ipsæ postularint: hos ad virtutis cuiuspiam consecutionem, illos ad vitij extirpationem, quosdam pro felici obitu, adsciscant: tum certa, rataque pietatis officia in dies, hebdomadas, menses describant, quæ ad eorum cultum religiosissimè exsolvant: ita tamen, ut Angelum tutelarem, & è cœlitibus eum, à quo in Baptismo nomen accepere, præ cæteris autem, Virginem, Dei ac suam parentem pro quotidianis aduocatis habeant, colantque. Ex tutelaribus Divis illi Litaniam conficiunt; quotidie mane, aut in Missa, aut Vesperti pie recitant, adduntque oratiunculam quotidie particularem de B. V. ad Angelum custodem, ad Patronum, cuius nomen præ se ferunt, itemque ad eos, qui in
desig

designatis hebdomadæ diebus præcipuâ veneratione colendi veniunt: itaque præter cultum communem, eo die ad eorum honorem plasculum orant, vel bonum quodpiam opus deferunt. Cum verò festus Patroni alicuius die incidit, ieiunium præmittunt, aut saltem abstinentioniam à cibo & potu solito maiorem. Ipso die festo vel alternam Missam audiunt, vel etiam confitentur, & communicant. Angelo custodi id esse debet proprium, ut omni ferè loco, sæpe-numerò saltem ad latus adesse, ut adest reuera, & iam ad virtutem excitare, iam dehortari à vitijs præsens audiatur, nihilque animo committatur præsertim obiscœnum, quod merito offendere eum possit: illudque religiosè præstetur, quod S. Bernardus piè monuit: *Cautè ambula, ut videlicet cui adsum Angeli sicut eis mandatum est, in omnibus vijs tuis: in quouis dixerforio, in quouis angulo, Angelo tuo reuerentiam habe. Id ne audas eo præsentem, quod videntem me non auderes? quoties gravissima cernitur urgentatio, innoca custod m tuum, ductorem tuum, adiutorem tuum in oportunitatibus, in tribulatione inclama eum, & dic: Domine salva nos, perimus. Ita non dubito, factitabat diuinus iste vir, quemadmodum alijs*

In Psalm.
qui habi-
tat.

alijs præscribebat. Verum primæ secundum Deum pietatis partes erga Deiparam Virginem excogitandæ & deferendæ erunt; ideò enim cultum eius SS. PP. & Doctores non Duliam vt reliquorum Sanctorum: sed per excellentiam Hyperduliam appellant, vt quam Deus ipse omnium maximè nobilitauit, Angeli vt Reginam suam prosecuti sunt, pijsimi sapientissimiq̃ue semper homines, præcipuo honore coluerunt, Maternitatis Dei titulo insignem, & meritis atque potestate omnibus puris creaturis longè ante-stantem singulari etiam nos officio prosequamur. Infinita sunt, quæ in hoc genere passim scribuntur, & hîc exaggerari cumulariq̃ue possint, nisi ex aliorum libris ea iam res esset notior, quam vt hîc iterum obtrudi debeat. Exemplorum quoque vis, Beneficiorumq̃ue apud Marianos cultores & clientes ab optima Matre collatorum tam immensa, vt plena vbique prostent volumina, pleni Annales, atque historiæ. Non omittam tamen fortasse vulgò notam, singularem tamen certè S. Gerardi in Virgine colenda curam, atque studium. Is enim non contentus (vt Causini nostri hîc verbis utar) perpetuum Deiparenti Thymiana adole-

In symbolis.

K k

re,

re, ita ad Mariæ nomen & inuocationem affectus erat, vt si quis reus clam Familiaribus sãcti viri edoctus, veniã ab ipso peteret per nomen Matris Christi, mox obortis audito nomine Matris misericordiæ pijsimis lachrymis persuaderetur & perinde ac si ipse reus esset, à reu veniam peteret. Ipso authore ab Húngarica gente non pronunciatur nomen ipsum Matris Dei, sed Dominam omnes vocant: si autem fuerit à quopiam pronunciatum nomen ipsius, statim flexis genibus & demissis in terram caputibus sese inclinant; atque idè eadem Hungaria à sancto suo Rege Stephano. S. Mariæ familia appellata est: tam Pannonones Mariæ, iam veteri religionis instituto sunt addicti. Porro quænam ad Marianũ cultũ pertineant in R. P. Spinelli, in Hortulo R. P. Francisci de la Croix verè Mariano, & apud alios fufius proposita explicataque facile reperies. Ego ex omnibus breuem dumtaxat Catalogum conficiam.

Angelicam salutationem piè sæpius recitato: ei, qui dum horæ pulsus audiretur recitaret mille dierum Indulgentias à Leone X. concessas, à Paulo V. confirmatas supra diximus.

Rosarium nullo die intermittito:
Officium

Officium de Beata Virgine raro.

Sanctissimum Mariæ nomen reuerenter pronuncia, scribe, audi.

Beatę Virginis imaginem fer tecum semper, habe in cubiculo, in libellis precatorijs, &, vbicunque videris, honora.

Loca Virgini sacra peregrinorum ritu, religiosè adi. Nihil eorum quæ concedi fas fuit, ei nega, qui per Virginem rogarit.

Per eius manus preces & vota tua Deo offer, ita facilius impetrabis, quicquid è bono tuo petieris.

Sæpe de Virgine loquere, loquentes libenter audi, eius cultui deditos ama, & tibi adiunge.

Sodalitati Parthenicæ nomen dato; & inscriptus, legibus exactè pareto.

Sabbathinos dies, peruigilia, & dies Virgini festos præcipuo studio cole, ieiunio, abstinentiâ saltem aliquâ, corporis afflictione, longiori prece, eleemosynâ &c. Omnium verò maximè & quidem studiosissimè, Virginis virtutes, & ex earum choro speciatim animi corporisque puritatem colito, imitator.

Duo alia quædâ insignia Marianæ pietatis officia alibi reperies: vnum est pro felici obitu quotidie recitare Litanias

K k 2 Lau-

Lauretanus cum oratione ad sanctum Iosephum.

Alterum, sacrâ catenulâ B. V. seruitio se mancipare.

§. V.

Exercitia Devotionis definita.

Nunc denique restat, ut quod capitis huius caput est, ex ijs, quæ dixi, decerpas, mi Adolescens, quæ accuratè, quasi ordinaria pensa pro Religionis debito rependas: sed primò accuratè ac diligenter, non oscitanter, non quasi aliud agendo, aut per transennam, & ut dumtaxat præfunctus officio videre. Deinde constanter atque fortiter non eorum more, qui iam in via currunt, iam herent in angiportis: sed studio continuo, atque contento: diligentiam illam, atque constantiam, divina tum excellentia, tum perennis beneficentia à te deposcunt. Postremò non languidè, remissè, frigide (dedecet enim omnino) sed calidè, feruenter, imò etiam ardentè: vno verbo, deuotè. Nam etsi propriè deuotio ea sit virtus, qua nos totos Deo obstringimus & consecramus, ut olim pro salute populi Romani
vter-

vterque Decius Pater & Filius se vitam-
 que suam Dijs deuouerunt, tamen re-
 strictè, neque malè, cum S. Thoma^{2.2. q. 82}
 Theologi per deuotionem intelligunt^{art. 1.}
 actum Religionis, quo voluntas prom-
 ptam & paratam se demonstrat, ad ea
 exequenda, quæ ad diuinum cultum
 pertinent, præsertim cum ea exsoluun-
 tur cum sensu quodam, ex teneritudine
 colliquescentis affectus: quâ in parte
 præstitit Abrahamus ille, qui iussus fi-
 lium suum vnigenitum tollere, & pa-
 trio solo, & insciâ ac insalutatâ Matre
 abductum offerre in Holocaustum, ne
 quid præter cineres de tanta sobolis ac
 posteritatis spe superesset, idque super
 vnum montium, quem, ne quidem de
 nomine significatum, Numen postea
 demonstraret: de nocte, ne luce quidem
 expectatâ consurgens, strauit ipsemet
 asinum suum, ligna ad sacrificij ignem
 concidit, imponit, duorumque tantum
 famulatio comitatus, qui, quid ageretur
 nescirèt; abit tridui itinere, ac tandem
 loco, quem Deus designârat cominus
 prospecto, famulis consistere iussis, cum
 filio strue lignorum onusto ipse ignem
 gladiumque portans pergit, montem
 ascendit, Aram extruit, ligna compo-
 nit, Filium pro victima adducit, ligat,
 Kk 3 & pro-

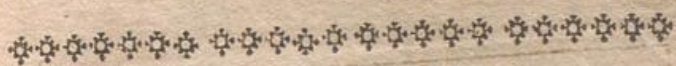
& prope immolat. Promptitudinis parendi, alacritatisque ac deuotæ festinationis plena omnia, Filius vnigenitus, intempestæ noctis iter, & acceleratio, Parens idem & Sacerdos, idem Filius, & Hostia: neque vlla vsquam mora neque tergiuersatio.

Spectant ad hanc deuotionis interioris significationem in nostris sacris ac ritibus apertio aut inclinatio capitis, oculorum iam sublatio, iam demissio, rursiones pectoris, genuum flexiones, lachrymæ ac suspiria, aliaque sexcenta eiusmodi, sine quibus Religio sarra recta retineri, conseruarique non potest. Quod miror ne Ciceronem quidem latuisse, cum dixit, Sapientis esse Maiorum instituta tueri, sacris, ceremonijsque retinendis. Hanc in rebus sacris ceteritudo, ad quam Adolescentum ætas est mollior, sensit olim sanctus Augustinus initio suæ ad Deum conuersionis, cum in templo diuina audiret: ita enim de se ipso scribit. *Voces influebant auribus meis, & eliquabatur veritas mea in cor meum, & ex ea exestuabat inde affectus pietatis, & bene mihi erat cum eis.* Verum quia dum alia alijs necto, ab eo in immensum, hic ego abrumpo potius, quàm finio.

Lib. 2. de
diuinat.

L. 9. Confess.
c. 6.

ORA-

O R A T I O.

Pro Religione in Deum impetranda.

IVbes Deus meus, Bonitas & Maiestas infinita, vt te amem, te colam: & nisi faciam, minaris, & quidem cruciatus perpetuos: an non satis magna pœna est, si te non amem & colam? nam si tibi seruire, regnare est, non seruire tibi seruile, imo flagitiosum est. Si verò te amare vita est, non amare te mors est, & quidem mors æterna. O Deus meus, Pater meus & Dominus meus, probrum istud mihi à te obijci nunquam audiam. Si Pater, vbi Amor meus? Si Dominus, vbi est honor meus? mihi cor esse nolo nisi vt amem te, mihi non corpus, non vitam opto; nisi vt colam te. Amem hîc te serîo, serò licet, ô Bonitas tam antiqua, & tam noua! hîc colam te, Maiestas tam immensa & tam munifica, vt amem & colam in Cælis per infinita sæcula. Amen.

Kk 4

SYM.

SYMBOLI EXPLICATIO.

Iterum vocaris in theatrum, Adolescens Academice, aër profcenium, sylua orchestra est, ni piget, etiam hanc comœdiam specta. Sèria est actio pietatis in Parentes, ac Magistros.

Ciconiæ effœtos senio suos progenitores & plumarum defluxione frigentes pennis circùm iuniores fouent, conquifitoque cibo inuicem nutriunt. Vt merito, quod vni inter Imperatores Antonio concessum olim fuit Pij nomen, Ciconiæ omnes meritæ sint, piæque Aues audiant: neque hæ pietatis suæ fructu carent: nam cum senuerint, paria à suis obsequia experientur.

Quid ipsos Leones loquar? Androclus feruulus à Domino fugitans in Leonis speluncam sese abdiderat: eo sub noctem rediens Leo
cruen-

cruentato à spina pede cum sum-
 misse accessisset medicam opem
 petijt: ille spinam eduxit, amicum
 vicissim hospitium obtinuit, gra-
 tumque est expertus hospitem bel-
 luam, ab ea enim & congiarium ac-
 cepit triduo, ac deinde cum se am-
 bo capti in Circo Romano inopi-
 natò reperissent, Leo veteri medico
 abblanditus stuporem primò spe-
 ctatoribus mouit, mox misericor-
 diam. Ita Leone grato beneficus
 homo seruatus est. Bestiæ ergo cha-
 ritem in parentes, gratitudinem in
 benefactores docent: pudeat non
 imitari aliquousque: nam parenti-
 bus & Magistris benefactorum ma-
 ximis par vt reddas aliquando, fieri
 non potest.

CAPVT QVINTVM.

*Pietas in Parentes, ac
Magistros.*

M O N I T V M.

Parentes, & Magistros vt huma-
num, quoddam Numen habeo,
quantâ par est obseruantia, etsi
par referre nequis, prosequitor.

S A L O M O N.

Vdi, Fili mi, discipli-
nam patris tui, & ne
dimittas legem matris
tuæ: vt addatur gratia
capiti tuo, & torques
collo tuo. Prou. i.

*Filius sapiens lætificat patrem: fi-
lius*

lius vero stultus maestitia est matris
sua. Prou. 10.

Exultat gaudio pater iusti: qui sa-
pientem genuit letabitur in eo. Gau-
deat pater tuus, & mater tua, & ex-
ultet quæ genuit te. Prou. 23.

Qui comessatores pascit confundit
patrem suum. Qui subtrahit aliquid
à patre suo, & à matre, & dicit hoc
non esse peccatum, particeps homicida
est. Prou. 28.

Qui affligit patrem, & fugat ma-
trem, ignominiosus est, & infelix.
Prou. 19.

Oculum qui subsannat patrem, &
qui despicit partum matris suæ, effo-
diant eum Corui de torrentibus, & co-
medant eum filij Aquilæ. Prou. 30.

Fili mi, ne obliuiscaris legis meæ &
præcepta mea cor tuum custodiant.
Longitudinem enim dierum & annos
vitæ, & pacem apponent tibi. Pro-
uerb. 3.

MEN.

MENTIS SALOMONICÆ

INTERPRETATIO.

§. I.

*Parentis nomen præsefert diuinum
quidpiam.*

Religioni in Deum cognata est pietas in parentes. Quos nescio quid affine habere cum dijs immortalibus, esseque debere filijs pro humano Numine multi censuerunt. Certè (quod maxime diuinum est) nati à suis progenitoribus vitam accipiunt, ab iisdem quoque educantur, aluntur, reguntur. Quas ob causas hi in illos Regiam (ut In Eth. Aristoteles docet) potestatem vsurpāt, iuraque habent ut vitæ, ita propemodum necis; nisi hoc vltimum ita sibi Deus reseruasset, ut idem summus vitæ Author, mortisque arbiter supremus haberetur. Ac parentibus quidem diuinitatem, aras, sacerdotes, simulachra,
non

non modò qui sapientiæ nomen obtinuerunt apud antiquitatem, sed gentes nationesque integræ tribuerunt. Hieronis Philosophi hoc fuit dogma apud Stobæum. Si quis parentes secundos ac terrestres quosdam Deos dixerit, non errabit, cum nobis propter vicinitatem, vel ipsis deo viciniore sint. Deinde hæc subdit. Et igitur in promptu habeamus quibus officij erga parentes obstringamur; Summariam hanc sententiam semper animo versare oportet, quod parentes nobis Deorum imagines sint, & per Iovem dij lares pseudo mystici beneficiorum authores, cognati, creditores, domini & amici constantissimi. Sunt enim Deorum imagines certissima, nam similitudinem eorum nobis referunt melius, quam ullius artis facultas exprimere possit, cum tanquam di domus patroni, & nobis familiares sint. Denique adijcit, quod ex ijs, quod dixerat consequebatur, nempe Filios existimare debere se in domo paternâ, veluti in fano quodam Aedituos & Sacerdotes ab ipsâ naturâ consecratos esse: ut parentum cultui operam darent. Ita iste ex antiquâ Scholâ Philosophus. Iam quid Schytæ Iffionides? hi teste Herodoro, tanquam Deos, puta Medioxumos, parentes suos colunt: patris enim caput inauratum adorant pro simulachro, illudque

Lib. 10.

Iudque solennibus & annuis sacrificijs
venerantur. Pisidæ non abscedunt pro-
cul: hi enim, quod Nicolaus Damasce-
nus prodit, in suis conuiuijs primitias
libant parentibus tanquam Dijs mino-
ribus: Nasomones ad parentum sepul-
chra oracula captabant, vt legitur apud
Tertullianum, siue ad reuerentiam fun-
ctis habendam, siue quod rerum futu-
rarum cognitionem tanquam Numini-
bus eis attribuerent. Errarunt quidem
illi omnes; sed prope laudabili errore,
quod si quos esse mortales Deos creden-
dum foret; illos imprimis sibi esse debe-
re Deorum loco arbitrantur, à quibus
lucis huius vsuram, commodaque rece-
pissent, mallentque nimia pietate, quam
desertione turpissimâ officij delinque-
re. Prodigij instar est illud, quod extra-
ordinario honore fuit olim filiorum er-
ga parentes pietati diuinitus delatum,
cùm scilicet naturâ attonitâ è cælo ac-
clamarum est quodam modo *pietati ce-
dite flammæ*. Res ita se habuit vti ego
nunc ex Pausania recito. Cæteris au-
rum & argentum ex Æthnæi ignis ir-
ruptione in tutum efferentibus, Ana-
pias & Amphinomus parentem ipsi se-
nem honoris, debitæque obseruantia
causâ in humeros sublatum exporta-
runt.

Li. de an.

runt. Tantæ virtuti cessit ferocis elementi natura facta clementior; voracesque flammæ in reliquorum perniciem armatæ, ut viam pijs liberis darent, in duas se partes diuisere: quin & locus omnis eorum peragratus passibus circumquaque instar amœnæ Insulæ effloruit; cum omnia aut truculento obfessa incendio, aut fuligine deturpata essent. Diceres Deum ipsum portento ostentoque deferre voluisse honorem ijs, qui ante ipsius vicarijs, parentibus inquam, detulissent.

§. II.

Præceptum de honorandis parentibus.

Quid verò nos causæ fuisse existimamus, ut descriptis in vna tabularum Mosaicarum parte ijs legibus, quæ ad Religionem Numinis sacrificiam attinerent: mox è regione inter ea præcepta, quæ ad hominum iura spectarent primum in altera parte locum parentibus dari supremus legislator voluerit, nisi, ut intelligeremus inter homines, tanquàm mortales quosdam Deos haberi eos oportere qui nos genuissent: eisque

eisque summa secundum Numen deberi omnia. Quare grauissima etiam supplicia legis istius violatoribus sunt constituta: quemadmodum maxima præmia ijs, qui eam seruarent, decreta: & quidem illis constitutum, ut vita citò abriperetur, neque omninò nisi miseri & infelices viuerent: his concessum ut longum æuum ducerent, illudque bonis diffuens, ac beatum: *Ut sis* (inquit lex diuina) *longæuus super terram & ut tibi bene sit.* Iuuenes longam vitam amant; promittitur æternitas: nemo vult esse miser; addicitur felicitas. Nihil verò decerni posset æquius, quàm ut qui gratum se exhibuerit ei, à quo vitam est mutuatus, vitam viuat & longam & felicem: qui eos læserit, à quibus, ut homo esset, accepit, iactetur ille primum miser & infelix; tum verò tāquam horrendum naturę monstrum ac portentū, è medio tollatur citissimè. Accedat huc optimus diuinæ illius legis interpretæ Cyrillus Alexandrinus, *Quod parens, inquit, res sanctissima inter omnes Nationes habeatur, lex quoque diuina præclare docebit, quæ cum inisset. Deum unum ex toto animo, & toto corde oportere diligere, hoc etiam addidit, honora patrem tuum & matrem tuam; ut bene tibi sit: parentes enim*

Lib. 9. in
Gen.

L l

ima-

imaginem Dei quotidie gerunt. Neque verò eam humanum genus legem tum primum audiuit ferri, cum in monte Sina publicata est, aut in Mosis tabulis fixa; sed iam pridem antea nos cum ipsa ratione à naturâ inditam atque impressam hauseramus: inde enim exitere ista veluti naturæ ipsius placita atque Senatus consulta: Parentes honora, apud Pythagoram; *ῥονέας αἰδῶ*. i. Parentes venerare, quod est Pittaci unius ex septem Græciæ sapientibus dictum: Platonis verò è libris decerptum quod sequitur, dignum est, quod Christianorum domibus, imò templorum ianuis inscribatur.

Libr. de
leg.

Æstimandum est (inquit diuinus ille homo) *nullam apud Deos magis honorandum simulachrum nos habere debere, quam parentes & avos quo confectos, matresq; similiter: quibus honoratis Deus gaudet.* Adiungamus è Lycæo Stagiritam Platonis discipulum. *Qui dubitat, ait, virum oporteat Deos venerari, aut parentes, non egi ratione: sed pari pœnâ.* Ergo non modò ille rationem esse huius officij ducem ac magistrum docet; sed censet præterea propè par esse flagitium, parique obnoxios supplicio, qui Deos & qui parentes violarint. Dicat id etiam è suo

i. Top.

suggestu Romanus Orator, *Parentes,* ait,

ait, *charissimos habere debemus, quod ab his
vita, patrimonium, libertas, ciuitas tradita.*
I nunc, Academice mi Adolefcens, in
Salomonis Gymnasium, & docentem
audi. *Audi, inquit ipse filii mi disciplinam
patris tui, & ne dimittis legem, siue (vt
septuaginta reddunt) statuta & consti-
tutiones Matris tuae.*

Multa tibi Pater, plura etiam Mater
& puero & Adolefcente mandata dede-
runt, quibus ætatem tuam rudem illam
atque in vitia præcipitem optimis mo-
ribus informarent: plurima verò præ-
ceperunt, cum è domo paternâ in Aca-
demiâ ducerent, Deum vt timeres, &
amares; vitares improborum confor-
tiones, castè, sobrièque victitares, nul-
lam familiæ, nullam tibi labem inure-
res: denique quem tu in finem, magno
fortassis rei familiaris incommodo, abi-
res scilicet in amplissimum omnis eru-
ditionis Emporium: nauares vt operam
diligentem ijs studijs, quibus applica-
reris: expectare se ex te vno non modò
honores in familiam inuehendos: sed
augendas etiam opes, certè senectutis
sue opportunum aliquando solatium.
Nunc vt monitis istis pareas, admonet
Salomon, & hortatricem rerum ma-
gnarum gloriam proponit: *Vt addam,*
L 1 2 *inquit,*

inquit, *gratia capiti tuo, & torques collo tuo: coronā Lemniscatam spondet, patriciam bullam, victoriæ, ac nobilitatis insignia, amplissimos honores.*

§. III.

Quid parentibus debeant Filij.

Verum quia debere filios parentibus constat, quid sigillatim, quantumque debeant explicemus, ut partes illi suas norint, & verò agant. Atque imprimis (quod dicere occeperam) debent obedientiam, reuerentiam, honorem. Quare huc spectant ista præcepta. Parentibus morem gerito, neu obmurmurato, iisdem deferro, caput detegito, assurgito; de via decedito, blandè & modestè alloquitor, prior salutato. Si quis contumelijs, conuicijsque proscederit, arbori infelici suspendito, aut lapidibus imperito, grande piaculum est. Subscribunt SS. Patres; *Primus* (aiunt) *gradus pietatis est iste; ut quos aucthores tibi voluit esse Deus, honores obsequijs; abstineas contumelijs: sed nec vultu ledenda est pietas parentis, merentur cæcitate supplicium, qui parentum vultus toruo visu despexerint.* Verum de supplicijs paulo

Hier. ad c.
3. Ecclef.
Amb. l. 8.
in Luc.

paulo post. *Honorabat* (ait S. Ambros.) *In cap. 2. Lucas.*
ipse Christus Iosephum & Mariam, non natura debito, sed pietatis officio. Honora ergo & tu parentes. Addi poterat ex S. Luca, *& erat subditus illis.* Quem ista Dei hominis, honorem, obseruantiamque parentibus officiosè reddentis tam singularia exempla non moueant?

Iam alterum liberis erga suos parētes debitū natura imposuit: vt eos etiam timeant tanquam dominos: sed tamen potius reposcit, vt ament: est enim parentum nomen vox non tam dominij, quàm amicitia; vnde seruorum proprius timor est, amor filiorum. Tertium deinde ex duobus prioribus consequitur, vt liberi parentibus egentibus seruiant; operam agris & afflictis opesque suas conferant, solentur, exigant, neque ijs saltem ea, quæ ad vestes, cibos, habitationem necessaria, sed ne quidem, quæ commoda sunt, vnquam deesse patiantur.

Vereor ne quem rubore suffundam, si quæ de Ciconijs, tum Basilij, tum Ambrosij sanctissimi viri scriptis tradidere, in medium proferam, exhibeamque spectandam mutorum animalium in suos progenitores pietatem ve uti in theatrum. Agedum inducat in scenam

L I 3

suis

suis ipse verbis Magnus Ambros. Quam
 vero rationabilium excedant pietatem Cico-
 nia, experientia considerandum: nam deposi-
 tos patris artus per longum senectutis, re-
 gmine alarumque remigio nudatos circum-
 stans soboles pennis proprijs fouet. Et quid
 dicam? collato cibo pascit, quando etiam ipsa
 reparat natura dispendia: ut hinc atque in-
 de subleuant senem fulcro alarum suarum
 ad volandum exerceant, & in pristinos usus
 desueta iam renocent pateris membra.
 Quis nostrum leuare agrum non fastidiat
 patrem? Quis fessum senem suis humeris
 imponat? quod in ipsa historia vix credibile
 habetur, quis, ut pius sit, non hoc seruilis
 mandet obsequium? at vero ausibus non est
 graue, quod pietatis est plenum: non est on-
 rosum, quod soluitur natura debito: est enim
 vectura pietatis: quod eoque frequenti re-
 stificatione percrebuit, ut congrua mer-
 cedem remunerationis inuenerit. Nam Ro-
 manorum usu pia anus vocatur: habet etiam
 vniuersorum suffragia; nam retributio be-
 neficiorum ἀντιπελάργος vocatur: πέλαιργος
 enim Ciconia dicitur. Virtus itaque ab ipsa
 nomen accepit, cum relatio gratiarum Ci-
 conie vocabulo nuncupatur. Hanc vero
 (ut ita loquar) Reciconiationē Seneca
 disputans, vtrum liberi parem gratiam
 referre possint, eleganti hac oratione
 exag-

exaggerat. Nullâ vi verborum, nullâ ingenij facultate exprimi potest, quantum opus sit, quàm laudabile, quamque nunquam à memoria hominum exiturum, posse hoc dicere, parentibus meis parui, cessi, imperio eorum obsequentem, submissumq, me prae-
bui: Ad hoc unum contumax fui, ne beneficijs vincerer: tum ita declamitat. Certate, obsecro, vos: fusi quoque restituite aciem; felices, qui vicerint, felices qui vincentur. Quid eo Adolescente praeclarus, qui sibi dicere potuit (neque enim fas est alteri dicere) parentem meum beneficijs vici? Quid eo fortunatius senex, qui omnibus ubique praedicet, à filio suo se beneficijs victum? Quamquam ne superior sit filius, nihil ego formidandum videam. Rectè enim ille quem superius laudaui Hierocles, Quantumcunque multam in parentum gratiam fecerimus: semper tamen inferiora erunt omnia. Quid ad hæc, mi Academice Adolescens? nam in te vno iam pridem intueor, an intelligis quantopere tibi curandum sit, ne non modò Ciconijs, sed ne cæteris auibus, imo feris ipsis videre deterior, ut parentibus tuis, senibus præsertim, adminiculo esse studeas, honori, solatio? At mihi crede nullâ re magis eorum sudores, lachrymas, curas aut deterges, aut compensa-

bis, quàm si probus ac sapiens euadas:
nam si improbus fueris, si insipiens eos
suffocas crudeli parricidio, iugulas, pe-
rimis. En habet iterum Salomonem. *Filius
sapiens latificat patrem; filius vero stultus
mœstitia est matri suæ. Exultat gaudio pa-
ter iusti, qui sapientem genuit, exultat in eo.*
Nimirum ad se tuos mores, tuamque
eruditionem pertinere illi existimant:
quod ab ijs qui recte ratiocinantur, illi
probi quoque ac sapientes videantur,
à quibus filij naturam, ingenium, me-
moriâ, indolemque acceperint. Siqui-
dem (quod Lyricus cecinit)

Horat.

*Fortes creantur fortibus, & bonis
Est in iuuentis, est in equis patrum
Virtus, nec imbellem feroces
Progenerant Aquila columbam.*

Deinde (ut ipsi naturæ dotes tam
præclaras atque ad virtutem, scien-
tiamque factas, minimè fortassis ha-
buerint) credunt tamen sibi deberi edu-
cationis institutionisque curam, & (ut
nihil ne in ista quidem contulerint) ta-
men minimè ignorant, se in filijs esse &
vincere: atque necessariò illis felicibus
ac honoratis non minimam in se boni,
lætitiæque partem deriuari.

Igitur id age, quod monere Salomon
pergit. *Gandeat pater tuus, & mater tua,*
ex.

& exultet: Certè non gaudebunt, minusque lætitiâ gestient, si studijs rerum honestiorum abiectis pro schola popinas, pro libris Scyphos, & Cyathos cum Græculis Helluonibus vsurpes: si non modò tempus, sed rem præterea familiarem diurnis, nocturnisque commensationibus decoquas: nam *qui commessatores pascit, confundit patrem suum, æque, aut multo magis, matrem.* Quadratur huc etiam, quod sequitur.

Qui subtrahit aliquid à patre & à matre; & postea dicit non est peccatum, participes homicidæ est. Qui parentes (inquit) suos ijs officijs atque obsequijs, quorum est debitor, defraudat, neque id sibi vitio vertit, graviter peccat, & turpiter fallitur: nam cum homicidio par esse potest istud flagitium. Certè non minori supplicio luendum, quàm quo puniuntur homicidæ, pœnâ capitis: quamquam eodem versu Salomon etiam impetit eos & criminis accersit, qui pecunias, id est, plerumque sudores & sanguinem parentum, in poculis & comotationibus absument tantâ animi hebetudine atque amentia: ut, quia bona sunt parentum, quæ abliguriunt, aut dilapidant, putent sua esse; neque furti ob istud crimen argui, neque ad faciendam

dam

dam cohæredibus restitutionem se obstringi posse: cum tamen eorū flagitium sit par cum sicarijs, & ijs, qui latrocinia exercent, imò maius: quia hi externos agrediuntur, isti suos etiam progenitores vel bonorum decoctione, vel allati doloris sensu excarnificant, & tandem conficiunt: ut quæ iam expectanda sint tam palmaris nequitix supplicia omnes facile videant.

6. IV.

Supplicia impiorum filiorum.

ATqui in supplicijs istud primum, statimque occurrit è Salomone: *Qui affligit patrem & fugat matrem ignominiosus & infelix.* Vita igitur primum ab impijs filijs trahitur infamix, & infelicitatis plenissima, iam enim illi à Deo ipso diris ac maledictis pridem sunt ad mortem damnati: tum verò perpetrata violenta que mors sequitur, atque ita quos natura dedisset annos, flagitium magnâ parte præcidit. Atque hoc est alterum supplicij genus. *Oculum, qui subsannat patrem, & qui despicit partum matris sue, effodiant eum Corvi de torrentibus, & comedant eum filij Aquila.* Lapidationis

Proverb.
c. 30.

dationis pœnam alibi etiam legimus. Verùm nescio an non magis suspensum isti culpæ conueniat, nam vel oculo læsisse parentum pietatem, toruo vultu aspexisse, leuibus sannis excepisse patibulare est flagitium: & non erit vel linguam non abstinuisse à maledictis, vel manus à scelere? Ad furcam, ad malam crucem, ad coruos, impiè Adolefcens: ecce iam illi à Salomone corui immitti in oculos immites, quibus pro delicijs vescuntur, è torrentibus, vbi se oblectare solent agminatim inuolant, iam iamque tibi lumina confixuri: aduolitant cateruatim cum Coruis carniuori Aquilarum pulli, iam iamque ex alto decidunt, præcipitantque in prædam, nisi impietatem abijcis. Est profecto iustissimum istud capitalis sententię genus: vt impiæ in suos quoque volucres, de impijs filijs, ijsdemque in parentes crudelibus, sæuum, & atrox supplicium reposcant, sumantque. Istud verò quoties visum, & quàm quotidianum? vt qui parentum iussa contempserint, domo primùm, curaque paternâ exeant, tam incidant in homines improbos, latrones, sicarios, homicidas; quo fiat tandem, vt in vincula trahantur, atque inde ad furcam. Singulare & nouum in hoc

hoc

Serm. 21.
Quadrag.

540

P A R S IV.

hoc genere quod S. Bernardinus his
verbis commemorat. Nostrâ ætate in
Hispaniæ citerioris oppido, cui nomen
Sui, non procul Valentiâ, Adolescens
fuit, qui per parentum inobedientiam
eo deuenerat: vt anno 18. propter la-
trocinia & publica facinora in vincula
coniectus & suspendio damnatus sit,
etiam tunc prorsus imberbis: pendenti
verò iam atque exanimi facto prorupit
barba: moxque spectante populo, tum
illa, tum comæ capitis planè canescunt:
vt ætatem referret hominis nonagena-
rij. Miraculo accitus cum populo &
cum toto clero accurrit Episcopus, om-
nes in genua prostrati expectant, dum
ostendat Deus quid sibi monstrum hoc
velit. Atque ecce tibi Episcopus editio-
rem capiens tumulum ad omnes ait: vo-
luit Deus ostendere quantum de vira-
ijs detrahatur, qui de parentum obe-
dientia detraxerint: Victurum enim
fuisse hunc iuuenem ad eam ætatem,
quæ tum apparebat in facie, nisi ipsos
septuaginta annos parentum inobe-
dientia detraxisset.

Ac parentibus quidem ista, quæ at-
tuli, officia vniuersim tribui debent:
sed tamen in matres præsertim, & tunc
quidem maximè, si viduæ sint, pias
filio-

filiorum haberi & commendari debet. Tum quod propter sexus imbecillitatem magis contemnantur; &, si maritis orbatae fuerint, magis potentium maleuolorumque iniurijs pateant: tum verò, quod nomen matris doloris cruciatuum, curarumque sit plenissimum, denique & quod matribus, quam patribus, liberi cariùs constiterint. Quare sapientissima fuit ista Tobie senioris ad filium testamenti nomine admonitio: *Cum ac-*

Tob. c. 4.

ceperit Deus animam meam corpus meum sepeli, & honorem habebis matri tuæ omnibus diebus vitæ eius: m. mor enim esse debes quæ & quanta pericula passa sit propter te in utero suo. Quanta sit in ea te vis norunt scilicet ipsæ matres; quæ cum potenter à filijs obtinere quidpiam contendunt, eo velut amento telum armant. Ego te, fili, in utero portavi, ego te alui, ego te in sinu fovi: in quo argumento, cum eam, quæ pollent, eloquentiam adhibuerint, Coriolanos, Alexandros, Hercules ipsos expugnant. Vsa est hæc etiam emphaticâ olim oratione L. 2. c. 7. *fortissima illa Machabeorum fratrum parens, ut ex natis minimû ad Antiochi crudelitatem continendam fortiter animaret, Fili mi (hæ enim fuere eius lachrymæ) miserere mei, quæ te in utero noui mensi-*

mensi-

mensibus portari, & lac triennio dedi, & alui, & in aetatem istam perduxi. Peto, nate, ut aspicias ad calū & terrā, & ad omnia quae in eis sunt &c. Sed nescio an non significantius, quā vel ipsae matres exprimere possint, rem hanc omnem S. Ambrosius repraesentarit: nam cum haec dixisset. Disce quid parentibus debeas, matri, ait, debes partus periculum, matri longa dispendia, discrimina, cui misera in ipsi votorum fructibus maius periculum est, & cum ediderit, quod optavit, partu absolvit non timore: quid anxios patres loquar? pro filiorum profectu multiplicatos alienis usus census, iacta, agricola semina praesentibus aetatibus profutura. Deinde ad matrum particulares causas acrior redit. Pasce, inquit, matrem tuam, adhuc non reddidisti dolores, non reddidisti cruciatus, quos propter te passa est, non reddidisti obsequia, quibus illa te gestavit, non reddidisti alimenta, quae tribuit tenero pietatis affectu immulgens labris tuis ubera, non reddidisti famem, quam illa pro te toleravit, ne quid, quod tibi noxium esset, ederetur, ne quid, quod lacti noceret, hauriret, tibi illa ieiunavit, tibi manducavit: tibi illa, quem voluit cibum, non accepit, tibi quem noluit sumpsit, tibi vigilavit, tibi fleuit & tu illam egere patere, quā te momordisset & vulnerasset

Ambros.

Lib. 2. in
Luc.

Ambros. si eos etiam stimulos infixisset?
 Tu eam mœstitiâ confodis? tu iniecto
 doloris pugione contrucas? Non in-
 scitè Synesius matrum solitudinem
 cum Numinis prouidentia comparans,
Patres, ait, res tantum modo magnas, &
precipuas curant, quæ ad filios pertinent:
Matres vero tam de minimis, quàm et-
iam de maximis mirâ solitudine sata-
gunt, quod diuina prouidentia proprium
est.

L. 1. de
 prouid.

Quibus ex rebus nemo non intelli-
 git, vt plura filij matribus debent: ita
 grauius delinquere, si in eas officio pec-
 cent. Atque hinc fieri opinor, vt com-
 missa in matres peccata, præsertim cum
 maritis orbæ fuerint, grauius à Deo
 vindice, acerbiusque puniantur: nimi-
 rum, quòd is specialiter, vt pupillorum,
 ita viduarum atque imbecillium ma-
 trum patrocinia defensionemque, ne
 iniurijs potentiorum opprimantur, imò
 & vindictam, sibi sumpserit.

Adolescentes duo indulgentius à te-
 neris habiti postea eò audaciæ & nequi-
 tiæ venere: vt in ipsam parentem im-
 pias manus tollere, verberibusque etiam
 tundere non vererentur; Tam notan-
 dum scelus illa detestata genibus pro-
 cumbens, humumque manibus pulsans
 furias,

Sur. 25.
 Martij.

furias ex orco in ultionem lanienamque
 filiorum euocat: & ecce mox ambo illi
 perditī fratres à Cacodæmonibus dirē
 obsessi, inque mutuam cadem incensi,
 non secus quā rabidi canes in se inui-
 cem dentibus sequunt, fœdeque dila-
 niant: donec S. Zenobij meritis pulsus
 tartareis hostibus, ira simul, rabiesque
 conquievere. Omitto eiusdem generis
 argumenta alia plurima.

§. V.

*Quantum discipuli Magistris
 debeant.*

Veniunt nunc ordine suo Magistri,
 quasi alteri parentes, quibus disci-
 puli non minus, forte etiam plusculum
 debent, quā filij suis parentibus:
 quare quæ hactenus de obedientiā, ob-
 seruantiā, timore, amore, aliisque ob-
 sequiis dicta sunt, huc quoque perti-
 nent. Aristotelis non vno loco dogma
 est, Diis, parentibus, Magistris æqualia
 rependi non posse. Istud verò Alexan-
 dri Magni iudicium vulgò iam percere-
 buit: qui rogatus vtrum mallet Philip-
 pum Patrem, an Aristotelem Præcepto-
 rem? Aristotelem se malle respondit,
 ratio-

rationemque à re ipsa eam subiecit; Ille enim ut essem, hic autem, ut præclare institutus essem, auctor fuit: plaris ille æstimabat probum hominem, eruditumque euadere, quam omnino esse, si bonâ institutione careret. Quare sapienter Basilius Imperator sibi facere visus est, si filio quem genuerat (quod alij etiam patres fecerunt) præceptiones scriberet, quibus in omnem vitam optimis moribus eum informaret; ne eam sibi laudem, quam ampliorem existimabat, Magister alius parenti surriperet: utque bis vnus ipse filij parens esset, semel (si ita loquendum est) animi. Certè animum, diuinæ illam particulam auræ (ut Poëta appellauit) scientiæ ac virtutis capacem progignunt quodammodo Pædagogi & Magistri, nobisque veluti inserunt, dum litterarum virtutumque formis, atque pulcherrimis imaginibus expoliunt atque exornant. Hebræi Magistros linguâ suâ Auoth, id est, Patres, appellandos esse censuerunt: ipseque sapiens, qui adolescentiæ instructionem, institutionemque suscepisset, passim, in eo libro, quem ad eum finem composuerat, Adolescentem filium, se patrem, imò & matrem nominat. Plurima sunt huius generis in Sa-

M m lomone

In Pro-
uerb.

lomone exempla: è quibus luculentum
 est illud. *Fili mi, ne obliuiscaris legis mea,*
& praecepta mea cor tuum custodiat: longi-
tudinem enim dierum, & annos vite, &
pacem apponent tibi. Quo loco haud fa-
 ctum arbitror, absque speciali Numi-
 nis instinctu; vt cum à discipulo tam-
 quam à filio obedientiam, obseruan-
 tiamque deposceret, eadem planè pro-
 posuerit praeiuncti officij premia, quæ ali-
 bi sacrae litteræ decernunt obsequenti-
 bus liberis, longæuitatem, & pacem: id
 est (vt Hebraicæ vocis vim explicem)
 summam rerum omnium felicitatem:
 sunt qui eodem illam Salomonis quo-
 que paræmiam, *Audi, fili mi, disciplinam*
patris tui, & ne dimittas legem matris tuae,
vt addatur gratia capiti tuo, quam paulo
 ante parentibus tribuimus, Præcep-
 toribus accommodent, dicantque, eo
 plus deberi Magistris quàm Progeni-
 toribus, quod illi non tantum patres
 sint, sed iidem etiam matres: atque
 adeò cum filij honor, amorque diuisus
 sit partim in patrem, partim in matrem,
 singulis minus impendi: in Magistrum
 cum vniversus confluat, esse longè
 impensiohem. Certè Apostolus Pau-
 lus cum patrem se eorum, quos Chri-
 stianis mysterijs instituisset, non obseu-
 re

re appellauerit, matrem se etiam his
 verbis est aliquando professus. *Filioli,* Gal. 4.
quos iterum parturio, donec formetur in
vobis Christus, quibus se lac quoque tan-
 quam adhuc infantibus dedisse affir-
 mat.

Vtinam ista, mi Adolefcens Acade-
 mice, Tu, tuæque ætatis reliqui tecum
 animo sapius serio expendere, habe-
 rent profecto altiori loco, atque maio-
 ri in pretio, quos si non Deorum ritu
 (quam venerationem Seneca suis præ-
 ceptoribus se debere aiebat) saltem pa-
 rentum modo colendos esse didicissent.
 Admoneamus nunc exempla eorum,
 qui præclaram ad hanc virtutem alijs
 viam sternant.

Hippocrates medicinæ Princeps sce-
 lerum æneum Apollini Delphico, medi-
 corum quasi Magistro, ut gratiam re-
 ferret, dedicauit. Antoninus plus fecit,
 Magistrorum suorum imagines aureas
 domi adseruabat religiosè: eorum verò
 sepulchra floribus etiam adspergebat.
 Gratianus Valentiniani filius Anto-
 nium præceptorem, ut gratus esset Con-
 sulem dixit, extantque illius adhuc li-
 teræ in Galliam scriptæ. Cum de Con-
 sulibus in annum creandis mecum so-
 lus volutarem, ut me nosti, atque ut fa-
 cere

cere debui, & te velle sciui, Consulem designavi, declaravi, & priorem nuncupavi, Trabeam palmatam tibi misi, in quâ D. Constantinus pater noster intextus est: solui, quod debui, & adhuc debeo quod solui. Duos nunc habeo magnos viros. Senecam Philosophum & Romanum Oratorem. *Preceptor*, inquit

L. 6. de benefic. c. 16.

Seneca, in docendo laborem & tedium tulit præter ea, quæ percipientibus in commune dicuntur, aliqua instillavit ac tradidit: hortando bonam indolem vexit, & modo laudibus fecit animum, modò admonitionibus discussit desidiam: tum ingenium latens & pigrum iniecit (ut ita dicam) manu extraxit; nec quæ sciebat malignè dispensavit, quod diutius esset necessarius: sed cupiit, si posset, universa transfundere: ingratus sum, nisi illum inter gratissimas necessitudines diligo.

Orat. pro Cn. Plancio.

Accedit huc Cicero, *Quis est, ait, nostrum liberaliter educatus, cui non educatores, cui non magistri sui atque Doctores, cui non locus ille mutus, ubi i. se alius & doctus est, cum gratâ recordatione in mente versatur? tum subdit. Equidem nil tam proprium homini existimo, quam non modo beneficio, sed etiam benevolentia significatione alligari: nihil porro tam inhumanum, tam ferum, quam committere, ut beneficio non dicam indignus, sed victus esse videare. Quis non*

et n.

erabescat, ait S. Ambros. gratiam de se bene meritis referre, cum videat etiam bestias refugere crimen ingrati? Audiant robustum istud Eloquentiæ tum Ciceronianæ, tum Ambrosianæ fulmen iuvenes illi, qui humanitate exutâ, omniumque animalium ingratißimi, cum in scholis adhuc versentur, aut iam pedem extulerint, præsertim si iam dignitate vel autoritate ipsi polleant, non modò nō Magistris gratiam referūt repēduntvè, sed Mulorum instar in suos recalcitrant (quam Platonis de Aristotele querimoniam fuisse tradunt) eosque conuitijs, calumnijs, probrisque indignissimè proscindunt: quibus nihil habeo, quod acerbius faciam, quam vt ad Leonum Scholas amandem, gratitudinem à ferarum ferocissimis edocendos.

Beatus Abbas Gerasimus (alij id ^{Apud B.} Hieron. nominis similitudine decepti ^{sa.} adscribunt) Gerasimus Leoni spinam è pede euulserat: gratus Leo, quamdiu benefactor vixit à Cœnobio, famulitioque obsequio non recessit: eo mortuo lucem pertæsus, senisque sepulchro incumbens ibidem vitam posuit. Historiam (vt in re noua nouo verbo vtar) ^{L. 5. c. 14.} miriorem narrat ex Appione polyhistoriæ Aulus Gellius.

M m 3

Cùm

Cùm Androclus seruus à Domino fugitans in altam specum se abdidisset intra densum nemus: eodem paulò pòst Leo læsus venit, debili & cruento pede: nouum cauerne suæ hospitem, commodè nactus, ad eum mitis mansuetusque accedit, sublatum pedem ostendit, quasi opis petendæ gratiâ: hic firmato à metu animo aperire vulnus, hærentem altè spinam querere, repertam euellere, saniem exprimere, siccare, detergere cruorem, medicari: iste abblandiri, & quasi gratiam pro gratia repromittere: neque fefellit. Nam toto triduo seruum transfugam in isto suo hospitio ex uenatione nutriuisse traditur. Verùm ferinæ vitæ pertæsus Androclus egreditur, & alterum triduum viæ confecerat, cùm ecce in milites incidit & ex Africa Romam retractus redditur Domino, qui mancipium damnatum ablegat ad bestias: eodem ferè tempore captus leo in circum venerat; Exponitur huic bono hospiti seruus. Leo recognoscit, abblanditur, demulcet familiarissimè, aliquam scilicet in tempore gratiam repensurus suo medico. Spectabat hæc populus, stupent omnes, Cæsar Androclum iubet propiùs ad se venire, causamque ex eo omnem cùm audiuisset

vtrumq;

utrumque abire circo imperat. Ergo Androclus tenui licio Leonem reuinctum in vrbe ducebat circa tabernas, ære passim donabant seruum ciues, bestiam floribus spargebant: acclamabant interim quique obuij, *Hic est leonis medicus, hic est leo hospes hominis.* Tu quisquis hæc audis, viue benefactori gratus, aut ingratus morere.

Vocat nunc ex ista digressiuncula ad se nostræ Societ. imò totius Germaniæ magnum lumen Canisius, quem tanquam pro insigni coronide in capitis huius absolutionem consultò reseruabam.

Coloniam Agrippinam profectus hic Adolescens Doctorem ac Magistrum habuit Nicolaum Æschium probum Sacerdotem, cui viro innocentia Canisij singulari studio in primis annis conseruata plurimum debet; at neque hoc quidem vel tacuit, vel obliuioni dari permisit Canisius. Nam & præceptorem illum suum ad posterorum memoriam cum amplissimâ commendatione transmisit, & quibus potuit officijs est, quamdiu vixit, pijsimè persecutus. Placet ipsum Canisium è libro Confessionum, quem ad S. Augustini imitationem de se conscripsit, loquen-

tem audire: ut habeat Adolescens meus Academicus expressum tum optimi discipuli, tum grati erga Magistros suos animi, officijque exemplar.

Cæterum, inquit, ut ad præceptorem, imò ad patrem *Æschium* reuertar. Benedic anima mea Dominum, & noli obliuisci omnes retributiones eius, qui talem tribuit tibi ad pietatem Magistrum, & hortatorem quotidianum; ut qui non mea, sed me, salutemq; meam amaret, & curaret sedulo. Hoc ipso Duce displicebam mihi paulatim, ut rectius placerem tibi, Deus, quem adhuc parum cognoscebam, minusq; timebam in illo flore iuuentutis. Illius consilia, mores, exempla non tam veluti lucem inferebant oculis, & auribus meis. Illius autoritate frangebam & comprimebam præcipientes motus, ac vanos ardores Adolescentie. Illius familiaritate contentus reliquas necessitudines & sodalitates ferè neglegebam. Nullus (quod sciam) fuit mihi tum carior aut coniunctior, tantumq; illius iudicio tribuebam, quantum à filio pater desideraret. Neque solum in confessione secretâ me totum illi, & sæpe quidem aperiebam: Verùm etiam priusquam nocte cubitum discederem, exponebam illi familiari colloquio, (tanta erat fiducia) lapsus, ineptias, & sordes anime mee, ut illi iudici rationem erratorum ac transacta diei reddi-

redderem: ac si vellet etiam, peccatorum aliquam luerem poenitentiam. Agnosco, & reuerenter laudo misericordiam tuam, quæ semper, & ubique vias meas prosperabat, O custos hominum fidelis, & protector vitæ meæ Deus; hunc virum Colonia, velut alterum Ananiam ad me instituendum, tibi quæ propius coniungendum (ut arbitror) mira providentiæ tuæ lege destinasti. Igitur ille pro me sollicitus pergebat esse, precabatur, flebat, benedicebat, præmonebat, urgebat, atque scribebat. Et cum aliquando ab illo abessem diutius, iamquæ in patriam mihi plusculum indulgerem, ac laxiorem vitam complexurus viderer, per illum ipsum ad me tum venientem, veluti dormientem filium, excitasti, & lapsurum erexisti, & imbecillem ad te revocatum illius curâ, & operâ in via tua confirmasti. Pungebat cor meum; cum ex illo audirem, & discerem eiusmodi sententias Servire Deo regnare est. Sola salus servire Deo, sunt cætera fraudes. Si Christum bene scis, satis est; si cætera nescis. Idem prudenter hoc agebat, ut quotidie caput ex Evangelys unum legerem, & ex eo sententiam illustrem eodē die meditandam exscriberem, memoriâquæ tenerem. Accedebat & alia piorum authorum lectio, per quæ de timore, & amore tuo me commonuisti. His atque etiam pluribus ibi Canisius, tum præclara
sui

fui Magistri deprædicatione, tum precum suarum solutione aliqua, gratè salutem suæ in illum voluntatis significationem, propensionemque exhibebat. Habes in vno illo pijsimo iuvene, mi Academice Adolefcens, quem in paricausâ, pari saltem studio imitere.

O R A T I O.

DEus meus, præcipis, vt secundum te parentes quoque & Magistros amem, colam, obseruem, & nisi faciam graui etiam proposito supplicio minaris: tam impius sim, vt (quod bestia quoque refugiunt) progenitoribus, maioribusque meis pietatis officia denegem: neque tamen perficere id possum sine te: da igitur mihi gratiam, vt ijs debitam obedientiam, honorem, & obsequia deferam exemplo filij tui Domini mei IESV CHRISTI, quem Iosepho nutritio, & Virgini parenti subditum fuisse legimus. vt cum imitatus merear eam mercedem consequi, quam parentum cultoribus promissisti. Peto, Domine, vt mihi bene sit, simque longæus super terram, non hanc lachrymarum vallem,

vallem, terramque morientium: sed
terram illam viuentium ac beatorum,
quam precipue in celo reseruas, & da-
turus es eis, qui hinc superiores suos ho-
norarint. Per eundem Christum Do-
minum. Amen.

SYM.

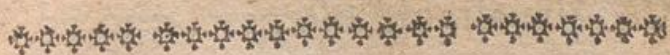
Prudentia, et sinceritas
In Vita genere deligendo. 21.

Simplicitas.

Prudentia.

Respice finem. M. 21.

SYMBOLI EXPLICATIO.

Quæ ferè Alphaberum Græcum claudit, Pythagoræ litera initium esse debet vitæ ad Numinis voluntatem exigendæ : vt in annis hisce maturioribus, mi Academice Adolescens, eminus saltem collimes in scopum, quem tangere aliquando debeas: turpissimus hic grauiissimisque error continget, si vel à scopo, vel à collimatione in scopum deflexeris.

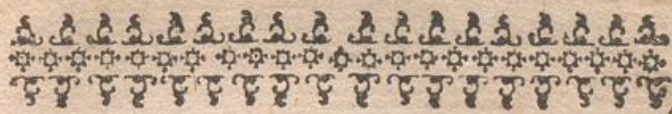
Herculis somnium vides duplicem callem, vnum virtutis, voluptatis alterum; hinc Iuuenem magnæ indolis honestas inuitabat, molestiæ retardabant: inde ad se illecebræ pertrahebant, turpitudine tamen deterrebat: in virtutis tandem partes adhibita seriâ consultatione concessit. Idem euenit in deligenda vitæ laxioris, strictiorisue ratione.

Vtraque

Vtraque aliquid ostentat, quo ad-
uocet, quo auocet. Maturo consilio
hic opus, si alias.

Christianus te aliquis Salomon,
imò plusquam Salomon Christus
monet: vt in hac re grauissima si
quando alibi, ad simplicitatem co-
lumbinam, serpentinam callidita-
tem adiungas.

Apertum habes iter; hinc bre-
uem rosam ad æternos sentes: inde
spinam breuem ad perennes rosas.
Elige. quid hæres? Inferos ibi cogi-
ta, hic cælos. non primos aditus, sed
respice finem.

CAPVT SEXTVM
ET VLTIMVM.

*Prudentia in vita genere di-
ligendo.*

M O N I T V M.

In mundi, Christiné partes abeas
decernito,

In curiam rationem prius aduoca-
to, audito, tum concludito.

S A L O M O N.

*St via, quæ videtur bo-
mini iusta: nouissima au-
tem eius deducunt ad mor-
tem. Prou. 14 & 16.*

*Risus dolore miscebitur, & extrema
gaudij luctus occupat. Prou. 14.*

Cor

Cor hominis disponit viam suam: sed Domini est dirigere gressus eius. Proverb. 16.

A Domino diriguntur gressus viri: quis autem hominum intelligere potest viam suam? Prou. 20.

Habe fiduciam in Domino, ex toto corde tuo, & ne innitaris prudentia tuæ. In omnibus vijs tuis cogita illum, & ipse diriget gressus tuos. Ne sis sapiens apud te metipsum. Prou. 3.

Via stulti recta in oculis eius: qui autem sapiens est, audit consilia. Proverb. 12.

Astutus, omnia agit cum consilio. Prouerb. 13.

Oculi tui recta videant, & palpebrae tuæ præcedant gressus tuos: Dirige semitam pedibus tuis, & omnes viæ tuæ stabilientur. Ne declines ad dextram, neque ad sinistram: auerte pedem tuum à malo. Prou. 4.

MEN.

MENTIS SALOMONICÆ

INTERPRETATIO.

§. I.

*Quāti referat deliberare de vitæ statu,
& quando ea deliberatio susci-
pienda.*

Multa quidem totius vitæ decursu
in deliberationem cadunt : Sed
nihil esse potest , de quo consultatio
maturiùs , prudentiusque ineunda sit,
quàm de ratione viuendi deligendâ :
imprimis (ait Orator) constituendum
est , quos nos , & quales esse velimus ,
& in quo genere vitæ , quæ deliberatio
(inquit idem) est difficillima. Certe
ceteræ electiones rerum sunt particula-
rium , & quatum error , si quis in dele-
ctu contigerit , faciliùs corrigi potest :
vitæ verò agendæ institutum infinitas
actiones , functionesque secum trahit,
quæ ferè vniuersæ aberrant , si in fine
N n vitæ

vitæ totius constituendo semel peccatum sit. Deinde satis constat plurimos æternum perijsse, qui se seruassent, si aliud vitæ genus sibi desumpssent, quàm quod temerè arripuerunt: Similiter multos æquè constat ad beatam æternitatem pertigisse, qui malè perijsent, si aliud viuendi genus inijsent, quàm quod reuerà susceperunt. Rem grauem, nēgotiumque magni ponderis esse oportet, ex quo eterna vel salus, vel infelicitas dependeat. Atque hinc istud confectarium est, turpiter prolabi eos, qui leuiter ferri se, & implicari sinunt in istud vitæ propositum, quod fors, occasiove obtulerit, nullo interim adhibito deliberationis maioris, electionisque studio: cū iidem tamen tantum operæ, & laboris ponant, ut si de fortunis, fama, honoribus, rebus sanè leuibus, & citò perituris decertandum sit, ne quid inconsultò, atque imprudenter egisse videantur.

Verùm statim hinc prima ista incidit quæstio: quâ ætate hoc negotium, quod tanti momenti est, suscipi debeat: citòne, an seriùs? primò liquet non esse eam deliberationem sponte in tardiores annos proijciendam; nam qui id agunt, qui meliorem partem nullo con-

sticuro

stituto sine plerumque perdunt, ac pro-
stituunt: neque rarò è vitæ stadio re-
pentinis casibus prius subripiuntur,
quàm de vitæ ratione certi quidpiam
decreuerint. Porro priusquam de pro-
positâ questione aliquid statuam, refu-
tabo nonnullos, qui generatim electio-
nem vitæ religiosæ culpant in ijs, qui
eam in primâ adolescentiâ adoriuntur,
etsi iudicio viri prudentis à Deo se vo-
cari sentiant, & satis intelligant: aiunt
isti primò eam gratem iudicio, vñque
rerum magistro carere, atque adeò, con-
silijs istiusmodi capiendis esse intempe-
stiuam: deinde profuturum olim plus-
culum de mûdo (vt ipsi loquuntur) pre-
gustasse; siue vt perspectâ ipsius fraude,
ac mendacijs, in ipsius odium postea
magis inardescant, siue vt de mundo lo-
qui ex vñ suo possint: siue denique vt
eorum aliquando mens non ignara mali
miseris succurrere discat. Addunt ad-
hæc: ex ijs, qui à teneris religiosum in-
stitutum aggressi sunt, multos postea
grandiores leuitatem carpisse suam, aut
etiam tam turpiter castra deseruisse,
quàm leuiter adiuerant. Verùm pugnat
ista clarissimè cum sacrâ scripturâ, au-
thoritate Sanctorum Patrum, & grauif-
simorum virorum exemplis. Nam pri-

N n 2

mò

Thren. 3.

mò impugnatur locus ille: *Bonum est viro, cum portauerit iugum ab adolescentiâ suâ: sedebit, & tacebit solitarius, quia leuauit se super se, quem scripturæ locum S.*

Contr. re-
trahen. à
relig. c. 3.

Thomas de suauis iugo vitæ religiosorum rectè interpretatur. Præterea cum Christus ipse pueros ab vnguiculis ad suum obsequium, æternique Patris cultum vocat, eosque, qui arcerent, grante carpit, nisi ut intelligeremus, uti S.

Marc. 10.

Ambrosius dixit, *Nullam esse regno Dei immaturam ætatem?* certè is, cui à Christo dictum. *Si vis perfectus esse &c. Vade, vende, veni, sequere me.* vedvioxos, id est, adolescentulus erat. Sampson, Salomon, Nazaræi olim primum qui sui florem diuino cultui dedicârunt; & nostris Paulus, Antonius, Benedictus, Maurus, Placidus, Franciscus, Thomas de Aquino (qui, & quanti viri!) adolescentiam, aliqui etiam eorum, ipsam propè pueritiam religiosæ vitæ arctioris disciplinâ Deo consecrârunt. Vidimas ex Mosaïca opimas, easque puras, & sine maculâ offerri in templo volebat, nos primæuos vitæ fructus numinis obsequio religiosè impendi reprehendimus? at nulla est ad religiosæ vitæ initiationem, & auspicia, ætatis pars melior primis annis, cum mens adhuc
instat

instar tabulæ rasæ, impressionibus vitæ
castigationis minimè obstitit; alioqui si
errores inualuerint, si vitia iam domi-
nentur, si è mundi legibus, prauisque
confortionibus, & exemplis animus
occaluerit, difficile subiectus incudi
emollescet, rumpasque potius, quàm
inflectas. Neque verò arduum est supe-
rius obiecta refutare: nam etsi ante pu-
bertatem fortassis ætas minùs sit deli-
berationum, consiliorumque capax, ta-
men ante eam ætatem diuinis saltem
luminibus, & inspirationibus inepra
non est; imò haud scio propter simpli-
ditatem, ac candorem, an non sit aptior:
quare si prudentis viri iudicio à Deo
doceri, moueri que, aut etiam trahi ado-
lescentes deprehendantur, non modò
impediendi non sunt, sed etiam laudan-
di: si enim anni ætatis 15. contrahen-
do matrimonij oneri pares sint, cur im-
pares suscipiendæ religioni habeantur?
quasi verò plus maturitatis, atque ra-
tionis requiri non debeat ad hoc, vt in
mari tempestuoso ad scopulos adhæres-
cere velis, quàm vt eligas in fidam sta-
tionem, aut portum ipsum, si fieri pos-
sit, temet, nauiculamque recipere. Nam
istud alterum de mundi felle prægu-
stando, quàm insulsum, & quàm homi-

N n 3

nis

nis parum sapientis ingens argumen-
tum? Plumbeo gladiolo, en tibi æneum
scutum. *Facienda non sunt mala, ut ene-
niant bona. Qui amat periculum, inci-
dei.* Quàm multos prælibatum venenum
enecavit? Satis ex alijs, qui experti sunt,
aut libris scriptis, cùm eo opus erit, dif-
ficilior, quæ in mundo sint fraudes, offu-
ciæ, lites, miseriæ, cruciatus.

Medicus ut sis, aut Iurisconsultus ni-
hil necesse est te cum omnium morbo-
rum, aut litium generibus fuisse con-
flictatum. In hoc pugnandi campo tu-
rissimè pugnat, qui nunquam victus
est; quod experientiæ deest, auxilia di-
uina certius, turiusque suppeditabunt.
At, qui leuiter ingressi sunt, aut postea
gemunt sub pondere, aut turpiter diffu-
giunt. Primò non probo eos, qui leui-
ter sunt in arenam ingressi: possunt au-
tem etiam pueri aut adolescentuli mul-
tò magis iam adolescentiores signa
clara, & probi viri iudicio probata ha-
bere suæ vocationis: Deinde vsus quo-
tidianus docet plures esse qui lugeant,
quòd seriùs, & non nisi post longos in-
uentoso, saxosoque mari errores sese in-
tutum dederint; nemo enim non malit
naue integrâ se exijisse, quàm post triste
animæ ipsius naufragium fœdamque
pluri-

plurimorum honorum iacturam. Quare
sic tandem statuo, si antea consulto, ac
prudenter nondum delegerit certum
vitæ instituendæ genus, aut in suo prio-
ri proposito hæsitet, aut etiam cespitet,
Academicum meum Adolescentem sal-
tem in cursu Philosophico, priusquam
ad aliud literarum studium animum,
seq; applicet, oportere consultationem,
qua de re agimus, serio inire, captisq;
in omnem partem consiliis prudenter
statuere, quam in posterum totâ vitâ
constituere velit vitæ suæ rationem.
Nam & istud tempus ferè est ætatis vi-
gentis, & ingenij viuacioris, atque ad
captanda consilia aptioris, & fortasse
Philosophiæ peracto cursu, ars, disci-
plinave illa siue Theologia, siue Iurif-
prudencia, siue Medicina, adiretur, quæ
instituto vitæ minus consentiret. Nam
vitam sæcularem sectaturo quid Theo-
logia conducet? aut quid duæ illæ aliæ
scientiæ, Iuris aut Medicinæ amplexu-
ro vitam religiosam? Finis igitur prius
certus constituatur, quò erit istis novis
studijs collimandum.

§. II.

*Qui ad hanc consultationem, & consili-
um minimè sint aduocandi.*

1. Corint.
3:

PORRò repellendi primùm ab hâc in-
vite delectu consultatione tanquam
inidonei, aduocari, & caufidici, homi-
nes illi, quos Apostolus animales ap-
pellat, qui scilicet non sapiunt ea, quæ
sunt spiritus, & Dei. Quo in genere si
sint parentes, consanguinei, amici, eò
minùs erunt adhibendi, vel audiendi,
quòd eos occupet vel error varius circa
res in disceputationem vocandas, vel ni-
mius in suos, suæque affectus in trans-
uersum agat. Controuersia potissima est
sæcularis, an Religiosus status tibi am-
plectendus sit? permanendum in præ-
ceptis, an progrediendum ad Christi
consilia? illi Religionis rerum cum ru-
des sint, atque inexperti, quomodo sana
consilia suggerent? imò qua ratione
omniñò poterunt, cùm plerique in eo
negotio turpissimè à vero aberrant, per-
uerseque sentiant? paupertatem homi-
num Religiosorum vilium hominum
esse conditionem, castimoniam genus
stultitiæ, obedientiæ iugum minùs in-
genuum.

genuam seruitutem; contrà mūdi opes,
honores, voluptates, quid vis agendi
licentiam, atque effrānem audaciam
vitæ huius maximam esse felicitatem
opinantur. Sed demus isto errore, aut
ignoratione esse vacuos: tamen cū ipsi
ad res mundanas, quas sectantur, vehe-
mentiùs propendeant, sintque in suos
tenerè propensi, secum mundi pedicis
irretitum retinere conabuntur, ne ad
Christi nudi crucem, religionemque
transuoles, præsertim si à tuo conuictu,
& familiari consuetudine solatiola et-
iam, atque sibi suisque emolumenta ob-
uentura polliceantur: omnia enim tunc
non tam ratione, quàm suis commodis
metiuntur. Istorum hominum is est ser-
mo, *Noli, inquit, precipitanter agere, di-*
ligentiùs intueri, magnum est, quod propo-
nis, & opus habens multa deliberatione, ex-
perire quid possis, amicos consule, ne post fa-
ctum pœnitere contingat. Quàm callidè, &
vastre! nō audent apertè ob stare Religio-
sus ne fias, mōras, & obices opponunt,
differ, tuos cōsule. Quid ad istam oratio-
nē S. Bernardus? *Hæc sapientia, ait, mundi,*
terrena, animalis, diabolica, inimica salutis,
suffocatrix vitæ, mater tepiditatis, quæ solet
Deo vomitum prouocare. Sapienter Ec-
clesiasticus monet in consilio de sancti-
tate

Bernard.
serm. Ecce
nos.

Cap. 37.

Luc. 14.

Matth. 10.

Opuscul.
supr. c. 10.

rate, aut iustitia cum irreligioso, aut iniusto neq; tractandum, neque ijs attendendum esse. An sit verò aliquis tam mente destitutus, qui si ædificare, & architectari decreverit, iurisperitum, aut si manu in iure confectum velit, fabrum lignarium, aut architectum in consilium admittat? aut an non imprudens sit hominis in cæteris negotijs adhibere neminem, nisi qui sit eius rei, de qua agitur peritus, in vnâ hâc tantâ re eos accersere, qui aut nesciant id de quo definiendum sit, aut si norint, meritò sint suspecti, ne recte consulant? At ne solus vaticinari videar, sacra oracula perscrutemur. Christus eum, qui suus velit esse discipulus, iubet patrem, & matrem odisse, id est, (vt S. Augustinus interpretatur,) carnales, & humanos affectus, & conatus eorum, qui nos à via salutis, & perfectionis auocant: illis fidem non habere, eorum persuasionibus nihil moueri, quantumcumque reclamant, ad Christum sequendum sese accingere, omnia abijcere, ei vni adhærescere. Istud verò eodem Christi diuino ore pronunciatum, quàm ad rem præsentem pertinet? *Inimici hominis domestici eius*, quo ex Euangelij loco S. Thomas vir sanctus æque ac doctus conficit & consul-

consultatione de Religione ineunda
 ideò carnales propinquos esse amouen-
 dos, quòd amici in hoc negotio, non
 amici, sed inimici esse soleant: ad ex-
 emplum (credo) ex industriâ idem
 Christus Dominus, etsi ei à Virgine
 Matre, Patreque nutritio Ioseph viro
 sanctissimo nihil esset periculi, tamen
 duodennis in templo, ijs non modò in-
 consultis, sed etiam inscijs, & quod ne-
 scirent grauitè dolentibus, remanere
 ad res patris æterni tractandas voluit;
 vt, cùm de diuino obsequio agitur, nos
 intelligeremus à parentum consilio mi-
 nùs nos, quàm in rebus alijs pendere:
 eò enim verba illa pertinere videntur:
*Quid est, quòd me querebatis, nesciebatis,
 quia in ijs, quæ Patris mei sunt, oportet me
 esse?*

§. III.

Deus omnium præcipuè in consilium, opemque studiosè accersendus.

Adhibendus etiam instructor, & director vir quispiam peritus, & probus.

QVem igitur, inquires, adibo petendi consilij causâ? rectè rogas: nolim enim rem istam sine consilio, ducturque alicuius te solo transigas. Salomonis est hoc monitum; *ne innitaris prudentia tuæ*; baculus nimirum iste arundo est, cui si incumbas, stare non possis: idè pergit (*ne sis sapiens apud te ipsum*) semper & ubiuis suus quisque sibi insipiens est aduocatus, & iniquus iudex; fallit enim sui quemque amor, & ipsa voluntatis propensio (inquit S. August.) authoritatem virijs quærit, & quod malum est, bonum, aut bono proximum esse suadet, suffigit enim mentis oculos, ut nihil videat, aut ita obliquat, ut nihil veri spectet, imò ista est iudicij pro-

proprij peruerſitas, vt quod vitioſum eſt, pro æquo, iuſtoque habeat. *Via ſtulti* (inquit idem Sapiens) *recta in oculis eius, quicquid enim ſtuliæ ſibi præſidens decernit, credit eſſe optimum.* Eam eſtimo ego cauſam fuiſſe, cur Chriſtus, cùm, vti ſupra diximus, non audiri parentes, quodd hominis ſint inimici, imò eo nomine odiſſe monuiſſet, etiam iſtud addidit, inſuper, *Qui non odit, & animam ſuam, non poteſt meus eſſe diſcipulus,* id eſt, vt SS. PP. explicant, qui affectum animæ propriæ erga ſua commoda, voluptates, diuitias, honores, imò erga vitam propriam, cùm ea eſt perfectionis, ſalutiſque propriæ nocumento, ita impẽſe amat, vt nolit diuino honori, ſuæq; ſaluti poſtponere, is nequit Chriſtum ſequi, vitamque perfectam ſub eo duce conſectari.

Quare primum omnium ad Deum ipſum, tanquam ad ſacram anchoram, ne fluctuet, aut naufragetur animus, ardentè, conſtanterque recurrendum. Monet etiam hoc Salomon. *Cor hominis diſponit viam ſuam,* cogitat, quid ſibi ſequendum ſit, quam viuendi rationem ingredi debeat. Sed nihil agat, ac ne poſteſt quidem in hoc tam ancipiti negotio. *Domini eſt dirigere grefſus eius,* aut
vt

vt alij ex Hebræo vertunt, liberare, & complanare iter, ne alioquin homo turpiter impingat. *A Domino diriguntur gressus viri, studia, conatus, fortunantur. Nam quis hominum regere potest vias suas? Quare istud tandem recte consequitur, In omnibus vijs tuis cogita illum, & ipse diriget gressus tuos, habe fiduciam in Domino ex toto corde tuo.* Salomonem audis? igitur crebrò effunde cor tuum, coram diuina numinis maiestate, sanctissimamque suam voluntatem vt tibi indicare, atque ad eam amplectendam mouere velit, diu multumque obtestare: Lumen vt videas, impulsus, vt sequi velis, plurimū efflagita; dic sæpe, precibus, animisque incensis, *Domine, quid me vis facere? doce me facere voluntatem tuam, quia Deus meus es tu: da mihi sedium tuarum assitricem sapientiam, vt sciam quid acceptum sit coram te omni tempore. Paratum cor meum, Deus, paratum cor meum: loquere Domine, quia audit seruus tuus.* Has, aliasque eiusdem pharetræ precatiunculas, quasi sagittas ardentes in cælum identidem eiaculabere, idque facies, tum maximè quoties in Missæ sacrificio hostia adoranda proponitur, itemque cū ad sacram mensam admissus, Deum ipsum intra penitius cordis tui hospitium receperis.

Officium

Officium breue de Spiritu sancto, quod est in libellis precatorijs, preces aliæ ad B. V. patronos, Cœlites, Angelum tutelarem crebrius quoque vsurpandæ, vt illustrationes, inspirationesque diuinas tibi impetrent, eodem referenda erunt ieiunia, missæ, sacrificia, sacramentorum aditiones, eleemosynæ: maximè verò curandum erit, ne tempore istius tam operosæ deliberationis animus grauiori aliquo scelere deturpetur: nihil enim æquè Dei gratias, auxilia, lumina, impulsus impedit, atque enervat: cùm peccatum lethale non modò familiaritatem, sed diuinam ipsam amicitiam extinguat, hominemque efficiat potius omnibus pœnis, quàm beneficijs dignum, vt pote læsæ diuinæ maiestatis reum, ac perduellem. Quare si quæ istiusmodi macula contraheretur, statim vel actu amoris Dei, & perfectæ contritionis, vel quod certius est, pœnitentiæ lachrymis, Christi que sanguine apud confessorium erit eluenda.

Hæc qui diligenter, constanterque præstiterit, ad futuram sibi è cœlo lucem, confidat, diuinos expectet motus, speretq; fore omninò, vt in re tanti ad salutē momenti, non hallucinetur: cū enim nos Deo Opt. Max. vltro dare ea, quæ nobis

nobis suader, ipse peropret, & ad implorandam à se opem vehementer hortetur, impium sit suspicari ei defuturum, qui non modò eum votis, ac precibus fatiget, sed etiam benefactis demereri multùm studeat. Verùm quia hominibus etiam per homines suavis Dei providentia consulere solet, (nam ideo Saulum, quid se facere vellet rogantem ad Ananiam misit hâc voce. *Surge, & ingredere civitatem, & ibi dicetur tibi, quid te oporteat facere.*) Vir quispiam unus, aut alter tibi erit deligendus, qui huius tuæ vitæ dux sit, idemque instructor: cum quo candidè, ac fidenter rem omnem conferas, cuius consilia non asperneris. *Astutus* (inquit Sapiens) homo, inquam, cautus, & prudens, *omnia apud eum consilio*, idque maximè necessarium est adolescentibus, tum quòd rerum sint istarum rudes, ac ignari, tum quòd ætatis suæ vitio temerarij, & audaces nonnunquam cæco impetu, subinde fallente etiam boni specie, longius, quàm par sit, abripiantur, nisi ad sit, qui moderetur, & quasi iniecto fræno regat. Verùm sit ductor ille, & consiliarius vir doctus, prudens, probus: qui res percalleat, quæ in consultationem vocantur, qui circumspiciat omnia, qui

qui nec fallere, nec aliò trahere suum clientem velit, quàm quo à Deo ipso senserit impelli: quam ad rem magis videntur facti confessarij, modo ij sint eiusmodi, quales superiùs, cùm de moderatore morum, & conscientia, agerem, descripsi.

§. IV.

Consultationis methodus, ac ratio.

NOn ita Deum, diuinumque quempiam hominem adire, & audire debes, mi Adolescens, vt te etiam in consilium adhibere negligas: eam enim ob rem à Deo rationem accepimus, & quidem (quod singulare est beneficium) fidei supernaturalis lumine illustratam, vt rationem ipsam consulamus, ei que auscultemus. Licet verò nonnunquam contingat aliquos propemodum miraculose ad quodpiam vitæ genus à Deo vocari, tam clarâ illustratione, ac notitiâ diuinæ voluntatis, vt ne in dubium quidem eam reuocare possint: tantâ vi numinis in his agentis impulsione, vt trahenti resistere, ac ne cunctari quidem queant (quod SS. Matthæo, Paulo, alijsque nonnunquam

O o

quam

quam euenisse legimus) tamen quia
extraordinariæ sunt eiusmodi vocatio-
nes, neque certis præceptionibus tradi
possunt, communi consultatione, agi-
tationeque mentis, ac studio opus est,
quo animus rationes in vtramvis par-
tem excutiat, atque ad veritatis indaga-
tionem, velut facem voluntati præfe-
rat: vt facultas hæc electrix id demum
sibi sumat, quod omnibus exactè per-
penſis fuerit iudicatum melius. Porro
in huius negotij tractatione, ante om-
nia finis, ac scopus, tum homini, tum
vitæ humanæ à Deo præfixus, diligen-
ter ac studiosè attendendus, neque vn-
quam ab eo oculus mentis diuertendus
est: nisi enim in eum continuo colli-
neabis, aberres necessum est. Quare pec-
cant illi, & grauiter falluntur, qui opes,
honores, voluptates sibi primum pro-
ponunt, & pro fine habent, cum media
dumtaxat esse ad finem debeant; porro
finis ille, ad quem conditi sumus, super-
naturalis est, in quem omnia reliqua re-
ferri oportet, amor scilicet Dei, &
eiusdem legitimus cultus, atque adeò
animæ nostræ salus, æternaque felicitas:
sit igitur hæc semper recta intentio in
deligendo vitæ statu, vt, vti rebus crea-
tis, aut minimè vti his, istis, hoc, istòve
modò

modo velis, prout maximè è diuino honore, ac salute nostra fore nullis humanis respectibus, aut commodis ducti ex Deo ipso intellexerimus. Hùc redit meus Salomon. *Oculi tui, ait, rectà videant & palpebra pracedant gressus tuos.* Sapienter: nam vt qui cautè, & certè incedere volunt, non hùc, atque illùc oculos circumferunt, sed rectà versus eum locum, in quem contendunt: ita nos nisi desipimus in præstituendo præsertim totius vitæ genere in vitæ nostræ finem respicere debemus: nam sic eum Salomonis locum explicat S. Gregor.

Palpebra gressus nostros pracedunt, cùm operationem nostram consilia recta praeueniunt, qui enim negligit considerando prauiderè, quod facit, gressus tendit, oculos claudit, pergendo iter conficit, sed prauidendo semetipsum non antecedit, atque idcirco citius corrui, quia quò pedem operis debeat, ponere per palpebram consilij non attendit. Ac finis quidem, quem dixi, omnibus idem est à Deo propositus, media verò, quibus obtineri possit, & numero multa, & conditione varia: sunt enim hominum status & plurimi, & diuersissimi: quæ media etsi de se nulla mala sint, tamen ea solùm deligenda, admo- uendaque sunt, quæ magis factura,

Pastor. p.
3. adm. 16.

aptioraque videbuntur ad finem perfectius tutiusque adipiscendum. Nam cum in cæteris rebus, ac negotijs, qui prudentes habentur, eligere soleant, quæ proposito, institutoque maxime seruiant, si modò ea habeant in sua potestate: ita stulti, certè minùs sani sit hominis in hoc vno negotio, ex quo omnia dependent, relictâ viâ, & tutiori, & meliori, ista viæ dispendia, & incommoda consecrari, quibus ægrè speres, imò meritò te peruenturum diffidas. Iam dictum sæpè: Perijisse semel æternum est; nulla satis magna cura securitatis esse potest, vbi de æternitate vel beata, vel infelice dimicatur: de summa, vnus iactu aleæ periclitari, cum aliter rebus tuis consulere permittaris, amentia argumentum esse omnes sentiant. Igitur diuino amore, & cultu maiore, deinde, salute propriâ certius quærendâ, tanquam finibus; diuersis quoque statibus, tanquam medijs animo propositis, commoda statuum, atq; incommoda diligenti indagine requirenda; vbi deprehenderis internoscenda, discernendaque; tum demum seriò atque maturâ iudicij bilance ponderanda: vbi ea denique repudientur, quæ nimium fini incommodant, ea accipiantur, quæ melius,

melius ac certius finis consecutioni
conducunt. Atque in his quasi duobus
postibus totius deliberationis cardo
vertitur. Quia verò longum esset per
singulos distinctè hominum status eua-
gari, duos ex ijs generaliores, vitam
secularem, ac religiosam sumam: nam
ad hæc ferè capita particulares viuendi
rationes facilè reducuntur. Verùm
priusquam trutinam in manum capia-
mus, & commodorum, incommodo-
rumque pondera examinemus, monen-
dus est is, qui deliberaturus est, vt prius
ex animo præiudicia, opiniones, erro-
res, propensiones, affectiones, cæteraq;
cuiusmodi syncerè coram Deo deponat
interim, eò quòd iudicium syncerum
impediant, Deoque, si fas ita loqui, li-
bertatem adimant, ne ipse quò velit
præoccupatum hominis animum infle-
ctat. Quare animus ipse ante omnia ita
in diuinâ manu componendus, libran-
dusque relinqui debet, vt planè ex sese
in vnam magis partem, quàm in al-
teram minimè propendeat; Deum a-
gere, se agi sinat. Cogita tu mihi
tres ægros, qui sanari quidem om-
nes velint, sed primus nolit admitte-
re vllam medicinam, partim horrore,
partim cruciatuum metu. Secundus

medicinam non refugiat, sed eam obstinatè velit, neq; aliam, nisi, quam ipse probat, & cupit, etsi minimè, aut saltem minus curando morbo efficacem. Tertius denique se totum medico ita permittat, vt & imperet, & vrat, imò etiam secet, si opus sit. Vt hic vltimus, ita planè ex seipso indifferens sit, totusque à diuinâ voluntate pendeat, qui de vitæ statu deliberaturus est. Et verò reperiuntur non pauci, qui Religionis (ne fortè ad eam impellantur) tãto horrore, aut metu percelluntur, vt de statu deliberare non audeant: timent illi scilicet, ne vt mediastini famuli, à culinæ fumo, & nidoribus ad supremi Regis aulam, cui seruire regnare est, deuocentur: ideoq; oculos, & aures aperire reformidant, ne vocantem vel videant, vel audiant. Faciunt id alij horrore, & metu, non tã Religionis, quã ne non perseuerent: hoc deiectionis animi telo prostratus iacuit diu olim S. Augustinus mutationem vitæ defugiens, donec audiuit Deum sibi vociferantem: quid in te stas, Augustine, & non stas? projice te in Deum, noli metuere, non se subtrahet, vt cadas, excipiet te, & sanabit te. Quãto sint diuinæ vocationi obstaculo præiudicatæ opiniones, & animi
in

in vnam partem obstinationes, nullo vnquam exemplo testatum magis, quàm Euangelici istius adolescentis, qui cum ad Christum accessisset, viæ salutis discendæ, ineundæque summo desiderio, incensus, intellexissetque ad maiorem perfectionem præceptorum diuinorum obseruationi consilium Euangelicæ paupertatis adiungendum esse, *Abiit tristis: erat enim* (ait Euangelista) *habens multas possessiones.* Quare vt clarissimè rem hanc de indifferentiâ omnem expediam. Primùm nullum vitæ genus perhorresce, quod tibi quadrare possit, nullum ceteris tu ipse præferas, aut tibi præoccupes: itaque si vel parentum, vel sociorum, vel primæ ætatis instinctu, aut inductione animo imbiberis priorem amorem, aut odium erga certum viuendi institutum, tantisper sepone, dum clarè diuina voluntas ex factâ deliberatione constiterit. 2. Nullius rei tanto vel amore, vel horrore tenearis (quæ de se bona vel mala non sit) quin eam vel admittere, vel abijcere sis paratus, quandocunque videbis diuinæ vocationis rationibus congruere. Quò autem te senties in hâc deliberatione magis liberum, arque iudiciorum, affectuumque immunem, eò melior totius

Matth. c.
19.

deliberationis exitus sperandus est: at iam deliberationem tandem ipsam aggrediamur.

Vitæ sæcularis commoda duplicis generis cenferi possunt; quædam enim ad fortunæ, & existimationis bonum, corporisquæ, aut animi umbratilem, & fucatam quandam felicitatem pertinent: quædam ad materiam, & segetem virtutis, veramquæ vitæ huius, imò & alterius beatitatem, ad quam conducibilia esse videantur.

In prima classe sunt viuendi ratio solutior à curis, & aliorum arbitrato; opulentia, honorum decora, famæ, & auræ popularis applausus, robur, & vires corporis, longæuitas, exporrectio, & hilaritudo animi, vacuitas doloris, voluptates etiam honestæ, conuiuia, amicorum necessitudo, & societas. In secundo ordine computantur maius erga Deum meritum ex difficultate status, varia patientiæ exercendæ ansa, ex amissione, famæ, honoris, fortunarum, familiæ: liberalitas erga pauperes religiosos, & loca Deo sacra, reipublicæ cura, & administratio, quæ tota à vitæ sæcularis hominibus pender: imò communis etiam ordinum Religiosorum incolumitas, & salus non tantum, quod orbis

orbis occasurus sit, si omnes matrimonio abstineant, sed esse oporteat Medicos, qui ægros curent; Iurisperitos, qui iuri dicundo præsent; milites, qui contra hostium vim tueantur; imò coquos, suttores, sartores, architectos, mercatores, etiam vilissimarum quarumvis mercium, sine quibus non domus, non communitas vlla, non mundus ipse stare possit. Quanquam hoc vltimum cum ad generalem Dei curam spectet, parum est timendum: ceterè non deerunt, qui ad artes & hominum propagationem se applicent, vti hactenus nulli defuerunt. Difficultas status sæcularis vereor ut potius impatientiam augeat; quàm meritum creet: iam opum ea est pertinacia, ut raro & parum, diuitum Arcæ & manus pateant: quicquid demum de opum pio usu sit, plus est arborem totam, quàm eius fructum aliquem obtulisse. Incommoda verò istius vitæ sunt, neminem habere cui te tuto credas, opes reuera spinas esse. ambitionem ab imperitæ multitudinis sententiâ pendere, voluptatum conuiuiorumque Assedas morbos & mortem esse: dolia fcllis pro mellis gutta affundi, subsequi acerbissimum mœrorem ex bonorum iacturâ, charorum amissione, coniugis, libe-

libe-

liberorum. His accedunt conscientiae stimuli & morsus, animi anxietas & inquietudo: denique peccandi pericula tot tantaque, ut exprimi minimè possint: nam mundus sylva est ubi immanes ferae, nefanda quotidie latrocinia: Mundus, mare infame quotidianis plurimorum & iactationibus, & naufragijs.

Iam vitae Religiosae incommoda, si modò Religio sit vicens & florens (neque enim aliam eligi oportet) etsi propriè nulla sint, ista tamen alicui videri possint, praesertim corpori ac sensibus: carere Parentum Amicorumque solarijs, castè & temperanter vivere, imò seuerè & austerè, sunt enim aliorum toleranda imperia, frequentanda ieiunia, preces, & meditationes vsurpadae, mortificandae passionibus & affectionibus, ac veluti ad viuum continuò ressecandae.

Commoda huius vitae sexcenta; Primò cum nihil habeas, omnia possidere. Secundò Deo & tibi & Aeternitati vacare. Tertiò centuplum hic & istic habere, quò spectat assessio cum iudice, & merces in cælo singularis. Sed quid ego singula enumerem? tres quasi auri venas intento digito demonstramus, unde omnia affatim erui à quouis facile possint.

Pri.

Primum est, quod Beatum istud viuendi genus omnes propè vitiorum fontes occludat, impedimentorumque salutis obices proturbet societates prauas, exempla improbitatis, opes, irritamenta malorum, iudicium proprium, effrænem licentiam, cæterasque scandalorum ac prolapsionum occasiones.

Alterum, quod omnia benè meritorieque viuendi adminicula affatim suppeditet Sacramentorum, precum, meditationum, opportunitatum, omniumque virtutum à socijs, à regulis, à crebra sui discussione, superiorum monitis & curâ, specialibus Paternæ Numinis prouidentia subsidijs, meliori, crebriorique usu Talentorum.

Tertium denique est, quod suscepto eo vitæ genere nos, nostraque omnia Numini consecrando, longè perfectiùs, quàm in sæculari vita, tot beneficiorum, tamque ingentium titulis ac causis quibus Deo obstringimur debitam gratitudinem diuinæ Majestati rependamus; quæ virtus novos, nouosque semper diuinæ liberalitatis fontes aperit; cùm Deus munificentiam nunquam à creaturis se vinci patiatur. Summam omnem, quæ de hoc argumento dici possint,

possint,

possint, complectamur breui illa & verissima sententia.

S. Bern.

In Religione viuit homo purius, cadit rariùs, surgit velociùs, incedit cautiùs, rigatur frequentiùs, fructificat vberiùs, moritur securiùs, purgatur citiùs, premiatur copiosiùs. Qui plura de his volet, aureum volumen quod P. Hieronym. Platus noster de bono Religionis conscripsit, vel P. Lessij solidam piàmque de statu vitæ disceptionem perlegat.

Nunc agendum, ex statuum istorum contentione, commodorum incommodorumque consideratione, ac dijudicatione, quod Salomon hortatur; Dirige nunc semitam pedibus tuis, & omnes viæ tuæ stabilientur, auerte pedem tuum à malo. In Hebræo textu pro dirige, vox est plenior, libra tibi semitam; Metaphora ducta vel à libratoribus, qui ad aquæ ductus conficiendos perpendiculo locorum altitudines, ac decliuitates explorant, aut à Trutinatoribus, qui rerum grauitates, aut leuitates examine bilancis expendunt: ita tu, mi Adolefcens, vel ad maturi serijque iudicij siue Perpendiculum, siue Trutinam singula quæ attuli, exactè cognosce, suisque, vt par est, mementis libra, pondera.

Semi-

Semitam potius, quàm latiore[m] viam
attende. Auerte pedem à malo.

Iam, inquis, conclusum est, si id fe-
cero, nam quis tam obtusi est ingenij
aut iudicij adhuc puerilis, qui non vi-
deat commoda vitæ sæcularis, aut reue-
ra nulla aut parua & vili facienda;
Incommoda verò & plurima, & gra-
uissima esse? at Religionis bona, nume-
ro, pondere, valore esse eiusmodi, vt in-
commodis facilè præponderent, quan-
quam & ea ipsa, quæ adferuntur pro
incommodis, virtutum meritorumque
sylvam contineant: quare nisi iniquus
estimator, & amens Mercator esse ve-
lim, vitam sæcularem abijcere, Religio-
sam amplecti oportebit.

Fateor, si tu quidem ita censes, & ex
animo affirmas, radij sunt isti diuinæ
lucis, & primæ ad Religiosæ vitæ ele-
ctionem faces; neque enim omnes ca-
piunt verbum hoc, sed quibus datum est
à Patre cœlesti, præsertim cùm satis et-
iam aliunde constet perfectiorem Chri-
stoque similiorem esse Religiosam vi-
tam quàm sæcularem, atque adeò illam
præceptam non esse, sed tantùm pro
consilio datam à Christo atque com-
mendatam, vtpote hominum vulgaris
animi ac virtutis moribus longè supe-
riorem,

riorem, sanè arduam, atque adeò singulari laude præstantem. Verùm istud deinde maiori inquisitione erit & iudicio inuestigandum ac decernendum. Institutum istud de se optimum tibi ne sit conuenientissimum & maximè optandum? Nam licet vinum, generosum præsertim, de se præstet aquæ, & carnes piscibus antecellant, non inde mox conficitur, tibi vino puro, & carne solidâ vtendum: quid enim? si stomachi debilitate labores, si febris æstues, aqua, non vinum nisi fortè dilutum, piscis assus, non caro crudior tibi erunt optima, vt quæ optimè tibi conuenient: ita in proposito: facile enim est istud tibi vt applies: *Quis volens turrim edificare* (similitudo est Christi Domini) *non sedens prius computat, an habeat sumptus ad eam perficiendam?* Nam etsi Arcis ædificijque nobilissimam Ideam animo efformârit, prius tamen, quàm sequi eam velit, ei prouidendum est, an faciendis expensis satis habeat opum aut virium, aut habere saltem possit. Alioqui qui Babelem, id est, imprudentis hominis insanam & temerè proiectam molem spectârit, irrideat aspergatque cæmento falem illum. *Ecce hic homo cœpit edificare, & non potuit consummare.*

Quare

Luc. 14.

Quare considerata indoles, naturæ propensio, corporis vires, talenta ingenij, doctrinæ, morum facilitas, affectiones, consuetudines, & præcipuè istud, An Spiritus S. tantum animorum suggerat, tantum auxilij ac gratiæ interiorius polliceatur; quantum sit opus ad tam arduæ & heroicę mentis partum concipiendum, parturiendum, edendum. Quòd si vires corporis satis sint integræ, si ingenium non indocile, si indoles ac natura non ita pertinax, quin tundendo saltem molliri possit ac flecti, sentiasque apertè, vehementer, constanter ad Religionem te duci, impelli, trahi, non alio præcipuo fine, quàm diuini honoris, tuæque salutis, iam non obscurè diuinæ vocationis ac voluntatis indicia & testimonia tenes: placere scilicet Deo vt vnum saltem aliquem Religiosum ordinem sequaris: idè enim Deus Ecclesiam sibi à dextris ceu charissimam sponsam assistere voluit in vestitu deaurato circumdatam varietate, vt quia non eadem omnibus vires, non mens, eam sibi sumat quisque, quàm ab animi corporisque viribus minus esse alienam ac repugnantem perspexerit.

Igitur vltcrius consultandum erit,
quam

quam ex omnibus Religionem amplectaris; qua in contentione istud imprimis monendus, ne ullam eligas, in qua tria vota, ut vocant, substantialia, non religiosè obseruentur: nam si paupertatis muri transiliuntur, singulique suum habent peculium: Si castitatis repagula mulierum accessu & corporationibus effringuntur. Si obedientia pro libitu cuiusque excutitur, Religio ista non est; sed vitæ & morum corruptela. Deinde vigeat in eâ Religiosa disciplina, externi mores ritè sint compositi, sit reuerentia in rebus diuinis, modestia in congressibus, circumspectio in colloquijs, temperantia in mensa, silentium in domo, quies in cubiculis, suus constet Regularum honos & observatio, denique Religiosi amice inter se agant, sibi mutuo honorem deferant se inuicem iuuent, bene de se mutuo loquantur & sentiant, cum superioribus plane, & inter sese aptè cohæreant; vbi ista omnia in vnam Religiosam familiam confluxerint, tutus est portus, quo è mundi procelloso mari enates ac conquiescas.

Quæris præterea fortasse, cum non pauci sint (quæ Dei est benignitas) hoc præsertim cultiori sæculo, Religiosi ordines,

ordines, in quibus & votorum & regularum, & cæterorum, quæ laudata sunt, exactissima observatio, reperiat, quisnam omnium iudicandus sit nobilissimus, atque præstantissimus? Difficilis questio, cui respondere sine cuiusquam offensione arduum sit, mihi præsertim: hoc tantum simpliciter affirmare possum, S. Thomam Theologicæ Scholæ Phœnicem censuisse eam esse perfectissimam Religionem, quæ formam habeat vitæ Christi & Apostolorum, id est, vti ipse explicat, quæ Contemplationem, Orationem scilicet, Meditationes rerum diuinarum, piorum librorum lectionem, conscientiæ examina, atque similia coniungat cum actione, siue ex eiusdem Angelici Doctoris mente, cum insigni salutis aliorum zelo. Sed tamen hic istud, quod supra monebamus, etiam attendendum, quid valeant humeri, quid ferre recusent, & quo Deus vocet.

2.2.q.188
art. 6.

P p

§. V:

§. V.

*Locus, modus, tempus concludenda
Consultationis, Electionisque
faciendæ.*

PORRÒ, etsi agitatio illa rerum quas
hactenus diximus, subinde, tumque
præsertim cum maiori deuotione vel in
Missæ sacrificiò, vel inter orandum,
potissimum post receptionem sacre Eu-
charistiæ, incalueris, tecum fieri possit,
consulto nonnunquam (quando maio-
res aliqui motus inciderint) tum Deo,
tum eo, quem Dei loco consultorem
delegeris: tamen priusquam vltimam
tanto operi manum admou eas, expediet
vel domi tuæ, ex quâ nonnisi rei diuinæ,
aut cum instructore consultandi causâ
egrediare, aut (quod esset vtilius) in do-
mo aliqua Religiosa à curis rerum alia-
rum, amicorumque congressione seiun-
ctum spiritualibus exercitijs sedulò,
Hebdomadam circiter impèdere. Nam
turbæ negotiorum, & hominum inter-
pellationes, præterquam attentam re-
rum salutarium considerationem, tra-
ctationemque impediunt, diuinam et-
iam

nam illustrationem, atque inspirationem
intercludunt, quæ non nisi tranquillis
mentibus infundi solent: quare Apo-
stoli Spiritum S. in die Pentecostes in
formam ignis recepturi, octiduo sese à
rerum humanarum curâ abductos Deo
totos diuinarumque rerum procuratio-
ni tradidêre. Audi monentem S. Ber-
nardum. *Tu, ô Charissime, huic voci Dei*
tui dulciori super mel & fauam si præparas
aurem interiorem, fuge curam exteriori-
ut expedito & vacante interno sensu dicas
& tu cum Samuele, loquere Domine, quia
audit seruus tuus; sonat vox hæc nox in foro,
nec auditur in publico: secretum consilium,
secretum querit auditum. Auditui tuo pro-
certo gaudium dabit, & letitiam, si sobriâ
aure perceperis. Igitur orationi, medita-
tionis, Eleemosynis, alijsque pijs operi-
bus, de quibus supra monui, nunc ma-
ximè vacabis. Tum in amico ac pio illo
tuo recessu, ex instructoris directione,
hec identidem sæpius ac partitis tem-
poribus expendes, & à teipso exiges
pro oportunitate.

Epist. 107.

Quis est scopus, ad quem omnia mea,
meq; ipsum referre debeo? Procul dubio,
amor & cultus diuinus, salus anima mea.
Quàm parum, me vno neglecto, omnia cate-
ra mihi proderunt? Stas igitur amor, hono-

riq; diuino ac mea saluti, sine qua cetera concidunt, reclusas omnes post habere.

Præterea cum due tantum sint militia, duo Castra duorum Ducum, Christi & Demonis, cuius militiam ac Castra sequi, quem deligere Ducem malim? certe Christum. Varia verè sunt viae, quibus ei possim adherescere: quam potius amplecti velim? nolo hanc, nolo illam, volo hanc, volo illam: quam nolis nolo, quam velis volo, paratum enim cor meum Deus, tantum doce me voluntatem tuam, & doce me eam facere, tu es Dominus meus, & Deus meus: loquere Domine, audit seruus tuus. Vna secularis incommoda, commoda video, video vite Religiosæ; omnia expendi. & expendo. Quid mihi salutaris sit, quid optabilius necdum satis perspectum habeo. Domine quid mihi vis facere?

Expendo iterum iterumque, & ecce expensa utrimq; descriptaq; mihi rationes, ac veluti in bilance appensa. Agendum quam in partem à Deo magis inclinari Animi mihi? cerè nobis iam id vite genus eligendum est, quod ad Dei honorem obsequiumq; nobis opportunius, ad salutem meam, aut etiam, si Deo placuerit aliorum certius, ad gloriam in Cælo immortalem uberius, fore putamus.

Adesto Virgo Mater, ades mihi Patrone,

tuq; Angele Tutelaris, Caelites omnes adeste,
tuq; eorum intercessione ades Deus mi, quem
hic & ubique praesentem fide intueor, & ex
corde adoro. Ne me in hac re tanta falli pa-
tiare. Dic, inquam, Anime mi:

1. Horum statuum quem Deo credis fore
gratiorem?

2. Quem securiorem mihi, & proximis, ad
salutem? aut

3. Si amicissimus, quem aequae ac me nos-
sem, consilium peteret, quid suaderem?

4. Imminente morte, quo in statu ac loco
vixisse vellem? nam ibi vivere debeo, ubi
mori malim.

5. In die iudicii stans coram Dei tribu-
nali, quod vitae genus, de quo reddenda tunc
mihi erit ratio, velim fuisse tunc confecta-
tus?

6. In tam ancipiti vita binio, quid tutius
est, ne peream, mundumne vel Iesum cruci-
fixum, & sequi & amplecti?

7. Utro in statu animi talenta & dotes
à Deo pro eius obsequio mihi concessas melius
perfectiusve impendam?

8. Vbinam ad perfectionem solidius in-
struar, certius manu ducar?

9. In quo horum statuum quiescet mihi
magis animus, plusq; spei affulget, fore ve
perseuerem?

10. Cum nihil sit melius quam Christi,

Apostolorumq; aliorum qui in Sanctissimorum numero sanctiores putantur, vitam ac institutum imitari, ubi id commodum, compendiosiusq; assequi possim?

Arque hæc interrogatiuncula faciendæ erunt non omnes vno eodemq; tempore, ne nimium mens fatigetur, sed interruptim & per intervalla vicibusque subinde repetitis: quod cum facis, (monitum est Thelanili pij Authoris, qui de hac re scripsit) teipsum quasi in iudicij diuini luce constitues, ubi omni affectu seposito sit soli Deo ex recta ratione respondendum; & quod sinceramente constitueris, id ad extremum vsequeretur. Quæ tibi ad singula interrogata respondenda occurrent, si ad statum vnum collimant omnia, non est cur de eo suscipiendo dubites. Si verò ex quibusdam interrogatis hæres, vacillas, aut nusquam ducis: ex alijs verò clarè & solidè ad meliora promoueris: id satis esse debet: nec enim singuli vel singula capiunt, vel quibusuis promouentur: Vnicâ bene dilucida face nocturnas ad viam capeffendam tenebras clarescere satis est. At, si contingat, ex diuersis in diuersa motus excitari, de momento & pondere rationum inter se aduersantium rite iudicandum erit, valdeq;

valdeque consultum fuerit, non suo
 vnius iudicio stare, sed viri prudentis,
 maximèque Confessarij dictis acquies-
 cere. Ita ille. Sequitur iam vltimum,
 quo omnia quæ hoc cap. tractauimus,
 pridem tendunt, vt nimirum tan-
 dem eligas, remque tantam definias,
 destinatoque animi proposito confir-
 mes: cauebis tamen, ne facile aut te-
 mere villo te ad id voto obstringas, ne-
 que enim plerumque expedit. Non ex-
 pedit etiam electionem concludere, nisi
 eo tempore quo anima tranquilla est,
 libera, & quodammodo sui iuris. Nam
 quamdiu durat tribulatio, non est ele-
 ctionis locus: vnde monet Ecclesiast.
 Ne festines in tempore obductionis:
 quare si quæ tum sæuiat in animo
 tempestas, expectandum, donec desæ-
 uiat, redeatq; serenitas: quia sicuti dum
 turbida est aqua nihil in ea perspici po-
 test: ita animo malè commoto nihil
 bene fit. Maximum verò & optimum
 argumentū erit: si in ista quiete animi
 adfuerit spiritualis & diuina consola-
 tio, id est, si virtus placet ac sapit, si ei
 contraria desipiunt, & iam insuauia vi-
 dentur: si in tractatione rerum diuina-
 rum subsultat gaudio animus, & gestit:
 si lux maior affunditur, si exiliunt la-

chrymæ. Huç pertinet mentis raptus in Deum, spes vegetior, calor diuini amoris, cœlestium amor, terrenarum rerum generosa contemptio.

Igitur cùm inter precandum nactus eiusmodi internæ tranquillitatis & diuinæ consolationis tempestiuitatem, te in vnâ disceptationis partem vehementer impelli senseris, eam ardentè eliges, offeresq̃ue diuinæ maiestati ad extremum comprobendam; gratias, ages pro eo vocationis tuæ beneficio, simulq̃ue obtestabere, vt cuius rei præoptandæ causâ lumen, mentemq̃; infundit, eius quoque tum fortiter suscipiendæ, tum constanter perficiendæ opportunitatem gratiamq̃ue impertiat. Hic si deprehendas animum in facta electione confirmari, quasi Deus nouo affuso lumine, redintegratisq̃ue impulsibus factum approbet, viresq̃ue pares adpromittat; nouum erit illud indicium diuinæ voluntatis, & veluti legitimum sigillum totius electionis.

Atque ex his vides, opinor, non modò aliquam esse viam diuinæ vocationis cognoscendæ (quod aliqui, vt negotium à se amoliantur, stultè negant) sed eius rei methodum etiam tradi posse, neque admodum obscuram aut difficilem,

ficilem, ex rationis ipsius sensu, atque
grauissimorum scriptorum consensu
deductam; quod ita esse, uti spero, ex-
perientur suo bono, qui uti eâ volue-
rint.

§. VI.

*Quanti facienda vocatio ad Religio-
nem: quàm cauendum, ne conce-
ptus ille ardor elanguescat, & ne
executio nimium differatur.*

Qui statum secularem delegit nihil
magnopere eget vel oratore vel
hortatore: nam neque status ille de se
magnam laudis syluam subministrat
oratori, & frustra sit hortari suâ sponte
eò per camporum aperta procurrētem.
Si opus stimulis, plus æquo extimula-
bunt diuitiæ, delitiæ, honores triplex
vehementissimum calcar. At is qui Deo
authore vitam religiosam profiteri con-
stituit, & argumentum suppeditat, quod
oratione exaggerari possit, & magnope-
re indiget hortatore, ne Spartam, quam
accepit exornandam, postea abijciat,
prehensamque propemodum è mani-
bus sibi eripi lauream sinat: neque verò
deerunt

decrunt hostes atrocissimi, acerrimæ pugnae. Obstant inferi, mundus obganniet, caro reluctabitur. Itaque huc iam curæ conuertendæ, ut tyronem ijs armis militaribusque præceptionibus instruamus, quibus pedem figere, atque aduersariorum insultus sustinere possit. Id autem facillimè Dei gratiâ assequemur, si quale & quantum sit diuinæ istius vocationis beneficium dilucidè monstrauero, ipseque probè intellexerit.

Infinita iterum res ista, si persequi sigillatim uolero, superius enim aliquot capita rectuli, ex quibus ceu perennibus fontibus innumera bona, commodaq; Religiosis copiosissimè dimanât. Quæ si animo comprehendantur, luculentissimam fidem facient, post sacramenta, nullum munus à Deo maius homini conferri posse, quàm ut è mundo ad Religionem, id est, è mari in portum, è campo ad arcem, è mundi, carnis, dæmonis tyrannico dominatu, in libertatem famulorum Dei, perhonorificamq; familiam deuocetur.

Egregiè de hoc argumento plurimi scripsere. Satis hic erit velut in tabelam paucis omnia contrahere, quæ velut vno obtutu rem omnem spectâdam,
mala

mala quibus erueris, bona ad quæ voca-
 ris, oculis subijciamus. Igitur primo
 cogita tu mihi mundi miseras, fraudes,
 laqueos, labendi occasiones, peccata
 quæ istic regnant: his te diuina bonitas
 eximit. 2. Vide hominum mundanorum
 cæcitatem, quod breuitatem vitæ atque
 inconstantiam, iudicij diuini seuerita-
 tem, dum minimè attendunt, reculas
 temporis momento perituras æternæ
 gloriæ anteponant, sibi quæ æternis
 cruciatibus comparent. Istâ te cæcitate
 atque amentia Deus vindicat. 3. Bono-
 rum genus omne huc concurrat, vtile,
 honestum, iucundum: in bonis vtilibus
 imprimis hæc numerari debent, pecca-
 torum remissio instar noui baptismi;
 vacandi Deo, diuinamque in omnibus
 voluntatem exequendi commoditas;
 communicatio bonorum operum, diui-
 næ gratiæ influxus vberior, siue ex Sa-
 cramentorum, precum, meditationum
 usu, continuisque pietatis officijs, siue
 ex materia omnigenarum virtutum,
 quæ in fertili illo solo felicissimè efflo-
 rescent; huc adde ingentem sementem &
 messem meritorum, quæ confurgit ex
 totius vitæ actionibus ad Religionis,
 obedientiæ, charitatis, cæterarumque
 virtutum normam compositis. Accense
 in

in hoc quoque bonorum utilium numero superiorum vigilantiam, singularem Dei curam, peculiare Virginis Patrocinium, signa predestinationis, mortis securitatem. Iam verò ad honestatem dignitatemq; Religiosi status hæc pertinent; quòd animum nobilem ac verè heroicum ostenter; quòd rebus omnibus superiorem cælo attollat; quòd Christo similem, amicū, filium charissimum efficiat, Ecclesiam mirificè ornet, eximijque fructibus augeat, quas ob causas etiam hinc maximis honoribus ij, qui id vitæ genus arripuere, cumulantur: Religio genus est iugis sacrificij, imò Martyrij: hinc affectio ad latus iudicis, hinc egregia præ alijs inter beatorum cœtus laurea atque merces. Denique ad iucunditatem istius vitæ hæc spectant, vacuitas à secularium molestijs, pax conscientiæ, lætitiæ vndantis irrigationes ex fratrum patrumque amantissimo conuictu, ex orationum & studiorum iucundâ interpellatione, ex amplificatione honoris Dei & salutis proximorum, ex passionibus animi suppressis, ex ipso præterea suavissimo virtutum exercitio; nihil enim equè iucundum est ac bene pieque vivere: denique ex incredibili illo gaudiorum sensu,

sensu, quibus quadam cœlestis felicitatis
præguſtatione Deus Religioſorum ani-
mos ſubinde ita perpluere ſolet; ut
mundi voluptates præ illis quiſquilæ,
imò ſordes ac lutum eſſe videantur.
Sciunt id verum eſſe, qui ſentiunt. Qua-
re meritò viri graues ac ſancti, Religio-
nem appellant domum Dei, Chriſti fa-
miliam, vitam Angelicam, virtutis
ſcholam ac palæſtram, montem Tha-
bor, ſcalam Iacob, portam Cœli, The-
ſaurum in agro Euangelico abſcondi-
tum: Religioſos verò ijdem aiunt eſſe
partem Eccleſiæ ſelectiorem, illuſtior-
em portionem gregis Chriſti, vno ver-
bo, homines cœleſtes, terreſtres Ange-
los. Hinc ſcilicet Ægidius ille è primis
S. Franciſci ſocijs, vir tam diuinus, ut
ad ſolam Dei aut paradifi vocem ſtatim
extra ſe raperetur, ſciſcitanti cuidam
num ſuaderet Religionem ut ingrede-
retur, ita reſpondit. *Dic mihi, mendicus,*
ſi rectè ſciret aliquo loco ingentem latere the-
ſaurum, an ille conſilium peteret, expediret
ne eum effodere? cumq; is negaſſet, quanto
igitur, ait, alacrius debet homo ad infinitum
illum, Dei theſaurum accurrere, in quo ſolo
ſunt veræ & æternæ diuitiæ? Quod ille au-
diens illico religioſam vitam eſt am-
plexus. Porro ut maximum eſt iſtud vo-
cationis

cationis beneficium, ita necesse est ter-
rimum esse ingrati animi vitium, si
ille, apud quem tantum Dei munus est
collocatum, non modò non æstimet, sed
sibi eripi sinat, aut etiam sponte abij-
ciat. Fit verò istud non statim ple-
rumque, sed quo modo quis evadit pes-
simus, paulatim, & sensim sine sensu;
primum temporis fluxu conceptus ar-
dor nonnihil remittitur, paulò post
elanguescit inter moriens, denique pla-
nè extinguitur: atque hæc ita facillimè
& sæpè eveniunt, dum vocationis,
quod dixi, beneficium rariùs expendi-
tur, loco esse incipit viliori, dum sacra-
mentorum usus interrumpitur, dum
peccata graviora liberiùs iam admit-
tuntur, initur vita licentiosior, agitur
cum socijs morum dissolutorum, etiam
crebriùs cum fœminis, frequentantur
convivia, choreæ, tripudia. Nam his
vijs ac causis non paucos à suscipiendè
religionis proposito turpiter descivisse
multis in Academijs vidimus, calami-
tosisimòsque exitus desseimus. Quare
ei, qui gratus pro tam singulari gratiâ
esse, suæque saluti consultum velit, ut
animum in proposito retineat, & alac-
ræ augeatque indies, contraria omnia pro-
cure.

Pri-

Primo crebrò donum vocationis in
memoriam reuocet, & magni faciat. 2.
Piè probeque vitam instituat. 3. Fre-
quentet Sacramenta: cum viris religio-
sis eoque præsertim, quem in consul-
tando adhibuit, sæpè agat, eorumque
rum colloctione, tumpiorum libro-
rum lectione concepto igni velut ali-
menta subministret: improborum con-
fortiones, compotationes, fœminas,
saltationes, aliasque eiusmodi bonorum
morum corruptelas, studiosè deuiter: est
enim dementissimus nonnullorum iste
error, qui verbo & exemplo suo dicti-
rant mundo esse semel vale dicendum,
id est, insaniendum ad nauseam, prius-
quam claustra religionis ingrediantur:
itaque isti homines tum maximè otian-
tur, vagantur, debacchantur etiam,
tripudiant, cantant, insolescunt & iu-
uenantur: quibus frænum istud iniecit
olim S. Basilius. Nec ad iustitiam per
fraudationem, nec ad temperatiam per Orat. 1. de
ieiunio.
proteruitatem, nec ad virtutem iter est
per vitium. Nec ad iustitiam iter est per
fraudationem, nec ad sobrietatem per
lasciuiam, nec (vt summatim dicam) per
malitiam ad virtutem. Quis vulnere me-
dicinam facturus priùs se vulneribus
nouis, nouisq; conficiat? aut duci opti-
mo

mo nomen & fidem daturus, ante ad capitalem ipsius hostem transfugiat? Singularis amentiae, aut nequitiae hoc genus est. Sed nunc quàm turpe sit flagitium Deo exosum, salutis inimicum, diuinam vocationem aspernari, aut etiam mutato consilio respuere, paucis ostendamus. Proferantur primum sacrae literae. *Hæc dicit Dominus. Locutus sum ad vos mane consurgens & loquens, & non audistis, & vocavi vos & non respondistis: proieciam vos à facie mea, sicut proieci omnes fratres vestros. Quem non percellant etiam ista Samuëlis ad Saulem? Quia proiecisti sermonem Domini, & proiecit te Dominus ne sis Rex in Israel. At istæ Sapientiae interminationes quem non prope exanimant? Quia vocavi & renuistis, extendi manum meam & non fuit, qui aspiceret. Despexistis omne consilium meum, & increpationes meas neglexistis; ego quoque in interitu vestro ridebo, & subsannabo; cum vobis id, quod timebatis, aduenerit, cum irruerit repentina calamitas, & interitus, quasi tempestas ingruerit, quando venerit super vos tribulatio & angustia. Tunc invocabunt me & non exaudiam. Quid tandem? Comedent igitur fructus viae suae suisque consilijs saturabuntur. Hæc Deus fulminat. Quid verò tu ad hæc? audio: quæ lege,*

Jerem. c.

7.

1. Reg. 15.

lege, inquis, ad Religionis vota obstrin-
gor? consilia ista sunt, non præcepta.
Quæris nunc ergo quâ lege obligeris?
primùm, gratitudinis vinculo, quam
sanè non mediocriter violas, si præ alijs
te dignioribus tantâ beneuolentiâ à Deo
ad tam excellentem viuendi rationem
euocatus, postquam annueris, resilias,
tantumque ipsius munus veluti per con-
temptum sine causa proijcias. Rogas
iterum quâ lege tenearis vocanti Deo,
in hoc præsertim tanti ponderis nego-
tio, obsequi? Charitas tui, animæque sa-
lus & vita obligant, quæ profectò iam
in apertum discrimen vocantur, si, quò
vocatus es, venire obstinatè recuses.
Agedum, Imperator quispiam optimus,
idemque maximus militem pro regni
incolumitate vocat in certum locum,
vel vt excubet, vel vt manum cum hoste
conferat, simulque offert, si venerit, tum
præsidia, quibus virum se præstare pos-
sit, tum, si vincat, insigne donatium,
lemniscatam coronam. ille vocatus etsi
iam militiam acceptarat, hastam & cly-
peum, animumque simul abiicit, & ca-
stris valere iussis aufugit: an non pec-
care in Imperatorem, & pœnæ reum
tanquam desertorem & perduellem ar-
bitraris? atqui Deus te ad certum Chri-
stianæ

stianæ militiæ genus, Religiosum, inquam, ordinem, amplificandi diuini sui honoris, & Ecclesiæ bono, insigni prærogatiuâ euocarat, simulque auxilia, simul ingentem gloriam erat pollicitus. Gratum acceptumque id habueras: iam perduellis in aliam stationem atque ad alia omnia transfugis. An bene ab eo tibi fore in eo loco, quem perfidè tibi tu vni delegeris, an etiam sine culpâ, an denique impunè id cāsuum putas? Ex-cipe auribus istud tonitru. *Dilexit maledictionem & veniet ei, & noluit benedictionem & elongabitur ab eo.* Exemplis veteribus & nouis abundamus. Ero vno, alterove contentus. Primùm est ex S. Bernardi Epistolis depromptum: *Videris mihi* (ait, sunt enim ipsius verba) *uno spiritu ambulare, sicut & vno censeris nomine, cum altero illo Thoma, qui cum se similiter nostro ordini, & nostræ domui toto desiderio deuouisset, coepit induciari, & ita paulatim refrigescere, donec subitâ & horrendâ morte præreptus factus de medio est secularis, & prauaricator, & duplo filius gehenna: quod ab eo, si fieri potest, auertat misericors & miserator Dominus.* Infelix sane exitus! paulò mitius, quod sequitur. Iuuenis qui Cisterciense institutum sequi constituerat, dum procrastinat, coepit

Psal. 108.

cœpit intelescere: vix ex Compostellana peregrinatione domum reuerterat, visendum se ei præbet per noctem Christus, cum Apostolorum Petri & Iacobi comitatu. S. Petrus insignem librum gestare videbatur, in quo Ioannes (hoc erat iuueni nomen) descriptum viscebatur. Tum Petro Christus, dele, ait, istum de libro meo. At S. Iacobus contra pro suo, ut appellabat, peregrino, intercedere, vitam, animumque clientis meliorem polliceri. Hic Ioannes pallere, tremere, & meliora adpromittere: Christus verò inconstantiam arguere, minus fidere in posterum, fidei-iussorem postulare. Et ecce vadem se præstat Iacobus. Inter hæc iuuenis somno excitatur, paulo post sopore victus iterum obdormiscit. Redit animo eadem quæ prius obiecta species, idque amplius, quod in libro istud è Canticis adscriptum legabatur. *Murennas aureas faciemus tibi, vermiculatas argento.* His ille tum minis primum, deinde pollicitis commotus, ruptâ morâ Cistercium conuolat, vbi magnis factis in virtute progressionibus, postea Abbas Bonæuallis, postremo Episcopus Valentiaë factus est. Ita verissimum esse constitit quod S. Gregorius pronunciat; *Licet multi sint, qui*

Epist. 67.
ad Mauriti-
Imper.

Qq 2

etiam

etiam in seculari habitu bonam vitam ducere possint, tamen esse plerisque, qui nisi omnia reliquerint saluari apud Deum nulloatenus possint.

Restat nunc antequam Salomonicas has institutiones concludamus, ut de ijs quoque paucula dicam, qui etsi necdum planè animo Religiosam vitam, quam suscipere contenderant, abdicarunt, dum tamen differunt, sine graui causâ, atque procrastinando in futurum reijciunt, in maximum vel à Deo auferendâ, vel suo vitio amittendâ vocationis discrimen sese coniiciunt. Ac causas quidem dilationis honestâ, si quæ subsint, nihil reprehendo, modò tamen constet subesse, & esse rationi consentaneas, aut si dubiæ sint & controuersæ, cum viro prudente ac probò, eo præsertim qui fuerit in consultatione antea adhibitus, communicentur, & discutiantur. Causas quas nonnulli nullo nixas fundamēto suæ inertiae atque ignauiae obtendunt atque obtrudunt paulò post ipse nullo negotio subruam: cum enim ratione nullâ fulciantur suâ sponte concidunt. Nunc vniuersim id dicamus, nihil magis urgere moras debere in hoc negotio, quàm hoc esse persuasum, quod testatissimum est, Quidquid
tem-

temporis intergiuersione cunctando
interponitur, non solum esse inutile, sed
plerumq; damnosum, summiq; pericu-
lis expositum. Hoc enim illud est, quod
viri sanctissimi, utpote gnari, quantum
laqueorum in istis procrastinationibus
lateat, vna voce clamant, rumpēdas mo-
ras omnes, festinandum, fugiendū, pro-
currendum, euolandum. Clamat Ambr.
Nescit tarda molimina Spiritus S. gratia. Epist. 103.
Clamat Hiero. *Festina quaso te, & herentis
in salo nauiculæ funem magis præcide, quam
solue si habes in potestate rem tuam, vende:
si non habes proijce.* Clamat Chrysostom. Hom. 56.
Dum tibi feruē s est hic amor, abi statim ad ad pop.
*ipso Angelos, eumq; magis attende. Ne dicas
alloquar prius propinquos, resq; meas expe-
diam. Torporis initium est hæc dilatio. Pa-
trē sepelire discipulus voluit, nec id Christus
permisit. Quid ita? quoniam acer instat Dia-
bolus, ut se in animum insinuet, & si vel bre-
uem arripuerit vacationē, vel prorogationē,
ad magnum inducit torporem. Ideo quidam
admonet. Ne differas de die in diem. Clamat
Anselmus. Festina ad tantum bonum quia Eccles. 5.
nullo bono efficacius peruenies ad summū bo- Bpist. 2.
num. Plures vidi promittentes & differētes,
quos ita mors tulit, ut nec id perficerent quo
se impediabant, nec id inciperent, quod pro-
mittebant. * qui differt in futuram, & forsi- * Epist. 1.*

tan non futuram etatem suam vitam corri-
gere, certum bonum dimittit procul dubio, &
contemnendo quod perdit, probat se non ama-
re, quod expectat, & meretur non accipere.
Epist. 105. Clamat denique Bernardus. Quid tardas
ipsum, quem iam dudum conceperas spiritum
parturire salutis? nihil mortalibus vel morte
certius, vel incertius hora mortis, siquidem
tanquam fur in nocte, ita venit. Ua pra-
gnantibus illa die, si supervenerit, & praevene-
rit hunc tam salutiferum partum, ben per-
fodiet domum, sanctum germen extinguit.
Cum enim dixerint, pax & securitas, tunc
repentinus eis superveniet interitus, sicut do-
lor in utero habentis, & non effugient. Eia
ergo, festina, exi, recede, moriatur animatus
morte iustorum, quo fiant & novissima tua
horum novissima. O quam pretiosa in conspe-
ctu Domini mors sanctorum eius! Fuge que-
so, in via peccatorum ne steteris. Quomo-
do vivere potes, ubi mori non audes? At,
inquis, ego me probo, an constans futurus sim?
hac enim una est excusatio. Quid? in mari
versaris periculosissimo, & quidem rei nauti-
cae ignarus, ut autem discas vis fragili cym-
bula te in alium dare, ut in medijs fluctibus
ac scopulis probes an servare te possis? Quid
insulsius, quam tanto malo periclitari velle,
quod multo certius absque periculo nosces si
velis? qui amat periculum peribit in illo. Metuo
tamen

tamen ne nō perseuerē, idēo tergiuersor, & ve
 in arenam ingrediar, necdum a me impetro.
 Hæ aliæ sunt trica. Aggredi non audes?
 quid ni? audi te vocantem. Tollue iugum
 meum super vos, iugū enim meum suauē, &
 onus leue. Suauē quid abhorres? leue, quid
 reformidas? denique, qui dedit velle,
 dabit & perseuerare. Cur quod infiniti
 alij ætate, viribus, ingenio, te imbecil-
 liores possunt, tu non posses? potes vitæ
 sæcularis onus, (quod, & quātum?) pati
 tamen potes: ferre non poteris suauē
 iugum, onus leue Religionis? recurrat
 hic tibi Augustinus in eodem illo salo
 olim versatus, at eluctatus tandem &
 egregius victor, ita ille de se scribit.
 Retinebant me nuga nugarum, & vanitas
 vanitatum antiquæ amicæ meæ, & succutie-
 bant vestem meam carneam, & submurm-
 rabant, dimittite nos? & à momento isto
 non erimus tecum ultra in æternum? & à
 momento isto non licebit tibi hoc & illud ul-
 tra in æternum? Retardabant me cunctatē
 abripere atque excutere ab eis, & transilire
 quō vocabar, cū diceret mihi consuetudo
 violentia: putasne, sine istis poteris? Tum
 inducit continentiam ita se hortantem;
 Ibi tot pueri & puellæ, ibi inuentus multa &
 omnis ætas. & graues viduæ, & anus. Tu non
 poteris quod isti & istæ in seipsis possunt, &

L. 3. Conf.
 C. 13.

non

non in Domino Deo suo? Dominus Deus eorum me dedit eis: quid in testas, & non stas? projice te in eum; noli metuerne ne se subtrahat ut cadas: projice te securus, excipiet te, & sanabit te. Moues, inquis, & prope est, quin ab eo. Verum parentes fortius, quàm cætera retinent, orant enim, rogant, minantur, mœrent. Hic tandem funiculus ille triplex qui difficile rumpitur. Rumpendus tamen: accedât huc iterum SS. PP. & suis ipsi verbis quasi cuneis nodum istum diffringant. Ego, ne verbum de meo addam. Venit prior in aciem S. Hieron. *Quid facis in domo paternâ delicate miles? ubi vallum? ubi fossa? ubi hyems acta sub pellibus? Audi edictum Regis tui: qui non est mecum, contra me est: & qui mecum non colligit, spargit. Recordare tyrociniæ tuæ diem, quo Christo in baptismo consepultus, in sacramenti verba iurasti: pro nomine eius non te patri paritutum esse, non matri. Ecce aduersarius in pectore tuo Christum conatur occidere. Ecce donatium quod militaturus acceperas, hostilia castra suspirant. Licet paruulus ex collo pendeat nepos: licet sparso crine & scissis vestibus, ubera quibus te nutrierat, mater ostendat: licet in limine pater iaceat: per calcatum perge patrem: siccis oculis ad vexillum crucis enola. Solum pietatis genus est, in hac*

Epist. 1. ad
Heliud.

re esse crudelem. Neque vero nescio qua te dicas compede prapediri. Non est nobis ferreum pectus nec dura praeordia: non ex silice natos hyrcana nutrieretigres. Et nos per ista transuimus. Nunc tibi blandis vidua soror haeret lacertis: nunc illi cum quibus adoleuisti venule, aiunt: cui nos seruituros relinquis? &c. Facile rumpit haec vincula amor Dei & gehenna timor. Et paulo post: Si credunt in Christum, faueant mihi pro eius nomine pugnaturis: si non credunt, mortui sepeliant mortuos suos. Eundem propè gladium in hac pugna stringit August. Epist. 38. Ecce rapit te Studium veritatis agnoscenda, atque percipienda voluntatis Dei in scripturis sanctis: rapit Euangelica praedicationis officium; dat signum Dominus ut vigilemus in castris ne edificemus turrin de qua hostem sempiterna vita & prospicere & propellere valeamus: rapit militem Christi tuba caelestis ad praelium; & retinet mater? Et infra: Sed quid dicit, aut quid allegat? forte decem illos menses, quibus viscera eius onerasti, & dolores parturitionis, & labores educationis. Hoc, hoc interfice verba salutari: hoc perde matris ut in vitam eternam illam inuenias: hoc memento ut oderis in ea si diligis eam. Si tyro Christi es, si turris fundamenta posuisti, ne dicant transeuntes, hic hoc coepit adificare, & non potuit consummare. Carnalis

nalis affectus est iste, & adhuc veterem hominem sonat. Hunc carnalem affectum & in nobis & in nostris militia Christiana, ut perimamus, hortatur. Triarius expugnando isti nimio parentum amor, isq; succenturiatus, prioribusque consentiens miles rem istam, pugnamq; omnem conficiat Bernardus. Quid ad hoc respondebo tibi; ut matrem deseras? sed inhumani videtur. Ut cum ipsa maneat? sed neque ipsi expedit ut filio sit causa perditionis. Forte ut & mundo simul milites & Christo? sed nemo potest duobus Dominis servire. Mater tua vult contraria tua, ac per hoc sue ipsius salutis. Elige ergo tu ex duobus quod vis, aut unius videlicet satisfacere voluntati, aut utriusque saluti. Verum si multum eam diligis, desere potius ipsam, ne si Christum deseras ut cum ipsa maneat, propter te pereat & ipsa. Alioquin male de te meruit quae te peperit, si propter te perit. Quomodo enim non perit, quae ipsum quem peperit, perimit? Ceterum fidelis sermo & omni acceptione dignus, ut etsi impium est contemnere matrem, contemnere tamen propter Christum piissimum sit. Nam qui dicit, honora patrem & matrem, ipse etiam dixit: qui amat patrem aut matrem plusquam me, non est me dignus.

Placet ut tandem finiam, ad exemplum, in hanc palæstram fortissimum pugilem

lem inducere, quem in simili luctu simili studio imiteris. Albertus ex illustri Comitum Falkenbergensium sanguine in Germania oriundus, cum ad Regem Galliae, cui erat affinis, esset missus, ut cum Regia prole paulatim educaretur ad S. Dominici militiam Adolefcens animum adiecit: qui nuncius ubi ad patrem venit, tenere se parēs etsi iam etate grauis non potuit, quin Lutetiam in magno suorum comitatu aduolaret. Quas non machinas adhibuit, ut filium, qui ei vnica erat flos familiae, expugneret? perstitit tamen in proposito Albertus, & tam fortem hostem, patris nobilis senis, flentis, minantis, vim omnem vicit. Accessit tum acrior etiam pugna at importuniore hoste Theodorico Consobрино: hic dolore amens, lacrimas, preces, argumenta, fortissimum denique telum, Matris ut, aiebat, iam iam morituræ, commemorationem admouit. Confederant autem ambo pugiles, ille Dei, hic mundi, è regione Iconis cuiusdam, in qua Christus, ut pingi solet, inter Matrem & Ioannem de cruce pendeat. Tum Albertus oculos ac digitum in eam tabellam intendens, En, ait, Dei Filius, cum Matrem & Consobrinum, vtrumque sibi tam charum doloris

loris

loris gladio confossum videret, tamen
 è cruce, cui erat suffixus, etsi facile po-
 terat, descendere noluit; sed in eâ cum
 suo & illorum cruciatu dum vixit, hæ-
 sit. Ego Religiosæ vitæ crucem quam
 semel conscendi, vecors deferam? at
 non faciam: ne si quidem te matremque,
 quam narras, examines hic iacere vide-
 rem. Quin tu potius in hanc mecum
 crucem subis, teque mundi pedicis li-
 beras, quibus teneris cum tanto peri-
 culo? Quid plura? victus ab Alberto
 Theodoricus relicto sæculo, stupentibus
 omnibus Religionem quoque est in-
 gressus. Nobilis pugil, ter vicisti, te ip-
 sum primum, dein parentes, postremo
 consobrinum, accinere istud tibi lubet,
 io ter triumphe. Age & tu, mi, *Acade-
 mice Adolefcens*, in pari pugna, paribus
 animis consiste, vince, triumphâ.

IM BIVIVM HERCVLIS.

O D E

Ad Dubitantium.

FLore sub primo titubantis æui
 Non satis doctus stabilire gressum
 Heu! nimis fallax iter experiri,
 Tramite tentas.

Siste

Siste tantisper, simul insuetos
Rursus, & rursus speculari calles;
Ne quis incautum ferat, implicetve
Improbis error.

Turpibus ludens modulis voluptas
Huc, ait, quo te meus? ô virentis
Corculum Floræ, meliorque blandi
Gemmula veris.

Huc meus quo te stimulat Cupido?
Ne verecundis fuge nostra venis
Tela, queis imas rapit, estque fibras
Mollior ignis.

Quid nimis crudæ patiens iuventæ
Vnus has horres, reicis que flammæ?
I pharetrate, i, puer, & medullis
Fige sagittam.

Qualis è centum leuior Tonantem,
Qualis assuetam canibus Dianam,
Herculem, & bellis celebrem gradium
Fixit arundo.

Nunc habet: pectus penetrat sagittæ:
Fallor? an rursus fugis? huc virentis
Corculum Floræ, meliorque blandi
Gemmula veris.

En mihi candet niue lora ceruix,
Igneum flagrant gena, frons, & ora,
Non ebur diues, samiumve marmor,
Non rosa certent.

Murice epoto saturata vestis
Purpurat, circum volitant lepôres,

Et

Et ioci, & nugæ, facilesque risus,
Gaudia mille.

Perficos Bacchus tulit apparatus,
Et leui nectens hederâ coronas
E cado promptis medicata vitis
Vina falernæ.

Iam redi. nam quid nimium moraris?
Te nemus pridem redolens reposcit,
Te vocant suaves violæ & loquacis
Lympha susurri.

Illicit contra generosa virtus;
Huc puer flammâ meliore dignus,
Huc ades, quo te pius vrget ardor,
Huc ades, inquit.

Illa te blandę Lea trux loquelæ
Erubescendo viriat veneno:
Ah coloratam fuge peius angue,
Ah fuge Circen.

Nil mei vultus rigor exacerbet,
Ruga defectæ veneranda frontis;
Nil & angusto moueant acuti
Tramite sentes.

Nam rosas ornant, decorantque spinæ,
Mel Apes hastâ prohibent paratâ.
Post breuē morsû, lachrymamq; plâctus
Sidera calcans,

In pio cœtu superum recumbes;
Tum perennandis potiere mensis,
Tum trahes longum bene purpurato
Guttore nectar.

Melleum.

Melleum si quid meretrix propinat

Aureo lactans calicis labello;

Melle sub paruo bibitur venenum

Diuite gemmâ.

Purpuræ quid te color iste cœcat?

Herculi fertur tunicam dedisse

Oenëis Virgo rutilante Nefsi

Sanguine tinctum.

Hic oberrabat Phrygionis vndans

Arte Mæander, radiabat auro

Littus, & murex vada clara sparso

Tinxerat ostro.

Nescius fraudis, simul ille virus,

Induit, sæui rabiem Thyestæ,

Et graues, quæ nec Lapithas decerent,

Concipit iras.

Dein in Oetæi volat alta montis;

Mox pyræ insistens moriturus ardet,

Exteros iungens penitus receptis

Ignibus ignes.

I volupratis cape dona demens,

Si lubet flamma duplici perire,

I, te amor, i, te phlegetontis æternum

Vnda perurat.

Oratio

*Oratio ad Deum pro impetranda luce, ac gratia
ad deligendum vitæ statum.*

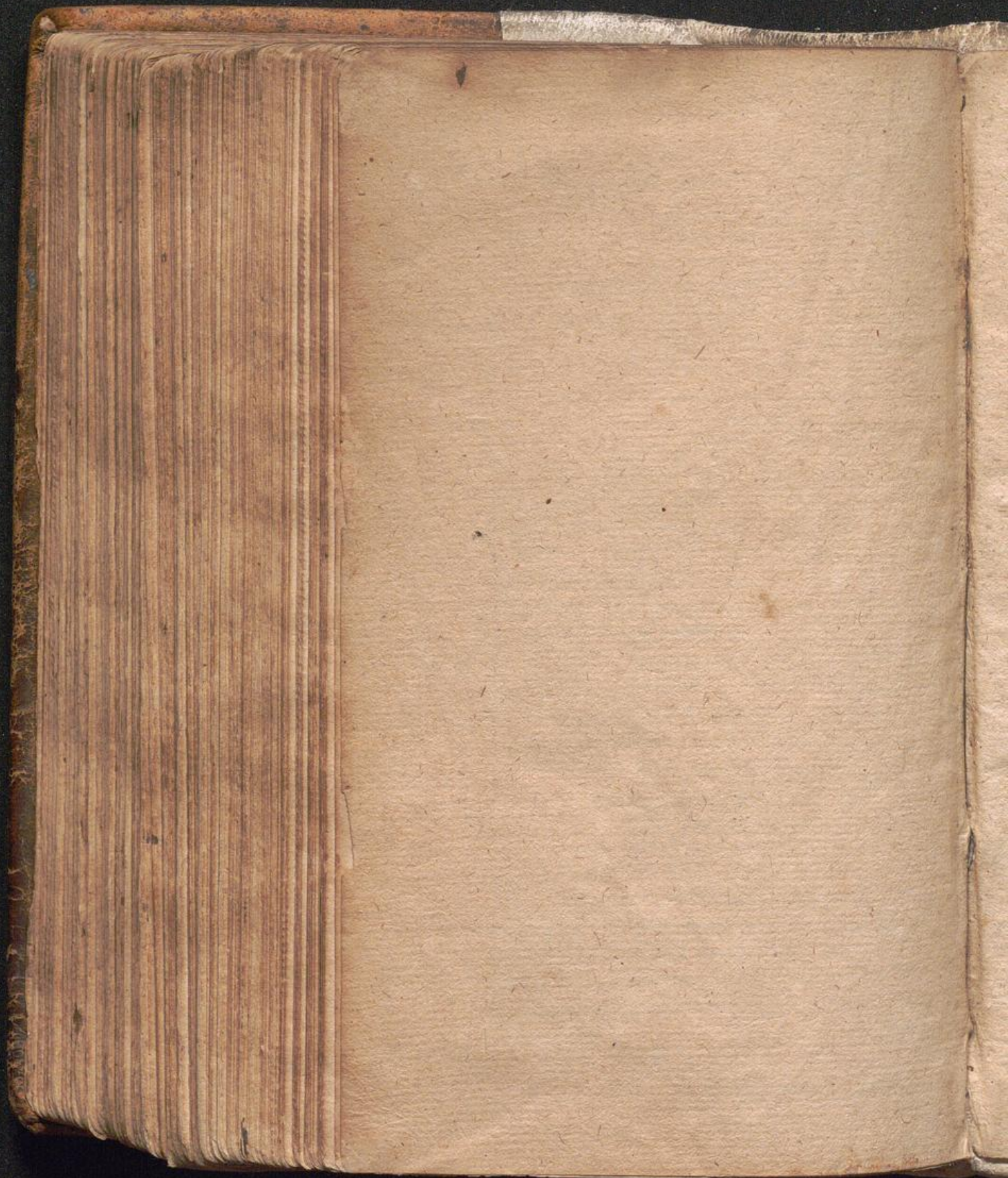
Deus & Domine mi, clarè intueor (quæ
tua est gratia) quantum, quamque diffi-
cile sit negotium, vt agnoscam teneamque se-
curum iter, quo ad te summum meum bonum
pertingam. Scio præterea, quia ego tenebris
errorû & ignorationû implicitus sine te, videre
non possum, quâ è multis tutiorè viam, sequar:
tu verò nosti cor, & scis quid sit in homine, im-
perfectum enim meum viderunt oculi tui, nos
pigmentum tuum sumus. Aperi Domine Deus
oculos cœci nati, emitte lucem tuam, sedium
tuarû assitricem sapientiam de cælo: vt sciam
quid sit acceptum coram te: nolo, volo, velim,
nolim, prout tu vis vel non vis. Doce me facere
voluntatē tuam quia Deus meus es tu. Domine
quid me vis facere? Loquere, audit seruus tuus:
iube quod vis & da quod iubes, ecce paratum
cor meum Deus, paratum cor meum. Ecce, hic
ego te atq; vbiq; præsentē adorās, corā diuina
tua Maiestate animo & corpore prostratus, ô
Rex superum, ac Domine vniuersorû, licet in-
dignissimus, fretus tamē tuâ ope ac gratiâ, me
tibi penitus offero, meaq; omnia tuæ subijcio
voluntati, attestās coram illa tua infinita boni-
tate & in cōspectu Beatissimæ Virginis Matris
tuæ, Angeli Custodis, Patronorû meorum to-
tiusq; Curiaë cœlestis hunc esse & fore animû
meum, hoc desiderium, hoc certissimû propo-
situm, vt te (prout fore intellexero ad maiorem
tuam gloriam & animæ meæ salutem) proxi-
mè sequar & imiter in eo vitæ statu, ad quem
sanctissimæ tuæ voluntati me vocare & reci-
pere placuerit, per merita Filij tui Iesu Christi.
Amen.

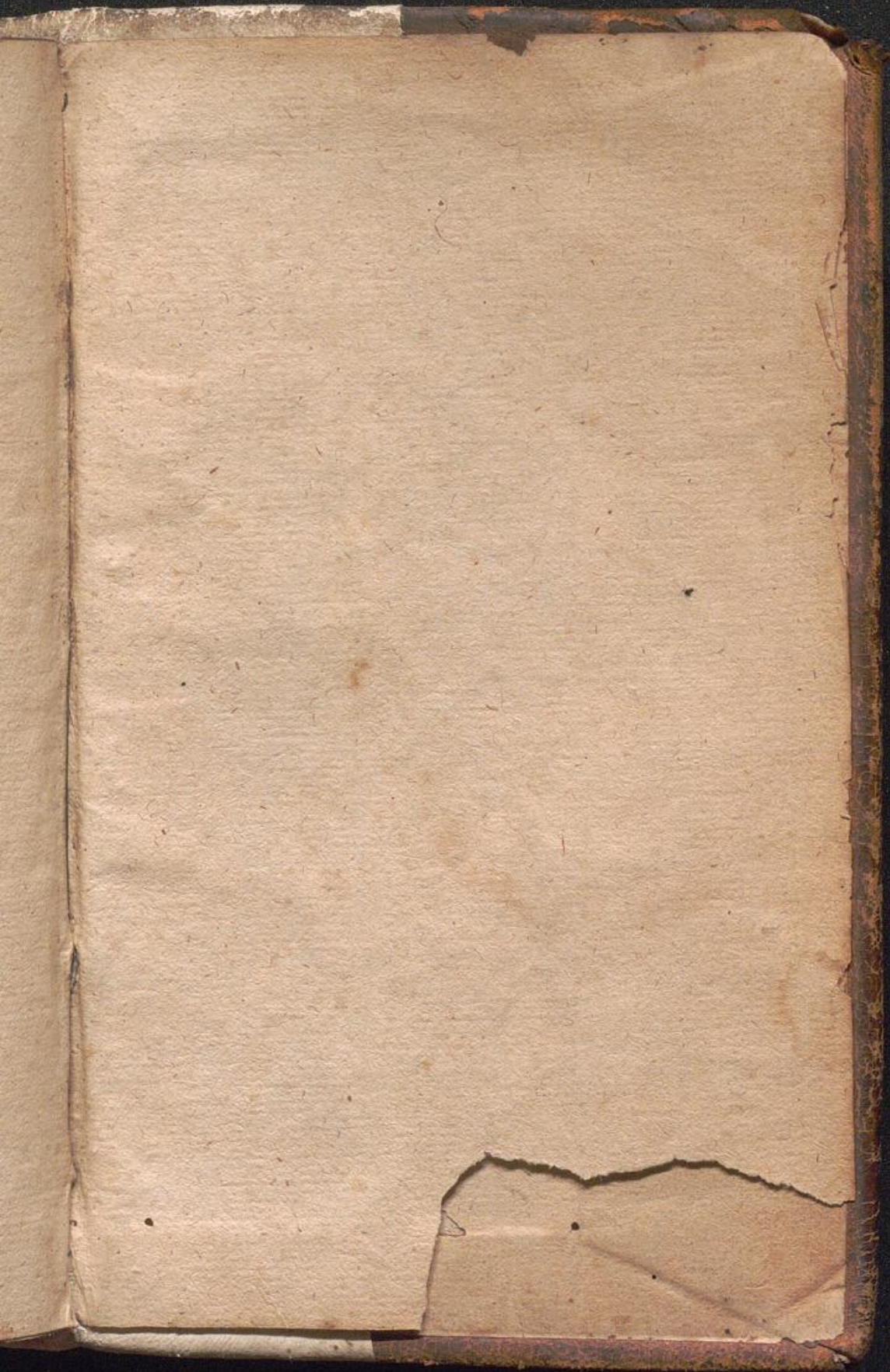
F I N I S.

Coll. J. J. Paderb. 1689.

ratia

qua
diffi-
e se-
num
ebris
dere
quar:
im-
,nos
Deus
ium
ciam
lim,
cere
aine
uus:
tum
,hic
uina
as, ô
in-
me
jcio
oni-
atris
to-
imū
po-
rem
oxi-
nem
eci-
isti.

Th
2863